

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

İŞLETME PROGRAMI

**TÜRKİYE'DE GRI KAPSAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARI VE
KOBİ'LERE YÖNELİK RAPORLAMA ÖNERİSİ**

DOKTORA TEZİ

Zeynep ŞAHİN

ŞUBAT - 2017

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ *SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

İŞLETME PROGRAMI

**TÜRKİYE'DE GRI KAPSAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARI VE
KOBİ'LERE YÖNELİK RAPORLAMA ÖNERİSİ**

DOKTORA TEZİ

Zeynep ŞAHİN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Fikret ÇANKAYA

ŞUBAT - 2017

TRABZON

ONAY

Zeynep ŞAHİN tarafından hazırlanan Türkiye’de GRI Kapsamında Sürdürülebilirlik Raporları ve KOBİ’lere Yönelik Raporlama Önerisi adlı bu çalışma 24/02/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından İşletme Anabilim dalında **doktora tezi** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fikret ÇANKAYA (Başkan-Danışman)

Prof. Dr. Engin DİNÇ (Üye)

Prof. Dr. Kıymet Tunca ÇALIYURT (Üye)

Prof. Dr. Selahattin KARABINAR (Üye)

Yrd. Doç. Dr. Aykut KARAKAYA (Üye)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım. ... / ... /

Prof. Dr. Yusuf SÜRMEEN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Zeynep ŞAHİN

26.12.2016

ÖNSÖZ

İşletmelerin şeffaflığı, itibarı ve rekabet gücünü artıran sürdürülebilirlik raporlarının KOBİ (Küçük ve orta boy işletme)'lerin değişen piyasa koşullarına uyum sağlamaları için son derece önemli olduğu bilinmektedir. Sürdürülebilirlik için işletme büyüklüğü önemli bir faktör olduğundan KOBİ'ler sürdürülebilirlik konusunda geri kalmaktadır. Öncelikle KOBİ'lerin sürdürülebilirlik raporları üzerine gerçekleştirilen bu çalışmanın tamamlanmasında emeği olan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Fikret ÇANKAYA'ya teşekkür ederim. Tezin tamamlanması aşamasında ise Sayın Yrd.Doç.Dr. Aykut KARAKAYA'ya değerli önerileri için teşekkür ederim. Ayrıca tez izleme komitemde bulunan hocam Prof. Dr. Engin DİNÇ'e ve son olarak her türlü desteği ile yanımda olan aileme ayrıca teşekkür ederim.

Bu çalışma; TÜBİTAK tarafından TÜBİTAK 3001 (SOBAG-215K361) Programı Çerçevesinde 215K361 nolu Türkiye'de Sürdürülebilirlik Raporlarının Durumu ve KOBİ'lerde Sürdürülebilirlik isimli projenin çıktısı olarak desteklenmiş olup TÜBİTAK'a teşekkür edilmektedir.

Trabzon, Aralık 2016

Zeynep ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET	IX
ABSTRACT	X
TABLOLAR LİSTESİ	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIV
KISALTMALAR LİSTESİ	XV
GİRİŞ	1-3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI.....	4-20
1.1. Sürdürülebilir Kalkınma	5
1.1.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Boyutları	10
1.1.1.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Ekonomik Boyutu.....	11
1.1.1.2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Çevresel Boyutu	11
1.1.1.3. Sürdürülebilir Kalkınmanın Sosyal Boyutu.....	12
1.2. Kurumsal Sürdürülebilirlik	13
1.2.1. Kurumsal Sürdürülebilirliğe Katkı Sağlayan Unsur ve Teoriler.....	15
1.2.1.1. Sürdürülebilir Gelişme.....	16
1.2.1.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk	17
1.2.1.3. Sosyal Paydaş Teorisi	18
1.2.1.4. Kurumsal Hesap Verebilirlik Teorisi.....	19
1.2.2. Kurumsal Sürdürülebilirlik İlkeleri	19

İKİNCİ BÖLÜM

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI	21-53
2.1. Küçük ve Orta Boy İşletmelerde Sürdürülebilirlik Raporlaması	24
2.2. Sürdürülebilirlik Raporlaması Uygulamaları	30
2.2.1. Küresel Raporlama Girişimi Rehberi	34
2.2.2. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi.....	35
2.2.3. Diğer Raporlama Rehberleri	39
2.3. Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Muhasebe İlişkisi	41
2.4. Sürdürülebilirlik Ölçümleri	44
2.5. Sürdürülebilirlik Raporlarıyla İlgili Yapılan Çalışmalar	47
2.5.1. İçerik Analiziyle İlgili Yapılan Çalışmalar	48
2.5.2. KOBİ'lerde Sürdürülebilirlik Raporlarıyla İlgili Yapılan Çalışmalar	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİ: DEĞİŞKENLER, ANALİZLER VE HİPOTEZLER.....	54-80
3.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi.....	56
3.2. Çalışmanın Kapsamı.....	59
3.3. Çalışmanın Kısıtları.....	60
3.4. Çalışmanın Değişkenleri ve Anket Formunun Hazırlanması.....	61
3.4.1. Sürdürülebilirlik Raporlarına İlişkin Değişkenler.....	61
3.4.2. Anket Formunun Hazırlanması	67
3.5. Analiz Yöntemleri	71
3.5.1. İçerik Analizi.....	72
3.5.2. Farklılık Analizi	73
3.5.3. Faktör Analizi.....	73
3.5.4. KOBİ Sürdürülebilirlik Raporu Uygulaması Örneği	77
3.6. Çalışmanın Hipotezleri	77

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARINA YÖNELİK BULGULAR.....	81-156
4.1. İçerik Analizi	81
4.1.1. Sektörlere Göre Yönetim Yaklaşımı ve Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	87
4.1.1.1. Sektörlere Göre Ekonomik Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	87
4.1.1.2. Sektörlere Göre Çevresel Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	89
4.1.1.3. Sektörlere Göre Sosyal Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	94
4.1.2. Yıllara Göre Yönetim Yaklaşımı ve Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	102
4.1.2.1. Yıllara Göre Ekonomik Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	102
4.1.2.2. Yıllara Göre Çevresel Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	103
4.1.2.3. Yıllara Göre Sosyal Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	105
4.1.3. İşletmelere Göre Yönetim Yaklaşımı ve Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	109
4.1.3.1. İşletmelere Göre Ekonomik Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	110
4.1.3.2. İşletmelere Göre Çevresel Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	113
4.1.3.3. İşletmelere Göre Sosyal Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	127
4.2. KOBİ ve Büyük Ölçekli İşletme Sürdürülebilirlik Raporlarının Karşılaştırılması	147
4.2.1. İşletme Büyüklüğüne Göre Yönetim Yaklaşımı ve Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	147
4.2.1.1. İşletme Büyüklüğüne Göre Ekonomik Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması	148

4.2.1.2. İşletme Büyüklüğüne Göre Çevresel Performans Gösterge	
Açıklamalarının Karşılaştırılması	149
4.2.1.3. İşletme Büyüklüğüne Göre Sosyal Performans Gösterge	
Açıklamalarının Karşılaştırılması	151

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. KOBİ'LERE UYGUN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANS GÖSTERGELERİNE YÖNELİK BULGULAR.....	157-194
5.1. Açıklayıcı Faktör Analizi	161
5.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi	163
5.3. t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi	166
5.4. KOBİ Sürdürülebilirlik Raporlaması Örneği.....	170
SONUÇ VE ÖNERİLER	197
YARARLANILAN KAYNAKLAR	204
EKLER	214
ÖZGEÇMİŞ	225

ÖZET

Gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasını riske atmadan bugünkü ihtiyaçların karşılanması olarak tanımlanan sürdürülebilir kalkınma ile birlikte, sürdürülebilirlik kavramı son yıllarda oldukça önem kazanmıştır. Ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri olan işletmelerin, sürdürülebilirliğin sağlanmasındaki rolü büyüktür. İşletmelerin sürdürülebilirliği sürdürülebilirlik raporlarıyla izlenir.

Çalışmanın amaçları, Türkiye'deki işletmelerin sürdürülebilirlik raporları açısından durumunu ortaya koymak, KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirmek, KOBİ'lerin sürdürülebilirlik raporu hazırlamasında kılavuz niteliğinde bir uygulama yapmaktır. Çalışmada sürdürülebilirlik raporlarının analizinde Kruskal Wallis-H ve Mann-Whitney U Testi yapılmış, KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirmek için Açıklayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Raporlarda, strateji ve profil açıklamalarına yönetim yaklaşımı ve performans göstergesi açıklamalarından daha fazla yer verildiği görülmüştür. Büyük ölçekli işletmelerin raporlarında KOBİ raporlarından daha fazla açıklamanın yer aldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmayla, Türkiye'deki işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarına gereken önemi vermediği görülmüştür. Bu durumun konuyla ilgili yasal düzenlemelerin ve yaptırımların eksikliği, raporların öneminin farkındalık eksikliği, raporlama yapmanın getirdiği ek maliyetler ve nitelikli muhasebecilerin yetersizliği gibi nedenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilirlik Raporu, KOBİ'lerde Sürdürülebilirlik

ABSTRACT

Sustainability concept has become very important in recent years with sustainable development, which is defined as fulfillment of current needs without risking fulfillment of future generations' needs. Businesses, which have economic, social and environmental impacts, play a major role in ensuring sustainability. Sustainability of businesses is monitored via sustainability reports.

Objectives of this study are to show the situation of the businesses in Turkey in terms of sustainability reports, to develop scale proper indicators of sustainability performance of SMEs, to perform an application as a guideline for SMEs in the preparation of a sustainability report. In the study, Kruskal Wallis-H and Mann-Whitney U Tests were conducted to analyses the sustainability reports, Explanatory and Confirmatory Factor Analysis were conducted to develop a scale to determine proper sustainable performance indicators for SMEs. It is seen that strategy and profile disclosures are more than management approach and performance indicator disclosures in these reports. It is found that there are more disclosures in the reports of large-scale businesses than in the reports of SMEs. With this study, it is seen that businesses in Turkey does not give due importance to the sustainability reports. This is thought to be caused by reasons such as lack of legal regulations and sanctions about this issue, lack of awareness of the importance of reports, additional costs of reporting, and inadequacy of qualified accountants.

Keywords: Sustainability, Sustainability Report, Sustainability in SMEs

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Sürdürülebilirliğe Katkı Sağlayan Oluşumlar	7
2	Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımları.....	16
3	KOBİ Tanımlamasında Kullanılan Ortak Kriterler	26
4	Türkiye’de Kullanılan KOBİ Tanımlamaları	25
5	Sürdürülebilirlik Raporlamasıyla İlgili Standart ve İlkeler	26
6	Sürdürülebilirlik Değerlendirme Araçları	32
7	Sürdürülebilirlik Raporlarında Yer Alan Açıklamalar	61
8	Sürdürülebilirlik Raporlarındaki Açıklamalara İlgili Yararlanılan Çalışmalar ..	66
9	Anketin Oluşturulmasıyla İlgili Yararlanılan Çalışmalar.....	67
10	Açıklayıcı Faktör Analizi ve Doğrulayıcı Faktör Analizinin Farklılıkları	74
11	Uyum İndeksleri ve Kabul Edilebilir Eşlik Düzeyleri.....	75
12	Sürdürülebilirlik Raporlarındaki Açıklama Farklılıklarıyla İlgili Çalışmalar	78
13	Örnekleme Ait Bilgiler	81
14	Strateji ve Profil Açıklamaları Frekans Dağılımı Sonuçları	83
15	Ekonomik Performans Göstergeleri Frekans Dağılımı Sonuçları	84
16	Çevresel Performans Göstergeleri Frekans Dağılımı Sonuçları	84
17	İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakınsır İş Performans Göstergeleri Frekans Dağılımı Sonuçları	85
18	İnsan Hakları Performans Göstergeleri Frekans Dağılımı Sonuçları	85
19	Ürün Sorumluluğu Performans Göstergeleri Frekans Dağılımı Sonuçları	86
20	Toplum Performans Göstergeleri Frekans Dağılımı Sonuçları	86
21	Ekonomik Performans Göstergelerinin Sektörlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	88
22	Çevresel Performans Göstergelerinin Sektörlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	90
23	İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakınsır İş Performans Göstergelerinin Sektörlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	95

24	İnsan Hakları Performans Göstergelerinin Sektörlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	97
25	Ürün Sorumluluğu Performans Göstergelerinin Sektörlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	99
26	Toplum Performans Göstergelerinin Sektörlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	101
27	Ekonomik Performans Göstergelerinin Yıllara Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	103
28	Çevresel Performans Göstergelerinin Yıllara Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	104
29	İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş Performans Göstergelerinin Yıllara Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	106
30	İnsan Hakları Performans Göstergelerinin Yıllara Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	107
31	Ürün Sorumluluğu Performans Göstergelerinin Yıllara Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	108
32	Toplum Performans Göstergelerinin Yıllara Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	108
33	Ekonomik Performans Göstergelerinin İşletmelere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	111
34	Çevresel Performans Göstergelerinin İşletmelere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	115
35	İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş Performans Göstergelerinin İşletmelere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	128
36	İnsan Hakları Performans Göstergelerinin İşletmelere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	133
37	Ürün Sorumluluğu Performans Göstergelerinin İşletmelere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	137
38	Toplum Performans Göstergelerinin İşletmelere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	142
39	Sürdürülebilirlik Raporlarındaki Açıklama Farklılıkları ile İlgili Hipotez Sonuçları.....	146

40	Ekonomik Performans Göstergelerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları	148
41	Çevresel Performans Göstergelerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları	150
42	İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakınsır İş Performans Göstergelerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları	152
43	İnsan Hakları Performans Göstergelerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları	153
44	Ürün Sorumluluğu Performans Göstergelerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları	153
45	Toplum Performans Göstergelerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları	154
46	KOBİ ve Büyük Ölçekli İşletmelerin Raporlarının Karşılaştırılmasıyla İlgili Hipotez Sonuçları	156
47	Çalışmadaki KOBİ'lerin Özellikleri.....	158
48	KOBİ'lere Uygun Sürdürülebilirlik Performans Göstergelerine Yönelik Ölçek Geliştirmeye İlgili Anket Cevaplarının Ortalama ve Standart Sapmaları	159
49	KOBİ'lere Uygun Sürdürülebilirlik Performans Göstergelerinin Boyutları	162
50	DFA'da Uyum İndeksleri Sonuçları.....	164
51	Ölçüm Modeli Sonuçları	165
52	KOBİ'lerin Büyüklüğüne göre t Testi Sonuçları.....	166
53	Çevre Faktörüne göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	167
54	İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakınsır İş Faktörüne göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	167
55	İnsan Hakları Faktörüne göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	168
56	Ürün Sorumluluğu Faktörüne göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	168
57	Toplum Faktörüne göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	169
58	KOBİ'lerin Büyüklük ve Sektörleriyle İlgili Hipotez Sonuçları.....	169

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil Nr.</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Sürdürülebilir Kalkınmanın Boyutları.....	10
2	BM KİS'ne Üye Olan Kuruluş Sayısının Gelişimi ve Ülkelere Göre Dağılımı.	37
3	Sürdürülebilirlik Değerlendirme Anketi Genel Yapısı.....	46
4	Çalışmanın Aşamaları	54
5	Çalışmanın Amaçları	56
6	Sürdürülebilirlik Raporlarına Yönelik Bulgular.....	155
7	KOBİ'lere Uygun Sürdürülebilirlik Performans Göstergelerine Yönelik Bulgular	194

KISALTMALAR LİSTESİ

AFA	: Açıklayıcı Faktör Analizi
AGFI	: Ayarlanmış Uyum İyiliği İndeksi
CEO	: Baş Yönetici
CFI	: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi
ÇSKY	: Çevresel Sosyal ve Kurumsal Yönetişim
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
DJSİ	: Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ECS	: Etik Uyum Standartları
GFI	: Uyum İyiliği İndeksi
GRI	: Küresel Raporlama Girişimi
ISO	: Uluslararası Standartlar Örgütü
KİS	: Küresel İlkeler Sözleşmesi
KSS	: Kurumsal Sosyal Sorumluluk
NFI	: Normlu Uyum İndeksi
NNFI	: Normlaştırılmamış Uyum İndeksi
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
RMSEA	: Yaklaşım Hataları Ortalama Karekökü
RMSR	: Ortalama Hataların Karekökü
SRMR	: Standardize Edilmiş Hataların Ortalama Karekökü
SYİ	: Sorumlu Yatırım İlkeleri
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNCED	: Birleşmiş Milletler Çevre ve Gelişme Komisyonu
UNCSD	: Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu
UNGC	: Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi
UNPRI	: Birleşmiş Milletler Sorumlu Yatırım İlkeleri
WCED	: Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan hızlı yapılanma ve kontrolsüz nüfus artışı ile birlikte tüketimin ön planda olduğu bir kalkınma sürecine girilmiştir. 1960'lardan sonra ekolojik dengelerin bozulmakta olduğu görülmüştür. Bunun nedeninin çevre ile kalkınma arasındaki bağların gözardı edilmesi olduğu anlaşılmış ve sürdürülebilirlik¹ kavramı ortaya çıkmıştır. Çevreyi, insanı ve gelecek kuşakların ihtiyaçlarını dikkate alan sürdürülebilirlik tanımı önem kazanmıştır. İşletmeler, sağladıkları ekonomik ve teknolojik katkılara rağmen zamanla sosyal ve çevresel sorunlara yol açtığı için eleştirilmiştir. Çevre kirliliği, kaynak tüketimi, atık maddeler, ürün kalitesi ve güvenliği, çalışan hakları, toplumsal sorumluluk gibi konular önem kazanmıştır. Dolayısıyla artık işletmelerin başarısı uzun vadede ekonomiye, çevreye ve topluma olan katkısı ile ölçülmektedir. İşletmelerin çevreye ve topluma karşı sorumlu bir şekilde faaliyetlerini yürütmelerinin uzun vadede kazanç sağlayacağı düşünülmeye başlanmıştır.

Günümüzde finansal muhasebenin ürettiği finansal bilgilerin işletmelerin değerlendirilmesinde yeterli olmayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle işletme faaliyetlerinin ve performansının çevresel, toplumsal ve yönetsel boyutlarıyla ele alınması, sürdürülebilirlik raporlarının finansal raporları tamamlamasını amaçlanmaktadır. Finansal raporlama işletme faaliyetlerini sadece finansal yönleriyle ele aldığı için yetersiz kalmaktadır. Paydaşların işletme faaliyetlerini tüm yönleriyle gösteren raporlama için baskı yapmaları ve işletmelerin çevresel, sosyal katkılarının yer aldığı raporları düzenlemelerinin performanslarına katkısı olabileceğinin fark etmesinden dolayı sürdürülebilirlik raporları hazırlanma ihtiyacı hissedilmiştir. Sürdürülebilirlik raporları ekonomik büyüme, sosyal ve

¹ Sürdürülebilirlik kavramı ile işletmelerin sürekliliği ve hayatta kalma anlamı da kullanılmaktadır. İşletmenin sürekliliği kavramı; işletmelerin kapatılmak düşüncesiyle kurulamayacağını, yaşamlarının sonsuz bir şekilde devam edeceğini ifade ederken, hayatta kalma kavramı; işletmenin bütün olumsuzluklara rağmen yaşamına devam edeceğini ifade eder. İşletmelerin sürdürülebilirliği ise ekonomik, çevresel ve sosyal kalkınmayı kapsayan, işletmelerin ekonomik büyümeyi gerçekleştirirken çevresel olarak minimum zararı hedefleme ve sosyal haklara saygılı olma düşüncesini de içeren bir kavramdır.

çevresel ihtiyaçların dengelenmesi konusunda yöneticilere yardımcı olduğu gibi hem işletmenin ürün ve hizmetlerine hem de topluma katkısı olmayan harcamalarında kolayca görünmesine olanak sağlar. Finansal muhasebede amaç varlıklarının oluşumu ve kaynakların kullanımıyla ilgili meydana gelen artış ve azalışların açıklanmasıdır. Sürdürülebilirlik muhasebesinde ise amaç buna ilave olarak işletmelerin sürdürülebilirlik performansını ölçmek, ortaklara karşı hesap verilebilirliği sağlamak, üst yönetimin karar alma süreçlerine katkıda bulunmak ve paydaşların istedikleri bilgileri sunmaktır.

Sürdürülebilirliğin işletmeler için çok önemli olduğu bu ortamda sürdürülebilirlik konusunda yapılan çalışmaların sayısı giderek artmaktadır. Ancak bu sayının Türkiye’de yeterli seviyede olmadığı düşünülmektedir. Sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizinin yapıldığı, KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırıldığı, KOBİ’lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçeğin geliştirildiği, bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu uygulamasının yapıldığı çalışmanın literatüre önemli katkı sağlaması beklenmektedir.

Çalışmanın amacı Türkiye’deki işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının analizinin yapılarak en fazla açıklanan ve hiç yer verilmeyen açıklamaları belirlemek, sektörlere, yıllara ve işletmelere göre açıklamalarda varsa farklılıkları tespit etmek, KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin raporlarını karşılaştırmak ve büyüklüklere göre açıklamalarda varsa farklılıkları incelemektir. Ayrıca KOBİ’lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirmek, KOBİ’lerin büyüklüklerine ve sektörlerine göre ankete verilen cevaplar arasında varsa farklılıkları belirlemek ve bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu uygulaması yapılması da amaçlanmıştır.

Çalışmada 96 adet sürdürülebilirlik raporunun analizi yapılmıştır. KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin raporlarının karşılaştırılmasında ise 7 KOBİ raporu ve 92 büyük ölçekli işletme raporu incelenmiştir. KOBİ’lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerinin belirlenmesine yönelik ölçek geliştirmek için 398 KOBİ ile anket yapılmıştır.

Çalışma beş bölümden² oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınma ve kurumsal sürdürülebilirlik kavramları hakkında bilgiler verilmiştir. Bu başlıklar altında sürdürülebilir kalkınmanın boyutları, kurumsal sürdürülebilirliğe katkı sağlayan unsur ve teoriler ve kurumsal sürdürülebilirliğin ilkeleri açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde KOBİ'lerde sürdürülebilirlik raporlaması, sürdürülebilirlik raporlaması uygulamaları, sürdürülebilirlik ve muhasebe ilişkisi, sürdürülebilirlik ölçümleri ve sürdürülebilirlik ile ilgili yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise metodoloji anlatılmıştır. Çalışmanın amacı ve önemi, kapsamı ve kısıtları ifade edilmiş, değişkenleri, analiz yöntemleri ve hipotezler açıklanmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise içerik analizine, KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılmasına ait bulgular ifade edilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirmeye, bir KOBİ ile yapılan örnek sürdürülebilirlik raporu uygulamasına ait bulgular yer almaktadır.

Sonuç ve öneriler bölümünde ise literatürle birlikte bulguların değerlendirilmesi yapılmıştır ve gelecekte yapılabilecek çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

² Tez içerisinde yer alan kavramlarla ilgili açıklamaların yer aldığı terminolojik sözlük Ek-5' de verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI

Latince kökü “sustenere” sürdürmek kelimesine dayanan sürdürülebilirlik kavramı literatürde farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Sürdürülebilirlik, tarımda, turizmde, mimaride, işletmede ve ekonomide toplumun sosyal, kültürel, bilimsel, doğal ve insan kaynaklarının tümünün ihtiyatlı kullanımını sağlayan katılımcı bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Gladwin ve diğerleri, 1995: 877). Beyhan ve Ünügör (2005)’ e göre bir çok farklı alanda kullanılan bu kavram insan geleceğini konu almakta ve kullanılan alandaki kaynakları korumak anlamına gelmektedir. Ruckelshaus (1989)’a göre ise sürdürülebilirlik; ekolojinin en geniş sınırları içinde ekonomik büyümenin ve kalkınmanın karşılıklı etkileşim ile sağlanacağı ve zaman içinde korunacağı doktrindir. Karaman (1996)’ a göre; bir toplumun, ekosistemin veya sürekliliği olan herhangi bir sistemin işlerini kesintisiz, bozulmadan ya da sistemin hayati bağı olan ana kaynaklara aşırı yüklenmeden devam ettirebilme yeteneğidir. Gönenç ve Wolflin (2004)’ e göre ise sürdürülebilirlik; sosyo ekonomik sistemin güncel gereksinimlerinin, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama için ipotek altına almayacak, önlemeyecek, engellemeyecek şekilde bugünden karşılanmasıdır.

Sürdürülebilirlik kavramı 1960’lı yıllarda ilk defa ortaya çıkmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında hızlı kapitalist büyüme ekolojik denge üzerinde olumsuzluklara neden olmuş ve kalkınma ile çevre arasında bağlar ortaya çıkarak sürdürülebilirlik önem kazanmaya başlamıştır (Altunbaş, 2008:5). 20.Yüzyılda meydana gelen küreselleşme, hayat kalitesinin artırılmasına yönelik yeni fırsatlar, bilgi paylaşımı ve teknolojiye ulaşım ekonomik büyümeyi sağlarken yeni riskler oluşturmuştur. Tüm bunlar sürdürülebilir kalkınmayı önemli kılmaktadır. Bilgi ve teknolojideki gelişmeler ekonomik büyümeyi sağlarken, sosyal ilişkiler çevre ve ekonominin üzerindeki riskleri ve tehditleri çözmeye yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik sağlandığı takdirde sürdürülebilir gelişiminde gerçekleşeceği düşünülmektedir (Özer, 2010:4-5).

İşletmeler açısından sürdürülebilirlik ise, ekonomik beklentilerin çevresel ve sosyal duyarlılıkla dengeli biçimde değerlendirilmesidir. Dolayısıyla işletmeler yalnızca ortaklarına veya yatırımcılara karşı değil, tüm paydaşlara karşı sorumlu olmakta ve yönetim politikalarına sürdürülebilirlik kavramını dahil etmektedir. Sürdürülebilirlik kavramına uygun davranan işletmelerin rakiplerine göre avantajlı hale geldiği söylenebilir. Nitekim Harvard İşletme Okulu tarafından 2013 yılının Temmuz ayında yapılan çalışmada uzun vadeli kurumsal kültürde sürdürülebilirliği benimsemiş işletmelerin itibar, net kâr ve hisse senedi fiyatlarının rakiplerine göre daha iyi olduğu görülmüştür (Hughen ve diğerleri, 2014: 57-61). İşletmelerin yönetim politikalarına sürdürülebilirlik kavramını dahil etme nedenleri şöyle sıralanabilir (Aksoy, 2013: 1-2):

- Çevresel felaketlerden dolayı işletmelerin daha duyarlı davranması gerektiği,
- Ticari antlaşmalarda “sürdürülebilirlik” kriterinin öne çıkmaya başlaması,
- Kredi kullanım şartları arasında “sürdürülebilirlik” kavramının yer alması,
- Entegre tedarik zinciri yönetimi kapsamında çevresel, ekonomik ve sosyal göstergelere de yer verilmeye başlanması,
- Yatırım kararlarında sosyal ve çevresel performansının da etkili olması,
- Uluslararası finans piyasalarında sürdürülebilir, sorumlu yatırım gibi kavramların ortaya çıkması,
- Müşteri ve tüketicilerin çevresel ve sosyal konulardaki hassasiyeti,
- Borsa kotasyon şartları arasına sosyal ve çevresel göstergelerin de açıklanma şartının getirilmesi,
- Sürdürülebilirliğin işletmelerin marka değeri ve itibarını yükselttiği düşüncesi,
- Uzun vadede işletmelerin devamlılığı için sürdürülebilirliğin öneminin anlaşılmasıdır.

1.1. Sürdürülebilir Kalkınma

1972 yılında Stockholm’de Birleşmiş Milletler İnsani Çevre Konferansı’nda kaynakların kullanımında eşitlik, ekonomik ve sosyal gelişmenin çevre ile ilişkisi kurularak sürdürülebilirlik kavramının ve sürdürülebilir kalkınmanın ilk adımları atılmıştır. 1987 yılında ise Brundtland Komisyonu olarak bilinen Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (World Commission on Environment and Development-WCED)’nun

hazırladığı “Ortak Geleceğimiz” adlı raporda sürdürülebilir kalkınmanın en yaygın kullanılan tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre sürdürülebilir kalkınma “gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğini ortadan kaldırmadan şimdiki neslin ihtiyaçlarının karşılanmasıdır” (WCED,1987: 54). Bununla birlikte sürdürülebilir kalkınma tanımı çeşitli şekillerde ifade edilmiştir:

Bir tanıma göre sürdürülebilir kalkınma; bağlı bulunduğumuz çevresel ve sosyal sistemleri zayıflatmadan yapılan olumlu değişikliklerdir (<http://www.hamilton-went.on.ca/vis2020/thevis.pdf>) .Bir başka tanıma göre sürdürülebilir kalkınma; dünyanın yaşam destek kapasitesi sınırları içinde insanların yaşam kalitesinin geliştirilmesidir (<http://www.sustainabilitydictionary.com/s/sustainability.php>). Ekonomik zenginlik, çevre kalitesi ve sosyal eşitliğin aynı zamanda beraber elde edilmesiyle oluşur. Sürdürülebilirliği amaç edinen işletmeler bunların sadece finansal boyutunu değil, üçünü birlikte yerine getirmelidir (<http://www.wbcsd.ch/>). Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik büyüme ihtiyacının çevresel koruma ve sosyal eşitlik ile dengelenmesini sağlamaktadır (Wilson, 2003: 1). Bu kavramın yaygınlaştırılmasında etkili olan oluşumlar kronolojik olarak Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Sürdürülebilirliğe Katkı Sağlayan Oluşumlar

Yıl	Oluşum	Açıklama
1972	Birleşmiş Milletler İnsani Çevre Konferansı	Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen bu konferansta insan çevresinin korunması ve geliştirilmesi için dünya insanlarına ilham verecek ve yol gösterecek ortak bir bakış açısı ve ortak ilkeler geliştirilmesi ihtiyacı üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, kaynak kullanımında kuşaklararası hakkaniyet, ekonomik ve sosyal gelişme ile çevre ilişkisini vurgulayan çeşitli ilkeler geliştirilmiştir. Bu ilkeler, sürdürülebilir gelişmenin temel dayanaklarına vurgu yapmaktadır.
1977	Uluslararası Çalışma Örgütü Çokuluslu İşletmeler ve Sosyal Politika ile İlgili İlkeler Üçlü Bildirgesi	Mart 2000 yılında revize edilmiştir. Bu uluslararası belgedeki ilkelerde çokuluslu işletmelere, hükümetlere, işçi ve işveren kuruluşlarına, istihdam, eğitim, çalışma ve yaşam koşulları, işçi ve işveren ilişkileri gibi alanlarda yol gösterici tavsiyeler yer almaktadır.
1987	Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu	Bu komisyon tarafından yürütülen çalışmaların sonucunda “Ortak Geleceğimiz Raporu” yayımlanmıştır. Bu rapor daha sonra Brundtland Raporu olarak anılmıştır. Bu raporda sürdürülebilir gelişmenin yaygın olarak bilinen ve pek çok atıf alan ve genel kabul gören tanımı yer almaktadır. Çevre ve gelişme konuları birlikte ele alınarak sürdürülebilir gelişme için küresel bir eylem planı oluşturulmasına zemin hazırlanmıştır.
1989	CERES ilkeleri	Çevrenin korunması ve kirliliğin azaltılması ile ilgili etik ilkeleri içermektedir.
1992	Yeryüzü Zirvesi	179 ülkenin Devlet ve hükümet başkanları ile birlikte binlerce resmi temsilcinin ve 35.000’in üzerinde sivil toplum kuruluşu temsilcisinin katılımıyla gerçekleşen bu zirvede beş önemli uluslararası belge kabul edilmiştir. Bu belgelerden birisi olan Gündem 21, gelişme ve çevre konularının küresel düzeyde işbirliği yapılarak çözülebileceğini ve politika yapıcılarının büyük sorumluluk düştüğünü ortaya koymaktadır. Stockholm Konferansında daha çok çevre konularına sorun odaklı bir yaklaşım benimsenmişken Rio’da doğal kaynaklara dayalı sürdürülebilir ekonomik büyüme ile insan kaynaklarının geliştirilmesini benimseyen entegre bir yaklaşım benimsenmiştir. Sürdürülebilir gelişme kavramı ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde ortaya konmuş ve katılımcı mekanizmaların ve süreçlerin Birleşmiş Milletler, hükümetler, diğer tüm kuruluş ve kurumlarca benimsenmesi sağlanmıştır.
1992	Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve Finans Girişimi	Mayıs 1997’de revize edilmiştir. Bu bildiri, dünya finans hizmetleri sektörünün önde gelen kuruluşları tarafından imzalanmıştır. Çevrenin korunması yönünde sorumluluk ve işbirliği önermektedir.
1994	Üçlü Sorumluluk	Bu kavram ilk kez 1994 yılında John Elkington tarafından önerilmiştir. Üçlü performans veya üçlü sorumluluk kavramı, işletmelerin finansal sonuçlarının yanı sıra çevresel ve sosyal sonuçlarını da raporlamasını gerektirmektedir.
1996	Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat-II)	Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nden esinlenerek herkes için yeterli konut ve kentleşmenin yaşandığı bir dünyada sürdürülebilir insan yerleşmelerinin gelişmesi konuları üzerinde müzakerelerde bulunulmuştur.
1997	Kyoto Protokolü	Küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda mücadeleyi sağlamaya yönelik uluslararası bir çerçevedir. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında imzalanmıştır. Kyoto Protokolünün amacı, atmosferdeki sera gazı yoğunluğunun, iklime tehlikeli etki yapmayacak seviyelerde dengede kalmasının sağlanmasıdır.

Tablo 1'in Devamı

Yıl	Oluşum	Açıklama
2000	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) Uluslararası Yatırımlar ve Çokuluslu İşletmeler Bildirgesi	Bu uluslararası belgede çokuluslu işletmelerin yatırım yaptıkları ülkeye ve bu ülkede yaşayan topluma karşı sorumlulukları ortaya konulmuştur.
2001	Sürdürülebilir Gelişme Dünya İş Konseyi	İşletmelerin dünyaya katkı ve etkisinin bir ölçüm yolu olarak sebep oldukları sosyal ve çevresel maliyetlerinin işletme hesaplarına dahil edilmesi gerektiği öne sürülmüştür.
2002	Dünya Sürdürülebilir Gelişme Zirvesi	1992 yılında Rio de Janeiro'da yapılan konferansta alınan kararların uygulanma sürecinin değerlendirilmesi ve ortaya çıkan sorunların tartışılması ve çözümler bulunması bu toplantının temel amacını oluşturmaktadır.
2002	OECD Çevre Parlamento Komisyonu	Gündem 21'in 27 ilkesi geliştirilmiştir. Dünyayı daha iyi hale getirmek için ekonomik gelişmede işletmelere bir rol ve önem atfedilmiştir.
2005	Birleşmiş Milletler Sorumlu Yatırım Prensipleri	2005 yılında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin davetiyle bir araya gelen 12 ülkeden 20 büyük kurumsal yatırımcının oluşturduğu, bugün ise dünya genelinde 1200'den fazla imzacısı bulunan, çevresel, sosyal ve kurumsal yönetime ilişkin konuların yatırım analizlerinde ve karar verme süreçlerinde dikkate alınmasını teşvik eden ve buna ilişkin ilkeler yayınlamış bir platformdur. Borsa İstanbul 2010 yılından beri bu Girişimin imzacısı konumundadır.
2009	Sürdürülebilir Borsalar Girişimi	Borsaların yatırımcılar, düzenleyiciler ve şirketlerle iş birliği ile çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim konularında kurumsal şeffaflığın ve performansın artırılmasına ve sürdürülebilir yatırımların gelişmesine nasıl katkı sağlayabileceklerini araştıran, Birleşmiş Milletler destekli bir girişimdir. Girişim, 2012'de Borsa İstanbul'un da aralarında bulunduğu beş borsanın, piyasalarında sürdürülebilirliğe ilişkin farkındalığı artırmaya yönelik yaptığı gönüllü taahhüt ile farklı bir boyut kazanmıştır. İlerleyen dönemde birçok farklı borsa da girişime dahil olmuştur.
2012	Rio+20 Zirvesi	Rio+20 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, 1992'de Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın 20.yıldönümünde yine Rio'da gerçekleştirilmiştir. Zirvenin çıktısı belgesi olarak "İstedığımız Gelecek" başlıklı rapor kamuoyuna sunulmuştur.
2013	Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi	Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi, 2013 yılı Aralık ayında "Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi"ni yayımlamıştır.

Kaynak: Tokgöz ve Önce, 2009: 259-260, [http:// www. borsaistanbul.com /data/ kilavuzlar/surdurulebilirlik-rehberi.pdf](http://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/surdurulebilirlik-rehberi.pdf)

Tablo 1'de görüldüğü gibi sürdürülebilir gelişme kavramı dünya çapında kabul görmüş birçok konferans, araştırma ve toplantıda konu olmuştur. Düzenlenen bu toplantı ve konferanslarda öne çıkan ortak noktalar şöyledir;

- Sürdürülebilir kalkınma uygulamaları yalnızca çevresel konulara değil, insani ihtiyaçların yerine getirilmesine de odaklanmalıdır.
- Her nesil geçmiş nesillerin bıraktığı mirastan adil biçimde yararlanabilmeli, gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanabilmesini de garanti altına almalıdır.
- Sürdürülebilir kalkınmanın yapı taşları; ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmadır. Her biri eşit derecede ele alınmalıdır.

Dünyadaki sınırlı kaynaklarla insanların sınırlı ihtiyaçları karşılanır. İnsanların sınırsız isteklerinin dünyanın sınırlı kaynaklarıyla karşılanması mümkün değildir. İnsanlar sınırlı kaynaklardan ihtiyaçlar yerine isteklere göre yararlanırsa kaynaklar tükenir. Sürdürülebilir kalkınma, insan ile doğa arasında denge kurarak doğal kaynakları, özellikle yenilenemeyen doğal kaynakları tüketmeden, bugünün ve gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılayacak ve kalkınmasına olanak sağlayacaktır.

Sürdürülebilir kalkınmanın amacı zamanla tanımlamanın ötesine taşmış, maksimum kâr hedefi için kaynakların sürdürülebilirliği şekline dönüşmüştür. Bunun önüne geçebilmek için Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu (UNCSD) tarafından sürdürülebilirlik göstergeleri oluşturulmuştur. Bu göstergeler ekonomik, çevresel ve sosyal yönlerden sürdürülebilir gelişmeyi sağlamada ne kadar ilerleme gösterildiğini ölçmektedir.

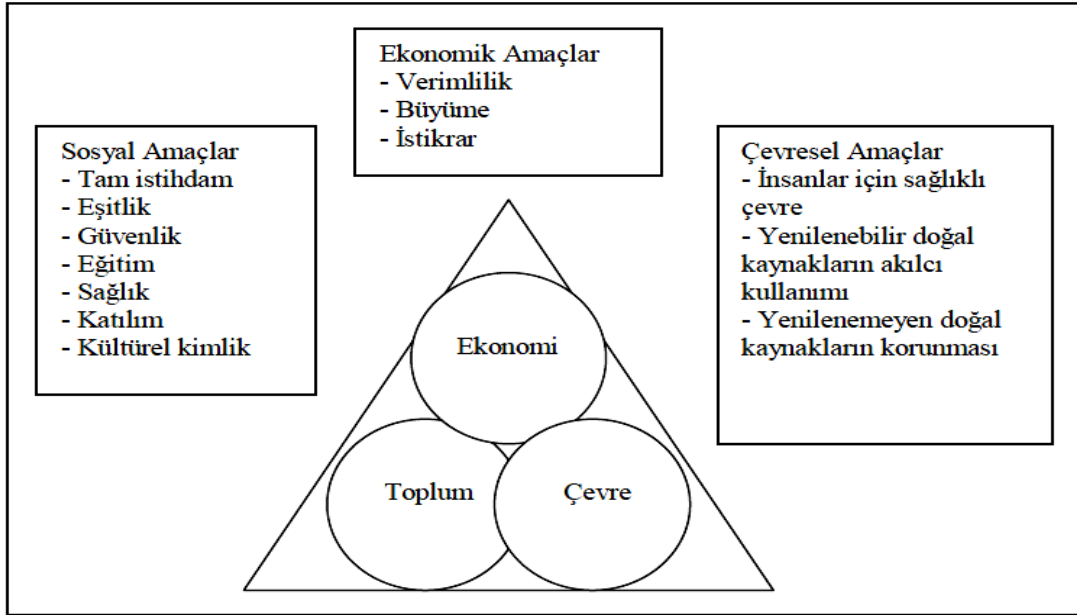
UNCSD tarafından geliştirilen sürdürülebilirliği temsil eden başlıca ekonomik göstergeler ekonomik yapı, tüketim ve üretim kalıplarıyla ilgili açıklamalardır. Ekonomik yapı; ekonomik performans, ticaret, mali durum ile ilgili alt açıklamalardan, tüketim ve üretim kalıpları; malzeme tüketimi, enerji kullanımı, atık üretimi ve yönetimiyle ilgili alt açıklamalardan oluşmaktadır. UNCSD tarafından geliştirilen sürdürülebilirliği temsil eden başlıca çevresel göstergeler atmosfer, toprak, okyanus, deniz ve kıyılar, su, biyolojik çeşitlilik ile ilgili açıklamalar yer almaktadır. Atmosfer; iklim değişikliği, ozon tabakasının bozulması, hava kalitesi, toprak; tarım, ormanlar, çölleşme, şehirleşme, okyanus, deniz ve kıyılar; kıyı bölgeleri, balıkçılık, su; su miktarı ve su kalitesi, biyolojik çeşitlilik; ekosistem ve türler ile ilgili alt açıklamalardır. UNCSD tarafından geliştirilen sürdürülebilirliği temsil eden başlıca sosyal göstergeler ise eşitlik, sağlık, eğitim, barınma, güvenlik, nüfusla ilgili açıklamalardır. Eşitlik; fakirlik, cinsiyet, sağlık; beslenme durumu, ölüm oranı, içme

suyu, sağlık hizmetleri, eğitim; eğitim düzeyi, okuryazarlık, barınma; yaşama koşulları, güvenlik; suç, nüfus; nüfusun değişimi alt açıklamalarından oluşmaktadır (Özmehmet, 2008: 12-16).

1.1.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Boyutları

Sürdürülebilirlik kavramında en çok tartışılan nokta, ekonomik amaçlar ile çelişen çevresel amaçlardır. Büyümenin ancak üretilen mal ve hizmetlerin artmasıyla ölçüldüğü bir dünyada, mal ve hizmet üretimi için gerekli girdileri oluşturan kaynakları korumak gerekliliği çelişki oluşturmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma ifadesi üzerindeki tartışmalar üç temel noktada; ekonomik başarı, çevresel adalet ve sosyal eşitlikte birleşmektedir. Şekil 1’de bu üç boyut için birbiriyle çelişen amaçların aynı kavram altında tanımlandığı görülmektedir.

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınmanın Boyutları

Kaynak: Soubotina, 2004: 9

Şekil 1’de görüldüğü gibi kalkınma sadece mal ve hizmet üretimi rakamlarını içermez. Eşitlik, adalet, gelir dağılımı, sağlık gibi göstergelerdeki performansı da içerir. Sürdürülebilir kalkınmada ekonomik amaçlar; verimlilik, büyüme, istikrar, sosyal amaçlar; tam istihdam, eşitlik, güvenlik, eğitim, sağlık, katılım, kültürel kimlik, çevresel amaçlar

ise; insanlar için sağlıklı çevre, yenilenebilir doğal kaynakların akılcı kullanımı, yenilenemeyen doğal kaynakların korunmasıdır. Sürdürülebilirlik eşitlikçi bir sosyal amaçtır. Aynı zamanda işletmeler ve insanlar çevreye de uyum sağlamalıdır. Dolayısıyla üç boyutlu bu kavram bütünleşik olarak değerlendirilmelidir (Zink ve diğerleri, 2008: 7).

1.1.1.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Ekonomik Boyutu

Geçmişte benimsenmiş olan iktisadi modellerin hemen hepsi çevrenin ve doğal kaynakların korunmasını dikkate almadan geliştirilmiş kısa dönemli modellerdir. Uzun dönemde çevreyi koruyarak ve kaynakları israf etmeden optimum kalkınmayı amaçlayan tek model sürdürülebilir kalkınma modelidir (Gürlük, 2001: 11).

Ekonomik sürdürülebilirlik, topluma katkı sağlayan ürün ve hizmetler üretirken kârlı olmayı hedefleyen işletmelerin fayda-maliyet analiziyle ilgilidir. Bu yaklaşım ekonomik, sosyal ve çevresel gelişmelerden kaynaklanan fırsatları ve riskleri değerlendirmekte ve uzun dönemli değer yaratmayı amaçlamaktadır (Nemli, 2004: 81). Dolayısıyla ekonomik sürdürülebilirlik için işletmelerin finansal performansı, diğer sermaye unsuru insan, üretim ve doğal sermayeyi nasıl yönettiği konuları önemlidir.

1.1.1.2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Çevresel Boyutu

Bilim, teknoloji ve sanayideki hızlı gelişmeler, giderek artan üretim olanakları insan hayatını kolaylaştırırken çevre bozulmalarına, küresel ısınmaya, asit yağmurlarına, artan sera gazlarına, ozon tabakasındaki deliğinin büyümesine, kimyasal atıkların artmasına, su ve toprak kirliliğine, orman alanlarının azalmasına ve çölleşmeye neden olmaktadır. Birleşmiş Milletler Çevre ve Gelişme Konferansı'ndan (UNCED) sonra pek çok çevre kuruluşu kurulmuş ve çevre korumasına yönelik birçok bildirme düzenlenmiştir. Çevresel sürdürülebilirlik açısından çevre doğal sermaye olarak kabul edilmektedir. Doğal sermaye; yenilenebilir kaynaklar, yenilenemeyen kaynaklar, çevre işlemleri olarak gruplanmaktadır. Yenilenebilir kaynaklar; sebze, meyve, ağaç, su gibi kaynaklardır. Yenilenemeyen kaynaklar ise; kömür, altın, demir gibi madenler, fosil yakıtlar ve yeraltı suları gibi her kullanımda tükenen ve yenilenemeyen kaynaklardır. Dolayısıyla çevresel sürdürülebilirlik yenilenemez ve yenilenebilir kaynakları daha sorumlu kullanmayı,

çevresel zarar ve risklerden mümkün olduğunca kaçınmayı gerektirmektedir (Steurer ve diğerleri, 2005: 271). Doğal sermayenin korunması ve işletmelerin sürdürülebilirliği için aşağıdaki ilke ve prensiplere dikkat edilmelidir (Glavic ve Lukman, 2007: 187, Eş, 2008: 19-20) ;

- Yenilenebilen doğal kaynakların tüketim oranı yenilenme oranından yüksek olmamalıdır.
- Yenilenemeyen doğal kaynakların kullanılması yerine aynı işlevi sağlayan yenilenebilir kaynaklar kullanılmalıdır.
- Üretimden bozuk veya atık olarak çıkmış ürünlerin, aynı veya benzer ürünler için kaynak geri dönüşü olarak yeniden işleme veya atıkların hiçbir yapısal değişikliğe uğramadan farklı ürün süreçlerinde kullanılması olarak yeniden kullanımı yapılmalı veya ürünler gerektiğinde tamir edilmelidir.
- Materyal kullanımında, enerji tüketiminin azaltılmasında ve atıkların azaltılmasında etkin bir yöntem olan temiz üretim yapılmalıdır.
- Bir ürün veya ürün sisteminin tüm hayatı boyunca sağlık, çevre ve kaynak ile ilgili etkilerini sistemli olarak analiz eden ve değerlendiren bir yöntem olarak yaşam döngüsü değerlendirme yöntemi kullanılmalıdır.

1.1.1.3. Sürdürülebilir Kalkınmanın Sosyal Boyutu

Sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutu özellikle insan kalkınması üzerine odaklanmaktadır. Gıda, barınma gibi temel ihtiyaçların yanında güvenlik, eşitlik, sağlık, özgürlük, eğitim, istihdam gibi konularda önemlidir. Bu boyutta işletmenin strateji, misyon, vizyon ve uygulamalarında işletme çalışanları, toplum, yerel halk, tedarikçiler, paydaşlar dikkate alınmaktadır. Bu boyut için işletmeler çalışanlarına kendi gelişim ve kariyer çalışmalarında yardımcı olmak, onlara iş güvenliği bakımından emniyetli ortamlar hazırlamak, ücret ve tefide ayırım yapmamak, sağlık güvencesi sağlamak zorundadır. Ayrıca işletmeler hissedarlarla iletişim halinde olarak karar verme süreçlerinde ve bilgi alımında şeffaflığı sağlayarak faaliyet raporlarını yayınlamak zorundadır. Bu boyutla ilgili olarak işletmeler insan kaynaklarıyla ilgili evrensel ilkelerin gelişimine de katkıda bulunmalıdır.

1.2. Kurumsal Sürdürülebilirlik

Kurumsal sürdürülebilirlik konusu son yıllarda sıkça tartışılmaktadır. Bu kavramın ortaya çıkmasına zemin hazırlayan iki önemli gelişme vardır. Bunlarda ilki Dünya Çevre Kalkınma Komisyonu'nun 1987 yılında yayınladığı Brundtland Raporu, ikincisi ise 1990' larda ortaya çıkan üç kâr hanesi kavramıdır. Brundtland Raporunda, kaynakların rasyonel kullanımı ile gelecek nesillere yaşanabilecek doğal, fiziki ve sosyal çevre bırakılması sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluştururken, sürdürülebilirliğin sağlanması için ekonomik, sosyal ve çevresel politikaların birlikte ele alınması zorunlu kılınmıştır. Üç kâr hanesi kavramı ise, ekonomik sürdürülebilirliğin tek başına işletmenin toplam sürdürülebilirliği için yeterli olmamasıdır. Ekonomik sürdürülebilirliğe odaklanma kısa vadede başarı getirebilir ancak uzun vadede başarı sağlamaz. Sürdürülebilirliğin kurumsal, çevresel ve sosyal performansı başarılı bir ekonomik performansa bağlıyken, ekonomik performans ise sosyal ve çevresel performansa bağlıdır (Besler, 2009: 1-3).

Sürdürülebilirlik anlayışının işletme düzeyindeki karşılığı kurumsal sürdürülebilirliktir. Şenal ve Aslantaş Ateş (2012)'a göre kurumsal sürdürülebilirlik; işletmelerde uzun vadede değer yaratmak için ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin kurumsal yönetim ilkeleriyle işletme faaliyetlerine ve karar mekanizmalarına uyarlanması ve bu konulardan kaynaklanabilecek risklerin yönetilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım fırsatları kapsayarak ekonomik, çevresel ve sosyal gelişmelerle türeyen riskleri yöneterek uzun dönem hissedar değeri yaratmaktadır (Sancar, 2013: 71). İşletme sürdürülebilirliği sağlarsa sektör sürdürülebilirliği, dolayısıyla ülke ve dünya sürdürülebilirliği sağlanmış olur. Kurumsal sürdürülebilirlik, büyüme ve kârlılık modeline dayalı geleneksel yönetim anlayışına alternatif yeni ve gelişen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda işletmelerin büyümesi ve kârlılığını kabul etmekle birlikte aynı zamanda işletmelerin çevresel koruma, sosyal adalet, eşitlik ve ekonomik kalkınma gibi sürdürülebilir kalkınmayla ilgili sosyal amaçlarında yerine getirilmesi gerekmektedir (Wilson, 2003: 1). Kurumsal sürdürülebilirlik geleneksel büyüme ve kâr maksimizasyonu modeline alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Kurumsal sürdürülebilirlik yönetimi, işletmelerin faaliyetlerini yerine getirirken yol açtıkları sosyal ve çevresel konulara stratejik ve kâr odaklı cevap verme şeklindedir (Demirkaya, 2014: 115,116).

Dyllick ve Hockert (2002)'e göre kurumsal sürdürülebilirlik, ekolojik ve sosyal sürdürülebilirliğin bir karması olarak kurumların kısa vadeli kazançlar yerine uzun vadeli kazanç amacına yönelmeleri gerektiğidir. Hahn ve Scheermesser (2006)' e göre ise işletmeler sadece üreten ve ekonomik değer yaratan bir kuruluş olmaktan öte, olağan faaliyetlerini sürdürürken ortaya çıkardıkları negatif dışsallıkları yok ederek veya azaltarak kurumsal sürdürülebilirliği sağlamaktadır. Tokgöz ve Önce (2009)' ye göre, işletmeler kurumsal sürdürülebilirliği sağlamak için yeni bir iş yapma modeli öğrenirken geleceğe de yatırım yapmaktadır. Aynı zamanda işletmeler üretim sürecinde çevreye verdikleri zararları azaltmak için strateji ve yaklaşımlar geliştirerek kurumsal sürdürülebilirliği sağlayabilir (Yavuz, 2010: 64). Kuşat (2012)'a göre kurumsal sürdürülebilirlik; bir ülke içerisinde yer alan ve ekonomik bir amaca sahip kurumların geleneksel büyüme kuramlarına bir alternatif olarak geliştirilen maddi ve manevi her türlü riski minimize etmeyi sağlayarak işletmeleri geleceğe daha sağlıklı hazırlamayı amaçlamaktadır.

İşletmeleri kurumsal sürdürülebilirlik konusunda teşvik eden marka değerinin, güven ve itibarın, personel motivasyonunun artarak kârların yükselmesi, rekabet üstünlüğünün sağlanması, uluslararası sorumlu yatırım işletmelerinden finansal destek sağlama imkânlarının kolaylaşmasıdır (Kuşat, 2012: 229-230). Artık işletmeler kendilerini hilekâr işletmelerden ayrı tutabilmek için kurumsal düzeyde sosyal sorumluluk çalışmalarına önem vermektedir. İşletmeler için sadece kârlılık ve hissedarlara verilen pay önemli değildir, kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) da önemlidir. Bu anlamda kurumsal sürdürülebilirlik, ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan risk yönetimi yaparak uzun dönemde işletmeler ve yatırımcılar için getiri sağlamaktadır (Aras ve Crowther, 2009: 3).

İşletmeler için kurumsal sürdürülebilirlik, kurumsal sosyal sorumluluk ve kurumsal yönetim birbirinden ayrılmaz kavramlardır. Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı yerini giderek kurumsal sürdürülebilirlik kavramına bırakmakta, kurumsal sosyal sorumluluk raporları yerine artık sürdürülebilirlik raporları yayınlanmaktadır. Kurumsal sürdürülebilirlik stratejisi olarak kurumsal yönetim ise tamamen finansal sürdürülebilirlik üzerine yoğunlaşmaktadır. Büyük işletme skandallarından sonra kurumsal yönetim işletmeler için çok önemli olmuştur. Yatırımcıların karar vermelerinde kurumsal yönetim raporları önemli hale gelmiştir (Aras ve Crowther, 2008: 440). Küresel krizlerle birlikte kurumların sürdürülebilir olmalarının yolu kurumsal yönetimle olmaktadır. Kurumsal

yönetim işletmelerin hem varlıklarını devam ettirmeleri hem de karşılaşılabilecekleri krizleri önlemeleri için risk yönetimi sağlamaktadır. Yani kurumsal yönetim ile işletmelerin devamlılığı, daha etik ve doğru işlerin yapılması, risklerin önüne geçilmesi sağlanarak sürdürülebilirlik için belirlenen finansal başarı elde edilmektedir (Sancar, 2013: 74-81). Dolayısıyla iyi bir kurumsal yönetim genel olarak sürdürülebilirliği teşvik edecektir (Aras ve Crowther, 2008: 441).

Kurumsal yönetim işletme performansının sürdürülebilirliğinin güvencesidir. Kurumsal yönetim, işletme yönetiminin ve denetiminin şeffaf, hesap verebilir, adil, sorumlu ve güvenilir olmasını içermektedir. Dolayısıyla tüm bu ilkeler sağlandığında sürdürülebilirlikte sağlanmış olacaktır. İşletme değerini maksimum kılan tek faktörün kâr olmadığı yeni anlayışta işletmenin kârlılığını hedefleyen tüm diğer faktörlerin izlenmesi ve denetimi ile birlikte bunların iyi yönetilmesi önemlidir. Kurumsal yönetim bu nedenle işletme süreçlerinin sürdürülebilirliğinin teminatını oluşturmaktadır (Demirkaya, 2014: 135).

1.2.1. Kurumsal Sürdürülebilirliğe Katkı Sağlayan Unsur ve Teoriler

Kurumsal sürdürülebilirlikte işletmelerin amacı kârın maksimum düzeyde tutulması ve ekonomik performansın sürekliliğinin sağlanması için paydaş grupların da sorumluluk alanlarına dahil edilmesidir. Kurumsal sürdürülebilirlikte işletmelerin karşılaştıkları sorunlar ekonomik ve yönetsel kaynaklıdır. Ekonomik sorunlar; üretim faktörlerinin yetersizliği, verimsizliği ve etkin kullanılmamasıyla ilgiliyken, yönetsel sorunlar ise; işletme içi iletişim sıkıntıları, yöneticilerin düşük kabiliyetiyle ilgilidir. İşletmelerin rekabet problemi ise hem ekonomik hemde yönetsel bir sorundur (Kuşat, 2012: 238- Chung ve diğerleri, 2011: 221). Bowden ve diğerlerine (2001) göre tüm işletme paydaşlarının motivasyonu ve farkındalığı kurumsal sürdürülebilirlikte en az çevresel ve ekonomik performans kadar önemlidir. Söz konusu eksikliklerin giderilebilmesi için kurumsal sürdürülebilirlik kavramıyla birlikte sürdürülebilir gelişme, KSS, sosyal paydaş teorisi, kurumsal hesap verebilirlik teorisi kurumsal sürdürülebilirliğe katkı sağlayan unsur ve teoriler olarak öne çıkmaktadır. Bu unsur ve teoriler aşağıda ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

1.2.1.1. Sürdürülebilir Gelişme

Sürdürülebilir gelişme, ekonomik büyüme ihtiyacını çevresel koruma ve sosyal eşitlikle dengeleyen geniş bir kavramdır. Bu kavrama ilk kez 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun yayınladığı Brundtland Raporu'nda yer verilmiştir. Sürdürülebilir gelişmenin kurumsal sürdürülebilirliğe katkısı iki yönlüdür. Birincisi, işletmeleri ilgilenmek zorunda oldukları çevresel, sosyal ve ekonomik alanlardaki performanslarını belirlemeye yardımcı olur. İkincisi, işletmelere, hükümetlere ve sivil topluma çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğe doğru çalışmak için ortak bir sosyal amaç sağlar (Wilson, 2003: 2). Sürdürülebilirliğin gelişmesinin sağlanması için geleneksel yönetim anlayışına alternatif yeni yönetim anlayışı Tablo 2'de karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 2: Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımları

Temel Varsayımların Konuları	Geleneksel Yönetim Anlayışı	Yeni Yönetim Anlayışı
Amaç	Ekonomik büyüme ve kârlılık, hissedarların refahı	Sürdürülebilirlik ve yaşam kalitesi, paydaşların refahı
Değerler	Rasyonellik ve salt bilgi, kendi kendine yeterlilik	Sezgi ve anlayış/kavrama, birbiriyle bağlantılık
Ürünler	Fonksiyon, stil ve fiyat bazlı tasarım, kullan-at ambalaj	Çevreye uygun şekilde tasarım, çevre dostu ambalajlama
Üretim Sistemleri	Enerji ve yoğun kaynak kullanımı, teknik verimlilik	Düşük enerji ve kaynak kullanımı, çevresel verimlilik
Örgütsel Yapı	Hiyerarşik yapı, yukarıdan aşağıya karar alma, merkezi otorite, gelirler arasında büyük farklılık	Hiyerarşik olmayan yapı, katılımcı karar alma, merkezi olmayan otorite, gelirler arasında düşük farklılık
Çevre	Çevre üzerinde hâkimiyet, hava kirliliği ve atıklar dışsallık olarak kabul edilir	Doğa ile uyum, hava kirliliği ve atıkların elimine edilmesi ve yönetilmesi
İşletme Fonksiyonları	Tüketimi arttırmaya yönelik pazarlama, kısa dönemde kâr maksimizasyona yönelik finanslama, geleneksel maliyetlere odaklı muhasebe, işgücü üretkenliğine yönelik insan kaynakları yönetimi	Tüketicilerin bilinçlendirilmesine yönelik pazarlama, uzun dönemli sürdürülebilir büyümeye yönelik finanslama, işi anlamlı kılmayı ve iş yerinde güvenlik ve sağlığı gözetilen insan kaynakları yönetimi

Kaynak: Demirkaya, 2014: 118

Tablo 2' de görüldüğü gibi geleneksel yönetim anlayışı ve yeni yönetim anlayışı amaçlar, değerler, ürünler, üretim sistemleri, örgütsel yapı, çevre ve işletme fonksiyonları konularında farklılık göstermektedir. Geleneksel yönetim anlayışında hissedarların refahını düşünülürken, yeni yönetim anlayışında tüm paydaşların refahını düşünülmektedir. Üretim sistemleri açısından geleneksel yönetim anlayışı yoğun kaynak kullanırken, yeni yönetim anlayışı az kaynak kullanımını önemsemektedir. Geleneksel yönetim anlayışında teknik verimlilik ön plandayken, yeni yönetim anlayışında çevresel verimlilik ön plandadır.

1.2.1.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk

İşletmelerin sorumlulukları yalnızca mal ve hizmet üretmek değildir içinde yaşadıkları ve faaliyet gösterdikleri topluma karşıda bir takım sorumlulukları vardır. KSS kavramı dünyada sürdürülebilirlik kavramının yükselmesiyle birlikte önem kazanmıştır. Tüm işletmeler kendi kaynak ve kapasitelerinin ölçüsünde topluma yönelik yükümlülükleri yerine getirmeye başlamış sorumlu işletme anlayışı doğmuştur (Şenal ve Aslantaş Ateş, 2012: 85). KSS ifadesi kavramsal olarak ekonomist Bowen tarafından 1953 yılında ortaya çıkmıştır. Bowen' e göre işletmeler karar alırken bu kararların sosyal sonuçlarını da düşünmek zorundadır. Bowen'den sonra 1960' lardan itibaren bu kavram popüler olmuş ve 1980' den itibaren işletmelerin sadece ekonomik faaliyetleriyle değil, ekonomik olmayan faaliyetlerinden dolayı da değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmıştır (Lantos, 2001: 596). KSS, 1990 sonrasında işletmeler açısından adete bir zorunluluk haline gelmiştir. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Dünya Bankası, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı gibi kuruluşların bünyelerinde KSS ile ilgili birimler oluşturulmuş ve yasal düzenlemeler, eğitici faaliyetler başlatılmıştır (Doğru, 2012: 18-19).

Eren (2000)' e göre KSS, bir işletmenin ekonomik ve yasal koşullara, iş ahlakına, işletme içi ve çevresindeki kişi ve kurumların beklentilerine göre uygun bir politika geliştirilmesidir. Özdemir (2007)' e göre ise, iş dünyasının alacağı her kararın ve uygulayacağı her faaliyetin sosyal paydaşlarına olan etkilerinin göz önüne alınmasıdır. KSS, işletmelerin rekabet ve iş alanlarındaki farklılıklarından ve sorumluluklarını yerine getirmek için uygulanan farklı uygulamalardan dolayı farklılık göstermektedir (Moon, 2007: 28).

KSS uygulamalarını ciddiye alan işletmelerin imajı ve marka bağlılığı, personelin motivasyon ve verimliliği, pazar payı ve satışları, müşteri sadakati, ürün kalitesi artarken, maliyetler zamanla azalır ve kurumsal öğrenme sağlanarak risk yönetimi etkin hale getirilir (Weber, 2008: 247-250). KSS sürdürülebilir yaklaşıma etik ve sorumluluk açısından katkı sağlamaktadır. İşletmeler sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak için KSS uygulamalarına dikkat etmektedir.

1.2.1.3. Sosyal Paydaş Teorisi

İşletme üzerinde hak sahibi olan kimdir sorusunun geleneksel yönetim anlayışındaki cevabı hisse sahipleri iken, sürdürülebilir gelişme anlayışında işletmenin ilişki içersinde olduğu tüm kesimlerdir (Demirkaya, 2014: 120). İşletmeler buldukları çevrede faaliyet gösterirken toplumu oluşturan birçok farklı kesimle de ilişki içindedirler. Toplumda işletmelerin ilişkide bulunduğu, işletmenin faaliyetlerinden etkilenen ve faaliyetleriyle işletmeyi etkileyen tüm taraflara "paydaş" denir (Doğru, 2012: 21). İşletmenin başarısında paydaşlarıyla iyi ilişkiler kurması çok önemlidir. Paydaş kuramı stratejik yönetimin bir kavramıdır ve işletmelere rekabetçi avantaj sağlamaktadır (Demirkaya, 2014: 120). Paydaşlar kurum içi ve kurum dışı paydaş olarak ikiye ayrılır. Kurum içi paydaşlar; kurucu ana sahipler, hissedarlar, yöneticiler ve çalışanlar, kurum dışı paydaşlar ise; toplum, hükümet, müşteriler, tedarikçiler ve rakiplerdir (Doğru, 2012: 21). Freeman' a göre kurum dışı gruplarla ne kadar iyi ilişkiler olursa ortak hedeflerin gerçekleşmesi o kadar kolaylaşacak, ne kadar zayıf ilişkiler olursa da o kadar zorlaşacaktır. Bu yaklaşım "Sosyal Paydaş Teorisi" nin temelini oluşturmaktadır. İşletmelerin rekabet avantajı geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Sosyal Paydaş Teorisinin ana teması, bütünlükçü stratejik bir yaklaşımla işletmelerin varlığını sürdürebilmelerini sağlamaktır. İşletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirirken tüm paydaşların beklenti ve ihtiyaçlarını dikkate almak hedeflenmektedir (Özalp ve diğerleri, 2008: 70). Sosyal paydaş teorisi işletmelerin neden sürdürülebilir gelişme modelinde iş yapmak zorunda oldukları konusunda iş dünyasının ikna edilmesinde önemli bir destek sağlamaktadır (Wilson, 2003: 4). Ayrıca işletmelerin kısa dönemli kârlılık amacıyla hareket etmelerini eleştirerek, uzun dönemli sürdürülebilir gelişmeyi teşvik etmektedir.

1.2.1.4. Kurumsal Hesap Verebilirlik Teorisi

Hesap verebilirlik kavramı, işletmelerin faaliyetlerinde dış çevrelerinden etkilenmesini ve faaliyetlerinden dolayı sorumlu olmaları gerektiğini ifade etmektedir. İşletme içerisinde alınan kararların doğruluğunun kanıtlanması ve sorumluluğunu üstlenilmesi anlamına gelir. Hesap verebilirlik ve şeffaflık birbiriyle ilgili kavramlardır. İşletmelerin faaliyet raporlarının gerçeğe uygun olması şeffaflık ilkesi gereği iken, alınan kararların doğruluğunun kanıtlanması da hesap verebilirlik ilkesi ile ilgilidir.

Geleneksel yönetim anlayışında işletme yönetiminin sadece işletme hissedarlarına karşı hesap vermelerini gerektiren sürdürülebilirlik anlayışında hesap verebilirlik kapsamı genişletilmiştir. Daha açık bir ifadeyle işletmelerin sadece finansal performansları açısından değil, çevresel ve sosyal performanslarıyla da beklentileri karşılamak zorunda oldukları ortaya konmuştur (Tokgöz ve Önce, 2009: 258).

Hesap verebilirlik hem içsel hem dışsal çevrede işletmelerin aldıkları kararların doğruluğunu kanıtlama ve sorumluluğunu kabullenme gereğine dayanmaktadır. İşletme tarafından yapılan faaliyetlerin sonuçları ve etkilerinin paydaşlar için raporlanması gerekmektedir. Bu raporlamada sadece finansal değerler değil, çevresel ve sosyal sonuçlarda yer almalıdır. Kurumsal hesap verebilirliğin kurumsal sürdürülebilirliğe katkısı, işletme yöneticileri ile geri kalan toplum arasındaki ilişkinin niteliğini belirlemeye yardımcı olunmasıdır (Wilson, 2003: 5).

1.2.2. Kurumsal Sürdürülebilirlik İlkeleri

Kurumsal sürdürülebilirliğin işletme tarafından başarılı şekilde sağlanması için ekonomik başarı, çevresel adalet ve sosyal eşitlik eş zamanlı olarak gerçekleşmelidir. Bu ilkeler aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın da sağlanmasında gereklidir (Bansal, 2005: 199-200). Kurumsal sürdürülebilirlik ilkelerini dikkate alan işletmeler ekonomik sürdürülebilirliklerinin yanında çevresel ve sosyal sürdürülebilirliğini de artırır.

Ekonomik başarı sağlamak isteyen işletmeler maddi ve maddi olmayan sermayelerini etkin bir şekilde yönetmelidir. Dolayısıyla ekonomik sürdürülebilirlik için

işletmeler için özsermaye, borç gibi finansal sermaye, arsa, bina, stok gibi maddi sermaye, kurumsal itibar, teknik bilgi gibi maddi olmayan sermaye arasında dengelerin sağlanması gerekmektedir (Tüm, 2014: 63).

Çevresel adalet; işletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirirken doğal sermayeleri korumayla, yenilenebilir ve yenilenemez kaynakları daha sorumlu kullanmayla sağlanır (Doğru, 2012: 27).

Sosyal eşitlik; işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk uygulamalarıyla toplumda refahın sağlanmasıdır. Sosyal sorumluluk projelerinin uygulanmasıyla insanlar eşit bir şekilde kaynaklara ulaşım sağlamaktadır (Sarıkaya ve Kara, 2007: 227).

İKİNCİ BÖLÜM

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

İşletme ortaklarını ve potansiyel yatırımcıları bilgilendirmek amacıyla, muhasebe ilkelerine göre hazırlanan ve finansal tabloların bir arada sunulduğu raporlama 19.yüzyılda ortaya çıkmıştır. 1970’li yıllardan sonra toplum yapısındaki değişiklikler, sosyal adalet ve sosyal eşitliğin öne çıkmasıyla birlikte raporlarda sosyal konulara da yer verilmiştir (Schaltegger ve Burritt, 2010: 382; Yanık ve Türker, 2012: 297; Angay, 2007: 150).

Sürdürülebilirlik ve işletme paydaşları açısından bakıldığında finansal muhasebe, raporlamadan beklenen faydaların elde edilmesinde yetersiz kalmış ve bir takım eleştiriler almıştır. Finansal muhasebe, işletme faaliyetlerinin sınırlarını dar bir bakış açısıyla sınırlandırdığı, kârı ve kârlılığı öncelikli kabul edip sosyal ve çevresel olayları geri planda bıraktığı, çevresel etkiler yaratan kurumsal faaliyetlerin değerlendirilmesinde eksikliklerin olduğu şeklinde eleştiriler almıştır (Schaltegger ve Burrit, 2010: 376). Ayrıca işletmelerin faaliyetleri için yalnızca ortaklarına ve yatırımcılarına karşı değil topluma karşıda sorumlu olduğu anlaşılmıştır. İşletmelerin sorumluluk alanlarının genişlemesiyle istihdam, toplumsal ilişkiler, etik gibi konuların ön planda tutulduğu sosyal raporlar oluşturulmaya başlanmıştır. 1980 ve 1990’lı yıllarda meydana gelen doğal afetler, ekolojik felaketler, iklim değişikliği ile çevresel raporlar önem kazanmıştır. Bu yıllarda İngiltere çevresel raporlama yapmayı zorunluluk haline getirmiştir (Aksoy, 2013: 28). 2000’li yıllara gelindiğinde ise çevresel ve sosyal bilgilerin bir arada verildiği kurumsal sosyal sorumluluk raporları önem kazanmıştır.

Finansal tablo kullanıcılarının sadece finansal bilgileri sunan raporlara değil finansal olmayan bilgileri de içeren raporlara ihtiyaç duyduğu anlaşılmıştır. İşletmeler satılan ürünler, kârlılık oranları yanında çalışanlarına, topluma, çevreye karşı ne kadar duyarlı olduklarını gösteren raporlar yapmaya başlamışlardır (Yanık ve Türker, 2012: 297). Sürdürülebilirlik raporlaması olarak gündeme gelen bu raporlarda kurumsal sosyal

sorumluluk raporlarındaki konuların yanında işletmelerin çevresel ve sosyal performanslarının ekonomik performansa etkileri açıklanmaktadır. Çevresel ve sosyal performansın ekonomik performans ile dengelenmesi yönünde ilave açıklamaların yapıldığı sürdürülebilirlik raporları; üçlü sorumluluk raporlaması, kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması, finansal olmayan raporlama gibi çeşitli kavramlarla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Çalışkan, 2012: 52). Faaliyetlerinin çevresel (gezegen), ekonomik (kâr) ve sosyal (insan) etkilerini dikkate alan ve “Üç P” olarak bilinen üçlü sorumluluk raporlaması yapan işletmeler sadece kâra odaklanan işletmelere göre uzun dönemde daha fazla değer yaratmakta, daha az riskle karşılaşmakta ve rekabet avantajı sağlamaktadır (Herzig ve Schalteger, 2011: 152; Porter, 2003: 7). Sürdürülebilirlik raporları çeşitli şekillerde ortaya konmuştur. Bu raporlar finansal raporlara ek olarak Üç P raporu adı altında paydaşlara sunulabileceği gibi işletmelerin faaliyet raporlarında sürdürülebilir kalkınma başlığı altında ekonomik, sosyal ve çevresel alanlardaki faaliyetler şeklinde raporlanabileceği gibi ayrı bir sürdürülebilirlik raporu yada faaliyet raporuna entegre biçimde de verilebilir (Aksoy, 2013: 30). Bu bağlamda işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarını hazırlama nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kolk, 2004: 5);

- Belirli hedeflere doğru ilerleme de izleme olanağını arttırmak,
- Çevresel stratejilerin uygulanmasını kolaylaştırmak,
- İşletme içinde çevresel konularda daha fazla bilinçlenmeyi sağlamak,
- İşletme mesajının işletme içinde ve dışında açık olarak ifade edilmesini sağlamak,
- Şeffaflıktan dolayı kredi değerliliğini arttırmak,
- Maliyet tasarrufu ve verimlilik artışı sağlamak, çalışan moralini, işletmenin itibarını ve iş geliştirme fırsatlarını arttırmak,
- Rekabet avantajı sağlamaktır.

İşletmelerin sürdürülebilirlik raporlarını hazırlamama nedenleri ise şöyle sıralanabilir (Kolk, 2004: 5);

- İşletmeye sağlayacağı faydalar hakkında kuşku duyulabilir,
- Rakipler sürdürülebilirlik raporu hazırlamayabilir,
- Doğrudan satışlara ve kâra raporların katkısı yansımaz olabilir,

- İşletmenin hali hazırda çevresel performansı ile ilgili iyi bir itibarı olmayabilir,
- Çevresel konular ile ilgili iletişim yolu bulunmayabilir,
- Rapor hazırlamanın maliyetli olması, raporlarda doğru kriterleri seçmek ve bütün işlemler ile ilgili tutarlı verileri bir araya getirmek zor olabilir,
- Raporların işletmenin itibarına zarar vereceği düşüncesi bulunabilir.

Sürdürülebilirliğin hayata geçirilebilmesi, işletmeler tarafından içselleştirilebilmesi için öncelikle izlenir ve ölçülür olması gerekmektedir. Bu da sürdürülebilirlik raporlamasıyla mümkün olmaktadır. Sürdürülebilirlik raporlaması uygulamaları incelendiğinde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hatta sektörler arasında bile farklılıklar olduğu görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde örneğin ABD, İngiltere, Avustralya gibi sürdürülebilirlik raporlarında çalışan sayıları, ücret ve ödüllendirme, çalışan eğitimi gibi açıklamaların çoğunun niteliksel olduğu görülmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde ise sürdürülebilirlik raporlarının sayısının az olduğu bilinmektedir. Bunun başlıca nedenleri olarak çevresel ve sosyal konuların yıllık faaliyet raporlarında açıklanmalarını gerektiren düzenlemelerin eksikliği, işletme faaliyetlerinin çevresel etkilerinin ölçülüp maliyetlerini belirleyerek raporlama yapabilecek nitelikli muhasebecilerin eksikliği ve işletmelere getirdiği ek maliyetler sayılabilir (Gao ve diğerleri, 2005: 15).

KPMG tarafından en son 2013 yılında 41 ülkeden 4100 işletme ve 15 sektör ile yapılan “Kurumsal Sorumluluk Raporlaması Anketi” sonuçlarına göre dünyanın en büyük 250 işletmenin %93’ü raporlarında kurumsal sorumluluk konularından bahsetmektedir. 41 ülkenin en büyük 100 işletmesiyle yapılan ankette ise işletmelerin raporlarında %71 oranında KSS konuları mevcuttur. Ayrıca ABD’de en büyük 100 işletmenin %86’sının kurumsal sorumluluk konularına önem verdiği görülmektedir.

Sonuçlara göre Avrupa ülkeleri (Fransa, Almanya, İtalya, Portekiz, İspanya, İngiltere gibi) daha çok iç süreçlerinin olgunlaşması ve KSS uygulamalarının paydaşlara dış iletişimine önem vermektedir. Brezilya, Kanada, Japonya, Amerika gibi ülkelerde ise tam tersi durum sözkonusudur. Bahsedilen ülkelerde dış süreçlerinin gelişimine, iç süreçlerinin olgunlaşmasından daha çok önem verilmektedir. Yunanistan, İsrail, Meksika,

Güney Kore gibi ülkeler ise KSS raporlamasında düşük sıralarda yer almaktadır. Ankette ayrıca sanayi sektörlerinin (maden, petrol ve gaz, otomotiv, alt yapı gibi) çevresel etkisinin çok fazla olduğu görülmektedir. Diğer sektörler de (ulaştırma, ilaç, ticaret ve perakende) ise 2008 yılından bu yana kurumsal sorumluluk konusunda önemli büyüme tespit edilmiştir. Özellikle ulaştırma sektörü düşük emisyon politikalarıyla son yıllarda önemli adımlar atmıştır. Perakende sektöründe de tüketiciler çevre politikaları hakkında daha bilinçli hale gelmiştir (Nicholas ve diğerleri, 2014: 19-24).

Türkiye’de ise sürdürülebilirlik raporlamasına yönelik henüz yasal bir zorunluluk bulunmamaktadır. Ancak özellikle ABD’ de yaşanan işletme skandalları sonucunda birçok ülkede işletmelerin şeffalık, adillik, hesap verebilirlik ve sorumluluk ilkeleri çerçevesinde kurumsal yönetim ilkeleri geliştirilmiştir. Türkiye’de Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 4 Temmuz 2003 tarihinde onaylanarak kurumsal yönetim ilkeleri kamuya duyurulmuştur. Bu ilkelerle işletmelerin daha etkin ve şeffaf bir yönetim ve raporlama anlayışı uygulaması hedeflenmektedir.

2.1. Küçük ve Orta Boy İşletmelerde Sürdürülebilirlik Raporlaması

Küçük ve Orta Boy İşletmelerin tanımlamalarına bakıldığında tüm dünyada kabul görmüş standart bir tanım yoktur. Tanımlamalar bölgeye, ülkeye hatta ülke içindeki kurumlara göre bile farklılık göstermektedir. KOBİ tanımlamasında kullanılan ortak nicel ve nitel kriterler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: KOBİ Tanımlamasında Kullanılan Ortak Kriterler

Nicel Kriterler	Nitel Kriterler
Çalışan kişi sayısı	Girişimcinin işletmede fiilen çalışıyor olması
Özsermaye	Risk üstlenme sorumluluğunun girişimciye ait olması
Çalışma sermayesi	Girişimcinin işletmesi ile özdeşleşmesi
Sabit sermaye	İşletme sahipliği, girişimcilik ve yöneticiliğin tek elde birleşmesi
Aktif toplamı	Uzmanlaşma ve yöneticiliğin tek elde birleşmesi
Enerji kullanımı	Uzmanlaşma ve işbölümünün derecesi
Makine parkı değeri	Sermayenin sınırlı olması veya finansal yetersizlik
Kapasite	Mülkiyetin bağımlılık derecesi
Piyasa payı	Yönetimin bağımlılık derecesi
Ödenen vergi miktarı	Pazar payı
İhracat payı	İşletme veya sahiplerinin pazardaki etkinliği ve gücü
Üretilen katma değer	Sermaye piyasalarında bulunabilirlik
Sermaye yapısı	
Kullanılan makine tezgah sayısı ve gücü	

Kaynak: Zengin, 2010: 60; Demirkaya, 2014: 9

Tablo 3'te görüldüğü gibi KOBİ tanımlamalarında nicel kriter olarak; çalışan sayısı, özsermaye, çalışma sermayesi, sabit sermaye, aktif toplamı, enerji kullanımı, makine parkı değeri, kapasite, piyasa payı, ödenen vergi miktarı, ihracat payı, üretilen katma değer, sermaye yapısı, kullanılan makine tezgah sayısı ve gücü kullanılır. Nitel kriter olarak ise; girişimcinin işletmede fiilen çalışıyor olması, risk üstlenme sorumluluğunun girişimciye ait olması, girişimcinin işletmesi ile özdeşleşmesi, işletme sahipliği, girişimcilik ve yöneticiliğin tek elde birleşmesi, uzmanlaşma ve yöneticiliğin tek elde birleşmesi, uzmanlaşma ve işbölümünün derecesi, sermayenin sınırlı olması veya finansal yetersizlik, mülkiyetin bağımlılık derecesi, yönetimin bağımlılık derecesi, pazar payı, işletme veya sahiplerinin pazardaki etkinliği ve gücü, sermaye piyasalarında bulunabilirlik dikkate alınır.

Almanya ve Fransa'da KOBİ Araştırma Enstitüsü'nce yapılan KOBİ tanımlamalarında çalışan sayısı kriter olarak dikkate alınırken, İngiltere'de sektörel bazda tanımlama yapılmaktadır. Japonya'da sektör, sermaye tutarı ve çalışan sayısı kriter olarak dikkate alınırken, ABD'de çalışan sayısı ve satış tutarı tanımlama yapılırken dikkate alınan kriterlerdir. Avrupa Birliği ise KOBİ tanımlaması yaparken çalışan sayısı, satış hacmi,

bilanço büyüklüğü ve bağımsızlık kriterlerini dikkate almaktadır (Zengin, 2010: 52-59; Demirkaya, 2014: 10-20). Türkiye’de ise birçok kurum ve kuruluş kendi ihtiyaçları doğrultusunda KOBİ tanımlaması yapmaktadır. Bu tanımlamalar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Türkiye’de Kullanılan KOBİ Tanımlamaları

Kuruluş	Tanım Ölçütü	Mikro Ölçekli İşletme	Küçük Ölçekli İşletme	Orta Ölçekli İşletme
Küçük ve Orta Boy İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)	İşçi Sayısı	< 10	<50	<250
	Net Satış Hasılatı	< 1 milyon TL	< 8 milyon TL	< 40 milyon TL
	Bağımsızlık Ölçütü	Başka İşletmelere ait Sermaye Oranı < % 25	Başka İşletmelere ait Sermaye Oranı < % 25	Başka İşletmelere ait Sermaye Oranı < % 25
Halkbank Teşvik Belgeli	İşçi Sayısı Arsa Bina Hariç Sabit Yatırım	- -	- -	<150 100 000TL
Halkbank Teşvik Belgesiz	İşçi Sayısı Arsa Bina Hariç Sabit Yatırım	- -	- -	<250 <400 000TL
Hazine Müsteşarlığı	İşçi Sayısı	<10	<50	<250
	Yatırım Tutarı (arsa ve bina hariç)	400 000TL	400 000TL	400 000TL
Dış Ticaret Müsteşarlığı	İşçi Sayısı	-	-	200
	Sabit Sermaye Tutarı	-	-	< 2 milyon TL
Eximbank	İşçi Sayısı	-	-	<200
	Sabit Sermaye Tutarı	-	-	< 2 milyon USD
TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) ve DPT (Devlet Planlama Teşkilatı)	İşçi Sayısı	<10	<50	<250

Kaynak: Zengin, 2010: 59; Demirkaya, 2014: 19

Tablo 4’te görüldüğü gibi KOSGEB, Halkbank, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Eximbank, TÜİK ve DPT’nin KOBİ’lere yönelik ayrı ölçüt ve ölçekte tanımlamaları vardır. Tanım ölçütü olarak; işçi sayısı, net satış hâsılatı, bağımsızlık ölçütü, arsa bina hariç sabit yatırım, sabit sermaye tutarı dikkate alınır. KOBİ’ler mikro, küçük ve orta ölçek olarak tanımlanır. KOSGEB’e göre işçi sayısı 10’un altında ise mikro, 50’nin altındaysa küçük, 250’nin altındaysa orta ölçekli KOBİ olarak dikkate alınır.

Dünyada KOBİ’lerin toplam işletmeler içindeki oranı %96’dan fazladır. Almanya, Japonya, Fransa’da bu oran %99 iken, Türkiye’de ise %99,77’ dir. Türkiye’de toplam

istihdamın %78'ini, toplam katma değerin %55'ini, toplam satışların %65,5'ini, toplam yatırımların %50'sini, toplam ihracatın %60,1'ini, toplam kredilerin %24'ünü KOBİ'ler gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de KOBİ'lerin ekonomideki yeri oldukça önemlidir (Ergün, 2012: 4).

KOBİ'lerin değişen piyasa koşullarına hızlı uyum sağlamaları, esnek üretim yapılarına sahip olmaları, bölgeler arasında dengeli büyümeyi sağlamaları, işsizliğin azalmasına yardımcı olmalarından dolayı ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasına fayda sağladığı bilinmektedir (Ergün, 2012: 4). Bunların yanında KOBİ'lerin yapılarından kaynaklanan bir takım zayıf yönleri de vardır. Aşağıda KOBİ'lerin yapısal yönden zayıflık ve üstünlükleri kısaca özetlenmiştir (Zengin, 2010: 62-63; Demirkaya, 2014: 124-132). KOBİ'lerin yapısal üstünlükleri şöyle sıralanabilir;

- İşletme sahibi işletmeyi yönetmekte ve işe daha çok sahip çıkmaktadır,
- Personel ile daha yatay ilişkiler kurulmakta ve bürokrasi azalmaktadır,
- İşletme sahibinin işi yönetmesi karar alma sürecini hızlandırmaktadır,
- Küçük oldukları için müşteriler ile daha yakın ilişkiler kurulmaktadır,
- Düşük sermaye ile yatırım yapıp istihdam sağlamaktadır,
- Tüketici isteklerindeki değişime daha kolay uyum sağlanmaktadır,
- Kontrol ve denetimleri daha kolay olmaktadır,
- Sipariş temelli çalışıldığından dolayı stok maliyetleri azalmaktadır,
- Teknolojiye büyük sermaye yatırmadıkları için teknoloji değişimlerine uyumları kolay olmaktadır.

KOBİ'lerin yapısal zayıflıkları ise şöyle sıralanır;

- Yöneticilerin eğitim seviyesi düşük olduğu ve yönetim tek elde toplandığı için hatalı karar riski artmaktadır,
- Satış dalgalanmalarından daha çok etkilenilmektedir,
- Yetersiz sermaye düzeyleri ile çalıştıkları için finansman kaynaklarına erişimleri sınırlı olmaktadır,
- Kurumsallık düzeyleri ve modern pazarlama tekniklerini kullanımları düşüktür,

- Teknoloji düzeyleri düşüktür,
- Hammadde büyük firmalara oranla daha pahalıya alınmaktadır,
- Teknik ve ticari gelişmeler konusunda takipten uzak kalınmaktadır,
- Genelde vasıfsız işgücü ile çalışılmaktadır,
- Teşviklerden yararlanma düzeyleri düşüktür,
- Maliyetlerin yönetilmesinde zorlanılmaktadır,
- Planlama yapmada eksiklikleri vardır,
- Yasal ve bürokratik sorunlarla karşılaşma ihtimalleri yüksektir,
- Çevre mevzuatına uyumun getireceği sorunları aşmaları zordur,
- Sürdürülebilirliği sağlamada zorluk yaşanmaktadır.

Türkiye’de ve dünyada işletmelerin yaşam süreleri gittikçe kısalmaktadır. Türkiye’de işletmelerin %80’i beşinci yılına, %96’ sı onuncu yılına ulaşamamaktadır. KOBİ’lerin ülke ekonomisindeki rolü bu kadar önemliyken işletmelerin özellikle KOBİ’lerin yaşam sürelerinin kısa olması sürdürülebilirliği ön plana çıkarmaktadır. Bu nedenle KOBİ’lerde sürdürülebilirliğin sağlanması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. KOBİ’lerin sürdürülebilirliği sağlayamamasındaki en önemli nedenler ise kurumsal ve yönetsel sorunlardır. Dolayısıyla sürdürülebilirlik konusunda daha önce de ifade edildiği gibi sürdürülebilir gelişme, kurumsal sosyal sorumluluk, paydaş kuramı ve hesap verebilirlik kuramı KOBİ’ler için son derece önemlidir (Demirkaya, 2014: 132,133). Ancak KOBİ’ler sürdürülebilirlikle ilgili taahhütlere uyarken zorlanmaktadır. Sürdürülebilirlik performansında işletme büyüklüğü çok önemli bir faktör olduğu için KOBİ’ler tüm dünyada sürdürülebilirlik performansında geride kalmaktadır.

Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UNGC) tarafından 2013 yılında yapılan sürdürülebilirlik anketinde KOBİ’lerin sürdürülebilirlik ile ilgili performanslarının düşük olmasının nedenleri arasında finansal kaynaklara erişim, bilgiye erişim, tedarik zinciri stratejisi en başta gelmektedir. Bu ankete göre KOBİ’ler ve büyük işletmelerin sürdürülebilirlikleri karşılaştırıldığında insan hakları konusunda büyük işletmelerin %58’i bir şikâyet mekanizması geliştirirken, KOBİ’lerin %23’ü bunu başarabilmiştir. Büyük işletmelerin %54’ü işgücü politikalarıyla ilgili uygulamalarda gelişme gösterirken, KOBİ’lerde bu oran %28’i geçmemektedir. Çevreyle ilgili politikalara uyumda ise büyük işletmeler KOBİ’lerin iki katı daha fazla uyum sağlamaktadır. Büyük işletmelerin %48’i

yolsuzlukla ilgili risk değerlendirmesi yaparken KOBİ'lerde bu oran %15'i geçmemektedir (<http://www.faaliyetraporlari.com/kobiler-sinifta-kaldi/>).

Sürdürülebilirlik raporlarının hazırlanması konusu KOBİ'ler için de son derece önemlidir. Sürdürülebilirlik raporlaması konusunda artan paydaş talepleri olmuştur. KOBİ'ler rakiplere ayak uydurmak için sürdürülebilirlik raporları hazırlamak zorunda kalmıştır. Sürdürülebilirlik raporları KOBİ'lere rakiplerden ayırt edilebilmeyi, işletmelere kendi olumlu iş hikâyelerini anlatma fırsatını, finansman konusunda kolaylık sağlanmasını, raporlama sürecinde risk yönetimi konusunda avantajlar elde etmeyi, ürün ve süreç yenileme de kolaylıklar sağlar (Grandar ve Purcell, 2012: 5-6).

Sürdürülebilirlik raporlaması konusunda dünyada rehber hazırlayan kurumların başında gelen Küresel Raporlama Girişimi (GRI) KOBİ'ler için anket hazırlamış belli aralıklarla ve çeşitli sektörlerle yapılmasını sağlamıştır. Yapılan ankette KOBİ'ler için ilk olarak hangi göstergelerin öncelikli olduğu, ikinci olarak temel ilgi alanlarının neler olduğu, üçüncü olarak paydaşlarla hangi konuların paylaşılması gerektiği, dördüncü olarak raporlamada hangi zorluklarla karşılaşabilecekleri belirlenmiştir. Alınan cevaplarla KOBİ'lere yol gösterici olmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda KOBİ'lerde sürdürülebilirlik raporlaması konusunda en önemli sorunların eğitim ve çevresel etkileri sınırlayarak dengeleyici büyüme konusunda rapor hazırlamada eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.

Küresel Raporlama Girişimi Rehberi KOBİ'lere sürdürülebilirlik raporlaması konusunda bir takım öneriler getirmiştir. Küresel Raporlama Girişimi Rehberi'nin KOBİ'lerin sürdürülebilirlik raporları konusunda getirdiği öneriler aşağıda sıralanmaktadır.

- Birinci olarak KOBİ'lerde raporlamadan sorumlu bir koordinatör belirlenmelidir.
- İkinci olarak sürdürülebilirlik raporlama takımı oluşturularak süreçten beklentilerin neler olduğu anlaşılmalı, işletme için sürdürülebilirliğin ne anlama geldiği, çevresel, sosyal ve ekonomik beklentilerin neler olduğu araştırılmalı ve bir zaman çizelgesi oluşturulmalıdır. Bu doğrultuda işletmenin vizyon, misyon ve iş faaliyetlerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir.

- Üçüncü olarak paydaşlar belirlenmeli ve onlarla karşılıklı ilişki halinde olunmalıdır.
- Dördüncü olarak ekonomik, çevresel ve sosyal rapor yönleri belirlenmeli, rapor kapsamı ve sınırı konulmalıdır.
- Son olarak ise performans ölçümünde işletme için belirleyici göstergeler seçilmeli, bilgi ve veri toplanmalı, gelecek yıl için performans hedefleri verilmelidir. Ayrıca raporlama sonuçları yazılarak kalitesi kontrol edilmeli ve raporların açıklanmasının önemi üzerinde durulmalıdır. Gelecek raporların nasıl yapılması gerektiği konusunda geri bildirim istenmeli ve gerekiyorsa raporlama konusunda idari destek alınmalıdır (Tng, 2010: 9-19).

2.2. Sürdürülebilirlik Raporlaması Uygulamaları

Sürdürülebilirlik raporlaması yaklaşımı temelde ikiye ayrılmaktadır. Bunlar gönüllü ve zorunlu raporlama yaklaşımlarıdır. Gönüllü raporlama yaklaşımı piyasa verimliliğine dayanmaktadır. İşletme paydaşları yalnızca finansal bilgilere değil sosyal ve çevresel bilgilere de gereksinim duyarsa bu bilgileri sürdürülebilirlik raporları veya diğer isimli raporlarda gönüllü olarak yayınlanmaktadır. Zorunlu raporlama yaklaşımında ise, işletmeler yasal düzenlemelerle belli aralıklarda ekonomik, sosyal ve çevresel konularda raporlama yapmak durumundadır. Zorunlu raporlamanın amacı hilelerin önlenmesi, yatırımcının korunması, maliyetlerin azaltılması, bilginin güvenilir olarak paydaşlara aktarılmasıdır (Aksoy, 2013: 33).

Zorunlu raporlama yaklaşımı kurumsal kültürü değiştirmesi, karşılaştırılabilirliği sağlaması, gönüllü raporlamadaki eksiklikleri gidermesi, maliyetleri azaltması ve yatırımcılara eşit davranılmasını sağlamasından dolayı tercih edilmektedir. Buna karşın yaklaşımın sektörel farklılıkları dikkate alınmaması, tek bir modelin her işletmeye uygun olmaması, alışılmadık durumlarda esnekliğe sahip olmaması, yeniliğe açık olmaması gibi eksiklikleri nedeniyle tercih edilmediği söylenebilir. Gönüllü raporlama yaklaşımının ise; esnek olması, uygunluğu sağlaması, sektöre adapte edilebilmesinden dolayı tercih edildiği ancak çıkar çatışmasına neden olması, kaynakların verimsiz kullanımı gibi eksikliklerinin de bulunduğu bilinmektedir (Aksoy, 2013: 34).

Sürdürülebilirlik raporlaması için gönüllü ve zorunlu raporlama yaklaşımlarının dışında farklı yaklaşımlar da geliştirilmiştir. Sürdürülebilirlik raporlarının yasalar tarafından değil de belli kurumlar tarafından oluşturulan sürdürülebilirlik standartlarına göre hazırlanması ilk yaklaşımdır. Gönüllü ve zorunlu yaklaşımların bir arada kullanılması ikinci yaklaşım iken, bir diğer yaklaşım ise finansal rapor, sürdürülebilirlik raporu, kurumsal yönetim raporlarının tek bir rapor halinde birbiri ile ilişkili olarak sunulduğu bütünlük raporlama yaklaşımıdır.

Sürdürülebilirlik raporlamasına yönelik uluslararası alanda kabul edilmiş finansal raporlama standardı gibi tek bir paket yoktur. Bu nedenle işletmelerin hangi biçimde, hangi aralıkta, hangi verileri kullanarak raporlama yapmaları gerektiği kendi tercihlerine bırakılmıştır. Bu şekilde birbirinden farklı pek çok sürdürülebilirlik raporlama standardı geliştirilmiştir. Bu da sürdürülebilirlik raporlarının ortak bir yapıya sahip olmasını engellemiştir. Dolayısıyla farklı standart veya rehberlere göre hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılması da zordur. Bundan dolayı uluslararası organizasyonlar tarafından birbirini destekleyecek şekilde raporlama ilkeleri yayınlanmıştır. Sürdürülebilirlik raporlamasıyla ilgili yayınlanan standart ve ilkelerin bazıları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Sürdürülebilirlik Raporlamasıyla İlgili Standart ve İlkeler

Yıl	Standart veya İlke	Açıklama
1993	EMAS	2001’de revize edilmiştir. Gönüllü çevresel yönetim girişimidir. İşletmelerin ve diğer kurumların çevresel performanslarını sürekli olarak değerlendirmelerini, iyileştirmelerini ve kamuya açıklamalarını gerektirmektedir.
1994	Minnesota İlkeleri (CAUX İlkeleri)	Dünya barışı ve istikrarı için sosyal ve ekonomik tehditleri azaltmada küresel kurumsal sorumluluğun önemine vurgu yapmaktadır. Caux ilkeleri uluslararası alanda ve çeşitli kültürlerde faaliyette bulunan işletmeler için oluşturulmuş kapsamlı etik kurallar setini ortaya koymaktadır.
1998	Sosyal Hesapverebilirlik 8000 (Social Accountability 8000)	2002’de revize edilmiştir. SA 8000, Uluslararası Sosyal Hesapverebilirlik kurumu tarafından oluşturulmuş sosyal hesap verabilirlik ve işyeri çalışma koşulları ile ilgili bir standarttır. Tedarik zincirinde işgörenlerle ilgili konular üzerinde odaklanmakta, çalışanlar ve işyeri çalışma koşullarını da içermektedir. İnsan hakları ve iş hukuku konusundaki uluslararası anlaşmalara dayanmaktadır.
1999	Hesapverebilirlik 1000 (Accountability 1000)	2002’de revize edilmiştir. Bu standart; işletmelerin sosyal ve ahlaki açıdan hesap verabilirlikleri konusunda genel ilkeler sağlamaktadır. Planlama, uygulama, raporlama ve denetim gibi tüm süreçlerde paydaşlar ile diyalogun sağlanması gerektiğini açıkça vurgulayan az sayıdaki standarttan birisidir. İşletmenin günlük faaliyetlerine tüm paydaşlarının dahil edilmesinin gerekliliğine vurgu yapmak için geliştirilmiştir.
1999	Q-RES	Etik, Hukuk ve Ekonomi Merkezi tarafından oluşturulan bir girişimdir ve işletmeler, sivil toplum kuruluşları, AB ve SIGMA (Sustainability Integrated Guidelines for Management Project) ile birlikte çalışmaktadır. Örgütler ve paydaşları arasındaki ilişkilerden türetilen bir yönetim sistemini esas almaktadır. Merkezin temel amacı, örgütlerde kurumsal sosyal sorumluluk araçlarının oluşturulması ve uygulanması ile ilgili süreçlerin sürekli olarak iyileştirilmesidir. Bu çalışmanın odağında; işletmenin ahlak vizyonu, ahlak kodları, ahlak eğitimi, uygulama ve izleme sistemi, ahlaki ve sosyal hesap verebilirlik ve bağımsız denetim yer almaktadır.
1999	Küresel Sullivan İlkeleri	İnsan haklarının korunması ve gözetilmesi, çocuk işçi çalıştırmanın ortadan kaldırılması, ayrımcılığa son verilmesi ve sosyal adaletin sağlanmasına yönelik ilkeleri içermektedir.
2000	Küresel Raporlama Girişimi Rehberi (Global Reporting Initiative- GRI)	1997 yılında çalışmalarına başlayan GRI, bütünleşik sorumluluk raporlaması konusunda dünya çapında en yaygın olarak kabul görmüş olan bir inisiyatiftir. Çevre, sosyal ve ekonomik boyutlardan oluşan üçlü sorumluluğu bütünleşik olarak ele almış, kapsamlı bir çerçeve oluşturmuş ve yayımlamıştır. İşletmelerin kendi faaliyetlerine, ürün ve hizmetlerine ilişkin çevresel, sosyal ve ekonomik sonuçlarını raporlayabilmeleri için sürdürülebilirlik raporlama rehberini oluşturmuştur. GRI’nın sunduğu çerçeve ve göstergeler ilk kez 2000 yılında, ikinci gözden geçirilmiş şekli 2002 yılında ve üçüncüsü 2006 yılında, dördüncüsü 2011 yılında yeniden yayınlanmıştır. 2013 yılında yayınlanmış olan son şeklidir.

Tablo 5'in Devamı

Yıl	Standart veya İlke	Açıklama
2000	Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (Unated Nations Global Compact- UNGC)	Bu sözleşme, işletmelerden etki alanları kapsamında insan hakları, çalışma standartları, çevre ve yolsuzlukla mücadele alanlarında bir dizi esas değeri kabul etmeleri, desteklemeleri ve uygulamaya koymalarına ilişkin ilkeleri içermektedir.
2000	Etik Uyum Standartları (Ethics Compliance Standards-ECS)	İşletmelerin dış sistemlerin veya üçüncü tarafların yardımı olmadan illegal ve dürüst olmayan faaliyetlerini ortaya çıkartabilmelerine olanak sağlamak amacıyla. Yasalara uyumu sağlamak için sistem oluşturma ve belgelendirmeyi hedeflemektedir.
2000	OECD Çokuluslu İşletmeler Rehberi (The OECD Guidelines for Multinational Enterprises)	İlkelerin gözden geçirilmiş hali, sürdürülebilir gelişmenin ekonomik, sosyal ve çevresel unsurlarını kuvvetlendiren değişikliklerin gerçekleştirilmesini içermektedir. İlkeler, çokuluslu işletmelerin sorumluluk anlayışı tabanında iş yapmalarına yönelik önerilerde bulunmaktadır. Dünyadaki doğrudan yatırımların çoğunun kaynağı olan ülkelerin hükümetlerine ve çokuluslu işletmelerin merkezlerine ortak değerlere bağlı kalmalarına vurgu yapmaktadır.
2001	Dünya Ekonomik Forumu Küresel Kurumsal Vatandaşlık Bildirgesi	Bu bildirmede, iş dünyasının çevre, ahlak, emek ve insan hakları gibi konularda uluslararası standart ve değerlere saygı göstermesi ve bu konularda adımlar atılması talep edilmektedir.
1999-2003	SIGMA Projesi	SIGMA, İngiltere Ticaret ve Sanayi Departmanı desteği ile 1999 yılında başlamış ve Forum for the Future, AccountAbility ve British Standart Institute tarafından desteklenmiş olan bir projedir.
2001-2003	ECSF Projesi	İşletmelerin hem sürdürülebilir hem de sorumluluk anlayışı ile iş yapmaları konusunda işletme yöneticilerine yardımcı olmak üzere geliştirilmiş bir araştırma projesidir. Avrupa komisyonu tarafından finansal olarak desteklenmiştir. Projenin amacı; sürdürülebilirlik, kurumsal sosyal sorumluluk, çeşitli kalite yönetim yaklaşımları ve işletme uygulamalarını birleştiren genel bir yönetim çerçevesi oluşturmaktır.
2005	Birleşmiş Milletler Sorumlu Yatırım İlkeleri (United Nations Principles of Responsible Investment - UNPRI)	2005 yılında, 12 farklı ülkeden 20 yatırım kurumunun temsilcileri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği tarafından bir araya gelerek "Sorumlu Yatırım İlkelerini" geliştirilmiştir.
2010	ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi (ISO 26000 Social Responsibility)	"ISO 26000" kurumsal sorumluluklarını yönetmek isteyen tüm kuruluşlara öncelik belirlemeden, paydaş katılımına ve raporlamaya kadar kurumsal sürdürülebilirlik yönetiminin tüm alanlarında yol gösteren rehber ilkeler sunmaktadır.

Kaynak: Tokgöz ve Önce, 2009: 259-262

Tablo 5'te sürdürülebilirlik raporlarıyla ilgili yıllar itibariyle geliştirilen standart veya ilkelerden bahsedilmektedir. Bu ilkelerin ortak tarafı sürdürülebilirlikle ilgili ekonomik, çevresel, sosyal, yönetsel konular gibi birçok konunun üzerinde durulmasıdır. Bunlar içinde işletmelerin en fazla tercih ettiği rehber Küresel Raporlama

Girişimi Rehberidir. GRI Rehberi Deloitte, Ernst&Young, KPMG, PricewaterhouseCoopers gibi uluslararası alanda hizmet veren danışmanlık firmaları tarafından da desteklenmektedir (English ve Schooley, 2014: 27). Uluslararası alanda en fazla tercih edilen bu rehberlerden bazılarının içerikleri aşağıda ayrı başlıklar halinde verilmektedir.

2.2.1. Küresel Raporlama Girişimi Rehberi (Global Reporting Initiative –GRI)

Küresel Raporlama Girişimi³, bir sürdürülebilirlik raporlama rehberi olup 1997 yılında 70 ülkeden 30000 farklı katılımcıyla kurulmuştur. Amacı sürdürülebilir ekonominin sağlanabilmesi için işletmelere sürdürülebilirlik raporlamasına yönelik rehber sunmak ve bu raporlamayı finansal raporlama gibi rutin ve karşılaştırılabilir hale getirmektir (Sürdürülebilirlik Raporlaması İlkeleri (2006), [https:// www. globalreporting. org/ resourcelibrary /Turkish -G3 -Reporting-Guidelines.pdf](https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Turkish-G3-Reporting-Guidelines.pdf)).

GRI Rehberine göre hazırlanmış sürdürülebilirlik raporlaması rehberi her türlü işletmeye yöneliktir. Bu rehber gereğince hazırlanan raporlar sürdürülebilirlik raporu, kurumsal sorumluluk veya kurumsal sosyal sorumluluk raporu adıyla hazırlanmaktadır. GRI Rehberini kullanarak geliştirilen sürdürülebilirlik raporları, raporlama dönemi esnasında kurumun taahhütleri, stratejisi ve yönetim yaklaşımı bağlamında ortaya çıkmış netice ve sonuçlarını kapsamaktadır. GRI ekonomik, çevresel ve sosyal performansa dair genel kabul görmüş bir raporlama çerçevesidir. Bu raporlar gönüllülük esasına dayanmakta ve yöneticilerin tercihi ile işletmelerin internet sitelerinde yayınlanmaktadır (Sürdürülebilirlik Raporlaması İlkeleri (2006), <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Turkish-G3-Reporting-Guidelines.pdf>).

GRI Rehberinde yer alan açıklamalar strateji ve profil, yönetim yaklaşımı ve performans göstergesi açıklamalarından oluşmaktadır. Strateji ve profil; strateji, profil ve yönetim gibi kurumsal performansı anlamaya yönelik açıklamalardır. Yönetim yaklaşımı; kurumun belli bir alandaki performansının anlaşılmasına yönelik bağlam oluşturmak

³ Tez içerisinde GRI, Küresel Raporlama Girişimi olarak ifade edilmiştir. Türkiye’de yapılan bazı çalışmalarda GRI, Global Raporlama İnisiyatifi olarak da kullanılmaktadır.

amacıyla belirli bir konular dizisini nasıl ele aldığını kapsayan açıklamalardır. Performans göstergeleri ise; kurumun ekonomik, çevresel ve sosyal performansı hakkında karşılaştırılabilir bilgi veren göstergelerdir. Sürdürülebilirliğin ekonomik boyutu bir kurumun kendi paydaşlarının ekonomik koşulları ile yöresel, ulusal ve küresel seviyelerde ekonomik sistemler üzerinde yarattığı etkiler ile ilgilidir. Sürdürülebilirliğin çevresel boyutu, bir kurumun ekosistemler, toprak, hava ve su da dahil olmak üzere, canlı ve cansız doğal sistemler üzerinde yarattığı etkiler ile ilgilidir. Çevresel göstergeler girdilerle (ör. malzeme, enerji, su) ve çıktılarla (ör. emisyon, katı ve sıvı atıklar) ilgili performansı kapsar. Ayrıca, biyoçeşitlilik ve çevresel uyumun yanı sıra, çevresel harcama ve kurumun sunduğu ürün ve hizmetlerin yarattığı etkiler gibi diğer ilgili bilgileri de kapsar. Sürdürülebilirliğin sosyal boyutu bir kurumun faaliyette bulunduğu ortamdaki sosyal sistemler üzerinde yarattığı etkileri anlamına gelir. Sosyal göstergeler ayrıca işgücü, insan hakları, toplum ve ürün sorumluluğu şeklinde alt göstergelere ayrılırlar (Sürdürülebilirlik Raporlaması İlkeleri (2006), <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Turkish-G3-Reporting-Guidelines.pdf>). GRI Rehberinde yer alan açıklamalara ait detaylı bilgi Ek-1’de verilmiştir.

GRI Rehberinin ilki 2000 yılında GRI G1 ismiyle yayınlanmıştır. 2002 yılında GRI G2, 2006 yılında GRI G3, 2011 yılında insan hakları, cinsiyet ve toplum konuları ile genişletilmiş ve güncellenmiş haliyle GRI G3.1 ismiyle yenilenerek yayınlanmıştır (<http://www.kurumsalsurdurulebilirlik.com/tr-tr/yayinlar.aspx>) . 2013 yılında ise en son şekli GRI G4 yayınlanmıştır. Dünyada 2015 yılı Aralık ayı itibariyle GRI Referanslı veya G1, G2, G3, G3.1, G4 İlkelerini kullanarak yayınlanan 22.841 adet sürdürülebilirlik raporu vardır. Türkiye’de ise 80 işletmenin hazırladığı 170 adet sürdürülebilirlik raporu vardır. Bunlardan 10 tanesi KOBİ raporudur (<http://database.globalreporting.org/search>).

2.2.2. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (United Nations Global Compact-UNGC-KİS)

Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi ilk kez 2000 yılında ortaya çıkmıştır. 2007 yılında 100 ülkeden 3.000 katılımcı işletme ve 700 uluslararası sivil toplum kuruluşu ile işçi örgütleri Küresel İlkeler Sözleşmesi’ne (KİS) katılmıştır. 2014 yılında ise 200’e yakın ülkeden 12.284 katılımcıyla dünyanın en büyük vatandaşlık girişimi olmuştur

(<http://www.globalcompactturkiye.org/>). Aralık 2015 tarihi itibariyle Türkiye’de Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesini imzalayan 291 işletme vardır. Bunlardan 81 tanesi KOBİ’dir (İmzadan Sonra Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi’ne Katılım Rehberi (t.y.), [http:// www.unglobalcompact.org/participants/search?commit= t&country% 5B%5D=202&page=1&per_page=250&sort_by=sector_name&direction=ASC](http://www.unglobalcompact.org/participants/search?commit=t&country%5B%5D=202&page=1&per_page=250&sort_by=sector_name&direction=ASC)). Sözleşmeye taraf olan işletmeler orta vadede ekonomik kazanç sağlarken, kısa vadede toplumsal sorumlulukları yerine getirmiş olacaktır.

Küresel Sözleşme’nin insan hakları, çalışma standartları, çevre ve yolsuzlukla mücadele alanlarındaki on ilkesi, Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi, Uluslararası Çalışma Organizasyonu’nun Çalışmaya İlişkin Temel Haklar ve İlkeler Beyannamesi, Rio Çevre ve Kalkınma Deklarasyonu, Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Grubu çalışmaları ve yayınlanan belge ve bildirgelerden türetilmiştir.

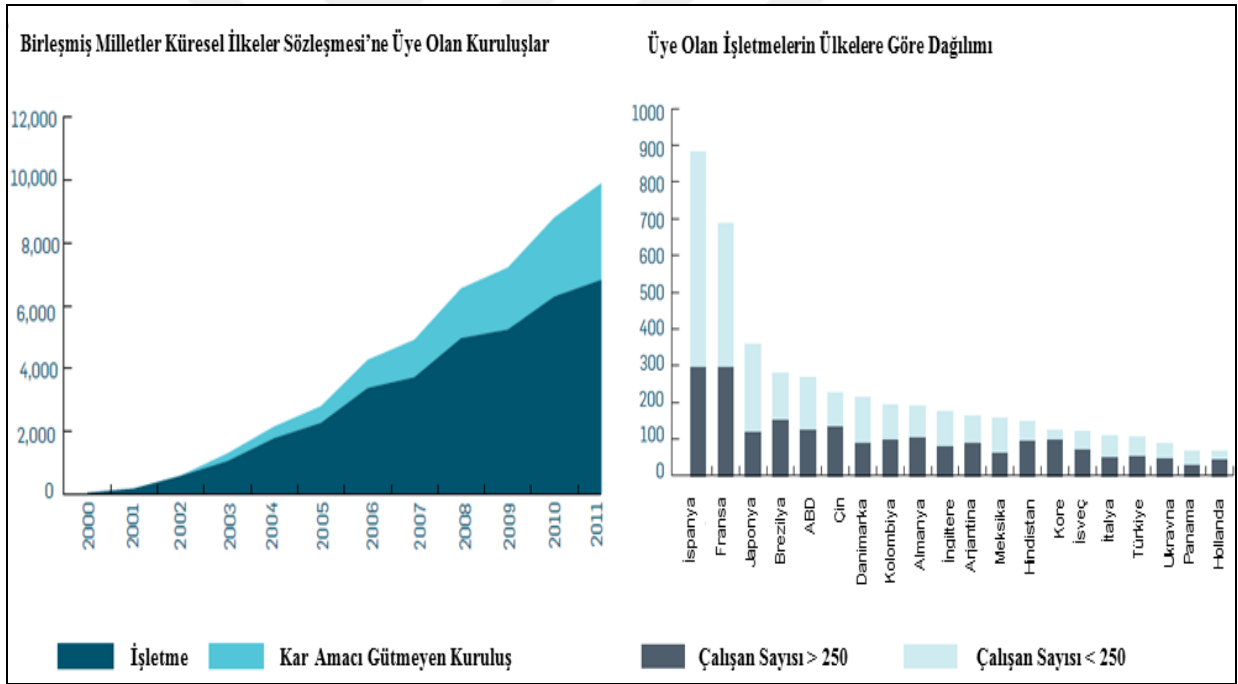
KİS’in 2010 yılında dünyanın çeşitli ülkelerinden 766 CEO (Chief Executive Officer-Baş Yönetici) ile yaptığı ankette işletmelerin sürdürülebilirlik raporlamasını marka değeri ve güven sağladığı, maliyet tasarrufu ile kârlılığı arttırdığı, personelin motivasyonunu arttırdığı, tüketiciden gelen taleplerden dolayı tercih ettikleri anlaşılmıştır (Sürdürülebilirlikle İlgili Özet Bilgiler (2011), [http:// borsaistanbul.com /datum/ surdurulebilirlik /SURDURULEBILIRLIK_OZET_BILGILER.pdf](http://borsaistanbul.com/datum/surdurulebilirlik/SURDURULEBILIRLIK_OZET_BILGILER.pdf)).

KİS, sürdürülebilir gelişmeyi ve iyi bir kurumsal vatandaşlık uygulamalarını destekleyen gönüllü bir girişimdir. Sürekli rekabet içindeki iş dünyasına ortak bir kalkınma kültürü oluşturmak üzere evrensel ilkeler öneren yenilikçi bir kurumsal sorumluluk yaklaşımıdır. Vizyonu sürdürülebilir ve kapsamlı küresel ekonomidir. Bir standart, yönetim sistemi veya yönetmelik değildir. Sözleşmeye taraf olan işletmelerin orta vadede ekonomik kazançları artarken, kısa vadede toplumsal sorumluluklarını en bilinçli ve en yararlı şekilde yerine getirilmesi sağlanmaktadır. KİS’nin on ilkesi vardır. KİS’e katılan işletmeler bu on ilkeyi uyguladığına dair taahütte bulunmuş olur. KİS’e katılan işletmeler yıllık veya benzer kurum raporlarında KİS ve ilkeleriyle ilgili uygulamaları desteklediklerine dair açıklamalara yer vermelidir. İşletmeler yılda bir kez KİS’e göre ilerleme bildirim raporları veya KİS İlkelerini uyguladıklarına dair benzer raporlar (sürdürülebilirlik raporu gibi) hazırlamalı ve paydaşlarıyla paylaşmalıdır. İki yıl üst üste

rapor hazırlamayan işletmelerin KİS'e üyeliği aktif olmaz (<http://www.Globalcompactturkiye.org/>).

2006 yılında KİS, Küresel Raporlama Girişimi ile stratejik iş birliği üzerinde anlaşmaya varmıştır. Böylece işletmelere KİS ile ilgili buldukları taahhütleri daha uygulanabilir ve anlamlı biçimde anlatabilmeleri için yardımcı olacak şekilde bir hesap verebilirlik ve şeffaflık çerçevesi sunulmuştur. GRI G3 esaslarında yer alan göstergeler on ilkenin uygulanmasına ilişkin ilerlemelerin izlenmesi ve değerlendirilmesi için uygundur (http://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/news-from-new-horizons/issue-30/UNDP-TR-imzadan_Sonra.pdf). Şekil 2'de Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi'ne üye olan kuruluş sayısının gelişimi ve ülkelere göre dağılımı verilmiştir.

Şekil 2: BM KİS'e Üye Olan Kuruluş Sayısının Gelişimi ve Ülkelere Göre Dağılımı

Kaynak: Aksoy; 2013: 5

Şekil 2'de görüldüğü gibi KİS'e üye olan işletmelerin ve ülkelerin sayısı yıllar içinde artmaktadır. KİS'e üye olan işletmelerin en fazla olduğu ülke İspanya iken, en az üyenin olduğu ülke Hollanda'dır. KİS ile ilgili detaylı bilgi Ek-1'de verilmiştir. KİS' de yer alan ilkeler performans modeliyle birlikte kurumsal uygulamaların on temel unsuru üzerine yapılandırılmıştır. Bu model kurumun vizyonuyla başlayan sürekli bir gelişim

sürecinin işletme tarafından yönetilmesidir. KİS performans modelinde vizyon, liderlik, yetkilendirme, politikalar ve stratejiler, kaynaklar, süreçler ve inovasyon, değer zincirine etkisi, insanlar üzerine etkisi şeklinde on temel unsur yer almaktadır.

Rapor hazırlamanın işletme için ve raporu kamuyla paylaşmanın dış paydaşlar için sağladığı bir takım faydalar vardır. İşletme içinde sağladığı faydalar şöyle sıralanabilir;

- İşletmenin sürdürülebilirlik vizyonunu ve stratejisini tanımlaması ve hayata geçirmesi için destekler,
- Kurumsal yönetimin ve CEO tarafından bulunulan lider taahhütlerinin değerini yükseltir ve raporun gözden geçirilmesi ve onaylanması aracılığıyla üst yönetimin de katılımını destekler,
- İşletmenin risklerini ve fırsatlarını saptama çabalarını destekler,
- Kurumun farklı departmanlarıyla (insan kaynakları, iletişim, çevre, sağlık ve güvenlik, operasyon, toplumsal ilişkiler gibi) bağlantıya geçerek kurum içi bilgilerin paylaşılmasını ve tüm taraflarca öğrenilmesini teşvik eder,
- Kurum içi süreçlerin ilerlemesini teşvik eder ve bazı göstergeler kullanılarak gerçekleşen eylemlerin ölçülmesi sayesinde devamlı gelişmeye katkıda bulunur,
- Üst yönetimin çalışanlarla ilgili buldukları taahhütlere açıklık getirir.

İşletme dışında sağladığı faydalar ise şöyle sıralanabilir;

- KİS'e etkin katılımı sağlar ve işletmenin katılımının bir halkla ilişkiler çalışması olarak görülmesini engeller,
- Artan şeffaflık ve güven yaratılması yoluyla marka değerini ve kurumsal itibarı geliştirir,
- Sürdürülebilir bir vizyon, strateji ve planlama uygulamasının açıkça ifade edilmesi nedeniyle paydaş ilişkilerini düzenler,
- Sağlanan işbirliğiyle paydaşlar için önemli bilgiler sağlar,
- Sosyal sorumlu yatırım fonları ve olası endekslere katılımı sağlar (http://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/news-from-new-horizons/issue-30/UNDP-TR-imzadan_Sonra.pdf).

2.2.3. Diğer Raporlama Rehberleri

Yukarıda bahsedilen sürdürülebilirlik raporlama rehberleri dışındaki rehberlerden bazıları aşağıda kısaca verilmektedir.

Birleşmiş Milletler Sorumlu Yatırım İlkeleri (United Nations Principles of Responsible Investment – UNPRI); Sorumlu yatırım ilkeleri (SYİ), çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim (ÇSKY) konularının yatırım kararı süreçlerine ve hissedarlık ilişkilerine entegre edilmesi ve dolayısıyla uzun vadede paydaşlara sağlanan getirinin iyileştirilmesi açısından yatırımcılara yardımcı olmayı hedeflemektedir. 2005 yılında, 12 farklı ülkeden 20 yatırım kurumunun temsilcileri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği tarafından bir araya gelerek “Sorumlu Yatırım İlkelerini” geliştirilmiştir. İlkeler gönüllülük esasına dayanır. 2006 yılında duyurulan bu ilkeler aşağıdaki yükümlülükleri içermektedir (<http://www.unpri.org/>):

- ÇSKY konularını, yatırım analizleri ve karar verme süreçleri ile bütünleştirmek,
- Aktif hissedarlar olmak ve ÇSKY konularını hissedarlık politikaları ve uygulamaları ile bütünleştirmek,
- Yatırım yapılan işletmelerden ÇSKY konularında tatmin edici açıklamalar yapmalarını talep etmek,
- Yatırım endüstrisinde ilkelerin kabul görme ve uygulanma alanını geliştirmek,
- İlkelerin uygulanmasında etkinliği artırmak için birlikte çalışmak,
- İlkelerin uygulanması sürecinde faaliyetleri ve gösterilen gelişimi raporlamaktır.

İlkelerin katılımcılara sağladığı faydalar ise aşağıda özetlenmiştir.

- SYİ'nin uygulamaları için ortak bir çerçeve sunmak,
- Dünyanın pek çok kurumsal yatırımcısının yer aldığı global bir ağ kapsamında benzer işletmelerin en iyi uygulamalarına erişimi sağlamak,
- SYİ'nin diğer katılımcıları ile araştırma ve uygulama maliyetlerinin düşürülmesine imkan sunan iş birliği ve ağ kurma olanakları geliştirmek,

- Kamuoyu nezdinde, SYİ'nin taahhüdünün en üst düzeyde beyan edilmesinin getirdiği saygınlığı kazanmak,
- Standart raporlama ve değerlendirme araçlarına erişimi sağlamaktır (<http://www.unpri.org/>).

Bir diğer rehber *OECD Çokuluslu İşletmeler Rehberi (OECD MNE Guidelines)* 'dir. Rehberin amacı uluslararası alanda faaliyet gösteren çokuluslu işletmelere “sorumlu iş” başlığı altında OECD ülkeleri tarafından hazırlanan tavsiyeleri sunmaktadır. Rehber, iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; sorumlu iş prensipleri, genel çerçeve, raporlama, insan hakları, çevre, tüketici hakları, bilim ve teknoloji başlıkları çerçevesinde genel politikalar ve uygulamalar anlatılmıştır. İkinci bölümde ise ilk bölümde anlatılan genel politikaların yorumlanmasına yer verilmiştir. Rehberde, çokuluslu işletmelerin sosyal, çevresel ve finansal performanslarını doğru zamanda, güvenilir ve düzenli bir biçimde açıklamaları teşvik edilmektedir (<http://www.oecd.org/investment/mne/>).

Bir başka sürdürülebilirlik rehberi *ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi (ISO 26000 Social Responsibility)*'dir. ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı, işletmeler, hükümetler, tüketiciler ve sivil toplum kuruluşlarından geniş kapsamlı paydaş katılımı sağlanarak geliştirilmiş ve Kasım 2010'da yayımlanmıştır. “ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı”, “ISO 14001” ve “ISO 9001” gibi sertifikasyona tabi bir standart değildir. “ISO 26000” kurumsal sorumluluklarını yönetmek isteyen tüm kuruluşlara öncelik belirlemeden, paydaş katılımına ve raporlamaya kadar kurumsal sürdürülebilirlik yönetiminin tüm alanlarında yol gösteren rehber ilkeler sunmaktadır (http://www.iso.org/iso/social_responsibility). ISO 26000'in içeriği aşağıda sıralandığı gibidir:

- Kavramlar, terimler ve sosyal sorumluluk ile ilgili tanımlar,
- İlkeler ve sosyal sorumluluk ile ilgili uygulamalar,
- Sosyal sorumluluk ile ilgili temel konular ve sorunlar,
- Sosyal sorumluluk konularının paydaşlar ile belirlenmesi,
- Kurumun etki alanı içinde, kendi politikaları ve uygulamalarıyla sosyal sorumluluk davranışını teşvik etmek,
- İletişim taahhütleri, performans ve sosyal sorumluluk ile ilgili diğer bilgilerdir.

AA1000 APS Hesap Verebilirlik Standardı ve AA1000AS Güvence Standardı (AA1000APS - AccountAbility Principles Standard ve AA1000AS Assurance Standard) da sürdürülebilirlikle ilgili diğer rehberdir. Hesapverebilirlik1000 (AccountAbility1000 AA1000), bireylerin, kurum ve kuruluşların küresel sorunlara daha iyi çözümler bulabilmeleri için yeni düşünceler, araçlar ve bağlantılar geliştirmek amacıyla çalışan uluslararası bir düşünce kuruluşudur. 1999 yılında İngiltere’de kurulmuş olan “Sosyal ve Etik Hesap Verebilirlik Enstitüsü” (Institute for Social and Ethical Accountability) isimli bir kâr amacı gütmeyen organizasyon, kurumsal hesapverebilirlik için kullanılan dünyadaki ilk standart olan AA1000 Standartları’nı geliştirmiştir (<http://www.accountability.org/images/content/0/7/074/AA1000APS%202008.pdf>). Bu ilkelerin amacı sürdürülebilirliğin işletmelerde stratejik açıdan ele alınması ve doğru biçimde sunulmasıdır. Bu ilkeler aracılığı ile işletmelerin sürdürülebilirlik kavramını benimsemeleri, yönetebilmeleri ve sürdürülebilirlik performanslarını artırmaları beklenmektedir. AA1000AS ise AA1000APS’ e dayalı olarak oluşturulmuş güvence standardıdır. Güvence Standardı işletmelerin Hesap Verebilirlik Standardına bağlılığını ve performans bilgilerinin güvenilirliğini ölçerek, kurumun yönetim performansının ve sürdürülebilirlik performansının güvence altına alınmasını sağlamaktadır (<http://www.accountability.org/images/content/0/5/056/AA1000AS%202008.pdf>).

2.3. Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Muhasebe İlişkisi

Muhasebe mesleği; kamu beklentilerinin düzeyine, iş faaliyetlerinin doğasına ve değişen seviyesine kayıtsız olmayan bir meslektir. Dolayısıyla tarihine bakıldığında mesleğin ilk üyeleri iflas ve defter tutmayla ilgilenmekteydi. Ancak değişen iş hayatına uyum sağlamak ve mesleğe devam edebilmek için danışmanlık hizmeti vermek gibi hizmetleri vererek meslek mensuplarının muhasebe alanında işini çeşitlendirmesi gerekmiştir. Sürdürülebilirlik son yıllarda uluslararası alanda bu anlamda önemli bir konudur. Dolayısıyla muhasebe uygulamaları artık kurumsal sürdürülebilirliği de içermektedir (Yönet, 2010: 73-76). Ayrıca işletmelerin finansal bilgiler sunan raporların yanında finansal olmayan bilgilerinde var olduğu raporlara ihtiyacı sonucu olarak muhasebe mesleğinin sürdürülebilirlik içindeki rolü önemli olmuştur. Sürdürülebilirlik kavramıyla birlikte dış çevreden kaynaklanan ve işletmeye etkisi olan faaliyetlerin rapor edilmesi, muhasebenin temel fonksiyonlarından biri olmuştur. Dolayısıyla finansal

performansla birlikte sosyal performansında raporlanması gündeme gelmiştir. Bu anlamda sürdürülebilir yani sosyal raporlama işletme faaliyetlerinin sadece ekonomik değil, çevresel ve sosyal başarısını da kapsamaktadır. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinden “Sosyal Sorumluluk Kavramı” gereği de muhasebenin organizasyonda, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında belli kişi ve grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılmasını ifade etmektedir. Raporlar sadece finansal bilgileri içeren raporlar olarak değil finansal olmayan bilgileri de içererek muhasebenin sürdürülebilirlik üzerindeki rolünü ortaya koymaktadır.

İşletmelere kaliteli bilgi sağlayarak, sürdürülebilirliklerini koruyan muhasebe metodu olarak sürdürülebilirlik muhasebenin görevi sadece belge toplama, sınıflandırma ve kayda alma değil, sürdürülebilirlik ve gelişimi için çevresel ve sosyal sonuçlarla ilgili bilgilerinde raporlanmasıdır. Bu doğrultuda sürdürülebilirlik muhasebenin amacı, işletmenin sürdürülebilirlik performansını ölçmek, ortaklara karşı hesap verilebilirliğini sağlamak ve üst yönetimin karar verme sürecine katkıda bulunmaktır. Nitekim muhasebecilerin bu görevi kurumsal yönetim ilkeleriyle örtüşmektedir. Piyasa temelli sürdürülebilirlik yaklaşımına göre sekiz unsur ve iki destekleyici faaliyetle muhasebecilerin sürdürülebilirlikteki rolü açıklanmaktadır (Yönet, 2010: 72; ICAEW,2004: 12).

Birinci unsur işletme politikalarıdır. İşletme politikası olarak sürdürülebilirlik girişimleri itibar riskini azaltmaktadır. Müşteri güvenini sağlamaktadır. Çalışanların motivasyonunu yükseltmektedir. Uzun vadede paydaş değeri yaratmaktadır. Dolayısıyla muhasebecilerin buradaki rolleri iş risklerini ölçmek ve yönetmek, şeffaflığı sağlamak, performans göstergelerinin kullanımı ve etkinliğini test etmek, ilgili bilgilerin güvenilirliğini sağlamaktadır (Yönet, 2010: 73; ICAEW, 2004: 21).

İkinci unsur ise tedarik zinciri baskısıdır. Başarılı bir iş için dış ilişkilerin yönetimi özellikle tedarik zincirinde önemlidir. Tedarik zinciri yönetiminin önemi konusunda artan farkındalık işletmelerin sürdürülebilirlik uygulamalarına uyumunu sağlamaktadır. Tedarik zinciri baskısı sonucu olarak muhasebeciler politikaların hazırlanması ve izlenmesinde,

yönetim sistemleri tasarımı ve tedarik zinciriyle ilişkisinde önemli rol oynamaktadır (Yönet, 2010: 73; ICAEW, 2004: 28).

Üçüncü unsur paydaş katılımıdır. Etkili paydaş katılımı güvenilir bilgilere bağlıdır. Muhasebeciler deneyime dayalı tavsiyeler vererek işletmelerin başarılı planlar ve süreç geliştirme yapmalarını sağlayabilir (Yönet, 2010: 73; ICAEW, 2004: 36).

Dördüncü unsur gönüllü kodlarıdır. 1930'lı yıllardan beri davranışların kodu uygulaması vardır. Muhasebeciler kodların çalışması kararı ve bütünlüğü ve belli koşullara uygun kod bulunmasıyla ilgili görevler yapmaktadır (Yönet, 2010: 74; ICAEW, 2004: 43).

Beşinci unsur ise değerlendirme ve kıyaslamadır. Değerlendirme ve kıyaslamada güvenilir ve karşılaştırılabilir bilgilerin zamanında yayınlanması önemlidir. Muhasebeciler finansal ve finansal olmayan verileri toplamak, sunmak, kıyaslamak ve sonuçlarını yorumlamakla yükümlüdür (Yönet, 2010: 74; ICAEW, 2004: 36).

Altıncı unsur ise vergiler ve sübvansiyonlardır. Devlet sosyal, ekonomik ve çevresel hedeflere ulaşmak için vergi ve sübvansiyon kullanır. Muhasebe mesleği çok uzun bir süre vergi ve sübvansiyon ile ilgili hizmet vermiştir. Sürdürülebilirliği teşvik amacıyla vergi ve sübvansiyonlardan faydalanmak, iş politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması muhasebeye fırsat sunmaktadır (Yönet, 2010: 74; ICAEW, 2004,56-57).

Yedinci unsur ise ticari izinlerdir. İklim değişikliği gibi istenmeyen etkilere neden olan işletmeler için emisyon izni gibi izinler zorunludur. Bununla ilgili uyum ve cezalar konusunda bilgileri gözden geçirmek ve piyasaların işleyişine katkıda bulunmak muhasebecilerin önemli bir rolüdür (Yönet, 2010: 74; ICAEW, 2004: 66-67).

Son unsur ise gereksinimler ve yasaklardır. Devlet ve diğer yetkililer sürdürülebilirliği arttırmak için olumlu adımlar ve yasaklar getirmektedir. Muhasebeciler de her zaman bu kamu politikaları beyanları ve yeni mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili olarak danışmanlık hizmetini vermektedir (Yönet, 2010: 75; ICAEW, 2004: 74).

Muhasebecilerin sürdürülebilirlik üzerindeki ilk destekleyici faaliyeti ise bilgi ve raporlamadır. Bilgi ve raporlama konusunda muhasebecilerin geniş deneyimi vardır.

Dolayısıyla yönetim muhasebesinde sosyal ve çevresel etkiler, performans ölçümü, iç raporlamada kullanmak üzere karar ve yorumlama yapılır. İkinci destekleyici faaliyet ise güvencedir. Günümüzde sürdürülebilirlik raporlarında artık güvence ihtiyacı doğmuştur. Muhasebeciler bu raporlarda gereken güvenceyi sağlamaktadır (Yönet, 2010: 76).

Sürdürülebilir bir organizasyonda muhasebenin rolü; sürdürülebilirlik doğrultusunda organizasyonel politikalar geliştirmek, bu politikaları uygulamak, gözetmek ve faaliyet riskini yönetmek, yönetim sistemi ile ilişkili tedarik zinciri geliştirmek, satın alma politika ve standartları oluşturmak ve gözetmek, ortakların geri dönüşüm analizlerine yardımcı olan, onların kolay ulaşabileceği ve güvenebileceği veriler üreten etkin bir süreç oluşturulmasını desteklemek, gönüllü çevresel ve sosyal düzenleme ve kurallar oluşturmak, çevresel ve sosyal sonuçlar ile ilgili bilgilerin zamanında sunulmasını sağlayacak bir organizasyon yapısı oluşturmaktır (Moradzadehfard ve Moshashaei, 2011: 400).

2.4. Sürdürülebilirlik Ölçümleri

İşletmelerin sürdürülebilirliği, sürdürülebilir kalkınmaya sağladıkları fayda ile ölçülmektedir. Sürdürülebilir kalkınmaya sağlanan fayda ise sürdürülebilirlik performansı olarak ifade edilmektedir. Sürdürülebilirlik değerlendirme araçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Sürdürülebilirlik Değerlendirme Araçları

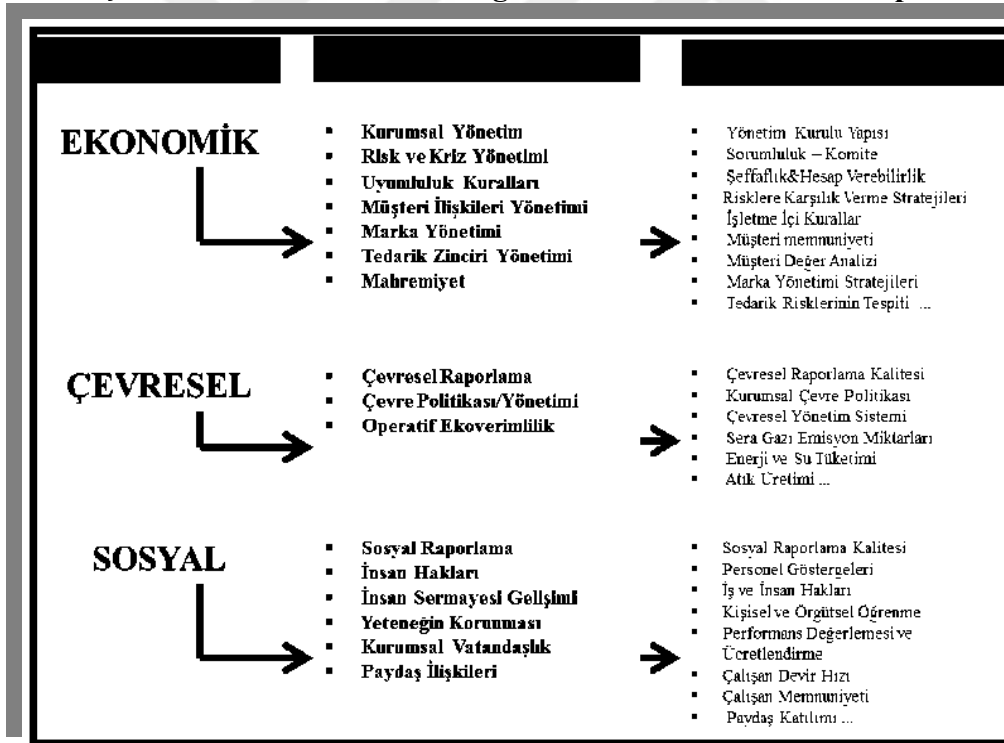
			Entegre Olmayanlar	Çevresel Baskı Göstergeleri
Geriye Dönük	Sürdürülebilirlik Değerlendirmesi	Göstergeler/Endeksler	Bölgesel Akış Göstergeleri	Geniş ekonomi materyal akış analizi
				Madde akış analizi
				Girdi-çıktı enerji analizi
				Bölgesel oluşum analizi
				Bölgesel üretim analizi
			Entegre Olanlar	Sürdürülebilir ulusal gelir
				Mevcut gelişim göstergesi
				Net kazanım(gerçek tasarruf)
				Ekolojik adımlar
			Yaşam Döngüsü Maliyeti	Refah endeksi
				Çevresel sürdürülebilirlik endeksi
				İnsan gelişimi endeksi
Ürün ve Materyal Akış Analizi	Yaşam döngüsü maliyet değerlendirmesi			
	Tam yaşam döngüsü muhasebesi			
Ürün ve Enerji Analizi	Materyal yoğunluk analizi			
	Madde akışı analizi			
	Süreç enerji analizi			
İleriye Dönük	Entegre Değerlendirme	Etki değerlendirme	Oluşum analizi	
			Üretim/kullanım analizi	
			Kavramsal Modelleme	
			Sistem dinamikleri	
			Çok kriterli analiz	
			Risk analizi	
			Belirsizlik analizi	
			Savunmasızlık analizi	
			Fayda-maliyet analizi	
			Çevresel etki değerlendirme	
Stratejik etki değerlendirme				
Avrupa Birliği sürdürülebilirlik etki değerlendirmesi				

Kaynak: Barry ve diğerleri, 2006

Tablo 6’da görüldüğü gibi sürdürülebilirliğin değerlendirilmesi geriye ve ileriye dönük olarak yapılmaktadır. Sürdürülebilirliğin değerlendirilmesinde göstergeler/endeksler ve entegre değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır. Göstergeler/endekslerle değerlemede entegre olmayan, bölgesel akış göstergeleri, entegre olan, yaşam döngüsü maliyetleme, ürün ve materyal akış analizi, ürün ve enerji analizi yöntemleri kullanılmaktadır. Entegre değerlemede ise etki değerlemesi yöntemi kullanılmaktadır.

Sürdürülebilirlik performansının ölçülmesinde en etkili yöntem endeksler yardımıyla performansın ölçülmesidir. İşletmelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerinin karşılaştırılabilmesi için dünyanın önde gelen borsaları tarafından sürdürülebilirlik endeksleri geliştirilmiştir. İlk sürdürülebilirlik endeksi Domino Sosyal Endeksi 1990 yılında ABD’de geliştirilmiştir. Sonrasında ise 1999 yılında Dow Jones öncülüğünde Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi (Dow Jones Sustainability index - DJSİ), 2001 yılında İngiliz işletmesi FTSE tarafından İngiltere’deki ilk sürdürülebilirlik endeksini geliştirilmiştir. Sürdürülebilirlik performansının değerlendirilmesinde en fazla kullanılan endeks ise “Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi” dir. DJSİ, SAM grup tarafından her yıl yapılan “Kurumsal Sürdürülebilirlik Değerlendirme” anketi sonuçları dikkate alınarak oluşturulmaktadır. Kurumsal Sürdürülebilirlik Değerlendirme anketinin genel olarak yapısı Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 3: Sürdürülebilirlik Değerlendirme Anketi Genel Yapısı

Kaynak: Aksoy, 2013: 88

Şekil 3 incelendiğinde Sürdürülebilirlik Değerlendirme Anketinin genel olarak ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlardan oluştuğu görülmektedir. Ekonomik boyutta kurumsal yönetim, risk ve kriz yönetimi, uyumluluk kuralları, müşteri ilişkileri yönetimi, marka yönetimi, tedarik zinciri yönetimi, mahremiyet ile ilgili sorular yer almaktadır.

Çevresel boyutta ise çevresel raporlama, çevre politikası/yönetimi, operatif ekoverimlilik ile ilgili sorular yer alırken, sosyal boyutta sosyal raporlama, insan hakları, insan sermayesi gelişimi, yeteneğin korunması, kurumsal vatandaşlık, paydaş ilişkileriyle ilgili sorular vardır.

Türkiye’de de Borsa İstanbul tarafından 2010 yılında sürdürülebilirlik endeksi geliştirme çalışmaları başlatılmıştır. 2014 yılının Kasım ayından itibaren endeks hesaplanmaya başlanmıştır. İlk aşamada BİST30 endeksine, ikinci aşamada ise BİST50 endeksine, üçüncü aşamada BİST100 endeksine dahil işletmeler değerlemeye tabi tutulmuştur. Endeksin amacı, Borsa İstanbul’da işlem gören ve kurumsal sürdürülebilirlik performansları üst seviyede olan işletmelerin olduğu bir endeks oluşturarak, işletmeler arasında sürdürülebilirlik konusundaki anlayışın artmasını sağlamaktır. Endeks ile küresel ısınma, doğal kaynakların tüketilmesi, su kaynaklarının azalması, sağlık, istihdam gibi sürdürülebilirlik konularına işletmelerin nasıl yaklaştığı ölçülmektedir. Ayrıca işletmelerin kurumsal sürdürülebilirlik performansları ölçülmüş olacak ve böylece işletmeler yerel ve küresel anlamda karşılaştırma yapma imkânına sahip olacaklardır. Yatırımcılara sürdürülebilirlik ve kurumsal sosyal sorumluluk ilişkilerini benimseyen işletmeleri ayırt etme ve yatırım yapma olanağı sağlanacak dolayısıyla endekse giren işletmeler rekabet avantajı elde edecektir (http://borsaistanbul.com/datum/surdurulebilirlik/SURDURULEBILIRLIK_OZET_BILGILER.pdf)

2.5. Sürdürülebilirlik Raporlarıyla İlgili Yapılan Çalışmalar

Sürdürülebilirlik raporlaması konusunda uluslararası literatür incelendiğinde sürdürülebilirlik raporlarına yönelik durum tespitlerinin yapıldığı, raporlarda yer alan konuların araştırıldığı, raporlama ile işletme performansı arasındaki ilişkinin incelendiği, raporların kalitesinin değerlendirildiği, raporlar hakkında kullanıcı, hazırlayıcı, hissedarlar ve yatırımcıların düşüncelerinin araştırıldığı, raporlarda denetimin önemi ve işletmelerin neden sürdürülebilirlik raporu hazırlamadıklarına dair çalışmalara rastlanılmıştır. Son yıllarda uluslararası alanda dikkat çeken bu konuda Türkiye’de yeterli sayıda araştırma yapılmadığı söylenebilir. Sürdürülebilirlik raporlarıyla ilgili yapılan çalışmalar içerik analizi çalışmaları ve KOBİ’lerde sürdürülebilirlik raporlarına yönelik çalışmalar şeklinde ayrı başlıklarda incelenmiştir.

2.5.1. İçerik Analiziyle İlgili Yapılan Çalışmalar

Sürdürülebilirlik raporlarında muhasebe meslek mensuplarının rolü ve Türk Bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik raporlarının durumu 2010 yılında Yönet tarafından incelenmiştir. Bankacılık sektöründe 45 bankadan sadece 1 tanesinin GRI G3 Rehberine göre sürdürülebilirlik raporu hazırladığı tespit edilmiştir. Bu bankaların internet siteleri ayrı ayrı incelendiğinde sadece 1 bankanın internet sitesinde sürdürülebilirlikle ilgili ayrı bir bölüm olduğu tespit edilmiştir. Kurumsal yönetim ve KSS ile ilgili açıklamaların ise hemen hemen tüm bankaların internet sitelerinde olduğu görülmüştür. Sürdürülebilirlik raporlarının hazırlanmama nedeni olarak zorunlu olmaması ve mevzuat eksikliği ileri sürülmüştür. Sürdürülebilirlik raporu hazırlamanın zor ve karmaşık bir süreç olması nedeniyle raporlamada profesyonel muhasebecilerin önemli rollerinin olduğu anlaşılmıştır. Diğer bir çalışmada Huang ve Wang (2010), 116 Çinli işletme tarafından yayınlanan 162 adet sürdürülebilirlik raporunun içerik analizini yapmıştır. 2002-2005 yılı boyunca 8 rapor, 2006 yılında 12 rapor, 2007 yılında 53 rapor, 2008 yılında ise 89 rapor hazırlandığı ve yapılan analizde 4 temel konu; ekonomik, sosyal, çevresel ve kurumsal yönetim üzerinde yoğunlaşıldığı görülmüştür. Çevresel konular olarak; çevresel yönetim sistemi, çevresel politikalar, çevresel performans, sosyal konular olarak; işgücü uygulamaları, insan hakları, bölgesel sorunlar, paydaş katılımı ve hayırseverlik, ekonomik konular olarak ise; satışlar, kârlılık, varlıklar ve maliyetler üzerinde durulduğu görülmüştür.

Faisal ve diğerleri ise 2011 yılında çalışmalarında 25 farklı ülkeden dünyanın en büyük 125 işletmesinin 2009 yılı sürdürülebilirlik raporlarını dikkate alarak 79 göstergesi (40 sosyal gösterge, 30 çevresel gösterge, 9 ekonomik gösterge) kullanmış ve dünya genelinde kurumsal sürdürülebilirlik açıklamalarını analiz etmiştir. Bu göstergelerle sürdürülebilirlik açıklama endeksleri oluşturulmuştur. Sektör türü (yüksek profilli; otomobil, havayolu, iletişim, medya ile ilgili sektörler, düşük profilli; yiyecek, sağlık, kişisel ürünler, oteller, ev aletleri ile ilgili sektörler), güvence beyanı (güvenceli, güvencesiz), iş sistemi (komüniter, gelişen piyasa, Anglo-Saxon), yönetim kurulu bağımsızlığı ile sürdürülebilirlik açıklama endeksi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Sektör türü değişkenine göre, yüksek profilli sektörlerdeki işletmelerin düşük profilli sektörlerdeki işletmelere göre daha fazla sürdürülebilirlikle ilgili açıklamalar yaptığı görülmüştür. Güvence beyanı değişkenine göre, güvence beyanı olan işletmelerin güvence beyanı

olmayan işletmelere göre daha fazla sürdürülebilirlikle ilgili açıklamalar yaptığı görülmüştür. İş sistemi değişkenine göre, gelişen piyasa sistemindeki işletmelerin komüniter ve Anglo-Saxon piyasa sistemindeki işletmelere göre daha fazla sürdürülebilirlikle ilgili açıklamalar yaptığı görülmüştür. Yönetim kurulu bağımsızlığı ile sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalarının genişliği arasında ise herhangi bir ilişki bulunmamıştır.

2007-2010 yılları arasında Çin’de maden ve mineral sektöründe sürdürülebilirlik uygulamalarının mevcut durumu 2011 yılında Dong tarafından analiz edilmiştir. Çalışmada Çin’de borsaya kote 176 maden ve mineral işletmesinin yıllık ve sürdürülebilirlik raporlarındaki veriler niteliksel ve niceliksel olarak incelenmiştir. Sürdürülebilirlik raporlarında vizyon ve strateji, yönetim ve kurumsal sosyal sorumluluk yönetimi, paydaş katılımı, ekonomik, sosyal ve çevresel performans alt göstergelerinin olduğu görülmüştür. Çalışma periyodu boyunca açıklamaların miktarındaki artışın, açıklanan bilgilerin kalitesindeki artıştan daha yavaş olduğu tespit edilmiştir. Kanada’da 94 işletmenin kurumsal sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizinin Roca ve Searcy (2011) tarafından yapıldığı çalışmada raporlarda kullanılan göstergeler tespit edilmiştir. Raporlarda 585 farklı gösterge olduğu görülmüştür. Raporların 31’inde GRI Rehberinin kullanıldığı ve sektörler arasında açıklanan bilgilerde farklılık olduğu anlaşılmıştır. Raporlarda ekonomik gösterge olarak en fazla satış ve kârlılık, çevresel gösterge olarak enerji ve su, sosyal gösterge olarak ise bağışlar, işgücü uygulamalarıyla ilgili açıklamalar olduğu tespit edilmiştir.

Johnson & Johnson’ın (J&J) sürdürülebilirlik raporlaması modeli üzerinde 1993-2007 yılları arasındaki sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizi Borkowski ve diğerleri tarafından 2012 yılında yapılmıştır. Diğer işletmelere model olacak çerçeve sağlanmaya çalışılmıştır. Bu model ilk olarak 1990’da çevresel amaçlı kullanılmış, 2003 yılından itibaren ise sürdürülebilirlik raporlaması olarak kullanılmaya başlanmıştır. J&J modeline göre hazırlanan raporların GRI Rehberine göre hazırlanan raporlardan daha kısa olduğu görülmüştür. Bu modeldeki göstergelerin toplum, çeşitlilik, insan hakları, sağlık ve güvenlik, çevre, tedarik zinciri olduğu tespit edilmiştir. Bangladeş’te bankacılık sektörünün yıllık raporlarında sürdürülebilirlik açıklamalarının Sobhani ve diğerleri tarafından 2012 yılında yapılan çalışmada ise 29 bankadan islami bankaların geleneksel bankalara kıyasla

daha fazla sürdürülebilir bilgi açıklamalarında bulunduğu görülmüştür. Sürdürülebilirlikle ilgili açıklamalarda çevresel ve ekonomik boyutların aksine sosyal boyutlara daha fazla yer verildiği görülmüştür.

Aktaş ve diğerleri (2013) ise Türkiye'de GRI Rehberine göre rapor hazırlayan 9 büyük işletmenin sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizini yapmıştır. Çalışmada profil açıklamaları, yönetim yaklaşımı ve performans göstere açıklamaları dikkate alınmıştır. Sürdürülebilirlik raporlarında açıklanan bilgilere 0'dan 2'ye kadar puan verilmiştir. İşletmelerin profil açıklamaları kısmından yüksek puan aldıkları, yönetim yaklaşımı ve performans göstergeleri kısmından ise daha düşük puan aldıkları tespit edilmiştir.

Johannesburg Menkul Kıymetler Borsası'na kote işletmelerin 2010 yılı sürdürülebilirlik raporlarının Maubane ve diğerleri (2014) tarafından incelendiği çalışmada çevresel, sosyal ve yönetsel açıklamaların raporlarda yer aldığı görülmüştür. 74 işletmeden maden ve malzeme sektörünün daha çok çevre ve sosyal açıklamalarda bulunduğu ve tüm sektörler tarafından yönetsel açıklamalara daha az yer verildiği tespit edilmiştir. Alonso Almeida ve diğerleri (2014b), ise çalışmalarında 1999-2011 yılları arasında tüm sektörlerde GRI Rehberine göre hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarını analiz etmiştir. Finansal ve enerji sektöründe raporlara yakın ilginin olduğu görülmüştür. Daha sürdürülebilir olmak için GRI Rehberine uyum sağlamada enerji sektörünün çaba gösterdiği tespit edilmiştir. Finansal sektörün ise piyasa güvenilirliğini yeniden kazanmak ve yeni yatırımcıların ilgisini çekmek için GRI Rehberine uyum sağlamaya çalıştığı görülmüştür. İşletmelerin diğer sürdürülebilirlik raporlama standartlarına göre GRI Rehberine daha erken uyum sağladıkları tespit edilmiştir. Ancak GRI Rehberinin farklı sektörlerin bakış açılarını karşılamada daha esnek olması gerektiği düşünülmektedir. Diğer bir çalışmada Alonso Almeida ve diğerleri (2014a), üniversitelerde sürdürülebilirlik raporlarının yayılımını incelemişlerdir. Sürdürülebilirlik raporlarının sayısının tüm sektörlerde arttığı ancak üniversitelerde çok az sayıda yayınlandığı tespit edilmiştir. Bazı Avrupa üniversitelerinin GRI Rehberine uyum konusunda öncü olduğu ancak dünya genelinde GRI Rehberi veya diğer sürdürülebilirlikle ilgili standartlara uyum konusunda üniversitelerin çoğunun geri aşamada olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir çalışmada Lodhia ve Hess (2014), madencilik sektöründe sürdürülebilirlikte muhasebe ve raporlama konularını araştırmışlardır. 2004'ten 2013'e kadar madencilik sektöründeki

sürdürülebilirlik raporları incelenmiştir. Sürdürülebilirlikte muhasebe ve raporlama uygulamalarının yavaş ilerlediği tespit edilmiştir.

Hinson ve diğerleri (2015), GRI Rehberini esas alarak Gana'da en büyük 6 devlet üniversitesinin sürdürülebilirlikle ilgili açıklamalarını incelemişlerdir. GRI Rehberinde yer alan strateji ve profil, raporlama yaklaşımları, ekonomik, çevresel, sosyal, insan hakları ve toplum konularına ait 56 gösterge araştırılmıştır. Çalışmanın sonunda Gana üniversitelerinde sürdürülebilirlik ile ilgili açıklamalarda çok geride olduğu tespit edilmiştir. Yerel yönetimler tarafından sürdürülebilirlik konularıyla ilgili hazırlanan açıklamaların Alcaraz Quiles ve diğerleri (2015) tarafından analiz edildiği çalışmada İspanya'da 55 önemli köy ve şehire ait internet sitelerinden GRI Rehberinde yer alan 61 gösterge ile ilgili bilgiler incelenmiştir. Sosyal açıklamaların daha yaygın yapıldığı görülmüştür. Nüfusun sürdürülebilir bilgi açıklamalarını pozitif etkilediği tespit edilmiştir. 2015 yılında ise Kozłowski ve diğerleri hazır giyim sektöründe sürdürülebilirlik raporlarındaki göstergeleri belirlemişlerdir. 14 farklı markaya ait işletmenin internet sitelerinden 87 rapor dikkate alınarak incelemeler yapılmıştır. Sürdürülebilirlik raporlarında 5 ana gösterge; sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi, tasarım uygulamaları, iş yeniliği, tüketici sorumluluğu, ürün sürdürülebilirliği belirlenmiştir. Diğer bir çalışmada Barkemeyer ve diğerleri (2015), GRI Rehberine göre hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarında yönetsel rejimlerin etkisini araştırmışlardır. 7 farklı sektör ve 30 farklı ülkeden GRI Rehberine göre hazırlanan 933 raporun içerik analizi yapılmıştır. Sürdürülebilirlik raporlarında içeriğin sektöre ve ülkeye göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca özellikle Asya ve Güney Amerika ülkelerindeki işletmeler arasında sürdürülebilirlik raporlarının hazırlanmasında GRI Rehberinin etkili olduğu görülmüştür.

Literatür değerlendirildiğinde sürdürülebilirlik raporlarında vizyon ve strateji, yönetim ve kurumsal sosyal sorumluluk yönetimi, paydaş katılımı, ekonomik, çevresel ve sosyal konulara öncelikli olarak yer verildiği görülmüştür. Türkiye'de konuyla ilgili detaylı çalışmalara rastlanılmamıştır. Bu çalışmada ise Türkiye'de sürdürülebilirlik raporu hazırlayan işletmelerin raporları GRI Rehberinde yer alan açıklamalara ait 121 göstergelyi içerecek şekilde analiz edilmiş, en fazla açıklanan ve hiç yer verilmeyen açıklamalar belirlenmiş, açıklamalarda sektörlere, yıllara ve işletmelere göre varsa farklılıklar tespit edilmiştir.

2.5.2. KOBİ'lerde Sürdürülebilirlik Raporlarıyla İlgili Yapılan Çalışmalar

Avustralya'da elektrik dağıtım sektöründe KOBİ'lerin sürdürülebilirlik raporlarına yönelik durumunun 2010 yılında Wong tarafından tespit edildiği çalışmada yıllık raporların içerik analizi yapılmıştır.14 işletmeden sadece 6 tanesinin sürdürülebilirlik raporu hazırladığı 8 işletmenin ise yıllık raporlarında veya internet sitelerinde yayınladıkları diğer raporlarda sürdürülebilirlik konularıyla ilgili bilgileri açıkladıkları görülmüştür. Sürdürülebilirlik raporu hazırlayan bu işletmelerinde tam olarak GRI Rehberindeki kurallara uygun rapor hazırlamadığı görülmüştür. Çevresel yönetim ve raporlama konusunda sanayi ve hükümet olarak eğitim ve sübvansiyona ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir.

Vijfvinkel ve diğerleri ise (2011), çalışmalarında KOBİ'lerde çevresel sürdürülebilirlik ve finansal performans arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada 177 Çinli imalat işletmesi ve 180 Hollandalı imalat işletmesiyle anket yapılmıştır. İmalat işletmelerinin seçilmesinin nedeni sürdürülebilirlik faaliyetleri içinde imalat sanayinde önemli farklılıklar olduğunun düşünülmesidir. Çalışma sonunda işletmelerin üstlendiği sürdürülebilirlik faaliyetlerinin genişliğiyle işletme performansı arasında pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir.

İtalyan çelik işletmelerindeki KOBİ'lerin özelliklerine göre uyarlanmış sürdürülebilirlik göstergelerinin Arena ve Azzone (2012) tarafından belirlendiği çalışmada ise 4 aşamalı süreç önerilmiştir. Bu aşamalar rekabet analizi, süreç ve teknoloji analizi, sürdürülebilirlik göstergeleri anahtarı için ön set oluşturulması ve sürdürülebilirlik göstergelerinin seçimi için fayda/maliyet analizinden oluşmaktadır. Öncelikle yapılan rekabet analizinde GRI Rehberi başlangıç noktası seçilmiştir. Bu rehberden sosyal ve çevresel konular seçilerek hangilerinin İtalyan çelik işletmeleri için uygun göstergeler olduğu belirlenmiştir. İkinci aşamada sektörlerdeki temel süreçler belirlenmiştir. Üçüncü aşamada ise belirlenen temel süreçler ile sosyal ve çevresel konuların birbiriyle ilişkileri güçlü ve zayıf olarak ifade edilmiştir. Son olarak ise her bir sürdürülebilirlik göstergesi için fayda/maliyet oranı belirlenmiştir. Çalışmada çelik işletmelerinin üretim süreçlerinin çevresel ve sosyal olarak önemli bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bu işletmelerin önemli derecede sera gazı yaydığı, yüksek derecede kaza oranına sahip olduğu tespit

edilmiştir. Ancak çelik işletmelerinin son yıllarda sürdürülebilirliği sağlamak için bu konulara özellikle dikkat ettiği anlaşılmıştır.

Ramos ve diğerleri (2013) ise, Portekiz’de kurumsal sürdürülebilirlik raporlarının yönetim yaklaşımıyla ilişkisini değerlendirmişlerdir. 2006 yılında yapılan anket çalışmasıyla 41 işletmenin verileri incelenmiştir. Ankette çevresel yönetim sistemi kullanma ve çevresel performans değerlendirme çerçevesi, çevresel ve sürdürülebilir performans raporlamasıyla aynı zamanda rapor isimleri, raporlama formatı, raporlamada itici güçler ve kullanılan rehberler ve gelecekteki niyetleriyle ilgili sorular yer almaktadır. Ankete katılan işletmeler imalat ve inşaat, ticaret ve perakende, ulaşım ve iletişim, hizmet sektörüne aittir. Bu işletmelerin %85,4’ü büyük ölçekli, %14,6’sı ise KOBİ’dir. Kurumsal sürdürülebilirlik performansında çevresel yönetim sisteminin başarıyla uygulandığı görülmüştür. Ayrıca sürdürülebilirlik ve çevresel performans raporlamasında büyük işletmelerin yarıdan fazlasının sürdürülebilirlik raporlamasını benimsedikleri, KOBİ’lerin ise bu konuda hala tereddütte oldukları tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik raporlarında ise işletmelerin çoğunun GRI Rehberini kullandıkları görülmüştür. Sürdürülebilirlikle ilgili en fazla rapor hazırlayan sektörler ise sırasıyla imalat ve inşaat, ulaşım ve iletişim, hizmet, ticaret ve perakende olarak bulunmuştur. İşletmelerin sürdürülebilirlik performansını arttırmak için yenilikçilik, ekonomik rekabet, eğitim faaliyetlerine önem vermeleri gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

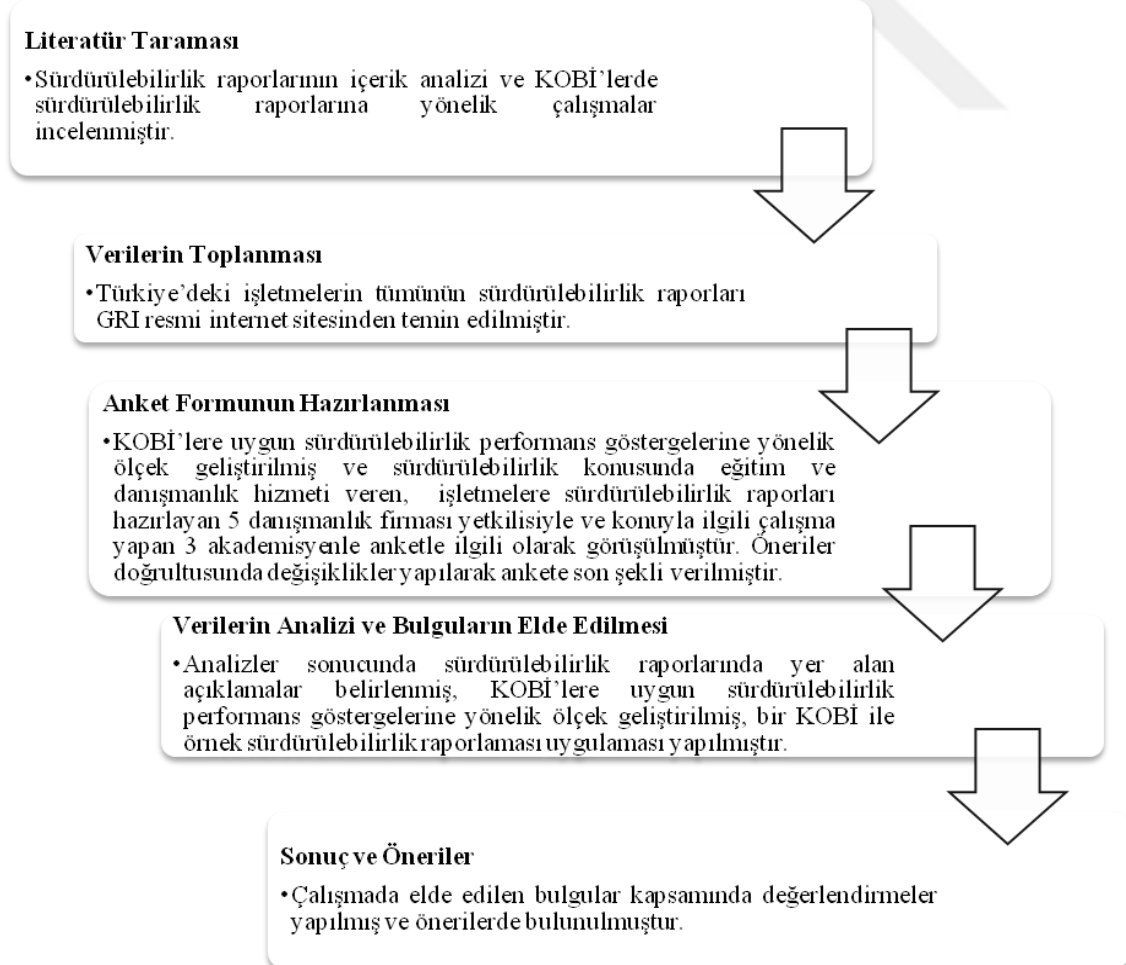
Literatür incelendiğinde KOBİ’lerin sürdürülebilirlik raporlarıyla ilgili Türkiye’de yeterince çalışma olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalar karşılaştırılmış işletme büyüklüğüne göre varsa farklılıklar tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan anket çalışmasında KOBİ’lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirilmiş ve bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu uygulaması yapılmıştır. KOBİ’lerin ekonomideki yeri ve sürdürülebilirliği sağlamalarında yaşadıkları sorunlar göz önüne alındığında konunun önemli olduğu düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİ: DEĞİŞKENLER, ANALİZLER VE HİPOTEZLER

Araştırmanın metodolojisinde çalışmanın amacı ve önemi, kapsamı, kısıtları, değişkenleri, analiz yöntemi ve hipotezleri açıklanmıştır. Türkiye'deki işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının analiz edildiği, KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçeğin geliştirildiği çalışmanın aşamaları aşağıda Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4: Çalışmanın Aşamaları

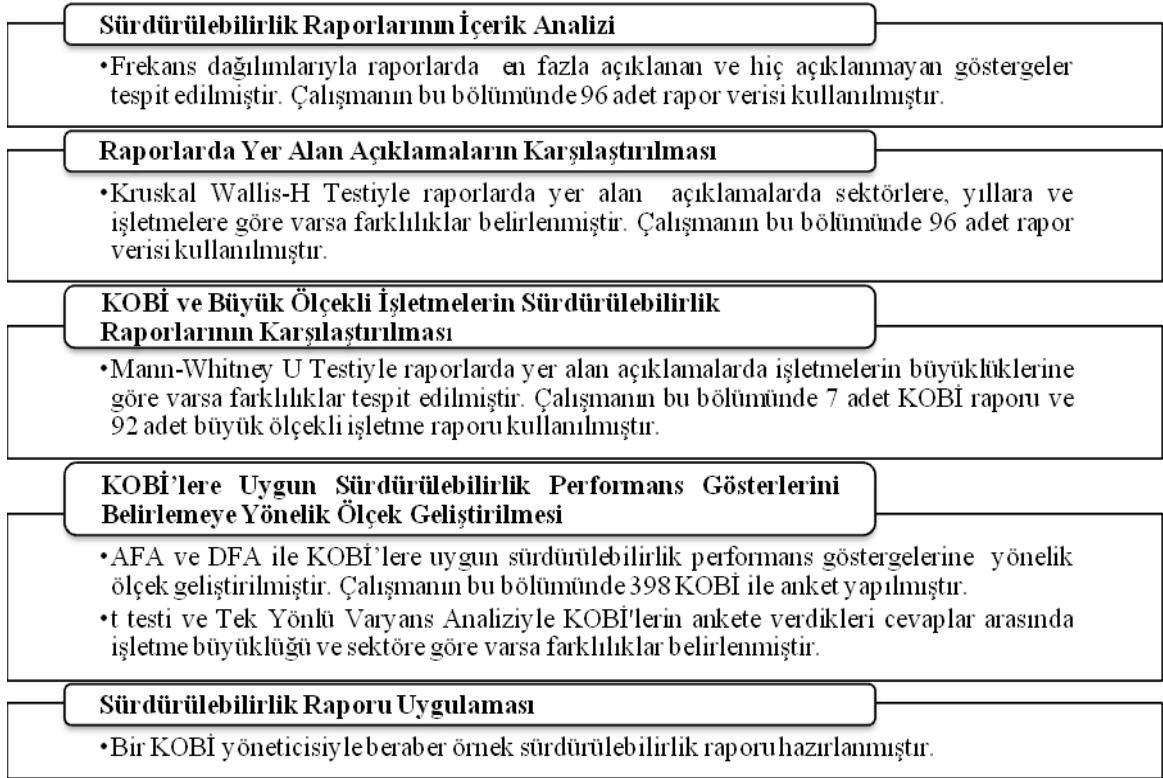
Şekil 4'te görüldüğü gibi Türkiye'deki işletmelerin hazırladıkları sürdürülebilirlik raporlarının analiz edildiği, KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerini belirlemeye yönelik ölçeğin geliştirildiği çalışmanın metodolojisi aşağıda özetlenmiştir.

- **Literatür Taraması:** Sürdürülebilirlik raporlarıyla ilgili yapılan çalışmalar tespit edilerek içerik analiziyle, KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerini belirlemeye ilgili çalışmalar incelenmiştir.
- **Çalışmanın Verilerinin Toplanması:** İçerik analizinin yapılabilmesi için Türkiye'deki işletmelerin tümünün sürdürülebilirlik raporları GRI resmi internet sitesinden temin edilmiştir.
- **Anket Formunun Hazırlanması ve Uzman Görüşlerinin Alınması:** KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerini belirlemeye yönelik ölçek geliştirme aşamasında dünyada en çok tercih edilen GRI ve UNGC Rehberlerinden ve konuyla ilgili literatürden yararlanılmıştır. Sürdürülebilirlik konusunda eğitim ve danışmanlık hizmeti veren aynı zamanda işletmelere sürdürülebilirlik raporları hazırlayan 5 danışmanlık firması yetkilisiyle ve konuyla ilgili çalışma yapan 3 akademisyenle anketle ilgili olarak görüşülmüştür. Öneriler doğrultusunda ankette değişiklikler yapılarak ankete son şekli verilmiştir.
- **Verilerin Analizi ve Bulguların Elde Elde Edilmesi:** Öncelikle içerik analizi için sürdürülebilirlik raporlarından elde edilen açıklamalar derlenerek veri seti haline dönüştürülmüştür. Devamında KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerini belirlemeye yönelik hazırlanan ölçekten elde edilen verilerle diğer veri seti oluşturulmuştur. Böylece veri setine ait verilerle frekans dağılımı, farklılıkları belirlemek için Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis-H testi, anket verileriyle Faktör Analizi yapılmıştır.
- **Sonuç ve Öneriler:** Analizler sonucunda sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamaların belirlenmesi ve literatürle birlikte değerlendirilmesi yapılmıştır. Devamında KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerini belirlemeye yönelik ölçek geliştirilmiş, bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu uygulaması yapılmış ve yorumlanmıştır.

3.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı Türkiye’de faaliyet gösteren ve GRI Rehberine göre sürdürülebilirlik raporu hazırlayan işletmelerin raporlarının içerik analizinin yapılarak raporlarında yer alan konuların araştırılması ve açıklamalarda varsa farklılıkların belirlenmesi, KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılması, yapılacak olan anket çalışmasıyla KOBİ’lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirilmesi ve bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu uygulaması yapılmasıdır. Çalışmanın amaçları aşağıda Şekil 5’te özetlenmiştir.

Şekil 5: Çalışmanın Amaçları

Şekil 5’te yer alan sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizi, raporlarda yer alan açıklamaların karşılaştırılması, KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin raporlarının karşılaştırılması, KOBİ’lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirilmesi ve bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu hazırlanması amaçları doğrultusunda çalışmanın hedefleri aşağıda verilmiştir;

- Sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizinin yapılarak raporlarda yer alan açıklamalarda en fazla açıklanan ve hiç yer verilmeyen göstergelerin tespit edilmesi,
- Sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalarda sektörlere, yıllara ve işletmelere göre varsa farklılıkların belirlenmesi,
- KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılmasının yapılarak açıklamalarda işletmelerin büyüklüklerine göre varsa farklılıkların tespit edilmesi,
- KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerinin belirlenmesine yönelik ölçek geliştirilmesi,
- KOBİ'lerin büyüklüklerine ve sektörlerine göre ankete verilen cevaplar arasında varsa farklılıkların belirlenmesi,
- Bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu hazırlanmasıdır.

Çalışma kapsamında araştırılan temel sorular aşağıda verilmiştir;

- Türkiye'de sürdürülebilirlik raporlarında yer alan konular nelerdir?
- KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik nasıl bir ölçek geliştirilebilir?

İşletmelerin sürdürülebilirlik uygulamalarına yer vermelerinin bir çok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenler arasında piyasada var olmak ve pazar payını kaybetmemek başta gelmektedir. Nitekim tüketiciler sürdürülebilirlik uygulamalarında özellikle çevre konusunda duyarlı olan işletmeleri daha çok tercih etmektedir. Bu bağlamda değişen pazar koşullarını dikkate alan işletmeler pazar payını korumak ve arttırmak için sürdürülebilirlik faaliyetlerine önem vermektedir. Sözkonusu anlayış işletmeler açısından sürdürülebilirlik uygulamalarını sadece yasal düzenlemeler, cezalar, sorumluluklar ve maliyetlerden oluşan bir kavram olmaktan çıkarıp, işletmelerin piyasa değerini arttırmak görevini yerine getirmeyi de amaçlamaktadır. Sürdürülebilirlik raporlaması paydaşlar için şeffaflığı, itibarın arttırılmasını, sürekli gelişme ve öğrenmeyi, ileriye görerek düşünmeyi sağlamaktadır. Öte yandan raporlamayla işletmelerin rekabet gücünü arttırmak hedeflenmektedir. Sürdürülebilirlik risklerin yönetilmesine yardımcı olurken işletmelerin çevresel ve sosyal konulara ilişkin değerler ve prensiplere uyarak nasıl yaşanacağını

göstermektedir. Aynı şekilde paydaşlar ile diyalog ve müzakere için sağlam temeller sağlamaktadır.

İşletmelerde sürdürülebilirliğin ölçülmesi ve raporlanması konusunda tek düzelik bulunmamaktadır. Bu nedenle muhasebe biliminden beklenen işletmelerin sosyal ve çevresel performanslarını gösterebilecekleri standart bir rapor oluşturmak ve bu raporların şeffaflığını sağlamak olmalıdır. Muhasebe meslek mensuplarının bu aşamadaki rolü ise riskleri belirlemek ve yönetmek, ihtiyaç duyulan bilgilerin üretimi için ilgili çerçeveyi ve raporlama politikasını oluşturulmak, sürdürülebilirlik planının hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak, bağımsız denetim ve kontrolleri uygulamak olmalıdır.

Çalışmada özellikle sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamaların belirlenmesi amaçlanmıştır. Sürdürülebilirlik raporlarını konu alan literatür incelendiğinde vizyon ve strateji, yönetim ve kurumsal sosyal sorumluluk yönetimi, ekonomik, çevresel ve sosyal açıklamaların raporlarda yer aldığı görülmüştür. Bu çalışmada ise sürdürülebilirlik açıklamaları olarak GRI Rehberinde yer alan tüm açıklamalar dikkate alınmıştır. GRI Rehberine göre hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarında strateji ve profil açıklamalarına ait 42, yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarına ait 79 açıklama yer almaktadır. Literatür bölümünde ifade edildiği gibi Türkiye’de GRI Rehberine göre hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamaları detaylı inceleyen çalışmalara rastlanılmamıştır. Çalışmada sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalarda sektörlere, yıllara ve işletmelere göre varsa farklılıklar tespit edilmiş ve KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışmanın GRI Rehberinde yer alan tüm sürdürülebilirlik açıklamaları detaylı incelenmesi bakımından ve uluslararası literatürde Türkiye’nin durumunu ortaya koyacak olması bakımından önem taşıyacağı düşünülmektedir.

Çalışmada ayrıca KOBİ’lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirilmiş ve bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu uygulaması yapılmıştır. Türkiye’de sürdürülebilirlik raporları KOBİ’ler tarafından hazırlanmaya başlanmıştır. Ancak sürdürülebilirlik raporu hazırlayan az sayıda KOBİ vardır. Ayrıca KOBİ’ler tarafından GRI Rehberi’ne göre hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarında çok az açıklamanın yapıldığı görülmüştür. Bu nedenle KOBİ’lere uygun sürdürülebilirlik

performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirmek amaçlanmış ve bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu hazırlanarak uygulamada rapor hazırlama konusunda durum ortaya konulmaya çalışılmıştır. KOBİ'ler tüm dünyada sürdürülebilirlik performansında geride kalmaktadır. KOBİ'lerin ÷lke ekonomisindeki yeri göz önüne alındığında sürdürülebilirliği sağlamadaki sorunları gidermek adına yapılacak olan çalışmanın son derece önemli olduğu düşün÷lmektedir. Ayrıca çalışmanın sonuçları KOBİ'lere sürdürülebilirlik raporu hazırlarken klavuz niteliğinde yol gösterici olarak kullanılabilir.

Türkiye'de sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamaların araştırıldığı, KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçeğinin geliştirildiği bu çalışmanın alanında yapılacak ilk çalışma olması nedeniyle literatürdeki mevcut boşluğu doldurması beklenmektedir. Çalışmada bir KOBİ ile hazırlanan örnek sürdürülebilirlik raporunun KOBİ'lere yol gösterici klavuz niteliğinde rehber olacağı düşün÷lmektedir. Çalışma akademisyenlerin konuyla ilgili literatürdeki eksiklikleri görmelerini sağlayacak ve sürdürülebilirlik konusunda farkındalık yaratacaktır. Son yıllarda uluslararası alanda çok önemli gör÷len bu konu Türkiye'de yeni araştırılmaya başlandığı için çalışmanın tüm÷yle literatüre önemli katkı sağlaması beklenmektedir.

3.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmanın ilk aşamasında Türkiye'de GRI Rehberine göre sürdürülebilirlik raporu hazırlayan işletmelerin raporlarının içerik analizi yapılmıştır. Sürdürülebilirlik raporlarında en fazla açıklanan ve hiç yer verilmeyen açıklamalar belirlenmiştir. Sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalarda sektörlere, yıllara ve işletmelere göre varsa farklılıklar tespit edilmiştir. İçerik analizine GRI Rehberine göre 2015 yılına kadar rapor hazırlayan 80 işletmenin 170 adet raporu dahil edilmiştir. Bunlardan 42 işletmenin hazırladığı 96 adet rapor dikkate alınmıştır. Bu işletmelerin listesi Ek-2'de verilmiştir. Hazırlanan raporlar arasından içinde GRI içerik indeksi olmayan raporlar çalışmada kapsam dışı bırakılmıştır. Çalışmada ayrıca KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılması yapılarak açıklamalarda işletme büyüklüğüne göre varsa farklılıklar araştırılmıştır. Bu doğrultuda GRI Rehberine göre 2015 yılına kadar rapor hazırlayan 5 KOBİ'nin 7 adet sürdürülebilirlik raporu dikkate alınmıştır. Büyük ölçekli işletme olarak ise içerik analizinde dikkate alınan 39 işletmenin 92 adet sürdürülebilirlik raporu çalışmaya

dahil edilmiştir. Sonuç olarak bu aşamada 44 işletmenin 99 adet raporu incelenmiştir. Bu işletmelerin listesi Ek-3'de verilmiştir. Hazırlanan raporlarda GRI içerik indeksi olmayan raporlar kapsam dışı bırakılmıştır.

Çalışmanın ikinci aşamasında KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirmek için yapılan ankette ise Türkiye'deki KOBİ'lerden küçük ve orta boy olanlar araştırmaya dahil edilmiş ve 398 KOBİ ile anket yapılmıştır. KOBİ'lerin büyüklüklerine ve sektörlerine göre verilen cevaplar arasında varsa farklılıklar da tespit edilmiştir. Ayrıca bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu uygulaması yapılarak KOBİ'lere yol gösterici olabilecek sürdürülebilirlik performans göstergeleri belirlenmiştir.

3.3. Çalışmanın Kısıtları

Çalışmanın ilk kısıtı kullanılan sürdürülebilirlik rehberi ile ilgilidir. Çalışmada GRI Rehberinden GRI Referanslı, G1, G2, G3, G3.1 versiyonuna göre sürdürülebilirlik raporu hazırlayan işletmelerin raporları dikkate alınmıştır. Hazırlanan raporlar arasından içinde GRI içerik indeksi olmayan raporlar çalışmada kapsam dışı bırakılmıştır. GRI içerik indeksinde raporlarda yer alan açıklamalarının tam olarak mı yoksa kısmı olarak mı açıklandığı veya hiç açıklama yapılmadığıyla ilgili bilgiler mevcuttur. Bu nedenle indeks kısmı çalışmanın doğruluğu için önemlidir ve bu şekilde çalışmanın daha güvenilir olacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın ikinci kısıtı KOBİ'ler ile ilgilidir. KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirmek için ise Türkiye'deki KOBİ'lerden küçük ve orta boy olanlar dikkate alınmıştır. Mikro ölçekli KOBİ'ler çalışmaya dahil edilmemiştir. Türkiye'de 137.950 KOBİ'nin küçük ve orta boy olduğu tespit edilmiştir (<http://www.kobi.org.tr/index.php/bilgibankasi/statistikler>). Anakütlenin 100.000 ve üzeri olması durumunda %5 hata düzeyinde örneklem büyüklüğünün en az 384 olmasının yeterli olduğu kabul edilmektedir (Altunışık vd, 2007: 49). Bu nedenle en az 384 KOBİ ile anket yapılması hedeflenmiş ve 398 KOBİ ile anket yapılmıştır.

3.4. Çalışmanın Değişkenleri ve Anket Formunun Hazırlanması

Çalışmadaki değişkenler sürdürülebilirlik raporlarında yer alan strateji ve profil açıklamaları, yönetim yaklaşımı ve performans göstergelerine ait açıklamalardan oluşmaktadır. KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirmeye aşamasında ise sürdürülebilirlik raporlarında yer alan çevresel ve sosyal açıklamalar dikkate alınmıştır. Çalışmanın bu bölümü sürdürülebilirlik raporlarına ilişkin değişkenler ve anket formunun hazırlanması aşaması şeklinde ayrı başlıklarda açıklanmıştır.

3.4.1. Sürdürülebilirlik Raporlarına İlişkin Değişkenler

Sürdürülebilirlik raporlarına ilişkin değişkenler strateji ve profil, yönetim yaklaşımı ve performans göstergelerine ait açıklamalardan oluşmaktadır. Bunlar Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Sürdürülebilirlik Raporlarında Yer Alan Açıklamalar

Strateji ve Profil Açıklamaları	Strateji ve Profil Alt Açıklamaları
Strateji ve Analiz (SA)	Kurumun en üst düzey karar vericisinin, sürdürülebilirliğin kurumla ve onun stratejisi ile olan ilgisi hakkındaki beyanı (SA1) Başlıca etkilerin, risklerin ve fırsatların tanımlanması (SA2)
Kurumsal Profil (KP)	Kurum adı (KP1) Başlıca markalar, ürünler ve/veya hizmetler (KP2) Ana bölümler, faal işletmeler, yan kuruluşlar ve ortak girişimler de dahil, kurumun operasyonel yapısı (KP3) Kurumun genel merkezinin bulunduğu yer (KP4) Kurumun faaliyet gösterdiği ülkelerin sayısı ve ister başlıca operasyonların bulunduğu, isterse de raporda yer alan sürdürülebilirlik konuları ile ilgisi bulunan ülkelerin adları (KP5) Kurumun mülkiyet niteliği ve yasal şekli (KP6) Hizmet verilen pazarlar (KP7) Rapor hazırlayan kurumun ölçeği (KP8) Raporlama dönemi esnasında gerçekleşen büyüklük, yapı veya mülkiyet ile ilgili önemli değişiklikler (KP9) Raporlama dönemi esnasında alınan ödüller (KP10)

Tablo 7'nin Devamı

Strateji ve Profil Açıklamaları	Strateji ve Profil Alt Açıklamaları
Rapor Parametreleri (RP)	<p>Sağlanan bilgilerin ait olduğu raporlama dönemi (RP1) En son yayınlanan raporun tarihi (varsa) (RP2) Raporlama döngüsü (RP3) Rapor ve içeriği hakkındaki sorular için iletişim adresi (RP4) Rapor içeriğini belirleme süreci (RP5) Raporun sınırı (RP6) Raporun kapsamı veya sınırı hakkındaki özel kısıtlamalar (RP7) Ortak girişimler, yan kuruluşlar, kiralanan tesisler, dışarıdan tedarik edilen operasyonlar ve raporlama dönemleri arası veya kurumlar arası karşılaştırılabilirliği önemli biçimde etkileyebilen diğer kuruluşlar hakkındaki raporlamanın esası (RP8) Raporla yer alan göstergelerin ve diğer bilgilerin toplanmasında uygulanan tahminlerin temelinde yatan varsayımlar ve teknikler de dahil, veri ölçüm teknikleri ve hesaplamaların esasları (RP9) Daha önceki raporlarda yer alan bilgilerin yeniden ifade edilmesinin yarattığı etkiye dair açıklama ve bu yeniden ifadenin nedenleri (RP10) Raporla uygulanan sınır, kapsam veya ölçüm yöntemlerinde daha önceki raporlama periyodlarına göre yaşanan önemli değişiklikler (RP11) Raporla yer alan standart açıklamaların yerini gösteren tablo (RP12) Raporun dış denetimden geçmesi konusundaki politika ve geçerli uygulama (RP13)</p>
Yönetişim, Taahhütler ve Katılım (YTK)	<p>Kurumun yönetim yapısı (YTK1) En yüksek yönetim organı başkanının aynı zamanda kurum içinde icra görevi olup olmadığı (YTK2) Üniter kurul yapısına sahip kurumlarla ilgili olarak, en yüksek yönetim organının bağımsız ve/veya icra görevi olmayan üyelerinin sayısı (YTK3) Hissedarların ve çalışanların en yüksek yönetim organına tavsiye veya talimat verme mekanizmaları (YTK4) En yüksek yönetim organının üyelerine, üst düzey yöneticilere ve idarecilere ödenen ücret ile kurumun performansı (sosyal ve çevresel performans da dahil) arasındaki bağlantı (YTK5) En yüksek yönetim organının çıkar çatışmalarından kaçınmasını sağlamak amacıyla uygulamaya konan süreçler (YTK6) En yüksek yönetim organı üyelerinin kurumun ekonomik, çevresel ve sosyal konular hakkındaki stratejisine rehberlik etmek üzere yetkilerinin ve uzmanlıklarının saptanması süreci (YTK7) Kurum bünyesinde geliştirilmiş, ekonomik, çevresel ve sosyal performans ile ilgili misyon veya değer beyanları, davranış kuralları ve prensipler ve bunlara dair uygulamaların durumu (YTK8) İlgili riskler ve fırsatlar ile uluslararası kabul görmüş standartlara, davranış kurallarına ve prensiplere olan uyum da dahil olmak üzere, kurumun ekonomik, çevresel ve sosyal performansı belirlemesini ve yönetmesini denetlemek üzere en yüksek yönetim organının uyguladığı prosedürler (YTK9) En yüksek yönetim organının, özellikle ekonomik, çevresel ve sosyal performansla alakalı olarak kendi performansını değerlendirme süreçleri (YTK10) İhtiyati yaklaşım veya prensibinin kurum tarafından ele alınıp alınmadığına veya nasıl ele alındığına dair açıklama (YTK11) Kurum dışında geliştirilmiş olan ekonomik, çevresel ve sosyal bildireler, prensipler veya kurumun taahhütte bulunduğu ya da onayladığı diğer girişimler (YTK12) Kurumun yönetim organlarında pozisyonlara sahip olduğu, proje veya komitelerine katıldığı, rutin üyelik aidatlarının ötesinde maddi finansman sağladığı veya üyeliği stratejik olarak gördüğü birliklerdeki ve/veya ulusal/ uluslararası savunucu örgütlerindeki üyelikleri (YTK13) Kurum tarafından katılımı sağlanan paydaş gruplarının listesi (YTK14) Katılım yapılacak paydaşların kimler olacağını belirlenmesi ve seçimlerine dair esas (YTK15) Paydaş türü ve grubuna göre katılım sıklığı da dahil, paydaş katılım yöntemleri (YTK16) Paydaş katılımı ile ortaya konan başlıca konular ile kaygılar ve kurumun bunlara, yaptığı raporlama aracılığıyla verdiği yanıt da dahil, nasıl yanıt verdiği (YTK17)</p>

Tablo 7'nin Devamı

Yönetim Yaklaşımı ve Performans Göstergeleri Açıklamaları	
Ekonomik Performans Göstergeleri (EPG)	<p>Yönetim Yaklaşımı ve Performans Göstergeleri Alt Açıklamaları</p> <p>Üretilen ve dağıtılan doğrudan ekonomik değer (EPG1) İklim değişikliğinin kurumun mali sonuçlarına etkisi, riskler ve fırsatlar (EPG2) Kurumun tanımlanmış fayda planı yükümlülükleri (EPG3) Devletten alınan önemli mali destek (EPG4) Yerel asgari ücrete kıyasla standart başlangıç düzeyi ücreti oranları(EPG5) Yerel tedarikçilere yapılan ödemelerle ilgili harcama oranları (EPG6) Yerel işe alma usulleri ve yerel halktan işe alınmış üst yöneticilerin oranları (EPG7) Ticari, aynı veya hayır amaçlı girişimler, kamu yararına yapılan altyapı yatırımları ve sağlanan hizmetler (EPG8) Önemli dolaylı ekonomik etkiler (EPG9)</p>
Çevresel Performans Göstergeleri (ÇPG)	<p>Kullanılan malzemelerin ağırlığı veya hacmi (ÇPG1) Girdi olarak kullanılan geri dönüştürülmüş malzemelerin yüzdesi (ÇPG2) Birincil enerji kaynağına göre doğrudan enerji tüketimi (ÇPG3) Birincil enerji kaynağına göre dolaylı enerji tüketimi (ÇPG4) Kaynakların korunması ve verimliliği artırma ile sağlanan enerji tasarrufu(ÇPG5) Enerji verimliliği sağlayan veya yenilenebilir enerji kullanan ürün ve hizmetler sağlama girişimleri ve bu girişimlerin sonucunda enerji gereksinimlerindeki azalmalar (ÇPG6) Dolaylı enerji tüketimini azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalar (ÇPG7) Kaynağına göre toplam su çekimi (ÇPG8) Su çekiminden önemli ölçüde etkilenen su kaynakları (ÇPG9) Geri dönüştürülen ve yeniden kullanılan suyun yüzdesi ve toplam hacmi (ÇPG10) Koruma alanları ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanlardaki araziler (ÇPG11) Koruma alanları ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanlardaki faaliyet, ürün ve hizmetlerin biyoçeşitlilik üzerindeki önemli etkileri (ÇPG12) Korunan veya iyileştirilen doğal yaşam alanları (ÇPG13) Biyoçeşitlilik üzerindeki etkilerin yönetilmesiyle ilgili stratejiler (ÇPG14) Soy tükenmesi riski düzeyine göre operasyonlardan etkilenen bölgelerdeki doğal yaşam alanlarında, Uluslararası Doğa Koruma Birliği Kırmızı Listesi'ne giren canlı türlerinin ve ulusal koruma listesindeki canlı türlerinin sayısı (ÇPG15) Ağırlığa göre toplam doğrudan ve dolaylı sera gazı emisyonları(ÇPG16) Ağırlığa göre ilgili diğer dolaylı sera gazı emisyonları (ÇPG17) Sera gazı emisyonlarını azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalar (ÇPG18) Ağırlığa göre ozon tüketen maddelerin emisyonları (ÇPG19) Türüne ve ağırlığına göre NOx, SOx ve diğer önemli hava emisyonları (ÇPG20) Kalitesine ve varış noktasına göre toplam su deşarjı (ÇPG21) Türüne ve bertaraf yöntemine göre toplam atık ağırlığı (ÇPG22) Önemli sızıntıların toplam sayısı ve hacmi (ÇPG23) Basel Sözleşmesi Ek I, II, III ve VIII koşulları kapsamında tehlikeli kabul edilen atıklardan taşınan, ithal edilen, ihraç edilen ya da işlem görenlerin ağırlığı ve uluslararası sevkiyatı yapılan taşınan atıkların yüzdelik payı (ÇPG24) Raporlama yapan kurumun su deşarjından ve kaçaklarından önemli ölçüde etkilenen su kütlelerinin ve bunlarla bağlantılı doğal yaşam alanlarının adı, büyüklüğü, korunma durumu ve biyoçeşitlilik değeri (ÇPG25) Ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik girişimler ve bu etki azalımının boyutları (ÇPG26) Satılmış ürünlerin ve bunların ambalaj malzemelerinin kategorilere göre geri toplanma yüzdesi (ÇPG27) Çevresel yasa ve yönetmeliklere uyulmaması halinde uygulanan önemli para cezalarının maddi değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısı (ÇPG28) Ürünlerin ve kurumun operasyonlarında kullanılan diğer mal ve malzemelerin taşınmasından ve kurum çalışanlarının ulaşımından kaynaklanan önemli çevresel etkiler (ÇPG29) Türüne göre toplam çevre koruma harcamaları ve yatırımları (ÇPG30)</p>

Tablo 7'nin Devamı

Yönetim Yaklaşımı ve Performans Göstergeleri Açıklamaları	Yönetim Yaklaşımı ve Performans Göstergeleri Alt Açıklamaları	
Sosyal Performans Göstergeleri (SPG)	İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakınlık İş Performans Göstergeleri (İUPG)	<p>İstihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücü (İUPG1) Yaş grubuna, cinsiyete ve bölgeye göre personel devir hızı ve kurumdan ayrılanların toplam sayısı (İUPG2) Geçici ya da yarı zamanlı çalışanlara sağlanmayıp tam zamanlı çalışanlara sağlanan sosyal ödemeler ve yardımların ana operasyonlara göre dağılımı (İUPG3) Toplu iş sözleşmeleri kapsamına giren çalışanların yüzdesi (İUPG4) Toplu sözleşmelerde belirtilip belirtilmediği de dahil, önemli operasyonel değişiklikler konusunda asgari ihbar süresi (İUPG5) İş sağlığı ve güvenliği programlarının izlenmesine yardım eden ve bunlar hakkında tavsiye veren resmi, yönetimin ve çalışanların müştereken temsil edildikleri işyeri iş sağlığı ve güvenliği kurullarında temsil edilen toplam işgücünün yüzdesi (İUPG6) Yaralanma, meslek hastalıkları, kaybedilen günler ve işe devamsızlık oranları ve ölümle sonuçlanan iş kazalarının bölgelere göre dağılımı (İUPG7) Ciddi hastalıklarla ilgili olarak işgücü mensuplarına, ailelerine veya yerel halka yardım etmek üzere uygulanan eğitim, öğretim, rehberlik, hastalık önleme ve risk kontrol programları (İUPG8)</p> <p>Sendikalarla yapılan toplu sözleşmelerin kapsamına giren sağlık ve güvenlik konuları (İUPG9) Çalışan kategorisine göre çalışan başına düşen yıllık ortalama eğitim saatleri (İUPG10) Çalışanların istihdam edilebilirliğinin sürekliliğini destekleyen ve onlara kariyerlerinin bitiminde yardım edecek beceri geliştirme ve yaşam boyu eğitim programları (İUPG11) Düzenli şekilde performans ve kariyer gelişimi değerlendirmesi alan çalışanların yüzdesi (İUPG12)</p> <p>Çalışanların cinsiyet, yaş grubu, azınlık grubu üyeliği ve diğer çeşitlilik göstergelerine göre dağılımı ve yönetim organlarının kompozisyonu (İUPG13) Çalışan kategorisine göre erkek çalışanların kök ücretlerinin kadınlarınkine oranı (İUPG14)</p>
	İnsan Hakları Performans Göstergeleri (İHPG)	<p>İnsan hakları ile ilgili hükümler içeren veya insan hakları taramasından geçen önemli yatırım anlaşmalarının yüzdesi ve toplam sayısı (İHPG1) İnsan hakları ve alınan önlemler konusunda taramadan geçen önemli tedarikçilerin ve yüklenicilerin yüzdesi (İHPG2) Eğitim alan çalışanların yüzdesi de dahil olmak üzere, operasyonlarla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki politika ve prosedürler konusunda verilen toplam çalışan eğitimi saatleri (İHPG3) Ayrımcılık konusunda toplam vaka sayısı ve alınan önlemler (İHPG4) Örgütlenme özgürlüğünü kullanma ve toplu sözleşme yapma haklarının önemli ölçüde risk altında olabileceği operasyonlar ve bu hakları desteklemek üzere alınan önlemler (İHPG5) Çocuk işçiliği vakaları açısından önemli risk içerdiği belirlenen operasyonlar ve çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler (İHPG6) Zorla veya zorunlu tutarak çalıştırma vakaları açısından önemli risk içerdiği belirlenen operasyonlar ve zorla veya zorunlu tutarak çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler (İHPG7) Kurumun operasyonlarıyla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki kurum politikaları veya prosedürleri konusunda eğitilen güvenlik personelinin yüzdesi (İHPG8) Yerli halkın haklarının ihlaline ilişkin vakaların toplam sayısı ve alınan önlemler (İHPG9)</p>

Tablo 7'nin Devamı

Yönetim Yaklaşımı ve Performans Göstergeleri Açıklamaları	
Sosyal Performans Göstergeleri (SPG)	Ürün Sorumluluğu Performans Göstergeleri (ÜSPG) İyileştirilmek üzere ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkilerinin değerlendirildiği yaşam döngüsü evreleri ve bu prosedürlere tabi olan ana ürün ve hizmet kategorilerinin yüzdesi (ÜSPG1) Sonuçların türüne göre, ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkileri ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı (ÜSPG2) Prosedürlerin gerekli gördüğü ürün ve hizmet bilgilerinin türü ve bu bilgi gerekliliklerine tabi olan ana ürün ve hizmetlerin yüzdesi (ÜSPG3) Sonuçların türüne göre ürün ve hizmet bilgileri ve etiketleme ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı (ÜSPG4) Müşteri memnuniyetini ölçen anket sonuçları da dahil olmak üzere, müşteri memnuniyetine yönelik uygulamalar (ÜSPG5) Reklam, tanıtım ve sponsorluk da dahil, pazarlama iletişimi ile ilgili yasalara, standartlara ve gönüllü kurallara bağlı kalmaya yönelik programlar (ÜSPG6) Sonuçların türüne göre, reklam, tanıtım ve sponsorluk da dahil, pazarlama iletişimi ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı (ÜSPG7) Müşterinin kişisel gizliliğinin ihlalleri ve müşteri verilerinin kaybedilmesi ile ilgili doğrulanmış toplam şikayet sayısı (ÜSPG8) Ürün ve hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri (ÜSPG9)
	Toplum Performans Göstergeleri (TPG) Giriş, işletme ve çıkış da dahil, operasyonların yerel halk üzerindeki etkilerini değerlendiren ve yöneten tüm programların ve uygulamaların niteliği, kapsamı ve etkililiği (TPG1) Yolsuzlukla ilgili riskler yönünden analiz edilen işletme birimlerinin yüzdesi ve toplam sayısı (TPG2) Kurumun yolsuzluğu önleme politika ve prosedürleri konusunda eğitim alan çalışanların yüzdesi (TPG3) Yolsuzluk vakalarına karşı alınan önlemler (TPG4) Kamu politikalarına karşı tutum ve kamu politikası geliştirmeye ve lobi faaliyetlerine katılım (TPG5) Ülkelere göre siyasi partilere, politikacılara ve ilgili kuruluşlara yapılan mali ve ayni katkılar (TPG6) Rekabeti kısıtlayan davranış, tröst ve tekelcilik uygulamalarına yönelik yapılan yasal işlemlerin toplam sayısı ve bu işlemlerin sonuçları (TPG7) Yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısı (TPG8)

Tablo 10'da görüldüğü gibi sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalar strateji ve profil açıklamaları ile yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarından oluşmaktadır. Strateji ve profil açıklamaları; strateji ve analiz, kurumsal profil, rapor parametreleri, yönetişim, taahütler ve katılım kısmından oluşmaktadır. Yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamaları ise; ekonomik, çevresel ve sosyal

(işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş, insan hakları, ürün sorumluluğu, toplum) performans gösterge açıklamalarından oluşmaktadır.Çalışmada yer alan sürdürülebilirlik raporlarındaki açıklamalarla ilgili yararlanılan literatür Tablo 8’ de verilmiştir.

Tablo 8: Sürdürülebilirlik Raporlarındaki Açıklamalara İlgili Yararlanılan Çalışmalar

Açıklamalar	İçerik	Yararlanılan Kaynaklar
Strateji ve Profil Açıklamaları	İşletmenin performansın anlaşılmasına yönelik genel çerçeveyi oluşturan, kurumun stratejisi, profili ve yönetişimi gibi açıklamalardır.	Dong: 2011, Aktaş ve diğerleri: 2013, Hinson ve diğerleri: 2015.
Ekonomik Performans Gösterge Açıklamaları	İşletmenin kendi paydaşlarının ekonomik koşulları ile yöresel, ulusal ve küresel seviyelerde ekonomik sistemler üzerinde yarattığı etkiler ile ilgilidir.	Huang ve Wang: 2010, Dong: 2011, Roca ve Searcy: 2011, Sobhani ve diğerleri: 2012, Aktaş ve diğerleri: 2013, Hinson ve diğerleri: 2015.
Çevresel Performans Gösterge Açıklamaları	İşletmenin ekosistemler, toprak, hava ve su da dahil olmak üzere, canlı ve cansız doğal sistemler üzerinde yarattığı etkiler ile ilgilidir.	Huang ve Wang: 2010, Dong: 2011, Roca ve Searcy: 2011, Sobhani ve diğerleri: 2012, Aktaş ve diğerleri: 2013, Maubane ve diğerleri: 2014, Hinson ve diğerleri: 2015.
Sosyal Performans Gösterge Açıklamaları (İşgücü uygulamaları ve insana yakışır iş, insan hakları, ürün sorumluluğu, toplum)	İşletmenin faaliyette bulunduğu ortamdaki sosyal sistemler üzerinde yarattığı etkiler anlamına gelmektedir.	Huang ve Wang: 2010, Dong: 2011, Roca ve Searcy: 2011, Sobhani ve diğerleri: 2012, Aktaş ve diğerleri: 2013, Maubane ve diğerleri: 2014, Borkowski ve diğerleri: 2012, Hinson ve diğerleri: 2015.

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 8 incelendiğinde sürdürülebilirlik raporlarındaki açıklamalarla ilgili yararlanılan kaynaklar Huang ve Wang (2010), Dong (2011), Roca ve Searcy (2011), Sobhani ve diğerleri (2012), Borkowski ve diğerleri (2012), Aktaş ve diğerleri (2013), Maubane ve diğerleri (2014), Hinson ve diğerleri (2015) olarak sıralanabilir. Strateji ve profil, ekonomik, çevresel ve sosyal performans gösterge açıklamalarında ortak ana kaynak olarak Dong (2011), Aktaş ve diğerleri (2013), Hinson ve diğerleri (2015) kullanılmıştır.

3.4.2. Anket Formunun Oluşturulması

KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirmeyle ilgili literatür taraması sonucunda konuyla doğrudan ilgili bir ölçeğe rastlanılmamıştır. Ölçek hazırlanırken dünyada en çok tercih edilen GRI ve UNGC Rehberlerinden ve literatürden yararlanılmıştır. GRI ve UNGC Rehberi ile ilgili detaylı bilgi Ek-1'de verilmiştir. Ankette yer alan değişkenlerle ilgili yararlanılan literatür Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9: Anketin Oluşturulmasıyla İlgili Yararlanılan Çalışmalar

Değişkenler	Yararlanılan Kaynaklar
Çevresel Performans Gösterge Açıklamaları	Huang ve Wang: 2010, Dong: 2011, Roca ve Searcy: 2011, Sobhani ve diğerleri: 2012, Aktaş ve diğerleri: 2013, Maubane ve diğerleri: 2014, Hinson ve diğerleri: 2015.
Sosyal Performans Gösterge Açıklamaları (İşgücü uygulamaları ve insana yakışır iş, insan hakları, ürün sorumluluğu, toplum)	Huang ve Wang: 2010, Dong: 2011, Roca ve Searcy: 2011, Sobhani ve diğerleri: 2012, Aktaş ve diğerleri: 2013, Maubane ve diğerleri: 2014, Borkowski ve diğerleri: 2012, Hinson ve diğerleri: 2015.

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 13'te görüldüğü gibi KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek oluşturmak için Huang ve Wang (2010), Dong (2011), Roca ve Searcy (2011), Sobhani ve diğerleri (2012), Borkowski ve diğerleri (2012), Aktaş ve diğerleri (2013), Maubane ve diğerleri (2014), Hinson ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır. Ayrıca sürdürülebilirlik konusunda dünyada en fazla tercih edilen sürdürülebilirlik rehberlerinden olan GRI ve UNGC Rehberlerinden faydalanılmıştır. Ankette yer alan değişkenler aşağıda açıklanmıştır.

Çevresel Performans Gösterge Açıklamaları: İşletmenin ekosistemler, toprak, hava ve su da dahil olmak üzere, canlı ve cansız doğal sistemler üzerinde yarattığı etkiler ile ilgilidir. İşletmede kullanılan malzemeler, enerji, su, biyoçeşitlilik, emisyonlar, sıvı ve katı atıklar, ürün ve hizmetler başlıca konularıdır.

Sosyal Performans Gösterge Açıklamaları: İşletmenin faaliyette bulunduğu ortamdaki sosyal sistemler üzerinde yarattığı etkiler anlamına gelmektedir. İşgücü

uygulamaları ve insana yakışır iş , insan hakları, toplum, ürün sorumluluğuyla ilgili açıklamalardır.

İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş: İstihdam, işgücü/yönetim ilişkileri, iş sağlığı ve güvenliği, eğitim ve öğretim, çeşitlilik ve fırsat eşitliği ile ilgili açıklamalarından meydana gelmektedir.

İnsan Hakları: İnsan hakları performans göstergeleri, kurumların insan haklarının yatırım ve tedarikçi ya da yüklenici seçimi uygulamalarında ne ölçüde göz önünde tutuldukları konusunda rapor hazırlamalarını gerektirir. Çalışanların ve güvenlik personelinin insan hakları ve aynı zamanda ayrımcılık yapmama, örgütlenme özgürlüğü, çocuk işçiliği, yerli hakları ve zorla ve zorunlu tutarak çalıştırma konularında da eğitilmesini kapsar. İşletmenin yatırım ve satın alma uygulamalarını, çalışanlara ayrımcılık yapmamasını, çalışanların örgütlenme özgürlüğü ve toplu sözleşme yapma hakkını, çocuk işçiliğinin kaldırılmasını, insanları zorla ve zorunlu tutarak çalıştırmanın önlenmesini, şikayetler ve mağduriyetlerle ilgili uygulamaları, güvenlik uygulamalarını, yerli haklarını kapsar.

Toplum: Toplum performans göstergeleri, işletmelerin içinde faaliyet gösterdikleri yerel toplumlar üzerindeki etkilerine odaklanır ve diğer sosyal kurumlarla girdikleri etkileşimlerden kaynaklanabilen risklerin nasıl yönetildiğini ve arbuluculuk yapıldığını açıklar. Özellikle de, rüşvet ve yolsuzluk, kamu politikası oluşturulmasına haksız müdahale ve tekelcilik uygulamaları ile ilgili riskler hakkındaki bilgiler aranır. İşletmelerin yolsuzluk, kamu politikası, rekabeti kısıtlayan davranış konularını ele alır.

Ürün Sorumluluğu: Ürün sorumluluğu performans göstergeleri, rapor hazırlayan işletmenin ürün ve hizmetlerinin müşterileri doğrudan etkileyen unsurlarını ele alır; yani, sağlık ve güvenlik, bilgi ve etiketleme, pazarlama ve kişisel gizlilik gibi. Bu unsurlar esasen iç prosedürlerin ve bu prosedürlere ne ölçüde uyum sağlandığının açıklanması suretiyle ele alınır. Müşteri sağlığı ve güvenliği, ürün ve hizmet etiketlemesi, pazarlama iletişimi, müşterinin kişisel gizliliği ile ilgili konuları kapsar (<https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Turkish-G3-Reporting-Guidelines.pdf>).

Ölçeğin birinci bölümünde KOBİ'lerin özelliklerini belirleyen 3 soru, ikinci bölümünde sürdürülebilirlik performans göstergelerini belirlemeye yönelik 32 ifade yer almaktadır. Sürdürülebilirlik performans göstergeleriyle ilgili ifadelerden ilk 10 ifade çevresel, devamındaki 5 ifade işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş, 7 ifade insan hakları, 5 ifade toplum, 5 ifade ürün sorumluluğu performans göstergeleriyle ilgilidir. Ölçeğin içeriğiyle ilgili olarak geçerliliği sağlamada uzman görüşü değerlendirme yöntemi kullanılmıştır. Sürdürülebilirlik konusunda eğitim veren 5 danışmanlık firması yetkilisi ve 3 akademisyen ile görüşülmüş, sorular değerlendirilmiş ve gerekli değişiklikler yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğiyle ilgili olarak ise öncelikle 30 KOBİ yöneticisiyle bir pilot saha çalışma yapılmış ve Cronbach Alfa katsayısı 0,930 olarak bulunmuştur. Ölçek değeri 0,80 ile 1 arasındaki değeri aldığı için yüksek derecede güvenilir olarak kabul edilmiştir. Ankete katılanlardan her bir ifadeye kendi durumlarına göre 5'li likert ölçeği kullanılarak (1:Kesinlikle katılmıyorum 2:Katılmıyorum 3:Kararsızım 4:Katılıyorum 5:Kesinlikle katılıyorum) cevap vermeleri istenmiştir. Anket formu Ek-4'te verilmiş olup, ankette yer alan sürdürülebilirlik performans göstergelerini belirlemeye yönelik 32 ifade aşağıdaki gibidir:

Çevre

Ç1: Kullanılan ve geri dönüştürülmüş malzemelerin miktarını raporlamak mümkündür.

Ç2: Enerji tüketimi ve tasarrufu miktarını raporlamak mümkündür.

Ç3: Toplam su kullanımını, geri dönüştürülen ve yeniden kullanılan suyun miktarını raporlamak mümkündür.

Ç4: Faaliyetlerimiz sırasında koruduğumuz veya iyileştirdiğimiz doğal yaşam alanları ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.

Ç5: Faaliyetlerimiz sırasında ortaya çıkan sera gazı ve diğer hava emisyonları miktarını raporlamak mümkündür.

Ç6: Toplam atık ağırlığı (kağıt, kimyasal maddeler vs.) miktarını raporlamak mümkündür.

Ç7: Ürünlerin veya hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmak için yapılan girişimleri raporlamak mümkündür.

Ç8: Çevresel yasa ve yönetmeliklere uyulmaması halinde uygulanan cezalar ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.

Ç9: Faaliyetlerimiz sırasında malzemelerin taşınmasından ve çalışanların ulaşımından kaynaklanan çevresel etkileri (enerji kullanımı, emisyonlar, sıvı atıklar vs.) raporlamak mümkündür.

Ç10: Çevreyi korumaya yönelik yapılan harcamaların miktarını raporlamak mümkündür.

İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş

İU1: İstihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücünü raporlamak mümkündür.

İU2: Toplu iş sözleşmeleri kapsamına giren çalışanların sayısını raporlamak mümkündür.

İU3: İş sağlığı ve güvenliği programlarının izlenmesine yardım eden işgücünün sayısını raporlamak mümkündür.

İU4: Çalışan başına düşen yıllık ortalama eğitim saatlerini raporlamak mümkündür.

İU5: Çalışanların cinsiyet, yaş grubuna göre dağılımını raporlamak mümkündür.

İnsan Hakları

İH1: İnsan hakları ile ilgili hükümler içeren anlaşmalarımızın sayısını raporlamak mümkündür.

İH2: Ayrımcılık (din, dil, ırk vs.) konusunda yaşanan toplam olay sayısını ve alınan önlemleri raporlamak mümkündür.

İH3: Çalışanlarımızın örgütlenme özgürlüğünü kullanma ve toplu sözleşme yapma hakları ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.

İH4: Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik alınan önlemleri raporlamak mümkündür.

İH5: Zorunlu tutarak çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına yönelik alınan önlemleri raporlamak mümkündür.

İH6: İşletmemizin prosedürleri konusunda eğitilen güvenlik personelinin sayısını raporlamak mümkündür.

İH7: Yerli halkın haklarının ihlaliyle ilgili alınan önlemleri raporlamak mümkündür.

Toplum

T1: Faaliyetlerimizin yerel halk üzerindeki etkilerini raporlamak mümkündür.

T2: Yolsuzluk olaylarına karşı alınan önlemleri (disiplin cezaları, işten çıkarmalar vs.) raporlamak mümkündür.

T3: Kamu politikası geliştirilmesinde işletmemizin sağladığı katkıları raporlamak mümkündür.

T4: Rekabeti kısıtlayan davranışa yönelik yapılan yasal işlemleri raporlamak mümkündür.

T5: Yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen cezaları raporlamak mümkündür.

Ürün Sorumluluğu

ÜS1: Ürünlerin veya hizmetlerin sağlık ve güvenlik ile ilgili yönetmeliklere uyum sağlaması ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.

ÜS2: Ürün veya hizmet bilgilerinin etiketlenmesinde yönetmeliklere uyum sağlanması ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.

ÜS3: Pazarlama yaklaşımı hakkında yasalara bağlı kalınması ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.

ÜS4: Müşterinin kişisel gizliliğinin ihlalleri (müşteri verilerinin sızdırılması, kaybedilmesi vs.) ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.

ÜS5: Ürünlerin veya hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen cezalar ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.

3.5. Analiz Yöntemleri

Çalışmanın amaçları doğrultusunda kullanılan analiz yöntemleri aşağıda ifade edilmiştir;

- Sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizinde frekans dağılımı yapılarak en fazla açıklanan ve hiç yer verilmeyen göstergeler tespit edilmiştir.
- Sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalarda sektörler, yıllara ve işletmelere göre varsa farklılıklar Kruskal Wallis-H Testiyle belirlenmiştir.
- KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılması yapılarak işletme büyüklüğüne göre varsa açıklamalar arasındaki farklılıklar Mann-Whitney U Testiyle tespit edilmiştir.
- KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek AFA ve DFA ile geliştirilmiştir.
- KOBİ'lerin büyüklüklerine ve sektörlerine göre verilen cevaplar arasında varsa farklılıklar t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analiziyle araştırılmıştır.
- Bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu uygulaması yapılmıştır.

Bu doğrultuda çalışmada analiz yöntemi olarak içerik analizi, farklılık analizi, faktör analizi ve KOBİ sürdürülebilirlik raporu uygulamasına yer verilmiştir. Çalışmada kullanılan yöntemler aşağıda açıklanmıştır.

3.5.1. İçerik Analizi

İçerik analizi; veri toplama veya raporlardan sistematik veri derleme yöntemidir. Çeşitli raporların ve açıklamaların nesnel ve sistematik olarak analiz edildiği bir yöntem olup sosyal ve çevresel raporlama alanındaki çalışmalarda sıkça kullanılmaktadır (Guthrie ve Abeysekera, 2006: 115). Amaç toplanan verileri veya bilgileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İncelenecek rapor veya açıklamaların içindeki bilgiler önceden tanımlanmış kategoriler çerçevesinde sayısal ve niteliksel olarak kodlanmaktadır. Çalışmada Türkiye'de faaliyet gösteren ve GRI Rehberine göre hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının kapsamı ve niteliğini belirlemek amacıyla içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İşletmelerin strateji ve profil, yönetim yaklaşımı ve performans göstergesi açıklamalarında en fazla açıklanan ve hiç yer verilmeyen göstergeler yapılan frekans dağılımlarıyla tespit edilmiştir.

3.5.2. Farklılık Analizi

Sürdürülebilirlik raporlarında yer alan yönetim yaklaşımı ve performans göstergeleriyle ilgili açıklamalarda sektörlere, yıllara ve işletmelere göre varsa farklılıkları belirlemek için parametrik olmayan hipotez testlerinden Kruskal Wallis-H Testi analiz olarak uygun görülmüştür. Kruskal Wallis-H Testi sonuçlarında tüm gruplar için p değerlerinin 0,05'den küçük olması gösterge açıklamalarında farklılık olduğu sonucunu verecektir (Demirgil, 2010: 108).

KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporları karşılaştırırken raporlarda yer alan yönetim yaklaşımı ve performans göstergeleriyle ilgili açıklamalarda işletmelerin büyüklüklerine göre varsa farklılıkları tespit etmek için parametrik olmayan hipotez testlerinden Mann Whitney-U Testi analiz olarak uygun görülmüştür. Mann Whitney-U Testi sonuçlarında tüm gruplar için p değerlerinin 0,05'den küçük olması gösterge açıklamalarında farklılık olduğu sonucunu verecektir (Kalaycı, 2010: 101).

KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirme aşamasında KOBİ büyüklüklerine ve sektörlere göre verilen cevaplar arasında varsa farklılıkları belirlemek için t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Yapılan t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarında p değerlerinin 0,05'ten küçük olması KOBİ'lerin büyüklüklerine ve sektörlerine göre verilen cevaplar arasında farklılık olduğu sonucunu verecektir (Ak, 2010: 77; Antalyalı, 2010: 138).

3.5.3. Faktör Analizi

Çalışmada KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerinin belirlenmesine yönelik ölçek geliştirilmiş ve faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizine geçmeden önce ölçeğin güvenilirliği test edilmiştir. Güvenilirlik analizi için iç tutarlılık yönteminden Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı yöntemi kullanılmıştır. Ölçekle ilgili olarak 0-1 arasında değer alan Cronbach alfa katsayısına bağlı ölçeğin güvenilirliği $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise güvenilir değil, $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise güvenilirliği düşük, $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise oldukça güvenilir, $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise yüksek derecede güvenilir olarak kabul edilmektedir (Kayış, 2010: 405).

KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirmek amacıyla yapı geçerliliği kullanılmıştır. Yapı geçerliliği kapsamında ölçekteki soruların faktör yapısını belirleyerek boyutlandırmak için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. AFA veri matrisinde yer alan temel yapıyı tanımlamayı ve bu yapıyı oluşturan her bir boyutu ayrı ayrı belirlemeyi amaçlamaktadır. AFA'da sorular arasındaki ilişkiler incelenmekte ve ölçeğin yapı geçerliliği test edilmektedir. Çalışmada AFA'dan sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA'da açıklayıcı yöntemin ifade ettiği modelin uygunluğu test edilmektedir. AFA çalışmasından sonra sonuçların DFA yöntemiyle test edilmesi çalışmanın güçlü bir kurumsal yapıya sahip olduğu sonucunu vermektedir.

Açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi, faktör analizinin iki yaklaşımıdır. Açıklayıcı faktör analizi tanımlayıcı ve açıklayıcı prosedürler içerirken, doğrulayıcı faktör analizi ise faktör maddelerinin faktör sayısı, faktör ve gösterge yükleri yapısı gibi prosedürlerin önceden belirlenmesini gerektirmektedir. Her iki yaklaşım için amaç ve yöntem bakımından farklılıklar Tablo 10' da gösterilmiştir.

Tablo 10: Açıklayıcı Faktör Analizi ve Doğrulayıcı Faktör Analizinin Farklılıkları

Açıklayıcı Faktör Analizi	Doğrulayıcı Faktör Analizi
Amaç	
Gizil değişkenin boyutları ve bu boyutlarla ilgili maddelerin nasıl ölçüldüğünü belirlemek.	Gizil değişkenin boyutları ile ilgili belirlenmiş hipotezlerin testleri ve boyutlarla ilgili maddelerin nasıl ölçüldüğü belirlemek.
Ölçek maddeleriyle temsil edilen olgunun kaç boyutlu olduğunu belirlemek.	Verinin gizil değişkenin varsayılan boyutlarını destekleyip desteklemediğini belirlemek.
Hangi maddelerin her boyut ile ilişkili olduğu belirlemek.	Göstergelerin gizil değişkeni iyi ölçüp ölçmediğini belirlemek.
Ölçeğin faktör yapısı ve maddeleri hakkında ön soruları cevaplamak için ölçek geliştirme sürecinde kullanılır.	Ölçek geliştirme sonunda veya bitimine yakın kullanılır.
Yöntem	
Yalnızca gözlenebilen değişkenler önceden belirlenir.	Araştırmacı faktör yapısını, içerdiği faktör sayısını, hangi değişkenlerin gizil faktörleri ölçtüğünü ve hangi faktörlerin ilişkili olduğunu belirtir.
Faktör sayısı ve yapıları analiz çıktılarının incelenmesiyle belli olur.	Faktör rotasyonuna gerek yoktur. Çünkü önsel modeller genellikle basit yapıları belirler.
Her değişkenin her faktör üzerine yüklenmesine olanak sağlar.	Bazı parametreler verilerden tahmin edilebilir bazıları edilemez.
Basit yapı için faktör rotasyonu amaçlanır.	Hata varyanslarının farklı çiftlerinin korelasyonları uygun olarak tahmin edilebilir.
Tüm parametreler serbestçe tahmin edilebilir.	Faktörlerin farklı çiftlerinin korelasyonları uygun olarak tahmin edilebilir.
Hata varyansları ilişkilendirilemez.	
Tüm faktörlerin oluşturulmasına olanak sağlar yada hiç birinin ilişkilendirilmesine imkan vermez.	

Kaynak: Demiralay, 2014: 42

Tablo 10’da görüldüğü gibi açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizinde amaç ve yöntem bakımından farklılıklar vardır. Açıklayıcı faktör analizi ölçeğin faktör yapısı ve maddeleri hakkında ön soruları cevaplamak için ölçek geliştirme sürecinde kullanılırken, doğrulayıcı faktör analizi ölçek geliştirme sonunda veya bitimine yakın kullanılır. Açıklayıcı faktör analizinde çalışmanın başında hangi değişkenlerin birlikte faktörleşeceği belli değilken, doğrulayıcı faktör analizinde başlangıçta hangi değişkenlerin birlikte faktörleşeceğine dair varsayım yapılır ve buna ne derece uyulduğu araştırılır (Alpar, 2013: 288-289). Çalışmada veri setinin açıklayıcı faktör analizine uygunluğunun değerlendirilmesinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçütü ve Barlett Testi kullanılmıştır. KMO örneklem yeterliliğini ölçmek için kullanılır. Barlett Testi ise değişkenler arasındaki korelasyonun yeterli olup olmadığına karar verir. KMO’nun % 60’dan büyük olması ve Barlett Testinin anlamlı çıkması ($p < 0,05$) verilerin faktör analizine uygun olduğu sonucunu verecektir (Kalaycı, 2010:322; Çankaya ve Dinç, 2012: 92). DFA’ da ise uyum indekslerinden faydalanılmaktadır. Uyum indeksleri ve kabul edilebilir eşlik düzeyleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11: Uyum İndeksleri ve Kabul Edilebilir Eşlik Düzeyleri

Uyum İndeksleri	Kabul Edilebilir Eşlik Düzeyleri
Ki-Kare (χ^2)	$0 \leq \chi^2 \leq 2$ sd iyi uyum, $2sd < \chi^2 \leq 3sd$ kabul edilebilir uyum, önemsiz p değeri ($p > 0,05$)
χ^2 / sd	$0 \leq \chi^2 / sd \leq 3$ iyi uyum, $3 < \chi^2 / sd \leq 5$ kabul edilebilir uyum
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1$ iyi uyum, $0,90 \leq GFI < 0,95$ kabul edilebilir uyum
AGFI	$0,90 \leq AGFI \leq 1$ iyi uyum, $0,80 \leq AGFI < 0,90$ kabul edilebilir uyum
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$ iyi uyum, $0,05 < RMSEA \leq 0,10$ kabul edilebilir uyum
CFI	$0,95 \leq CFI \leq 1$ iyi uyum, $0,80 \leq CFI < 0,95$ kabul edilebilir uyum
RMR	$0 \leq RMR \leq 0,05$ iyi uyum, $0,05 < RMR \leq 0,09$ kabul edilebilir uyum
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0,05$ iyi uyum, $0,05 < SRMR \leq 0,09$ kabul edilebilir uyum
NFI	$0,95 \leq NFI \leq 1$ iyi uyum, $0,90 \leq NFI < 0,95$ kabul edilebilir uyum
NNFI	$0,97 \leq NNFI \leq 1$ iyi uyum, $0,95 \leq NNFI < 0,97$ kabul edilebilir uyum

Kaynak: Tunalı, 2012: 57, Demiralay, 2014: 80, Meydan ve Şeşen, 2011: 37

Tablo 11’de görüldüğü gibi DFA’da en yaygın kullanılan uyum indekslerinden biri Ki-Kare (Chi-Square, χ^2) uyum testi’dir. Test sonucu elde edilen değer 0’a ne kadar yakınsa ve p değeri anlamlı değilse ($p > 0,05$) veri ile model arasında mükemmel bir uyum vardır sonucu ortaya çıkmaktadır. Bazı durumlarda serbestlik derecesinin (sd) χ^2 ’ye oranı da yeterlilik için bir ölçüttür. 1/3 ve daha düşük oranlar iyi uyumu, 1/5’ e kadar olanlar

yeterli uyumu göstermektedir. Bir diğer indeks Uyum İyiliği İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI), verilen modelin açıkladığı varyans oranını göstermektedir. GFI örneklem genişliği dikkate alınarak düzenlendiğinde, Ayarlanmış Uyum İyiliği İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index – AGFI) elde edilmektedir. Veri sayısı çok olduğunda AGFI daha temsili bir indekstir. GFI ve AGFI indeksleri 0 ile 1 arasında değişen değerler almaktadır. GFI için 0,95 ve üzeri, AGFI için 0,90 ve üzeri iyi uyum olarak kabul edilmektedir. Bir diğer indeks Yaklaşım Hataları Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA), gözlenen değişkenler arasındaki kovaryans matrisiyle modelde önerilen parametreler arasındaki kovaryans matrisi arasındaki farkın derecesi temelinde geliştirilmiş olan mutlak uyum indeksidir. 0'a yakın değerler alması (hatanın minimum olması) istenmektedir. 0,05'e eşit ya da daha küçük olan değerler mükemmel bir uyumu temsil ederken, 0,10 ve altındaki değerler model karmaşıklığı dikkate alınarak kabul edilir değerler olarak görülebilmektedir. Bir değeri Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI), gizil değişkenler arasında ilişkinin olmadığını öngören modelin ürettiği kovaryans matrisi ile önerilen yapısal eşitlik modelinin ürettiği kovaryans matrisini karşılaştırmaktadır. 0 ile 1 arasında değişen değerler almaktadır. 0,95 ve üzerindeki değerler iyi uyum olarak değerlendirilmektedir (Tunalı, 2012: 57). Bir değeri Ortalama Hataların Karekökü (Root Mean Square Residual-RMR ya da RMSR) ve Standardize Edilmiş Hataların Karekökü (Standardised Root Mean Square Residual-SRMR), örnek kovaryans matrisi hataları ve tahmini anakütle kovaryans modeli arasındaki farkların kareköküdür. Likert tipi ölçeklerde RMR'yi yorumlama zordur. SRMR bu sorunu gidererek çok daha anlamlı yorumlama yapmayı sağlamaktadır. 0 ile 1 arasında değişen değerler almaktadır. SRMR'nin mükemmel uyum göstergesi 0'dır. 0,09'a kadar olan değerler kabul edilebilir olarak değerlendirilmektedir. Bir değeri ise Normlu Uyum İndeksi (Normed-fit index-NFI) H_0 modelin χ^2 değerleri ile modelin χ^2 değerlerinin karşılaştırılmasıyla değerlendirilmektedir. 0 ile 1 arasında değişen bu istatistiğin iyi bir uyum göstermesi için 0,95'ten büyük değerler taşıması gerekmektedir (Demiralay, 2014: 80, Meydan ve Şeşen, 2011: 37). Bir değeri Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (Non-normed Fit Index, NNFI) önerilen model ile değişkenler arasında hiçbir ilişkinin olmadığını varsayan modeli karşılaştırmaktadır. 0 ile 1 arasında değişen değerler almaktadır. 0,95 ile 0,97 arasındaki değerler kabul edilebilir uyumu, 0,97 ve üzeri değerler ise iyi uyumu göstermektedir (Tunalı, 2012: 57).

DFA 'da güvenilirlik için ise yapı güvenilirliği ve açıklanan varyanslara bakılır. Açıklanan varyans değerlerinin 0,50'den ve yapı güvenilirlik değerlerinin 0,70'den büyük olması gerekmektedir (Güleş ve diğerleri, 2011: 74).

3.5.4. KOBİ Sürdürülebilirlik Raporu Uygulaması Örneği

Çalışmada bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu hazırlanmıştır. Örnek sürdürülebilirlik raporu uygulaması sonuçları ile KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirme aşaması sonuçları beraber değerlendirilmiş ve KOBİ'ler için yol gösterici olabilecek sürdürülebilirlik performans göstergeleri belirlenmeye çalışılmıştır.

3.6. Çalışmanın Hipotezleri

Çalışmada sürdürülebilirlik raporlarında yer alan yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarında sektörlere, yıllara ve işletmelere göre varsa farklılıklar incelenmiştir.

Yönetim yaklaşımı ve performans göstergeleri; kurumun ekonomik, çevresel ve sosyal performansı hakkında karşılaştırılabilir bilgi veren göstergelerdir. **Ekonomik performans gösterge açıklamaları;** işletmenin kendi paydaşlarının ekonomik koşulları ile yöresel, ulusal ve küresel seviyelerde ekonomik sistemler üzerinde yarattığı etkiler ile ilgilidir. **Çevresel performans gösterge açıklamaları;** işletmenin ekosistemler, toprak, hava ve su da dahil olmak üzere, canlı ve cansız doğal sistemler üzerinde yarattığı etkiler ile ilgilidir. **Sosyal performans gösterge açıklamaları;** işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş , insan hakları, ürün sorumluluğu, topluma ait açıklamalardan oluşmaktadır. İşletmenin faaliyette bulunduğu ortamdaki sosyal sistemler üzerinde yarattığı etkiler anlamına gelmektedir (<https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Turkish-G3-Reporting-Guidelines.pdf>) .

Literatür incelendiğinde Dong (2011) tarafından yapılan çalışmada maden ve mineral sektörünün sürdürülebilirlik raporları incelenmiş vizyon ve strateji, yönetim ve kurumsal sosyal sorumluluk yönetimi, paydaş katılımı, ekonomik, sosyal ve çevresel

konuların üzerinde durulduğu görülmüştür. 2012 yılında Sobhani ve diğerleri tarafından yapılan çalışmada bankacılık sektörünün raporları incelenmiş ve sürdürülebilirlikle ilgili açıklamalarda çevresel ve ekonomik boyutun aksine sosyal boyuta daha fazla yer verildiği belirlenmiştir. Madencilik sektöründe sürdürülebilirlik raporlarının Lodhia ve Hess tarafından 2014 yılında araştırıldığı çalışmada ise sürdürülebilirlik konularında yavaş ilerlendiği tespit edilmiştir. Alonso Almeida ve diğerleri (2014a), Hinson ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmalarda yükseköğretimde sürdürülebilirlik raporlarının durumu araştırılmış ve raporların yükseköğretimde çok yavaş ilerlediği tespit edilmiştir. Alonso Almeida ve diğerleri (2014b) tarafından yapılan bir diğer çalışmada tüm sektörlerdeki işletmelerin GRI Rehberine göre hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının yayılma hızı analiz edilmiş, finansal ve enerji sektörünün konuyla ilgili daha fazla çaba gösterdiği görülmüştür. Barkemeyer ve diğerleri 2015 yılında yapılan çalışmada ise 7 farklı sektör ve 30 farklı ülkeden GRI Rehberine göre yayınlanan 933 sürdürülebilirlik raporunun içerik analizi yapılmış içeriğin sektöre ve ülkeye göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Konuyla ilgili literatür Tablo 12’de özetlenmiştir.

Tablo 12: Sürdürülebilirlik Raporlarındaki Açıklama Farklılıklarıyla İlgili Çalışmalar

Yazar (lar)	Yöntem	Amaç	Sonuç
Dong (2011)	İçerik analizi	Çin’de maden ve mineral sektöründe sürdürülebilirlik uygulamalarının mevcut durumunu ortaya koymaktır.	Sürdürülebilirlik raporlarında, vizyon ve strateji, yönetim, KSS yönetimi, paydaş katılımı, ekonomik ve sosyal performans konularının olduğu tespit edilmiştir.
Sobhani ve diğerleri (2012)	İçerik analizi	Bankacılık sektörünün yıllık raporlarında sürdürülebilirlik açıklamalarını incelemektir.	Bankacılık sektöründe çevresel ve ekonomik açıklamalardan çok sosyal açıklamalara yer verildiği tespit edilmiştir.
Lodhia ve Hess (2014)	İçerik analizi	Madencilik sektöründe sürdürülebilirlikte muhasebe ve raporlama konularını incelemektir.	Sürdürülebilirlikte muhasebe ve raporlamanın yavaş ilerlediği tespit edilmiştir.
Alonso Almeida ve diğerleri (2014a)	İçerik analizi	Üniversitelerde sürdürülebilirlik raporlarının yayılımını incelemektir.	Sürdürülebilirlik raporlarının tüm sektörlerde arttığı ancak üniversitelerde çok az yayınlandığı tespit edilmiştir.
Alonso Almeida ve diğerleri (2014b)	İçerik analizi	Sektörlere göre sürdürülebilirlik raporlarının yayılma hızını incelemektir.	Finans ve enerji sektörünün konuya daha fazla ilgi gösterdiği görülmüştür.
Barkemeyer ve diğerleri (2015)	İçerik analizi	Sürdürülebilirlik raporlarında yönetimsel rejimlerin etkisini araştırmaktır.	Sürdürülebilirlik raporlarında içeriğin sektöre ve ülkeye göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 12 incelendiğinde sürdürülebilirlik raporlarındaki açıklamaların sektörlere göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarının sektörlere, yıllara ve işletmelere göre farklılık göstermesi beklenmektedir. Bu amaçla 9 adet hipotez oluşturulmuştur. Çalışmanın bu kısmında oluşturulan hipotezler aşağıda ifade edilmiştir:

Hipotez 1 (H1): Ekonomik performans gösterge açıklamaları *sektörlere* göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 2 (H2): Çevresel performans gösterge açıklamaları *sektörlere* göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 3 (H3): Sosyal performans gösterge açıklamaları *sektörlere* göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 4 (H4): Ekonomik performans gösterge açıklamaları *yıllara* göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 5 (H5): Çevresel performans gösterge açıklamaları *yıllara* göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 6 (H6): Sosyal performans gösterge açıklamaları *yıllara* göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 7 (H7): Ekonomik performans gösterge açıklamaları *işletmelere* göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 8 (H5): Çevresel performans gösterge açıklamaları *işletmelere* göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 9 (H6): Sosyal performans gösterge açıklamaları *işletmelere* göre farklılık göstermektedir.

Çalışmada KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılmasında raporlarda yer alan yönetim yaklaşımı ve performans göstergeleriyle ilgili açıklamalarda işletmelerin büyüklüklerine göre varsa farklılıklar araştırılmıştır. Literatür incelendiğinde Ramos ve diğerleri tarafından 2013 yılında yapılan çalışmada büyük ölçekli işletmelerin yarıdan fazlasının sürdürülebilirlik raporlamasını benimsedikleri, KOBİ'lerin ise bu konuda geri oldukları tespit edilmiştir. Bu doğrultuda çalışmada yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarının işletmelerin büyüklüklerine göre

farklılık göstermesi beklenmektedir. Bu amaçla 3 adet hipotez oluşturulmuştur. Çalışmanın bu kısmında oluşturulan hipotezler aşağıda ifade edilmiştir:

Hipotez 10 (H10):Ekonomik performans gösterge açıklamaları işletmelerin *büyükliklerine* göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 11 (H11):Çevresel performans gösterge açıklamaları işletmelerin *büyükliklerine* göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 12 (H12): Sosyal performans gösterge açıklamaları işletmelerin *büyükliklerine* göre farklılık göstermektedir.

Çalışmada ayrıca KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirilmiştir. Bu amaçla yapılan ankette verilen cevaplar arasında KOBİ'lerin büyüklüklerine ve sektörlerine göre farklılıklar araştırılmıştır. Bu amaçla 2 adet hipotez oluşturulmuştur. Bu hipotezlere göre KOBİ'lerin büyüklüklerine ve sektörlerine göre ankete verilen cevaplar arasında farklılık beklenmektedir. Çalışmanın bu kısmında oluşturulan hipotezler aşağıda ifade edilmiştir:

Hipotez 13 (H13): KOBİ'lerin *büyüklikleri* açısından sürdürülebilirlik performans göstergelerinin ortalamaları arasında fark vardır.

Hipotez 14 (H14): KOBİ'lerin *sektörleri* açısından sürdürülebilirlik performans göstergelerinin ortalamaları arasında fark vardır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARINA YÖNELİK BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde bulgular sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizine, raporlarda yer alan açıklamaların sektörlerle, yıllara ve işletmelere göre karşılaştırılmasına, KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılmasına ait bulgular şeklinde ayrı başlıklarla ifade edilmiştir.

4.1. İçerik Analizi

Çalışmanın ilk bölümünde GRI Rehberine göre hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizi yapılmıştır. 2015 yılına kadar sürdürülebilirlik raporu hazırlayan 42 işletmenin 96 adet raporu dikkate alınmıştır. Sürdürülebilirlik raporlarında yer alan 42 adet strateji ve profil açıklaması, 79 adet yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklaması toplamda 121 adet açıklama dikkate alınmıştır. Raporlardan elde edilen veri seti SPSS 18.0 Paket Programında analize tabi tutulmuştur. İçerik analizinde öncelikle strateji ve profil, yönetim yaklaşımı ve performans göstergeleri kısmında açıklamalar tam yapılmışsa 2, kısmen yapılmışsa 1, açıklama yapılmamışsa 0 şeklinde puanlandırma yapılmıştır. Böylece en fazla açıklanan ve hiç yer verilmeyen göstergeler belirlenmiştir. İçerik analizinde yer alan örnekleme ait bilgiler Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13: Örnekleme Ait Bilgiler

2008 Yılı			2009 Yılı			2010 Yılı		
Sektör Sayısı	İşletme Sayısı	Rapor Sayısı	Sektör Sayısı	İşletme Sayısı	Rapor Sayısı	Sektör Sayısı	İşletme Sayısı	Rapor Sayısı
3	3	3	2	8	8	4	12	12
2011 Yılı			2012 Yılı			2013 Yılı		
Sektör Sayısı	İşletme Sayısı	Rapor Sayısı	Sektör Sayısı	İşletme Sayısı	Rapor Sayısı	Sektör Sayısı	İşletme Sayısı	Rapor Sayısı
6	21	21	6	25	25	6	27	27
Toplam Sektör Sayısı			Toplam İşletme Sayısı			Toplam Rapor Sayısı		
6			42			96		

Çalışmada imalat sektörüne ait 36 rapor, ulaştırma ve haberleşme sektörüne ait 7 rapor, eğitim, sağlık ve spor sektörüne ait 11 rapor, mali kuruluşlar sektörüne ait 33 rapor, elektrik, gaz ve su sektörüne ait 5 rapor, toptan ve perakende ticaret sektörüne ait 4 rapor toplamda 96 rapor yer almaktadır. Bu raporların 3'ü 2008 yılına, 8'i 2009 yılına, 12'si 2010 yılına, 21' i 2011 yılına, 25'i 2012 yılına, 27'si 2013 yılına aittir.

Çalışmada kullanılan veriler işletmelerin sürdürülebilirlik ve kurumsal sosyal sorumluluk raporlarından elde edilmiştir. İşletmeler TÜİK 'in belirlediği sektör ayrımına göre gruplara ayrılmıştır ([http:// tuikapp. tuik.gov.tr/DIESS/ SiniflamaSurumDetayAction. do?surumId=244&turId=1](http://tuikapp.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumDetayAction.do?surumId=244&turId=1)). TÜİK'in belirlediği sektörlerden imalat, ulaştırma ve haberleşme, eğitim, sağlık ve spor, mali kuruluşlar, elektrik, gaz ve su, toptan ve perakende ticaret işletmelerine ait sürdürülebilirlik raporları olduğu için sadece bu sektörler dikkate alınmıştır.

Strateji ve profil açıklamalarıyla ilgili olarak işletmelerin tümü KP1; kurum adı, KP2; başlıca markalar, ürünler ve/veya hizmetler, KP3; ana bölümler, faal işletmeler , yan kuruluşlar ve ortak girişimler de dahil, kurumun operasyonel yapısı, KP4; kurumun genel merkezinin bulunduğu yer, RP3; raporlama döngüsü, ÜSPG4; rapor ve içeriği hakkındaki sorular için iletişim adresi, RP6; raporun sınırı, RP12; raporda yer alan standart açıklamaların yerini gösteren tablo ile ilgili açıklamaları tam olarak yayınlamıştır. Strateji ve profil açıklamalarıyla ilgili hiç açıklama yapılmayan göstergenin ise en fazla YTK10; en yüksek yönetim organının, özellikle ekonomik, çevresel ve sosyal performansla alakalı olarak kendi performansını değerlendirme süreçlerinin olduğu Tablo 14'de görülmektedir.

Tablo 14: Strateji ve Profil Açıklamaları Frekans Dağılımı Sonuçları

Strateji ve Profil Açıklamaları	Frekanslar			Strateji ve Profil Açıklamaları	Frekanslar		
	Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama		Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama
SA1	-	2	94	RP10	7	-	89
SA2	23	6	67	RP11	5	-	91
KP1	-	-	96	RP12	-	-	96
KP2	-	-	96	RP13	16	1	79
KP3	-	-	96	YTK1	1	1	94
KP4	-	-	96	YTK2	3	-	93
KP5	1	-	95	YTK3	3	1	92
KP6	3	1	92	YTK4	3	7	86
KP7	-	1	95	YTK5	28	6	62
KP8	-	4	92	YTK6	23	2	71
KP9	-	1	95	YTK7	28	2	66
KP10	1	-	95	YTK8	18	2	76
RP1	-	1	95	YTK9	27	4	65
RP2	1	-	95	YTK10	30	7	59
RP3	-	-	96	YTK11	21	2	73
RP4	-	-	96	YTK12	15	-	81
RP5	-	5	91	YTK13	13	2	81
RP6	-	-	96	YTK14	1	2	93
RP7	1	-	95	YTK15	6	8	82
RP8	5	-	91	YTK16	17	3	76
RP9	12	4	80	YTK17	21	5	70

Yönetim yaklaşımı ve performans göstergeleri kısmında ekonomik performans göstergeleriyle ilgili olarak en fazla tam açıklama yapılan gösterge EPG1; üretilen ve dağıtılan doğrudan ekonomik değer iken hiç açıklama yapılmayan göstergenin ise en fazla EPG6; yerel tedarikçilere yapılan ödemelerle ilgili harcama oranlarının olduğu Tablo 15’de görülmektedir.

Tablo 15: Ekonomik Performans Göstergeleri Frekans Dağılımı Sonuçları

Ekonomik Performans Göstergeleri	Frekanslar			Ekonomik Performans Göstergeleri	Frekanslar		
	Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama		Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama
EPG1	7	21	68	EPG6	39	13	44
EPG2	34	26	36	EPG7	29	22	45
EPG3	29	18	49	EPG8	11	21	64
EPG4	32	5	59	EPG9	29	27	40
EPG5	36	21	39				

Tablo 16’da görüldüğü gibi de çevresel performans göstergeleriyle ilgili olarak en fazla tam açıklama yapılan gösterge ÇPG8; kaynağına göre toplam su çekimi iken hiç açıklama yapılmayan gösterge ise en fazla ÇPG24; Basel Sözleşmesi Ek I, II, III ve VIII koşulları kapsamında tehlikeli kabul edilen atıklardan taşınan, ithal edilen, ihraç edilen ya da işlem görenlerin ağırlığı ve uluslararası sevkiyatı yapılan taşınan atıkların yüzdelik payı ve ÇPG19; ağırlığa göre ozon tüketen maddelerin emisyonları olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 16: Çevresel Performans Göstergeleri Frekans Dağılımı Sonuçları

Çevresel Performans Göstergeleri	Frekanslar			Çevresel Performans Göstergeleri	Frekanslar		
	Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama		Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama
ÇPG1	55	11	30	ÇPG16	33	11	52
ÇPG2	50	15	31	ÇPG17	58	7	31
ÇPG3	18	17	61	ÇPG18	22	21	53
ÇPG4	31	19	46	ÇPG19	75	1	20
ÇPG5	18	20	58	ÇPG20	62	11	23
ÇPG6	26	15	55	ÇPG21	41	10	45
ÇPG7	36	23	37	ÇPG22	9	29	58
ÇPG8	14	12	69	ÇPG23	54	3	39
ÇPG9	48	4	44	ÇPG24	75	7	14
ÇPG10	62	9	25	ÇPG25	55	5	36
ÇPG11	37	2	57	ÇPG26	14	20	62
ÇPG12	53	5	38	ÇPG27	48	16	32
ÇPG13	49	10	37	ÇPG28	39	1	56
ÇPG14	48	15	33	ÇPG29	45	23	28
ÇPG15	70	-	26	ÇPG30	44	12	40

Tablo 17’de görüldüğü gibi sosyal performans göstergelerinden işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans göstergeleriyle ilgili olarak en fazla tam

açıklama yapılan gösterge İUPG1; istihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücü iken hiç açıklama yapılmayan gösterge ise en fazla İUPG9; sendikalarla yapılan toplu sözleşmelerin kapsamına giren sağlık ve güvenlik konularıdır.

Tablo 17: İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakınsır İş Performans Göstergeleri Frekans Dağılımı Sonuçları

İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakınsır İş Performans Göstergeleri	Frekanslar			İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakınsır İş Performans Göstergeleri	Frekanslar		
	Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama		Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama
İUPG1	2	15	79	İUPG8	21	19	56
İUPG2	14	28	54	İUPG9	49	8	39
İUPG3	32	4	60	İUPG10	7	32	57
İUPG4	30	-	66	İUPG11	18	17	61
İUPG5	25	5	66	İUPG12	13	19	64
İUPG6	42	7	47	İUPG13	14	22	60
İUPG7	16	28	52	İUPG14	31	6	59

Sosyal performans göstergelerinden insan hakları performans göstergeleriyle ilgili olarak en fazla tam açıklama yapılan gösterge İHPG6; çocuk işçiliği vakaları açısından önemli risk içerdiği belirlenen operasyonlar ve çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler iken hiç açıklama yapılmayan göstergenin ise en fazla İHPG3; eğitim alan çalışanların yüzdesi de dahil olmak üzere, operasyonlarla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki politika ve prosedürler konusunda verilen toplam çalışan eğitimi saatlerinin olduğu Tablo 18’de görülmektedir.

Tablo 18: İnsan Hakları Performans Göstergeleri Frekans Dağılımı Sonuçları

İnsan Hakları Performans Göstergeleri	Frekanslar			İnsan Hakları Performans Göstergeleri	Frekanslar		
	Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama		Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama
İHPG1	50	20	26	İHPG6	14	8	74
İHPG2	42	20	34	İHPG7	19	8	69
İHPG3	58	9	29	İHPG8	54	-	42
İHPG4	18	10	68	İHPG9	54	5	37
İHPG5	30	10	56				

Sosyal performans göstergelerinden ürün sorumluluğu performans göstergeleriyle ilgili olarak en fazla tam açıklama yapılan gösterge ÜSPG5; müşteri memnuniyetini ölçen anket sonuçları da dahil olmak üzere, müşteri memnuniyetine yönelik uygulamalar iken hiç açıklama yapılmayan göstergenin ise en fazla ÜSPG2; sonuçların türüne göre, ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkileri ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısının Tablo 19’da belirtilmiştir.

Tablo 19: Ürün Sorumluluğu Performans Göstergeleri Frekans Dağılımı Sonuçları

Ürün Sorumluluğu Performans Göstergeleri	Frekanslar			Ürün Sorumluluğu Performans Göstergeleri	Frekanslar		
	Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama		Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama
ÜSPG1	44	11	41	ÜSPG6	36	12	48
ÜSPG2	52	1	43	ÜSPG7	48	4	44
ÜSPG3	32	6	58	ÜSPG8	40	5	51
ÜSPG4	50	1	45	ÜSPG9	43	3	50
ÜSPG5	9	14	73				

Sosyal performans göstergelerinden toplum performans göstergeleriyle ilgili olarak en fazla tam açıklama yapılan gösterge TPG4; yolsuzluk vakalarına karşı alınan önlemler iken hiç açıklama yapılmayan göstergenin ise en fazla TPG7; rekabeti kısıtlayan davranış, tröst ve tekelleşme uygulamalarına yönelik yapılan yasal işlemlerin toplam sayısı ve bu işlemlerin sonuçlarının olduğu Tablo 20’de görülmektedir.

Tablo 20: Toplum Performans Göstergeleri Frekans Dağılımı Sonuçları

Toplum Performans Göstergeleri	Frekanslar			Toplum Performans Göstergeleri	Frekanslar		
	Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama		Açıklama Yok	Kısmen Açıklama	Tam Açıklama
TPG1	27	26	43	TPG5	46	9	41
TPG2	28	29	39	TPG6	49	2	45
TPG3	33	16	47	TPG7	51	1	44
TPG4	25	13	58	TPG8	47	-	49

İşletmelerin strateji ve profil açıklamalarını yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarından daha fazla açıkladığı görülmüştür. Aktaş ve diğerleri’nin 2013 yılında, Maubane ve diğerlerinin 2014 yılında yaptığı çalışmalarda da benzer sonuçlara

ulaşmıştır. Bunun nedeninin yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarında yer alan ekonomik, çevresel ve sosyal performans gösterge açıklamalarının teknik bilgi ve hesaplama dolayısıyla ek maliyet gerektirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarında ise en fazla açıklama sırasıyla ekonomik, sosyal ve çevresel performans göstergelerinde yer almaktadır. En fazla açıklamanın ekonomik performans göstergelerinde olması işletmelerin finansal raporlamayı zaten yapıyor olmalarından kaynaklanırken, en az açıklamanın çevresel performans göstergelerinde olması hesaplanmalarının ve raporlanmalarının maliyetli olmasından, zaman alması ve nitelikli eleman gerektirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

4.1.1. Sektörlere Göre Yönetim Yaklaşımı ve Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

Çalışmada sektörlere göre sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalarda varsa farklılıkların tespiti için yönetim yaklaşımı ve performans göstergeleri olan ekonomik, çevresel ve sosyal performans göstergeleri dikkate alınmıştır. Bu amaçla sürdürülebilirlik raporlarında yer alan 9 adet ekonomik, 30 adet çevresel ve 40 adet sosyal performans gösterge açıklaması kullanılmıştır. Sektör olarak ise imalat, ulaştırma ve haberleşme, eğitim, sağlık ve spor, mali kuruluşlar, elektrik, gaz ve su, toptan ve perakende ticaret sektörlerinde yer alan işletmelerin raporları kullanılmıştır. Yapılan analizlerde sürdürülebilirlik raporlarında yer alan ekonomik, çevresel ve sosyal performans gösterge açıklamalarının sektörlere göre varsa farklılıkları tespit edilmiştir.

4.1.1.1. Sektörlere Göre Ekonomik Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

H1 hipotezinde yer alan ekonomik performans gösterge açıklamalarında sektörlere göre varsa farklılıkları tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

Analiz sonuçlarında EPG2 ve EPG6 göstergeleri için p değerlerinin 0,05’den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle ekonomik performans gösterge

açıklamalarında sektörlere göre EPG2 ve EPG6 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H1 hipotezi EPG2 ve EPG6 göstergeleri açısından desteklenmiştir.

Tablo 21: Ekonomik Performans Göstergelerinin Sektörlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Sektörler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar								
		EPG1	EPG2	EPG 3	EPG 4	EPG 5	EPG6	EPG 7	EPG 8	EPG 9
İmalat	36	49,36	52,94	52,17	54,14	56,58	65,28	46,18	55,79	51,50
Ulaştırma ve haberleşme	7	39,43	21,79	55,71	38,14	30,93	35,57	48,71	52,36	41,36
Eğitim, sağlık ve spor	11	32,91	47,77	55,55	53,23	44,95	59,41	57,18	46,14	53,14
Mali kuruluşlar	33	50,86	46,05	41,12	44,05	46,59	28,89	46,74	40,50	43,48
Elektrik, gaz ve su	5	62,50	47,70	49,20	46,80	41,90	41,80	50,40	44,30	44,10
Toptan perakende ticaret	4	62,50	78,50	43,50	41,75	40,25	60,25	57,25	53,88	68,13
χ^2 (sd: 5)		10,623	13,884*	5,095	5,278	7,796	40,276**	2,178	8,188	4,969

*p <0,05 ** p<0,01

EPG2 göstergesi olan; iklim değişikliğinin kurumun mali sonuçlarına etkisi, riskler ve fırsatlardan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, imalat, eğitim, sağlık ve spor sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

EPG6 göstergesi olan; yerel tedarikçilere yapılan ödemelerle ilgili politikalar, uygulamalar ve harcama oranlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla imalat, toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

Ekonomik performans gösterge açıklamalarıyla ilgili olarak farklılık bulunan göstergelerin hepsinde en fazla açıklamanın imalat, toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor sektörlerinde yapıldığı, en az açıklamanın ise mali kuruluşlar, ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapıldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla ekonomik performans

gösterge açıklamalarını imalat, toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor sektörlerinde yer alan işletmelerin daha fazla raporlayabildiği söylenebilir.

4.1.1.2. Sektörlere Göre Çevresel Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

H2 hipotezinde yer alan çevresel performans gösterge açıklamalarının sektörlere göre varsa farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Analiz sonuçlarında ÇPG3, ÇPG5, ÇPG7, ÇPG11, ÇPG12, ÇPG13, ÇPG14, ÇPG15, ÇPG16, ÇPG17, ÇPG19, ÇPG20, ÇPG21, ÇPG22, ÇPG27, ÇPG28, ÇPG30 göstergeleri için p değerlerinin 0,05’den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle çevresel performans gösterge açıklamalarında sektörler itibariyle ÇPG3, ÇPG5, ÇPG7, ÇPG11, ÇPG12, ÇPG13, ÇPG14, ÇPG15, ÇPG16, ÇPG17, ÇPG19, ÇPG20, ÇPG21, ÇPG22, ÇPG27, ÇPG28, ÇPG30 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H2 hipotezi ÇPG3, ÇPG5, ÇPG7, ÇPG11, ÇPG12, ÇPG13, ÇPG14, ÇPG15, ÇPG16, ÇPG17, ÇPG19, ÇPG20, ÇPG21, ÇPG22, ÇPG27, ÇPG28, ÇPG30 göstergeleri açısından desteklenmiştir.

Tablo 22: Çevresel Performans Göstergelerinin Sektörlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Sektörler	Rapor Sayısı	Sıra Ortalamalar									
		ÇPG1	ÇPG2	ÇPG3	ÇPG4	ÇPG5	ÇPG6	ÇPG7	ÇPG8	ÇPG9	ÇPG10
İmalat	36	55,67	55,32	47,92	49,19	52,97	49,13	45,74	53,53	52,33	52,47
Ulaştırma ve haberleşme	7	40,36	33,43	49,86	57,07	53,64	45,21	39,64	45,71	45,93	46,50
Eğitim, sağlık ve spor	11	53,45	55,77	66,00	52,59	63,95	53,86	64,45	51,27	47,41	55,36
Mali kuruluşlar	33	43,11	44,74	39,95	45,70	36,32	42,82	45,44	40,89	41,17	43,76
Elektrik, gaz ve su	5	49,40	47,70	54,70	62,00	40,30	57,90	42,30	50,30	64,50	52,50
Toptan perakende ticaret	4	28,00	25,50	66,00	22,25	67,50	69,00	78,00	61,00	62,00	31,50
χ^2 (sd: 5)		8,638	10,091	12,723*	7,050	17,223*	5,875	11,185*	7,437	7,235	5,595

Sektörler	Rapor Sayısı	Sıra Ortalamalar									
		ÇPG11	ÇPG12	ÇPG13	ÇPG14	ÇPG15	ÇPG16	ÇPG17	ÇPG18	ÇPG19	ÇPG20
İmalat	36	54,39	49,44	49,44	50,04	46,17	53,01	41,32	51,26	51,47	58,39
Ulaştırma ve haberleşme	7	19,00	34,21	34,21	29,00	35,50	24,64	44,21	39,64	51,86	39,14
Eğitim, sağlık ve spor	11	50,18	59,14	59,14	57,64	66,05	59,91	72,86	54,59	63,50	59,14
Mali kuruluşlar	33	43,94	42,76	42,76	42,23	45,68	40,74	42,39	42,36	42,41	40,79
Elektrik, gaz ve su	5	58,20	53,00	53,00	60,80	35,50	64,20	70,70	58,30	38,00	31,50
Toptan perakende ticaret	4	68,00	77,50	77,50	80,00	83,50	62,63	76,25	60,75	38,00	31,50
χ^2 (sd: 5)		17,655*	12,153*	15,654*	15,032*	23,429**	16,395*	26,429**	5,661	12,753*	17,907*

Sektörler	Rapor Sayısı	Sıra Ortalamalar									
		ÇPG21	ÇPG22	ÇPG23	ÇPG24	ÇPG25	ÇPG26	ÇPG27	ÇPG28	ÇPG29	ÇPG30
İmalat	36	57,75	63,35	51,67	47,43	54,65	50,61	55,61	51,54	48,50	55,61
Ulaştırma ve haberleşme	7	36,14	49,64	41,64	38,00	35,21	43,07	32,50	47,71	48,50	41,93
Eğitim, sağlık ve spor	11	59,36	55,64	54,50	45,45	56,41	58,05	58,68	55,27	65,50	59,59
Mali kuruluşlar	33	36,94	29,03	44,86	49,85	41,15	40,77	39,29	37,64	40,52	37,29
Elektrik, gaz ve su	5	57,90	55,00	47,30	58,60	48,20	65,50	46,90	68,50	46,80	44,10
Toptan perakende ticaret	4	40,63	45,75	47,00	61,13	55,63	55,25	62,50	68,50	69,75	63,50
χ^2 (sd: 5)		16,615*	36,466**	2,626	5,263	8,949	8,907	12,911*	14,626*	10,663	13,393*

*p <0,05 ** p<0,01

ÇPG3 göstergesi olan; birincil enerji kaynağına göre doğrudan enerji tüketiminden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor, elektrik, gaz ve su sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

ÇPG5 göstergesi olan; kaynakların korunması ve verimliliği artırma ile sağlanan enerji tasarrufundan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor, ulaştırma ve haberleşme sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

ÇPG7 göstergesi olan; dolaylı enerji tüketimini azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalardan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor, imalat sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

ÇPG11 göstergesi olan; koruma alanları ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanlardaki arazilerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, elektrik, gaz ve su, imalat sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

ÇPG12 göstergesi olan; koruma alanları ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanlardaki faaliyet, ürün ve hizmetlerin biyoçeşitlilik üzerindeki önemli etkilerinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor, elektrik, gaz ve su sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

ÇPG13 göstergesi olan; korunan veya iyileştirilen doğal yaşam alanlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, elektrik, gaz ve su, eğitim, sağlık ve spor sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

ÇPG14 göstergesi olan; biyoçeşitlilik üzerindeki etkilerin yönetilmesiyle ilgili stratejilerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve

perakende ticaret, elektrik, gaz ve su, eğitim, sağlık ve spor sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

ÇPG15 göstergesi olan; soy tükenmesi riski düzeyine göre operasyonlardan etkilenen bölgelerdeki doğal yaşam alanlarında, Uluslararası Doğa Koruma Birliği Kırmızı Listesi'ne giren canlı türlerinin ve ulusal koruma listesindeki canlı türlerinin sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor, imalat sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme, elektrik, gaz ve su sektörlerinde yapılmıştır.

ÇPG16 göstergesi olan; ağırlığa göre toplam doğrudan ve dolaylı sera gazı emisyonlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla elektrik, gaz ve su, toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

ÇPG17 göstergesi olan; ağırlığa göre ilgili diğer dolaylı sera gazı emisyonlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor, elektrik, gaz ve su sektörlerine aittir. En az açıklama ise imalat sektöründe yapılmıştır.

ÇPG19 göstergesi olan; ağırlığa göre ozon tüketen maddelerin emisyonlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla eğitim, sağlık ve spor, ulaştırma ve haberleşme, imalat sektörlerine aittir. En az açıklama ise elektrik, gaz ve su, toptan ve perakende ticaret sektörlerinde yapılmıştır.

ÇPG20 göstergesi olan; türüne ve ağırlığına göre NOx, SOx ve diğer önemli hava emisyonlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla eğitim, sağlık ve spor, imalat, mali kuruluşlar sektörlerine aittir. En az açıklama ise elektrik, gaz ve su, toptan ve perakende ticaret sektörlerinde yapılmıştır.

ÇPG21 göstergesi olan; kalitesine ve varış noktasına göre toplam su deşarjından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla eğitim, sağlık ve spor,

elektrik, gaz ve su, imalat sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

ÇPG22 göstergesi olan; türüne ve bertaraf yöntemine göre toplam atık ağırlığından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla imalat, eğitim, sağlık ve spor, elektrik, gaz ve su sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

ÇPG27 göstergesi olan; satılmış ürünlerin ve bunların ambalaj malzemelerinin kategorilere göre geri toplanma yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor, imalat sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

ÇPG28 göstergesi olan; çevresel yasa ve yönetmeliklere uyulmaması halinde uygulanan önemli para cezalarının maddi değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, elektrik, gaz ve su, eğitim, sağlık ve spor sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

ÇPG30 göstergesi olan; türüne göre toplam çevre koruma harcamaları ve yatırımlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor, imalat sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

Çevresel performans gösterge açıklamalarıyla ilgili olarak farklılık bulunan göstergelerdeki açıklamaların genelde en fazla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor sektörlerinde yapıldığı, en az açıklamanın ise mali kuruluşlar, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinde yapıldığı görülmüştür. Dolayısıyla çevresel performans gösterge açıklamalarının toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor sektörlerinde yer alan işletmeler tarafından daha rahat raporlanabildiği ifade edilebilir.

4.1.1.3. Sektörlere Göre Sosyal Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

Sürdürülebilirlik raporlarında yer alan sosyal performans göstergeleri; işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş, insan hakları, ürün sorumluluğu, topluma ait alt performans göstergelerinden oluşmaktadır. H3 hipotezinde yer alan sosyal performans gösterge açıklamalarının sektörlere göre varsa farklılıklarını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır.

İşgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans göstergeleri analiz sonuçlarında İUPG1, İUPG2, İUPG3, İUPG5, İUPG6, İUPG7, İUPG14 göstergeleri için p değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans gösterge açıklamalarında sektörlere göre İUPG1, İUPG2, İUPG3, İUPG5, İUPG6, İUPG7, İUPG14 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H3 hipotezi İUPG1, İUPG2, İUPG3, İUPG5, İUPG6, İUPG7, İUPG14 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 23'de verilmiştir.

Tablo 23: İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş Performans Göstergelerinin Sektörlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Sektörler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar						
		İUPG1	İUPG2	İUPG3	İUPG4	İUPG5	İUPG6	İUPG7
İmalat	36	51,78	55,81	55,39	54,17	55,92	53,58	53,11
Ulaştırma ve haberleşme	7	57,00	48,93	37,93	36,07	22,36	43,57	53,36
Eğitim, sağlık ve spor	11	52,73	47,14	57,41	50,41	45,14	58,73	48,32
Mali kuruluşlar	33	39,39	38,29	36,86	46,05	44,52	35,47	37,71
Elektrik, gaz ve su	5	57,00	48,90	56,50	34,70	53,40	62,70	70,50
Toptan perakende ticaret	4	57,00	69,50	66,50	51,50	63,50	73,00	60,50
χ^2 (sd: 5)		13,140*	11,601*	16,938*	6,926	16,533*	18,174*	12,331*

Sektörler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar						
		İUPG8	İUPG9	İUPG10	İUPG11	İUPG12	İUPG13	İUPG14
İmalat	36	52,74	53,89	47,68	44,78	47,56	49,56	59,92
Ulaştırma ve haberleşme	7	52,07	32,43	52,50	41,79	48,07	58,07	45,14
Eğitim, sağlık ve spor	11	51,23	53,36	55,86	58,91	56,95	52,05	43,82
Mali kuruluşlar	33	40,77	42,94	44,06	48,64	44,95	41,02	40,44
Elektrik, gaz ve su	5	57,00	45,80	59,10	46,90	64,50	54,70	36,40
Toptan perakende ticaret	4	49,75	64,00	52,00	66,00	43,75	66,50	46,13
χ^2 (sd: 5)		5,190	8,271	3,411	5,717	4,840	7,231	13,889*

*p <0,05 **p<0,01

İUPG1 göstergesi olan; istihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücünden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, elektrik, gaz ve su, ulaştırma ve haberleşme sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

İUPG2 göstergesi olan; yaş grubuna, cinsiyete ve bölgeye göre personel devir hızı ve kurumdan ayrılanların toplam sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, imalat, ulaştırma ve haberleşme sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

İUPG3 göstergesi olan; geçici ya da yarı zamanlı çalışanlara sağlanmayıp tam zamanlı çalışanlara sağlanan sosyal ödemeler ve yardımların ana operasyonlara göre dağılımından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla eğitim, sağlık ve spor, elektrik, gaz ve su, toptan ve perakende ticaret sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

İUPG5 göstergesi olan; toplu sözleşmelerde belirtilip belirtilmediği de dahil, önemli operasyonel değişiklikler konusunda asgari ihbar süresinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, imalat, elektrik, gaz ve su sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

İUPG6 göstergesi olan; iş sağlığı ve güvenliği programlarının izlenmesine yardım eden ve bunlar hakkında tavsiye veren resmi, yönetimin ve çalışanların müştereken temsil edildikleri işyeri iş sağlığı ve güvenliği kurullarında temsil edilen toplam işgücünün yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, elektrik, gaz ve su, eğitim, sağlık ve spor sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

İUPG7 göstergesi olan; yaralanma, meslek hastalıkları, kaybedilen günler ve işe devamsızlık oranları ve ölümlerle sonuçlanan iş kazalarının bölgelere göre dağılımından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret,

ulaştırma ve haberleşme, imalat sektörlerine aittir. En az açıklama ise eğitim, sağlık ve spor sektöründe yapılmıştır.

İUPG14 göstergesi olan; çalışan kategorisine göre erkek çalışanların kök ücretlerinin kadınlarınkine oranından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla imalat, toptan ve perakende ticaret, ulaştırma ve haberleşme sektörlerine aittir. En az açıklama ise elektrik, gaz ve su sektöründe yapılmıştır.

İşgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans gösterge açıklamalarıyla ilgili olarak farklılık bulunan göstergelerde genelde en fazla açıklamanın toptan ve perakende ticaret sektöründe, en az açıklamanın ise mali kuruluşlar sektöründe yapıldığı görülmüştür. Toptan ve perakende ticaret sektöründeki işletmelerin işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans gösterge açıklamalarını diğer sektörlerdeki işletmelere oranla daha rahat raporlayabildiği söylenebilir.

İnsan hakları performans göstergeleri analiz sonuçlarında İHPG3, İHPG4, İHPG7, İHPG8 göstergeleri için p değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle insan hakları performans gösterge açıklamalarında sektörlere göre İHPG3, İHPG4, İHPG7, İHPG8 göstergeleri için anlamlı farklılık görülmüştür. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H3 hipotezi İHPG3, İHPG4, İHPG7, İHPG8 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 24'de verilmiştir.

Tablo 24: İnsan Hakları Performans Göstergelerinin Sektörlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Sektörler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar								
		İHPG1	İHPG2	İHPG3	İHPG4	İHPG5	İHPG6	İHPG7	İHPG8	İHPG9
İmalat	36	50,97	54,92	47,93	58,08	52,86	52,89	55,15	59,50	50,18
Ulaştırma ve haberleşme	7	42,07	42,50	44,50	32,21	33,50	31,36	26,79	34,36	34,71
Eğitim, sağlık ve spor	11	61,41	48,95	67,27	58,95	53,50	48,32	48,00	44,95	41,27
Mali kuruluşlar	33	41,38	42,02	39,35	39,77	45,62	47,56	47,06	39,14	48,55
Elektrik, gaz ve su	5	48,70	44,70	50,50	41,30	36,70	49,10	30,80	46,70	47,70
Toptan perakende ticaret	4	60,50	58,25	82,00	43,00	60,25	46,50	62,00	63,50	78,00
χ^2 (sd: 5)		7,131	5,342	19,340*	18,732*	6,790	6,697	15,080*	16,936*	9,253

*p <0,05 **p<0,01

İHPG3 göstergesi olan; eğitim alan çalışanların yüzdesi de dahil olmak üzere, operasyonlarla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki politika ve prosedürler konusunda verilen toplam çalışan eğitimi saatlerinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor, elektrik, gaz ve su sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

İHPG4 göstergesi olan; ayrımcılık konusunda toplam vaka sayısı ve alınan önlemlerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla eğitim, sağlık ve spor, imalat, toptan ve perakende ticaret sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

İHPG7 göstergesi olan; zorla veya zorunlu tutarak çalıştırma vakaları açısından önemli risk içerdiği belirlenen operasyonlar ve zorla veya zorunlu tutarak çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemlerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, imalat, eğitim, sağlık ve spor sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

İHPG8 göstergesi olan; kurumun operasyonlarıyla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki kurum politikaları veya prosedürleri konusunda eğitilen güvenlik personelinin yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, imalat, eğitim, sağlık ve spor sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

İnsan hakları performans göstergesi açıklamalarıyla ilgili olarak farklılık bulunan göstergelerde genelde en fazla açıklamanın toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor sektörlerinde yapıldığı, en az açıklamanın ise mali kuruluşlar, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinde yapıldığı tespit edilmiştir. Toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor sektörlerindeki işletmelerin insan hakları performans göstergesi açıklamalarını diğer sektörlerdeki işletmelere oranla daha rahat raporlayabildiği söylenebilir.

Ürün sorumluluğu performans göstergeleri analiz sonuçlarında ÜSPG1, ÜSPG2, ÜSPG3, ÜSPG4, ÜSPG8 göstergeleri için p değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle ürün sorumluluğu performans göstergesi

açıklamalarında sektörlere göre ÜSPG1, ÜSPG2, ÜSPG3, ÜSPG4, ÜSPG8 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H3 hipotezi ÜSPG1, ÜSPG2, ÜSPG3, ÜSPG4, ÜSPG8 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25: Ürün Sorumluluğu Performans Göstergelerinin Sektörlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Sektörler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar								
		ÜSPG1	ÜSPG2	ÜSPG3	ÜSPG4	ÜSPG5	ÜSPG6	ÜSPG7	ÜSPG8	ÜSPG9
İmalat	36	58,29	54,79	56,69	55,14	49,06	51,67	53,00	56,19	49,50
Ulaştırma ve haberleşme	7	45,43	40,36	38,36	39,36	45,93	41,64	31,64	30,93	29,07
Eğitim, sağlık ve spor	11	61,55	61,77	52,41	60,77	52,09	57,77	58,68	63,86	55,59
Mali kuruluşlar	33	31,48	36,12	39,86	36,56	45,77	41,77	41,17	37,33	47,50
Elektrik, gaz ve su	5	43,90	45,90	36,90	44,90	49,00	40,10	54,50	50,80	51,70
Toptan perakende ticaret	4	76,00	75,00	67,50	74,00	60,00	72,50	62,50	57,00	58,25
χ^2 (sd: 5)		28,253**	20,114*	13,687*	19,094*	2,258	9,089	10,917	18,757*	6,194

*p <0,05 **p<0,01

ÜSPG1 göstergesi olan; iyileştirilmek üzere ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkilerinin değerlendirildiği yaşam döngüsü evreleri ve bu prosedürlere tabi olan ana ürün ve hizmet kategorilerinin yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor, imalat sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

ÜSPG2 göstergesi olan; sonuçların türüne göre, ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkileri ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor, imalat sektörlerine aittir. En az açıklama ise mali kuruluşlar sektöründe yapılmıştır.

ÜSPG3 göstergesi olan; prosedürlerin gerekli gördüğü ürün ve hizmet bilgilerinin türü ve bu bilgi gerekliliklerine tabi olan ana ürün ve hizmetlerin yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, imalat,

eğitim, sağlık ve spor sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

ÜSPG4 göstergesi olan; sonuçların türüne göre ürün ve hizmet bilgileri ve etiketleme ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor, imalat sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

ÜSPG8 göstergesi olan; müşterinin kişisel gizliliğinin ihlalleri ve müşteri verilerinin kaybedilmesi ile ilgili doğrulanmış toplam şikayet sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla eğitim, sağlık ve spor , toptan ve perakende ticaret, imalat sektörlerine aittir. En az açıklama ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapılmıştır.

İnsan hakları performans gösterge açıklamalarına benzer bir şekilde ürün sorumluluğu performans gösterge açıklamalarıyla ilgili olarak farklılık bulunan göstergelerde en fazla açıklamanın genelde toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor sektörlerinde, en az açıklamanın ise mali kuruluşlar, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinde yapıldığı görölmüştür. Dolayısıyla toptan ve perakende ticaret, eğitim, sağlık ve spor sektörlerindeki işletmelerin ürün sorumluluğu performans gösterge açıklamalarını diğer sektörlerdeki işletmelere oranla daha rahat raporlayabildiği söylenebilir.

Toplum performans göstergeleri analiz sonuçlarında TPG5, TPG6 göstergeleri için p değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görölmüştür. Bu bulgulardan hareketle toplum performans gösterge açıklamalarında sektörlerle göre TPG5, TPG6 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H3 hipotezi TPG5, TPG6 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26: Toplum Performans Göstergelerinin Sektörlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Sektörler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar							
		TPG1	TPG2	TPG3	TPG4	TPG5	TPG6	TPG7	TPG8
İmalat	36	47,96	52,88	45,29	47,89	59,96	57,72	51,60	49,33
Ulaştırma ve haberleşme	7	43,93	41,29	52,50	46,86	38,50	32,00	32,93	30,86
Eğitim, sağlık ve spor	11	54,50	50,68	67,27	64,27	33,05	29,45	61,27	58,91
Mali kuruluşlar	33	45,82	44,50	45,21	46,18	44,48	48,76	43,64	45,82
Elektrik, gaz ve su	5	55,90	39,50	39,40	45,70	50,00	44,60	45,40	52,80
Toptan perakende ticaret	4	57,75	60,00	57,25	36,13	36,63	49,50	56,75	60,00
χ^2 (sd: 5)		2,087	3,757	8,365	6,106	14,551*	15,246*	8,441	7,313

*p<0,05 **p<0,01

TPG5 göstergesi olan; kamu politikalarına karşı tutum ve kamu politikası geliştirmeye ve lobi faaliyetlerine katılımdan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla imalat, elektrik, gaz ve su, mali kuruluşlar sektörlerine aittir. En az açıklama ise eğitim, sağlık ve spor sektöründe yapılmıştır.

TPG6 göstergesi olan; ülkelere göre siyasi partilere, politikacılara ve ilgili kuruluşlara yapılan mali ve ayni katkılardan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama sırasıyla imalat, toptan ve perakende ticaret, mali kuruluşlar sektörlerine aittir. En az açıklama ise eğitim, sağlık ve spor sektöründe yapılmıştır.

Diğer sosyal performans gösterge açıklamalarından farklı olarak toplum performans gösterge açıklamalarında farklılık bulunan göstergelerde genelde en fazla açıklamanın imalat, mali kuruluşlar sektörlerinde, en az açıklamanın eğitim, sağlık ve spor sektöründe olduğu görülmüştür. Toplum performans gösterge açıklamalarının imalat, mali kuruluşlar sektörlerinde yer alan işletmeler tarafından daha rahat raporlanabildiği söylenebilir.

Yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarında sektörler göre farklılıklar incelendiğinde anlamlı farklılık bulunan açıklamaların genelde toptan ve perakende ticaret, ulaştırma ve haberleşme, mali kuruluşlar sektörlerinde olduğu görülmüştür. En fazla açıklama genelde toptan ve perakende ticaret sektöründe yapılırken, en az açıklama genelde ulaştırma ve haberleşme, mali kuruluşlar sektörlerinde yapılmıştır. Bu bulgulardan hareketle toptan ve perakende ticaret sektöründeki işletmelerin kurumsallık düzeylerinin yüksek olduğu, sürdürülebilirliğe önem verdikleri söylenebilir. Ulaştırma ve

haberleşme, mali kuruluşlar sektörlerindeki işletmelerin ise sürdürülebilirlik ile ilgili açıklamalar konusunda diğer sektörlerde yer alan işletmelere oranla daha geride olduğu ifade edilebilir. 2011 yılında Faisal ve diğerleri, aynı yıl Roca ve Searcy, 2014 yılında Alonso Almeida ve diğerleri ile Maubane ve diğerleri, 2015 yılında Barkemeyer ve diğerleri tarafından yapılan çalışmalarda da benzer şekilde sektörler arasında açıklamalarda farklılık olduğu görülmüştür.

4.1.2. Yıllara Göre Yönetim Yaklaşımı ve Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

Çalışmada yıllara göre sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalarda varsa farklılıkların tespiti için yönetim yaklaşımı ve performans göstergeleri olan ekonomik, çevresel ve sosyal performans göstergeleri dikkate alınmıştır. Bu amaçla sürdürülebilirlik raporlarında yer alan 9 adet ekonomik, 30 adet çevresel ve 40 adet sosyal performans gösterge açıklaması kullanılmıştır. Yıl olarak ise 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 ve 2013 yıllarına ait raporlar kullanılmıştır. Yapılan analizlerde sürdürülebilirlik raporlarında yer alan ekonomik, çevresel ve sosyal performans gösterge açıklamalarının yıllara göre varsa farklılıkları tespit edilmiştir.

4.1.2.1. Yıllara Göre Ekonomik Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

H4 hipotezinde yer alan ekonomik performans gösterge açıklamalarında yıllara göre varsa farklılıkları tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 27'de verilmiştir.

Analiz sonuçlarında EPG8 göstergesi için p değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle ekonomik performans gösterge açıklamalarında yıllara göre EPG8 göstergesi açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H4 hipotezi EPG8 göstergesi açısından desteklenmiştir.

Tablo 27: Ekonomik Performans Göstergelerinin Yıllara Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Yıllar	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar								
		EPG1	EPG2	EPG3	EPG4	EPG5	EPG6	EPG7	EPG8	EPG9
2008	3	32,83	17,50	22,83	22,67	28,00	38,17	23,50	30,83	24,33
2009	8	56,94	40,13	48,13	40,06	47,56	57,31	42,50	43,25	48,56
2010	12	58,79	47,83	44,63	47,50	40,25	37,75	42,50	32,17	46,71
2011	21	47,00	46,36	49,33	46,24	53,07	53,50	47,57	45,26	49,36
2012	25	45,36	49,10	46,12	48,82	47,66	43,88	48,74	51,96	46,32
2013	27	47,24	55,83	54,74	55,78	51,94	52,20	56,22	58,59	53,31
χ^2 (sd: 5)		5,924	7,307	5,207	7,272	4,239	5,804	6,349	14,209*	3,744

*p <0,05 ** p<0,01

EPG8 göstergesi olan; ticari, aynı veya hayır amaçlı girişimlerle, kamu yararına yapılan altyapı yatırımları ve sağlanan hizmetlerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapılan yıl 2013, en az açıklama yapılan yıl ise 2008 yılı olmuştur.

Ekonomik performans gösterge açıklamalarıyla ilgili olarak farklılık bulunan göstergelerde en fazla açıklamanın en son yıl yani 2013 yılında, en az açıklamanın ise ilk yıl yani 2008 yılında yapıldığı görülmüştür.

4.1.2.2. Yıllara Göre Çevresel Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

H5 hipotezinde yer alan çevresel performans gösterge açıklamalarının yıllara göre varsa farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 28'de verilmiştir.

Analiz sonuçlarında ÇPG6, ÇPG9, ÇPG22, ÇPG23, ÇPG25 göstergeleri için p değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle çevresel performans gösterge açıklamalarında yıllar itibariyle ÇPG6, ÇPG9, ÇPG22, ÇPG23, ÇPG25 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H5 hipotezi ÇPG6, ÇPG9, ÇPG22, ÇPG23, ÇPG25 göstergeleri açısından desteklenmiştir.

Tablo 28: Çevresel Performans Göstergelerinin Yıllara Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Yıllar	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar									
		ÇPG1	ÇPG2	ÇPG3	ÇPG4	ÇPG5	ÇPG6	ÇPG7	ÇPG8	ÇPG9	ÇPG10
2008	3	39,00	36,33	9,50	35,17	35,17	20,33	18,50	25,50	24,50	24,50
2009	8	42,94	36,50	42,13	36,63	38,38	39,44	33,25	44,50	40,25	40,25
2010	12	48,58	44,79	47,17	36,63	44,92	37,13	43,21	36,67	35,00	35,00
2011	21	54,67	52,83	52,36	48,14	51,79	50,10	52,43	49,88	47,17	47,17
2012	25	47,76	50,68	52,98	59,10	44,98	49,26	51,78	54,42	58,50	58,50
2013	27	47,06	49,67	48,17	49,24	55,28	20,33	52,61	50,94	51,39	51,39
χ^2 (sd: 5)		2,291	3,626	10,090	9,384	5,540	11,130*	8,743	9,491	11,951*	6,396

Yıllar	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar									
		ÇPG11	ÇPG12	ÇPG13	ÇPG14	ÇPG15	ÇPG16	ÇPG17	ÇPG18	ÇPG19	ÇPG20
2008	3	35,33	27,00	25,00	24,50	35,50	34,83	29,50	38,17	38,00	43,67
2009	8	52,06	36,94	35,31	49,25	41,50	29,19	35,94	46,13	38,00	42,75
2010	12	49,21	46,25	51,50	45,63	43,50	51,88	38,08	43,04	42,04	49,54
2011	21	51,67	49,00	51,93	54,29	49,21	49,21	46,40	55,90	49,55	47,71
2012	25	48,40	50,38	53,04	49,52	52,78	48,72	52,70	46,84	51,16	50,86
2013	27	46,22	53,19	46,81	46,78	49,72	53,48	56,70	48,56	52,37	48,70
χ^2 (sd: 5)		1,719	5,363	6,366	4,097	3,715	7,036	10,368	3,094	5,809	,902

Yıllar	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar									
		ÇPG21	ÇPG22	ÇPG23	ÇPG24	ÇPG25	ÇPG26	ÇPG27	ÇPG28	ÇPG29	ÇPG30
2008	3	38,67	32,17	44,00	51,67	28,00	32,50	24,50	36,17	34,33	31,83
2009	8	44,06	43,38	55,81	43,13	34,31	48,00	39,50	34,63	38,94	36,25
2010	12	40,79	28,54	35,75	38,00	36,42	35,92	35,17	44,25	44,25	42,83
2011	21	48,57	52,10	40,64	56,12	50,10	49,07	54,60	47,71	49,71	53,64
2012	25	49,58	54,56	48,44	47,88	51,42	53,62	52,98	49,10	51,22	47,38
2013	27	53,28	52,30	58,67	49,06	56,41	50,83	50,87	55,93	51,33	53,54
χ^2 (sd: 5)		2,845	12,642*	11,139*	6,995	11,166*	6,240	9,189	6,533	2,977	5,734

*p <0,05 ** p<0,01

ÇPG6 göstergesi olan; enerji verimliliği sağlayan veya yenilenebilir enerji kullanan ürün ve hizmetler sağlama girişimleri ve bu girişimlerin sonucunda enerji gereksinimlerindeki azalmalardan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapılan yıl 2013, en az açıklama yapılan yıl ise 2008 yılı olmuştur.

ÇPG9 göstergesi olan; su çekiminden önemli ölçüde etkilenen su kaynaklarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapılan yıl 2012, en az açıklama yapılan yıl ise 2008 yılı olmuştur.

ÇPG22 göstergesi olan; türüne ve bertaraf yöntemine göre toplam atık ağırlığından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapılan yıl 2013, en az açıklama yapılan yıl ise 2010 yılı olmuştur.

ÇPG23 göstergesi olan; önemli sızıntıların toplam sayısı ve hacminden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapılan yıl 2013, en az açıklama yapılan yıl ise 2010 yılı olmuştur.

ÇPG25 göstergesi olan; raporlama yapan kurumun su deşarjından ve kaçaklarından önemli ölçüde etkilenen su kütlelerinin ve bunlarla bağlantılı doğal yaşam alanlarının adı, büyüklüğü, korunma durumu ve biyoçeşitlilik değerinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapılan yıl 2013, en az açıklama yapılan yıl ise 2010 yılı olmuştur.

Çevresel performans gösterge açıklamalarında farklılık bulunan göstergelerde genelde en fazla açıklamanın en son yıl yani 2013 yılında, en az açıklamanın ise 2008 ve 2010 yıllarında yapıldığı görülmüştür.

4.1.2.3. Yıllara Göre Sosyal Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

Sürdürülebilirlik raporlarında yer alan sosyal performans göstergeleri; işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş, insan hakları, ürün sorumluluğu, topluma ait alt performans göstergelerinden oluşmaktadır. H6 hipotezinde yer alan sosyal performans gösterge açıklamalarının yıllara göre varsa farklılıklarını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır.

İşgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans göstergeleri analiz sonuçlarında İUPG1, İUPG8, İUPG12 göstergeleri için p değerlerinin 0,05'den küçük

olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans gösterge açıklamalarında yıllara göre İUPG1, İUPG8, İUPG12 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H6 hipotezi İUPG1, İUPG8, İUPG12 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29: İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş Performans Göstergelerinin Yıllara Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Yıllar	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar						
		İUPG1	İUPG2	İUPG3	İUPG4	İUPG5	İUPG6	İUPG7
2008	3	57,00	42,17	33,17	31,50	29,83	21,50	36,50
2009	8	27,63	33,63	54,00	57,50	42,00	34,38	47,75
2010	12	44,54	36,83	47,17	43,50	42,46	38,46	46,83
2011	21	52,12	52,88	53,07	52,07	53,88	55,83	48,31
2012	25	53,24	55,50	47,22	46,22	48,54	51,22	50,26
2013	27	48,30	48,91	46,80	31,50	50,96	51,93	49,31
χ^2 (sd: 5)		13,883*	8,367	2,737	4,456	5,084	10,689	,899

Yıllar	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar						
		İUPG8	İUPG9	İUPG10	İUPG11	İUPG12	İUPG13	İUPG14
2008	3	56,00	25,00	46,67	15,33	12,33	39,17	33,00
2009	8	42,56	44,50	40,19	41,63	36,56	40,88	41,50
2010	12	27,25	42,75	53,63	46,83	45,88	36,17	40,33
2011	21	50,52	57,43	50,12	54,02	49,90	54,17	53,31
2012	25	56,30	43,92	48,64	46,36	51,98	47,22	45,30
2013	27	50,07	52,15	47,50	52,65	52,91	54,06	55,15
χ^2 (sd: 5)		12,409*	7,639	1,643	8,689	11,177*	7,133	6,756

*p < 0,05 **p < 0,01

İUPG1 göstergesi olan; istihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücünden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapılan yıl 2013, en az açıklama yapılan yıl ise 2008 yılı olmuştur.

İUPG8 göstergesi olan; ciddi hastalıklarla ilgili olarak işgücü mensuplarına, ailelerine veya yerel halka yardım etmek üzere uygulanan eğitim, öğretim, rehberlik,

hastalık önleme ve risk kontrol programlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapılan yıl 2012, en az açıklama yapılan yıl ise 2008 yılı olmuştur.

İUPG12 göstergesi olan; düzenli şekilde performans ve kariyer gelişimi değerlendirmesi alan çalışanların yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapılan yıl 2013, en az açıklama yapılan yıl ise 2008 yılı olmuştur.

İşgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans göstere açıklamalarında farklılık bulunan göstergelerde en fazla açıklamanın 2012 ve 2013 yıllarında, en az açıklamanın ise 2008 yılında yapıldığı görülmüştür.

İnsan hakları performans göstergeleri analiz sonuçlarında tüm göstergeler için p değerlerinin 0,05'den büyük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle insan hakları performans göstere açıklamalarında yıllara göre farklılık tespit edilmemiştir. Dolayısıyla H6 hipotezi insan hakları performans göstergeleri açısından desteklenmemiştir Yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30: İnsan Hakları Performans Göstergelerinin Yıllara Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Yıllar	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar								
		İHPG1	İHPG2	İHPG3	İHPG4	İHPG5	İHPG6	İHPG7	İHPG8	İHPG9
2008	3	25,50	31,83	29,50	27,17	33,17	24,83	27,33	27,50	27,50
2009	8	40,00	39,88	40,25	51,00	47,00	42,75	45,88	45,50	46,44
2010	12	42,00	36,67	36,67	40,67	48,08	37,83	44,67	39,50	45,04
2011	21	53,17	51,17	52,69	53,74	52,12	49,21	52,19	50,36	48,14
2012	25	48,26	53,06	53,18	44,54	46,78	53,70	47,98	50,54	44,84
2013	27	53,06	51,87	50,72	53,20	49,61	52,20	50,94	52,39	56,65
χ^2 (sd: 5)		5,732	6,100	7,476	7,521	1,854	10,454	4,216	5,152	6,118

*p <0,05 **p<0,01

Benzer şekilde ürün sorumluluğu performans göstergeleri analiz sonuçlarında tüm göstergeler için p değerlerinin 0,05'den büyük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle ürün sorumluluğu performans göstere açıklamalarında yıllara göre farklılık tespit edilmemiştir. Dolayısıyla H6 hipotezi ürün sorumluluğu performans göstergeleri

açısından desteklenmemiştir. Yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31: Ürün Sorumluluğu Performans Göstergelerinin Yıllara Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Yıllar	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar								
		ÜSPG1	ÜSPG2	ÜSPG3	ÜSPG4	ÜSPG5	ÜSPG6	ÜSPG7	ÜSPG8	ÜSPG9
2008	3	58,17	26,50	33,50	25,50	27,17	44,50	24,50	20,50	38,50
2009	8	36,06	44,69	59,50	49,75	49,13	40,25	43,25	45,75	46,75
2010	12	44,92	44,88	40,92	43,79	44,54	45,00	47,50	43,42	44,54
2011	21	50,67	54,21	53,83	53,21	47,02	50,21	47,26	47,76	45,40
2012	25	50,38	49,78	45,82	48,78	47,72	47,54	48,50	49,68	47,74
2013	27	49,28	48,06	48,61	48,85	54,31	52,50	54,13	54,17	55,00
χ^2 (sd: 5)		2,931	4,216	5,400	3,986	5,860	1,973	4,714	6,025	3,132

*p <0,05 **p<0,01

Toplum performans göstergeleri analiz sonuçlarında TPG7, TPG8 göstergeleri için p değerlerinin 0,05’den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle toplum performans gösterge açıklamalarında yıllara göre TPG7, TPG8 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H6 hipotezi TPG7, TPG8 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32: Toplum Performans Göstergelerinin Yıllara Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Yıllar	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar							
		TPG1	TPG2	TPG3	TPG4	TPG5	TPG6	TPG7	TPG8
2008	3	43,17	24,00	52,00	49,33	41,00	25,00	26,00	24,00
2009	8	35,88	44,38	44,13	51,81	59,75	43,38	44,19	36,00
2010	12	40,29	42,00	41,79	38,88	36,83	43,46	34,08	40,00
2011	21	44,05	51,88	52,17	52,95	41,12	49,55	48,02	46,86
2012	25	53,78	49,06	49,34	45,04	47,70	48,52	49,28	48,96
2013	27	55,06	52,19	48,76	51,44	57,67	54,04	58,33	59,56
χ^2 (sd: 5)		6,595	4,475	1,587	3,650	9,916	5,098	11,611*	12,512*

*p <0,05 **p<0,01

TPG7 göstergesi olan; rekabeti kısıtlayan davranış, tröst ve tekelcilik uygulamalarına yönelik yapılan yasal işlemlerin toplam sayısı ve bu işlemlerin sonuçlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapılan yıl 2013, en az açıklama yapılan yıl ise 2008 yılı olmuştur.

TPG8 göstergesi olan; yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapılan yıl 2013, en az açıklama yapılan yıl ise 2008 yılı olmuştur.

Diğer performans gösterge açıklamalarında olduğu gibi toplum performans gösterge açıklamalarında farklılık bulunan göstergelerde en fazla açıklamanın en son yıl yani 2013 yılında, en az açıklamanın ise ilk yıl yani 2008 yılında yapıldığı görülmüştür.

Yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarında yıllara göre farklılıklar beraber incelendiğinde anlamlı farklılık bulunan açıklamaların genelde 2013 ve 2008 yılında olduğu görülmüştür. En fazla açıklama genelde 2013 yılında yapılmış, en az açıklama ise 2008 yılında yapılmıştır. Bu bulgulardan hareketle işletmelerin sürdürülebilirlik ile ilgili açıklamalara zamanla daha fazla önem verdiği söylenebilir. Benzer şekilde Huang ve Wang tarafından 2010 yılında yapılan çalışmada da zamanla rapor sayılarının ve açıklamalarının arttığı görülmüştür.

4.1.3. İşletmelere Göre Yönetim Yaklaşımı ve Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

Çalışmada işletmelere göre sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalarda varsa farklılıkların tespiti için yönetim yaklaşımı ve performans göstergeleri olan ekonomik, çevresel ve sosyal performans göstergeleri dikkate alınmıştır. Bu amaçla sürdürülebilirlik raporlarında yer alan 9 adet ekonomik, 30 adet çevresel ve 40 adet sosyal performans gösterge açıklaması kullanılmıştır. İşletme olarak ise doğuş oto, coca cola, otokar, içdaş, aksa akrilik, selen tekstil, arçelik, brisa, Mc donals's, tav, havaş, mars lojistik, turkcell, iett, avea, bilim ilaç, pharmavision, roche, sanofi, npr, akçansa, çimsa, akim, akbank, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, borusan, doğuş holding, koç holding,

limak, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding, ak enerji, aygaz, opet, tüpraş, zorlu enerji, bursagaz işletmelerin raporları kullanılmıştır. Yapılan analizlerde sürdürülebilirlik raporlarında yer alan ekonomik, çevresel ve sosyal performans gösterge açıklamalarının işletmelere göre varsa farklılıkları tespit edilmiştir.

4.1.3.1. İşletmelere Göre Ekonomik Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

H7 hipotezinde yer alan ekonomik performans gösterge açıklamalarında işletmelere göre varsa farklılıkları tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 33'de verilmiştir.

Analiz sonuçlarında EPG2, EPG3, EPG5, EPG6, EPG7, EPG8, EPG9 göstergeleri için p değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle ekonomik performans gösterge açıklamalarında işletmelere göre EPG2, EPG3, EPG5, EPG6, EPG7, EPG8, EPG9 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H7 hipotezi EPG2, EPG3, EPG5, EPG6, EPG7, EPG8, EPG9 göstergeleri açısından desteklenmiştir.

Tablo 33: Ekonomik Performans Göstergelerinin İşletmelere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

İşletmeler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar								
		EPG1	EPG2	EPG3	EPG4	EPG5	EPG6	EPG7	EPG8	EPG9
Doğuşoto	4	62,50	78,50	43,50	41,75	40,25	60,25	57,25	53,88	68,13
Cocacola	6	45,33	68,33	56,92	53,25	47,75	60,67	58,58	64,50	66,25
Otokar	1	62,50	78,50	72,00	67,00	18,50	74,50	74,00	64,50	15,00
İçdaş	2	18,00	78,50	72,00	67,00	77,00	74,50	74,00	64,50	76,50
Aksaakrilik	2	62,50	32,50	43,50	41,75	18,50	47,25	44,50	64,50	45,75
Selen Tekstil	1	62,50	17,50	72,00	67,00	47,00	74,50	40,50	6,00	15,00
Arçelik	4	62,50	40,00	15,00	46,38	32,75	60,88	15,00	53,88	61,13
Brisa	2	62,50	78,50	72,00	67,00	77,00	60,25	74,00	64,50	76,50
Mc donald's	2	11,00	17,50	15,00	16,50	77,00	74,50	15,00	64,50	15,00
Tav	1	62,50	17,50	15,00	67,00	18,50	20,00	74,00	6,00	76,50
Havaş	1	62,50	17,50	15,00	16,50	18,50	20,00	15,00	22,00	15,00
Mars Loj	2	33,25	17,50	72,00	41,75	47,75	47,25	44,50	64,50	45,75
Turkcell	3	47,67	27,50	53,00	33,33	28,00	38,17	54,33	50,33	56,00
İett	1	62,50	17,50	72,00	67,00	77,00	74,50	74,00	64,50	76,50
Avea	1	40,25	17,50	72,00	67,00	18,50	20,00	74,00	64,50	15,00
Bilimilaç	3	47,67	68,17	72,00	67,00	77,00	65,00	62,83	36,17	65,33
Pharmavision	1	18,00	47,50	38,50	67,00	18,50	74,50	74,00	64,50	43,00
Roche	2	18,00	47,50	55,25	67,00	18,50	74,50	74,00	64,50	43,00
Sanofi	2	40,25	63,00	72,00	41,75	47,00	60,25	57,25	64,50	76,50
Npr	2	11,00	17,50	15,00	16,50	18,50	20,00	15,00	6,00	15,00
Akçansa	2	62,50	48,00	72,00	67,00	62,00	74,50	27,75	43,25	45,75
Çimsa	3	47,67	37,83	72,00	67,00	77,00	74,50	74,00	64,50	35,50
Akkim	1	62,50	17,50	15,00	16,50	18,50	20,00	15,00	22,00	15,00
Akbank	5	62,50	72,30	51,90	56,90	65,30	20,00	40,50	30,50	43,00
Tskb	2	62,50	78,50	72,00	67,00	18,50	33,00	44,50	35,25	29,00
Yapi Kredi	1	62,50	78,50	72,00	67,00	77,00	46,00	15,00	64,50	76,50
Şekerbank	1	62,50	78,50	72,00	67,00	77,00	74,50	74,00	64,50	76,50
Garanti	1	62,50	78,50	72,00	67,00	77,00	74,50	74,00	64,50	76,50
Borusan	5	53,60	17,50	37,80	36,70	41,30	20,00	40,50	15,60	43,00
Doğuş Hold	5	53,60	53,90	51,90	36,70	35,60	35,60	50,40	64,50	69,80
Koç Holding	4	29,13	47,50	38,50	29,13	69,50	20,00	65,63	43,25	43,00
Limak	1	62,50	78,50	15,00	16,50	18,50	20,00	15,00	64,50	15,00
Stfa	1	62,50	17,50	15,00	67,00	18,50	20,00	15,00	64,50	15,00
Akkök	1	18,00	17,50	15,00	16,50	47,00	20,00	15,00	64,50	15,00
Yaşar Hold	3	23,50	17,50	15,00	16,50	37,50	20,00	54,33	6,00	15,00
Yüksel Hold	2	62,50	17,50	15,00	67,00	32,75	47,25	44,50	64,50	15,00
Akenerji	2	62,50	47,50	15,00	16,50	18,50	20,00	15,00	43,25	43,00
Aygaz	3	62,50	57,83	60,83	56,33	67,00	74,50	62,83	36,17	54,17
Opet	3	47,67	68,17	38,50	45,67	57,50	55,50	15,00	64,50	35,50
Tüpraş	3	32,83	47,50	60,83	67,00	77,00	74,50	40,50	50,33	65,33
Zorluenerji	3	62,50	47,83	72,00	67,00	57,50	56,33	74,00	45,00	44,83
Bursagaz	1	62,50	78,50	72,00	67,00	77,00	74,50	74,00	64,50	76,50
χ^2 (sd: 41)		54,199	70,460*	66,077*	52,982	62,202*	68,533*	59,978*	63,551*	57,573*

*p <0,05 **p<0,01

EPG2 göstergesi olan; iklim değişikliğinin kurumun mali sonuçlarına etkisi, riskler ve fırsatlardan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, içdaş, brisa, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, limak, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler selen tekstil, Mc donald's, tav, havaş, mars lojistik, iett, avea, npr, akkim, borusan, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding olmuştur.

EPG3 göstergesi olan; kurumun tanımlanmış fayda planı yükümlülüklerinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, selen tekstil, brisa, mars lojistik, iett, avea, bilim ilaç, sanofi, akçansa, çimsa, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, zorlu enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler arçelik, Mc donald's, tav, havaş, npr, akkim, limak, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel enerji, akenerji olmuştur.

EPG5 göstergesi olan; yerel asgari ücrete kıyasla standart başlangıç düzeyi ücreti oranlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, brisa, Mc donald's, iett, bilim ilaç, çimsa, yapı kredi, şekerbank, garanti, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, aksa akrilik, tav, havaş, avea, pharmavision, roche, npr, akkim, tskb, limak, stfa, ak enerji olmuştur.

EPG6 göstergesi olan; yerel tedarikçilere yapılan ödemelerle ilgili harcama oranlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, selen tekstil, Mc donald's, iett, pharmavision, roche, akçansa, çimsa, şekerbank, garanti, ak enerji, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler tav, havaş, avea, npr, akkim, akbank, borusan, koç holding, limak, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji olmuştur.

EPG7 göstergesi olan; yerel işe alma usulleri ve yerel halktan işe alınmış üst yöneticilerin oranlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, brisa, tav, iett, avea, pharmavision, roche, çimsa, şekerbank, garanti, zorlu enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler arçelik, Mc donald's, havaş, npr, akkim, yapı kredi, limak, stfa, akkök, ak enerji, opet olmuştur.

EPG8 göstergesi olan; ticari, aynı veya hayır amaçlı girişimlerle, kamu yararına yapılan altyapı yatırımları ve sağlanan hizmetlerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler coca cola , otokar, içdaş, aksa akrilik, brisa, Mc donald's, mars lojistik, iett, avea, pharmavision, roche, sanofi, çimsa, yapı kredi, şekerbank, garanti, doğuş holding, limak, stfa, akkök, yüksel holding, opet, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler selen tekstil, tav, npr, yaşar holding olmuştur.

EPG9 göstergesi olan; önemli dolaylı ekonomik etkilerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler brisa, tav, iett, sanofi, yapı kredi, şekerbank, garanti, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, selen tekstil, Mc donald's, havaş, avea, npr, akkim, limak, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding olmuştur.

Ekonomik performans gösterge açıklamalarında farklılık bulunan göstergelerde genelde en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, brisa, iett, şekerbank, garanti, en az açıklama yapan işletmeler ise havaş, npr, akkim, stfa olarak bulunmuştur.

4.1.3.2. İşletmelere Göre Çevresel Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

H8 hipotezinde yer alan çevresel performans gösterge açıklamalarının işletmelere göre varsa farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 34'de verilmiştir.

Analiz sonuçlarında ÇPG1, ÇPG2, ÇPG3, ÇPG4, ÇPG5, ÇPG6, ÇPG7, ÇPG8, ÇPG10, ÇPG11, ÇPG12, ÇPG13, ÇPG14, ÇPG15, ÇPG16, ÇPG17, ÇPG18, ÇPG19, ÇPG20, ÇPG21, ÇPG22, ÇPG23, ÇPG24, ÇPG26, ÇPG27, ÇPG28, ÇPG29, ÇPG30 göstergeleri için p değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle çevresel performans gösterge açıklamalarında işletmelere göre ÇPG1, ÇPG2, ÇPG3, ÇPG4, ÇPG5, ÇPG6, ÇPG7, ÇPG8, ÇPG10, ÇPG11, ÇPG12, ÇPG13, ÇPG14, ÇPG15, ÇPG16, ÇPG17, ÇPG18, ÇPG19, ÇPG20, ÇPG21, ÇPG22, ÇPG23, ÇPG24, ÇPG26, ÇPG27, ÇPG28, ÇPG29, ÇPG30 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı

çıkmamıştır. Dolayısıyla H8 hipotezi ÇPG1, ÇPG2, ÇPG3, ÇPG4, ÇPG5, ÇPG6, ÇPG7, ÇPG8, ÇPG10, ÇPG11, ÇPG12, ÇPG13, ÇPG14, ÇPG15, ÇPG16, ÇPG17, ÇPG18, ÇPG19, ÇPG20, ÇPG21, ÇPG22, ÇPG23, ÇPG24, ÇPG26, ÇPG27, ÇPG28, ÇPG29, ÇPG30 göstergeleri açısından desteklenmiştir.

Tablo 34: Çevresel Performans Göstergelerinin İşletmelere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

İşletmeler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar									
		ÇPG1	ÇPG2	ÇPG3	ÇPG4	ÇPG5	ÇPG6	ÇPG7	ÇPG8	ÇPG9	ÇPG10
Doğuşoto	4	28,00	25,50	66,00	22,25	67,50	69,00	78,00	61,00	62,00	62,00
Cocacola	6	54,75	53,25	56,58	35,17	57,83	53,92	43,25	54,25	45,50	45,50
Otokar	1	28,00	25,50	27,00	16,00	67,50	69,00	18,50	20,50	24,50	24,50
İçdaş	2	81,50	81,00	66,00	73,50	9,50	13,50	18,50	61,00	74,50	74,50
Aksa Akrilik	2	28,00	25,50	18,25	28,50	67,50	69,00	48,25	61,00	49,50	49,50
Selen Tekstil	1	81,50	81,00	66,00	73,50	9,50	69,00	18,50	61,00	24,50	24,50
Arçelik	4	68,13	49,88	66,00	49,13	53,00	69,00	63,13	61,00	62,00	62,00
Brisa	2	28,00	81,00	27,00	41,00	67,50	69,00	78,00	61,00	74,50	74,50
Mc donald's	2	28,00	25,50	9,50	73,50	9,50	13,50	18,50	61,00	24,50	24,50
Tav	1	28,00	25,50	66,00	73,50	9,50	13,50	18,50	20,50	24,50	24,50
Havaş	1	61,00	25,50	66,00	73,50	28,50	13,50	48,00	61,00	74,50	74,50
Mars Loj	2	54,75	53,25	66,00	73,50	38,50	41,25	48,25	61,00	49,50	49,50
Turkcell	3	28,00	25,50	47,17	54,33	67,50	50,50	28,33	43,17	41,17	41,17
İett	1	81,50	81,00	66,00	73,50	67,50	69,00	78,00	61,00	74,50	74,50
Avea	1	28,00	25,50	9,50	16,00	67,50	69,00	48,00	7,50	24,50	24,50
Bilimilaç	3	74,67	81,00	66,00	73,50	67,50	69,00	78,00	61,00	57,83	57,83
Pharmavision	1	28,00	25,50	66,00	73,50	67,50	69,00	78,00	61,00	24,50	24,50
Roche	2	54,75	53,25	66,00	73,50	67,50	69,00	78,00	61,00	49,50	49,50
Sanofi	2	44,50	53,25	66,00	16,00	48,00	41,25	63,00	61,00	50,50	50,50
Npr	2	28,00	25,50	66,00	16,00	67,50	13,50	18,50	7,50	24,50	24,50
Akçansa	2	81,50	81,00	66,00	73,50	67,50	41,25	48,25	61,00	49,50	49,50

Tablo 34'ün Devamı

Çimsa	3	81,50	81,00	66,00	62,67	67,50	32,00	38,33	25,33	41,17	41,17
Akkim	1	28,00	25,50	66,00	73,50	28,50	13,50	18,50	61,00	74,50	74,50
Akbank	5	54,40	25,50	58,20	67,00	36,30	48,00	48,00	61,00	44,50	44,50
Tskb	2	81,50	81,00	66,00	44,75	38,50	13,50	18,50	61,00	49,50	49,50
Yapi Kredi	1	28,00	25,50	27,00	41,00	67,50	69,00	78,00	61,00	74,50	74,50
Şekerbank	1	81,50	81,00	66,00	73,50	67,50	69,00	78,00	61,00	24,50	24,50
Garanti	1	81,50	81,00	66,00	73,50	67,50	69,00	78,00	61,00	24,50	24,50
Borusan	5	41,20	38,50	20,00	31,00	20,90	17,60	30,30	15,30	44,50	44,50
Doğuş Hold	5	34,60	58,00	16,50	16,00	17,10	48,00	60,00	23,40	44,50	44,50
Koç Holding	4	28,00	41,75	9,50	16,00	67,50	69,00	55,63	61,00	37,00	37,00
Limak	1	81,50	81,00	66,00	73,50	67,50	69,00	78,00	96,00	24,50	24,50
Stfa	1	28,00	25,50	66,00	73,50	9,50	13,50	18,50	7,50	24,50	24,50
Akkök	1	28,00	25,50	66,00	73,50	67,50	69,00	18,50	61,00	74,50	74,50
Yaşar Hold	3	28,00	47,17	66,00	73,50	28,50	34,00	48,00	34,00	24,50	24,50
Yüksel Hold	2	28,00	25,50	27,00	41,00	19,00	34,00	18,50	7,50	49,50	49,50
Akenerji	2	28,00	25,50	66,00	73,50	28,50	69,00	18,50	61,00	74,50	74,50
Aygaz	3	45,83	54,83	47,17	43,50	54,50	69,00	58,00	61,00	74,50	74,50
Opet	3	28,00	25,50	21,17	32,67	54,50	50,50	28,33	47,50	24,50	24,50
Tüpraş	3	74,67	62,50	53,00	54,33	67,50	27,17	68,00	47,50	66,50	66,50
Zorluenerji	3	63,67	62,50	47,17	54,33	48,17	50,50	58,17	43,17	57,83	57,83
Bursagaz	1	81,50	81,00	27,00	41,00	67,50	69,00	78,00	61,00	74,50	74,50
χ² (sd: 41)		66,464*	65,623*	73,209*	66,717*	68,034*	63,401*	59,218*	69,151*	41,705	73,802*

Tablo 34'ün Devamı

İşletmeler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar									
		ÇPG11	ÇPG12	ÇPG13	ÇPG14	ÇPG15	ÇPG16	ÇPG17	ÇPG18	ÇPG19	ÇPG20
Doğuşoto	4	68,00	77,50	78,00	80,00	83,50	62,63	76,25	76,25	38,00	31,50
Cocacola	6	59,83	43,83	42,67	43,00	51,50	60,00	52,08	52,08	54,17	61,50
Otokar	1	68,00	77,50	78,00	24,50	35,50	70,50	29,50	29,50	38,00	31,50
İçdaş	2	68,00	77,50	25,00	24,50	59,50	70,50	55,25	55,25	86,50	85,00
Aksa Akrilik	2	43,50	52,25	54,50	24,50	35,50	70,50	55,25	55,25	38,00	58,25
Selen Tekstil	1	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	70,50	29,50	29,50	38,00	31,50
Arçelik	4	55,75	27,00	64,75	66,13	35,50	57,13	29,50	29,50	74,38	44,88
Brisa	2	68,00	77,50	78,00	80,00	83,50	54,75	71,50	71,50	38,00	76,50
Mc donald's	2	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	17,00	29,50	29,50	38,00	31,50
Tav	1	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	70,50	29,50	29,50	38,00	31,50
Havaş	1	19,00	27,00	78,00	24,50	35,50	17,00	81,00	81,00	86,50	31,50
Mars Loj	2	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	43,75	55,25	55,25	62,25	58,25
Turkcell	3	19,00	43,83	25,00	35,00	35,50	17,00	29,50	29,50	38,00	31,50
İett	1	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	70,50	81,00	81,00	86,50	85,00
Avea	1	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	17,00	29,50	29,50	38,00	31,50
Bilimilaç	3	68,00	77,50	78,00	80,00	83,50	70,50	81,00	81,00	38,00	79,33
Pharmavision	1	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	17,00	29,50	29,50	76,00	85,00
Roche	2	68,00	77,50	78,00	80,00	83,50	70,50	81,00	81,00	86,50	58,25
Sanofi	2	68,00	77,50	51,50	68,00	83,50	39,00	62,00	62,00	38,00	31,50
Npr	2	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	70,50	81,00	81,00	86,50	31,50
Akçansa	2	68,00	52,25	51,50	80,00	35,50	70,50	29,50	29,50	38,00	85,00

Tablo 34'ün Devamı

Çimsa	3	68,00	77,50	78,00	80,00	51,50	70,50	29,50	29,50	38,00	85,00
Akkim	1	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	17,00	29,50	29,50	38,00	31,50
Akbank	5	68,00	64,60	25,00	46,70	45,10	64,20	39,80	39,80	38,00	31,50
Tskb	2	43,50	52,25	25,00	24,50	35,50	70,50	55,25	55,25	62,25	58,25
Yapi Kredi	1	19,00	27,00	78,00	24,50	35,50	70,50	81,00	81,00	38,00	31,50
Şekerbank	1	68,00	77,50	25,00	24,50	35,50	70,50	81,00	81,00	86,50	85,00
Garanti	1	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	70,50	81,00	81,00	86,50	31,50
Borusan	5	38,60	47,20	25,00	43,40	35,50	42,80	29,50	29,50	38,00	31,50
Doğuş Hold	5	56,20	53,00	52,10	53,00	64,30	17,00	29,50	29,50	38,00	31,50
Koç Holding	4	68,00	27,00	72,13	54,13	35,50	17,00	29,50	29,50	38,00	68,00
Limak	1	19,00	27,00	25,00	56,00	83,50	17,00	81,00	81,00	38,00	85,00
Stfa	1	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	17,00	29,50	29,50	38,00	31,50
Akkök	1	19,00	27,00	54,50	56,00	35,50	70,50	81,00	81,00	38,00	31,50
Yaşar Hold	3	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	17,00	29,50	29,50	38,00	31,50
Yüksel Hold	2	19,00	27,00	66,25	52,25	83,50	39,00	62,00	62,00	38,00	31,50
Akenerji	2	68,00	27,00	54,50	56,00	35,50	70,50	81,00	81,00	38,00	31,50
Aygaz	3	68,00	43,83	70,17	43,00	51,50	34,83	29,50	29,50	70,33	31,50
Opet	3	19,00	27,00	25,00	24,50	35,50	52,67	46,67	46,67	38,00	61,50
Tüpraş	3	68,00	60,67	60,33	72,00	35,50	17,00	29,50	29,50	38,00	55,83
Zorluenerji	3	51,67	70,33	70,17	64,00	35,50	60,00	63,83	63,83	38,00	31,50
Bursagaz	1	68,00	77,50	78,00	80,00	83,50	70,50	81,00	81,00	86,50	85,00
ç2 (sd: 41)		74,394*	63,504*	71,454*	62,016*	69,110*	71,949*	69,564*	70,480*	72,892*	70,540*

Tablo 34'ün Devamı

İşletme	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar									
		ÇPG21	ÇPG22	ÇPG23	ÇPG24	ÇPG25	ÇPG26	ÇPG27	ÇPG28	ÇPG29	ÇPG30
Doğuşoto	4	40,63	45,75	47,00	61,13	55,63	55,25	62,50	68,50	69,75	63,50
Cocacola	6	65,17	60,25	68,75	46,58	44,83	55,83	48,50	68,50	64,08	54,17
Otokar	1	21,00	67,50	27,50	38,00	28,00	65,50	24,50	68,50	23,00	22,50
İçdaş	2	74,00	67,50	77,00	38,00	78,50	65,50	80,50	68,50	82,50	76,50
Aksa Akrilik	2	74,00	67,50	52,25	38,00	53,25	65,50	24,50	68,50	23,00	22,50
Selen Tekstil	1	74,00	67,50	27,50	38,00	28,00	65,50	24,50	20,00	23,00	22,50
Arçelik	4	74,00	51,88	27,50	38,00	65,88	65,50	56,50	44,25	48,50	63,00
Brisa	2	74,00	67,50	77,00	38,00	78,50	65,50	80,50	68,50	82,50	76,50
Mc donald's	2	21,00	67,50	27,50	38,00	28,00	7,50	80,50	68,50	23,00	22,50
Tav	1	74,00	67,50	27,50	38,00	28,00	7,50	24,50	20,00	23,00	22,50
Havaş	1	21,00	67,50	27,50	38,00	28,00	65,50	24,50	20,00	82,50	22,50
Mars Loj	2	47,50	67,50	52,25	38,00	53,25	36,50	52,50	44,25	52,75	49,50
Turkcell	3	38,67	46,67	44,00	38,00	28,00	46,17	24,50	52,33	42,83	49,83
İett	1	74,00	67,50	77,00	38,00	78,50	65,50	80,50	68,50	82,50	76,50
Avea	1	21,00	5,00	27,50	38,00	28,00	24,50	24,50	68,50	23,00	22,50
Bilimilaç	3	74,00	53,00	77,00	38,00	78,50	65,50	72,50	68,50	82,50	76,50
Pharmavision	1	74,00	67,50	77,00	38,00	28,00	65,50	24,50	20,00	23,00	50,50
Roche	2	74,00	67,50	52,25	38,00	53,25	65,50	80,50	68,50	57,00	63,50
Sanofi	2	46,50	24,00	27,50	79,00	58,00	65,50	56,50	68,50	57,00	63,50
Npr	2	21,00	67,50	27,50	38,00	28,00	24,50	24,50	20,00	69,75	22,50
Akçansa	2	47,50	67,50	27,50	58,50	53,25	36,50	52,50	20,00	23,00	63,50

Tablo 34'ün Devamı

Çimsa	3	21,00	67,50	44,00	72,33	44,83	32,50	61,83	36,17	42,83	76,50
Akkim	1	21,00	67,50	27,50	38,00	28,00	65,50	24,50	20,00	23,00	22,50
Akbank	5	21,00	24,00	47,30	38,00	38,10	32,70	24,50	68,50	62,10	22,50
Tskb	2	47,50	36,25	52,25	63,75	53,25	36,50	52,50	68,50	82,50	22,50
Yapi Kredi	1	46,50	24,00	77,00	38,00	78,50	24,50	24,50	20,00	57,00	22,50
Şekerbank	1	74,00	67,50	77,00	38,00	28,00	65,50	80,50	68,50	82,50	76,50
Garanti	1	21,00	67,50	77,00	38,00	28,00	65,50	24,50	68,50	23,00	22,50
Borusan	5	21,00	24,00	27,50	46,20	48,20	14,30	37,30	20,00	29,80	28,10
Doğuş Hold	5	31,60	16,40	47,30	46,20	48,20	49,10	24,50	29,70	36,60	49,70
Koç Holding	4	67,13	19,25	27,50	38,00	28,00	55,25	24,50	20,00	23,00	76,50
Limak	1	46,50	67,50	27,50	38,00	58,00	65,50	56,50	20,00	23,00	22,50
Stfa	1	21,00	24,00	27,50	38,00	28,00	7,50	24,50	20,00	23,00	76,50
Akkök	1	74,00	67,50	27,50	38,00	28,00	65,50	24,50	20,00	23,00	22,50
Yaşar Hold	3	21,00	24,00	77,00	89,50	28,00	65,50	80,50	20,00	23,00	22,50
Yüksel Hold	2	33,75	14,50	41,75	89,50	53,25	36,50	80,50	68,50	57,00	22,50
Akenerji	2	74,00	67,50	27,50	38,00	28,00	65,50	24,50	68,50	23,00	22,50
Aygaz	3	47,17	67,50	77,00	68,83	78,50	65,50	64,50	52,33	42,83	59,17
Opet	3	74,00	53,00	60,50	38,00	44,83	38,17	24,50	52,33	23,00	58,50
Tüpraş	3	64,83	67,50	37,00	38,00	61,67	24,50	80,50	26,67	74,00	58,50
Zorluenerji	3	47,17	46,67	60,50	72,33	61,67	65,50	61,83	68,50	62,67	58,50
Bursagaz	1	74,00	67,50	77,00	89,50	78,50	65,50	80,50	68,50	82,50	76,50
χ² (sd: 41)		68,536*	65,891*	57,372*	59,598*	45,394	57,513*	71,568*	74,036*	66,294*	63,719*

*p <0,05 ** p<0,01

ÇPG1 göstergesi olan; kullanılan malzemelerin ağırlığı veya hacminden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, selen tekstil, iett, akçansa, çimsa, tskb, şekerbank, garanti, limak, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, aksa akrilik, brisa, Mc donald's, tav, turkcell, avea, pharmavision, npr, akkim, yapı kredi, koç holding, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding, ak enerji, opet olmuştur.

ÇPG2 göstergesi olan; girdi olarak kullanılan geri dönüştürülmüş malzemelerin yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, selen tekstil, brisa, iett, bilim ilaç, akçansa, çimsa, tskb, şekerbank, garanti, limak, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, aksa akrilik, Mc donald's, tav, havaş, turkcell, avea, pharmavision, npr, akkim, akbank, yapı kredi, stfa, akkök, yüksel holding, ak enerji, opet olmuştur.

ÇPG3 göstergesi olan; birincil enerji kaynağına göre doğrudan enerji tüketiminden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, içdaş, selen tekstil, arçelik, tav, havaş, mars lojistik, iett, bilim ilaç, pharmavision, roche, sanofi, npr, akçansa, çimsa, akkim, tskb, şekerbank, garanti, limak, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji olurken, en az açıklama yapan işletmeler Mc donald's, avea ve koç holding olmuştur.

ÇPG4 göstergesi olan; birincil enerji kaynağına göre dolaylı enerji tüketiminden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler selen tekstil, Mc donald's, tav, havaş, mars lojistik, iett, bilim ilaç, pharmavision, roche, akkim, şekerbank, garanti, limak, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, avea, sanofi, npr, doğuş holding, koç holding olmuştur.

ÇPG5 göstergesi olan; kaynakların korunması ve verimliliği artırma ile sağlanan enerji tasarrufundan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, aksa akrilik, brisa, turkcell, iett, avea, bilim ilaç, pharmavision, roche, npr, akçansa, çimsa, yapı kredi, şekerbank, garanti, koç holding, limak, akkök, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler içdaş, selen tekstil, Mc donald's, tav, stfa olmuştur.

ÇPG6 göstergesi olan; enerji verimliliği sağlayan veya yenilenebilir enerji kullanan ürün ve hizmetler sağlama girişimleri ve bu girişimlerin sonucunda enerji gereksinimlerindeki azalmalardan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, aksa akrilik, selen tekstil, arçelik, brisa, iett, avea, bilim ilaç, pharmavision, roche, yapı kredi, şekerbank, garanti, koç holding, limak, akkök, ak enerji, aygaz, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler içdaş, Mc donald's, tav, havaş, npr, akkim, tskb, stfa olmuştur.

ÇPG7 göstergesi olan; dolaylı enerji tüketimini azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalardan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, brisa, iett, bilim ilaç, pharmavision, roche, yapı kredi, şekerbank, garanti, limak, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, selen tekstil, Mc donald's, tav, npr, akkim, tskb, stfa, akkök, yüksel holding, ak enerji olmuştur.

ÇPG8 göstergesi olan; kaynağına göre toplam su çekiminden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletme limak olurken, en az açıklama yapan işletmeler avea, npr, stfa, yüksel holding olmuştur.

ÇPG10 göstergesi olan; geri dönüştürülen ve yeniden kullanılan suyun yüzdesi ve toplam hacminden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, brisa, havaş, iett, akkim, akkök, ak enerji, aygaz, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, selen tekstil, Mc donald's, tav, avea, pharmavision, npr, şekerbank, garanti, limak, stfa, yaşar holding, opet olmuştur.

ÇPG11 göstergesi olan; koruma alanları ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanlardaki arazilerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, içdaş, brisa, bilim ilaç, roche, sanofi, akçansa, çimsa, akbank, şekerbak, koç holding, ak enerji, aygaz, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler selen tekstil, Mc donald's, tav, havaş, mars lojistik, turkcell, iett, avea, pharmavision, npr, akkim, yapı kredi, garanti, limak, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding, opet olmuştur.

ÇPG12 göstergesi olan; koruma alanları ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanlardaki faaliyet, ürün ve hizmetlerin biyoçeşitlilik üzerindeki önemli etkilerinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, içdaş, brisa, bilim ilaç, roche, sanofi, çimsa, şekerbank, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler selen tekstil, arçelik, Mc donald's, tav, havaş, mars lojistik, iett, avea, pharmavision, npr, akkim, yapı kredi, garanti, koç holding, limak, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding, ak enerji, opet olmuştur.

ÇPG13 göstergesi olan; korunan veya iyileştirilen doğal yaşam alanlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, brisa, havaş, bilim ilaç, roche, çimsa, yapı kredi, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler içdaş, selen tekstil, Mc donald's, tav, mars lojistik, turkcell, iett, avea, pharmavision, npr, akkim, akbank, tskb, şekerbank, garanti, borusan, limak, stfa, yaşar holding, opet olmuştur.

ÇPG14 göstergesi olan; biyoçeşitlilik üzerindeki etkilerin yönetilmesiyle ilgili stratejilerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, brisa, bilim ilaç, roche, akçansa, çimsa, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, aksa akrilik, selen tekstil, Mc donald's , tav , havaş, mars lojistik, iett, avae, pharmavision, npr, akkim, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, stfa, yaşar holding, opet olmuştur.

ÇPG15 göstergesi olan; soy tükenmesi riski düzeyine göre operasyonlardan etkilenen bölgelerdeki doğal yaşam alanlarında, Uluslararası Doğa Koruma Birliği Kırmızı Listesi'ne giren canlı türlerinin ve ulusal koruma listesindeki canlı türlerinin sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, bilim ilaç, roche, sanofi, limak, yüksel holding, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, aksa akrilik, selen tekstil, arçelik, Mc donald's, tav, havaş, mars lojistik, turkcell, iett,avea, pharmavision, npr, akçansa, akkim, tskb, yapı kredi,şekerbank, garanti, borusan, koç holding, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji, opet, tüpraş, zorlu enerji olmuştur.

ÇPG16 göstergesi olan; ağırlığa göre toplam doğrudan ve dolaylı sera gazı emisyonlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, aksa akrilik, selen tekstil, tav, iett, bilim ilaç, roche, npr, akçansa, çimsa, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, akkök, ak enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler Mc donald's, havaş, turkcell, avea, pharmavision, akkim, doğuş holding, koç holding, limak, stfa, yaşar holding, tüpraş olmuştur.

ÇPG17 göstergesi olan; ağırlığa göre ilgili diğer dolaylı sera gazı emisyonlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler havaş, iett, bilim ilaç, roche, npr, yapı kredi, şekerbank, garanti, limak, akkök, ak enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, selen tekstil, arçelik, Mc donald's, tav, turkcell, avea, pharmavision, akçansa, çimsa, akkim, borusan, doğuş holding, koç holding stfa, yaşar holding, aygaz, tüpraş olmuştur.

ÇPG18 göstergesi olan; sera gazı emisyonlarını azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalardan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler havaş, iett, bilim ilaç, roche, npr, yapı kredi, şekerbank, garanti, limak, akkök, ak enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, selen tekstil, arçelik, Mc donald's, tav, turkcell, avea, pharmavision, akçansa, çimsa, akkim, borusan, doğuş holding, koç holding, stfa, yaşar holding, aygaz, tüpraştır.

ÇPG19 göstergesi olan; ağırlığa göre ozon tüketen maddelerin emisyonlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, havaş, iett, roche, npr, şekerbank, garanti, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, aksa akrilik, selen tekstil, brisa, Mc donald's, tav, turkcell, avea, bilim ilaç, sanofi, akçansa, çimsa, akkim, akbank, yapı kredi, borusan, doğuş holding, koç holding, limak, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding, ak enerji, opet tüpraş, zorlu enerji olmuştur.

ÇPG20 göstergesi olan; türüne ve ağırlığına göre NOx, SOx ve diğer önemli hava emisyonlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, iett, pharmavision, akçansa, çimsa, şekerbank, limak, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, selen tekstil, Mc donald's, tav, havaş,

turkcell, avea, sanofi, npr, akkim, akbank, yapı kredi, garanti, borusan, doğu holding, limak, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding, ak enerji, aygaz, zorlu enerji olmuştur.

ÇPG21 göstergesi olan; kalitesine ve varış noktasına göre toplam su deşarjından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, aksa akrilik, selen tekstil, arçelik, brisa, tav, iett, bilim ilaç, pharmavision, roche, şekerbank, akkök, ak enerji, opet, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, Mc donald's, havaş, avea, npr, çimsa, akkim, akbank, garanti, borusan, stfa, yaşar holding olmuştur.

ÇPG22 göstergesi olan; türüne ve bertaraf yöntemine göre toplam atık ağırlığından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, aksa akrilik, selen tekstil, brisa, Mc donald's, tav, havaş, mars lojistik, iett, pharmavision, roche, npr, akçansa, çimsa, akkim, şakerbank, garanti, limak, akkök, ak enerji, aygaz, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletme avea olmuştur.

ÇPG23 göstergesi olan; önemli sızıntıların toplam sayısı ve hacminden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, brisa, iett, bilim ilaç, pharmavision, yapı ve kredi bankası, şekerbank, garanti, yaşar holding, aygaz, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, selen tekstil, arçelik, Mc donald's, tav, havaş, avea, sanofi, npr, akçansa, akkim, borusan, koç holding, limak, stfa, akkök, ak enerji olmuştur.

ÇPG24 göstergesi olan; Basel Sözleşmesi Ek I, II, III ve VIII koşulları kapsamında tehlikeli kabul edilen atıklardan taşınan, ithal edilen, ihraç edilen ya da işlem görenlerin ağırlığı ve uluslararası sevkiyatı yapılan taşınan atıkların yüzdeler payından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler yaşar holding, yüksel holding, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, aksa akrilik, selen tekstil, arçelik, brisa, Mc donald's, tav, havaş, mars lojistik, turkcell, iett, avea, bilim ilaç, pharmavision, roche, npr, akkim, akbank, yapı ve kredi bankası, şekerbank, garanti, koç holding, limak, stfa, akkök, ak enerji, opet, tüpraş olmuştur.

ÇPG26 göstergesi olan; ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik girişimler ve bu etki azalımının boyutlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla

açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, aksa akrilik, selen tekstil, arçelik, brisa, havaş, iett, bilim ilaç, pharmavision, roche, sanofi, akkim, şekerbank, garanti, limak, akkök, yaşar holding, ak enerji, aygaz, zorlu enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler Mc donald's, tav, stfa olmuştur.

ÇPG27 göstergesi olan; satılmış ürünlerin ve bunların ambalaj malzemelerinin kategorilere göre geri toplanma yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, brisa, Mc donald's, iett, roche, şekerbank, yaşar holding, yüksel holding, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, aksa akrilik, selen tekstil, tav, havaş, turkcell, avea, pharmavision, npr, akkim, akbank, yapı kredi, garanti, doğuş holding, koç holding, stfa, akkök, ak enerji, opet olmuştur.

ÇPG28 göstergesi olan; çevresel yasa ve yönetmeliklere uyulmaması halinde uygulanan önemli para cezalarının maddi değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, coca cola, otokar, içdaş, aksa akrilik, brisa, Mc donald's, iett, avea, bilim ilaç, roche, sanofi, akbank, tskb, şekerbank, garanti, yüksel holding, ak enerji, zorlu enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler selen tekstil, tav, havaş, pharmavision, npr, akçansa, akkim, yapı kredi, borusan, koç holding, limak, stfa, akkök, yaşar holding olmuştur.

ÇPG29 göstergesi olan; ürünlerin ve kurumun operasyonlarında kullanılan diğer mal ve malzemelerin taşınmasından ve kurum çalışanlarının ulaşımından kaynaklanan önemli çevresel etkilerinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, brisa, havaş, iett, bilim ilaç, şekerbank, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, aksa akrilik, selen tekstil, Mc donald's, tav, avea, pharmavision, akçansa, akkim, garanti, koç holding, limak, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji, opet olmuştur.

ÇPG30 göstergesi olan; türüne göre toplam çevre koruma harcamaları ve yatırımlarından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, brisa, iett, bilim ilaç, çimsa, şekerbank, koç holding, stfa, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, aksa akrilik, selen tekstil, Mc donald's, tav, havaş, avea,

npr, akkim, akbank, tskb, yapı kredi, garanti, limak, akkök, yaşar holding, yüksel holding, ak enerji olmuştur.

Çevresel performans gösterge açıklamalarında farklılık bulunan göstergelerde genelde en fazla açıklama yapan işletmelerin burgagaz, şekerbank, bilim ilaç, en az açıklama yapan işletmelerin ise stfa, Mc donald's, avea, tav, akkim olduğu görülmüştür.

4.1.3.3. İşletmelere Göre Sosyal Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

Sürdürülebilirlik raporlarında yer alan sosyal performans göstergeleri; işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş, insan hakları, ürün sorumluluğu, topluma ait alt performans göstergelerinden oluşmaktadır. H9 hipotezinde yer alan sosyal performans gösterge açıklamalarının işletmelere göre varsa farklılıklarını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır.

İşgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans göstergeleri analiz sonuçlarında İUPG1, İUPG2, İUPG3, İUPG4, İUPG5, İUPG6, İUPG7, İUPG8, İUPG12, İUPG13, İUPG14 göstergeleri için p değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans gösterge açıklamalarında işletmelere göre İUPG1, İUPG2, İUPG3, İUPG4, İUPG5, İUPG6, İUPG7, İUPG8, İUPG12, İUPG13, İUPG14 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H9 hipotezi İUPG1, İUPG2, İUPG3, İUPG4, İUPG5, İUPG6, İUPG7, İUPG8, İUPG12, İUPG13, İUPG14 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 35'de verilmiştir.

Tablo 35: İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş Performans Göstergelerinin İşletmelere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

İşletmeler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar						
		İUPG1	İUPG2	İUPG3	İUPG4	İUPG5	İUPG6	İUPG7
Doğuşoto	4	57,00	69,50	66,50	51,50	63,50	73,00	60,50
Cocacola	6	57,00	55,83	49,83	55,50	57,58	46,83	53,50
Otokar	1	57,00	69,50	16,50	63,50	63,50	21,50	30,50
İçdaş	2	57,00	69,50	66,50	63,50	63,50	21,50	30,50
Aksa Akrilik	2	33,50	69,50	66,50	39,50	63,50	59,50	70,50
Selen Tekstil	1	57,00	69,50	16,50	15,50	63,50	73,00	70,50
Arçelik	4	45,25	69,50	54,00	63,50	50,88	60,13	30,50
Brisa	2	57,00	69,50	66,50	63,50	63,50	73,00	70,50
Mc donald's	2	57,00	7,50	16,50	15,50	13,00	21,50	50,50
Tav	1	10,00	7,50	16,50	15,50	13,00	21,50	70,50
Havaş	1	57,00	69,50	16,50	15,50	13,00	73,00	70,50
Mars Loj	2	57,00	49,00	41,50	63,50	45,75	47,25	50,50
Turkcell	3	57,00	55,83	49,83	31,50	13,00	38,67	43,83
İett	1	57,00	28,50	66,50	63,50	63,50	73,00	70,50
Avea	1	57,00	7,50	16,50	15,50	13,00	21,50	70,50
Bilimilaç	3	57,00	42,17	66,50	63,50	63,50	64,00	70,50
Pharmavision	1	57,00	28,50	66,50	15,50	13,00	73,00	70,50
Roche	2	57,00	69,50	66,50	63,50	38,25	73,00	30,50
Sanofi	2	33,50	69,50	66,50	63,50	63,50	59,50	50,50
Npr	2	57,00	28,50	16,50	15,50	13,00	21,50	8,50
Akçansa	2	57,00	49,00	66,50	63,50	45,75	73,00	70,50
Çimsa	3	57,00	42,17	66,50	63,50	63,50	55,83	70,50
Akkim	1	57,00	69,50	16,50	15,50	13,00	21,50	70,50
Akbank	5	47,60	61,30	66,50	63,50	53,40	21,50	38,50
Tskb	2	57,00	38,50	16,50	63,50	38,25	21,50	70,50
Yapi Kredi	1	57,00	69,50	66,50	63,50	63,50	73,00	70,50
Şekerbank	1	57,00	69,50	16,50	63,50	63,50	73,00	70,50
Garanti	1	57,00	69,50	16,50	63,50	63,50	21,50	70,50
Borusan	5	28,80	24,30	53,70	15,50	33,20	21,50	42,10
Doğuş Hold	5	6,60	28,50	43,70	44,30	29,10	42,10	20,90
Koç Holding	4	57,00	7,50	16,50	63,50	63,50	73,00	8,50
Limak	1	10,00	7,50	16,50	15,50	13,00	21,50	8,50
Stfa	1	57,00	7,50	16,50	15,50	13,00	21,50	70,50
Akkök	1	57,00	69,50	66,50	15,50	63,50	46,00	70,50
Yaşar Hold	3	57,00	69,50	16,50	63,50	63,50	21,50	30,50
Yüksel Hold	2	33,50	38,50	16,50	39,50	38,25	33,75	19,50
Akenerji	2	57,00	69,50	66,50	15,50	63,50	73,00	70,50
Aygaz	3	41,33	42,17	66,50	63,50	63,50	55,83	36,50
Opet	3	41,33	55,83	66,50	47,50	63,50	55,83	49,83
Tüpraş	3	57,00	55,83	66,50	63,50	63,50	73,00	57,17
Zorluenerji	3	57,00	35,17	49,83	47,50	46,67	55,83	70,50
Bursagaz	1	57,00	69,50	66,50	63,50	63,50	73,00	70,50
χ^2 (sd: 41)		58,537*	65,507*	71,750*	68,362*	62,547*	63,521*	60,724*

Tablo 35'in Devamı

İşletmeler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar						
		İUPG8	İUPG9	İUPG10	İUPG11	İUPG12	İUPG13	İUPG14
Doğuşoto	4	49,75	64,00	52,00	66,00	43,75	66,50	46,13
Cocacola	6	46,42	68,33	42,50	34,17	41,08	43,00	50,00
Otokar	1	11,00	25,00	23,50	66,00	64,50	66,50	67,00
İçdaş	2	68,50	25,00	45,75	9,50	7,00	66,50	67,00
Aksa Akrilik	2	31,00	25,00	45,75	37,75	43,75	46,00	41,50
Selen Tekstil	1	68,50	25,00	68,00	27,00	7,00	66,50	67,00
Arçelik	4	68,50	51,00	68,00	66,00	50,13	25,50	54,25
Brisa	2	68,50	77,00	23,50	66,00	64,50	66,50	67,00
Mc donald's	2	11,00	25,00	45,75	9,50	7,00	66,50	67,00
Tav	1	11,00	25,00	23,50	66,00	7,00	25,50	16,00
Havaş	1	68,50	25,00	68,00	9,50	64,50	66,50	16,00
Mars Loj	2	39,75	51,00	36,00	37,75	35,75	37,00	41,50
Turkcell	3	68,50	25,00	53,17	47,17	45,33	66,50	50,00
İett	1	68,50	77,00	68,00	66,00	64,50	66,50	67,00
Avea	1	11,00	25,00	68,00	66,00	64,50	66,50	67,00
Bilimilaç	3	56,00	25,00	68,00	66,00	64,50	66,50	67,00
Pharmavision	1	68,50	77,00	68,00	66,00	23,00	25,50	16,00
Roche	2	68,50	77,00	68,00	66,00	64,50	66,50	67,00
Sanofi	2	49,75	77,00	45,75	66,00	43,75	66,50	16,00
Npr	2	11,00	25,00	23,50	27,00	64,50	7,50	16,00
Akçansa	2	31,00	77,00	23,50	66,00	64,50	66,50	67,00
Çimsa	3	68,50	77,00	68,00	66,00	64,50	52,83	67,00
Akkim	1	68,50	25,00	68,00	9,50	64,50	7,50	16,00
Akbank	5	11,00	47,80	68,00	66,00	56,20	66,50	16,00
Tskb	2	39,75	25,00	68,00	37,75	64,50	66,50	50,75
Yapi Kredi	1	68,50	77,00	68,00	66,00	64,50	66,50	67,00
Şekerbank	1	68,50	25,00	68,00	66,00	64,50	66,50	67,00
Garanti	1	68,50	25,00	68,00	66,00	64,50	66,50	67,00
Borusan	5	42,00	25,00	15,70	46,90	23,00	33,70	43,80
Doğuş Hold	5	49,50	56,20	15,70	42,60	39,60	14,70	23,40
Koç Holding	4	59,13	53,50	45,75	56,25	64,50	7,50	67,00
Limak	1	11,00	25,00	68,00	9,50	7,00	7,50	67,00
Stfa	1	11,00	25,00	23,50	9,50	7,00	66,50	16,00
Akkök	1	31,00	25,00	68,00	9,50	64,50	25,50	16,00
Yaşar Hold	3	68,50	59,67	68,00	66,00	64,50	66,50	67,00
Yüksel Hold	2	21,00	51,00	23,50	18,25	15,00	46,00	16,00
Akenerji	2	68,50	25,00	68,00	46,50	64,50	66,50	16,00
Aygaz	3	43,50	77,00	53,17	40,00	50,67	52,83	67,00
Opet	3	68,50	59,67	23,50	40,00	50,67	39,17	67,00
Tüpraş	3	56,00	25,00	53,17	53,00	64,50	52,83	67,00
Zorluenerji	3	49,33	59,67	53,17	47,17	64,50	46,83	50,00
Bursagaz	1	68,50	77,00	68,00	66,00	64,50	66,50	67,00
χ² (sd: 41)		61,450*	64,388	58,378	55,881	59,490*	68,058*	66,273*

*p <0,05 ** p<0,01

İUPG1 göstergesi olan; istihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücünden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, coca cola, otokar, içdaş, selen tekstil, brisa, Mc donald's, havaş, mars lojistik, turkcell, iett, avea, bilim ilaç, pharmavision, roche, npr, akçansa, çimsa, tskb, akkim, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, koç holding, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji, tüpraş, zorlu enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletme doğuş holding olmuştur.

İUPG2 göstergesi olan; yaş grubuna, cinsiyete ve bölgeye göre personel devir hızı ve kurumdan ayrılanların toplam sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, içdaş, aksa akrilik, selen tekstil, arçelik, brisa, havaş, roche, sanofi, akkim, yapı kredi, şekerbank, garanti, akkök, yaşar holding, ak enerji bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler Mc donald's, tav, avea, koç holding, limak sfta olmuştur.

İUPG3 göstergesi olan; geçici ya da yarı zamanlı çalışanlara sağlanmayıp tam zamanlı çalışanlara sağlanan sosyal ödemeler ve yardımların ana operasyonlara göre dağılımından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, içdaş, aksa akrilik, brisa, iett, bilim ilaç, pharmavision, roche, sanofi, akçansa, çimsa, akbank, yapı kredi, akkök, ak enerji, aygaz, opet, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, selen tekstil, Mc donald's, tav, havaş, avea, npr, akkim, tskb, şekerbank, garanti, koç holding, limak, stfa, yaşar holding, yüksel holding olmuştur.

İUPG4 göstergesi olan; toplu iş sözleşmeleri kapsamına giren çalışanların yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, arçelik, brisa, mars lojistik, iett, bilim ilaç, roche, sanofi, akçansa, çimsa, akbank, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, koç holding, yaşar holding, aygaz, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler selen tekstil, Mc donald's, tav, havaş, avea, pharmavision, npr, akkim, borusan, limak, stfa, akkök, ak enerji olmuştur.

İUPG5 göstergesi olan; toplu sözleşmelerde belirtilip belirtilmediği de dahil, önemli operasyonel değişiklikler konusunda asgari ihbar süresinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, içdaş, aksa akrilik, selen tekstil, brisa, iett, bilim ilaç, sanofi, çimsa, yapı kredi, şekerbank, garanti, koç

holding, akkök, yaşar holding, ak enerji, aygaz, opet, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler Mc donald's, tav, havaş, turkcell, avea, pharmavision, npr, akkim, limak, stfa olmuştur.

İUPG6 göstergesi olan; iş sağlığı ve güvenliği programlarının izlenmesine yardım eden ve bunlar hakkında tavsiye veren resmi, yönetimin ve çalışanların müştereken temsil edildikleri işyeri iş sağlığı ve güvenliği kurullarında temsil edilen toplam işgücünün yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, selen tekstil, brisa, havaş, iett, pharmavision, roche, akçansa, yapı kredi, şekerbank, koç holding, ak enerji, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, Mc donald's, tav, avea, npr, akkim, akbank, tskb, garanti, borusan, limak, stfa, yaşar holding olmuştur.

İUPG7 göstergesi olan; yaralanma, meslek hastalıkları, kaybedilen günler ve işe devamsızlık oranları ve ölümlerle sonuçlanan iş kazalarının bölgelere göre dağılımından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler aksa akrilik, selen tekstil, brisa, tav, havaş, iett, avea, bilim ilaç, pharmavision, akçansa, çimsa, akkim, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, stfa, akkök, ak enerji, zorlu enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler npr, koç holding, limak olmuştur.

İUPG8 göstergesi olan; ciddi hastalıklarla ilgili olarak işgücü mensuplarına, ailelerine veya yerel halka yardım etmek üzere uygulanan eğitim, öğretim, rehberlik, hastalık önleme ve risk kontrol programları kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, selen tekstil, arçelik, brisa, havaş, turkcell, iett, pharmavision, roche, çimsa, akkim, yapı kredi, şekerbank, garanti, yaşar holding, ak enerji, opet, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, Mc donald's, tav, avea, npr, akbank, limak, stfa olmuştur.

İUPG12 göstergesi olan; düzenli şekilde performans ve kariyer gelişimi değerlendirmesi alan çalışanların yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler otokar, brisa, havaş, iett, avea, bilim ilaç, roche, npr, akçansa, çimsa, akkim, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, koç holding, akkök, yaşar holding, ak

enerji, tüpraş, zorlu enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler içdaş, Mc donald's, tav, limak, stfa olmuştur.

İUPG13 göstergesi olan; çalışanların cinsiyet, yaş grubu, azınlık grubu üyeliği ve diğer çeşitlilik göstergelerine göre dağılımı ve yönetim organlarının kompozisyonundan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, içdaş, selen tekstil, brisa, Mc donald's, havaş, turkcell, iett, avea, bilim ilaç, roche, sanofi, akçansa, akbank, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, stfa, yaşar holding, ak enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler npr, akkim, koç holding, limak olmuştur.

İUPG14 göstergesi olan; çalışan kategorisine göre erkek çalışanların kök ücretlerinin kadınlarınkine oranından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, selen tekstil, brisa, Mc donald's, iett, avea, bilim ilaç, roche, akçansa, çimsa, yapı kredi, şekerbank, garanti, koç holding, limak, yaşar holding, aygaz, opet, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler tav, havaş, pharmavision, sanofi, npr, akkim, akbank, stfa, akkök, yüksel holding, akenerji olmuştur.

İşgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans göstergesi açıklamalarında farklılık bulunan göstergelerde genelde en fazla açıklama yapan işletmeler bursagaz, brisa, yapı kredi, akenerji, şekerbank, iett, en az açıklama yapan işletmeler ise Mc donald's, tav, stfa olduğu görülmüştür.

İnsan hakları performans göstergeleri analiz sonuçlarında İHPG1, İHPG2, İHPG3, İHPG4, İHPG5, İHPG8, İHPG9 göstergeleri için p değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle insan hakları performans göstergesi açıklamalarında işletmelere göre İHPG1, İHPG2, İHPG3, İHPG4, İHPG5, İHPG8, İHPG9 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H9 hipotezi İHPG1, İHPG2, İHPG3, İHPG4, İHPG5, İHPG8, İHPG9 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36: İnsan Hakları Performans Göstergelerinin İşletmelere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

İşletmeler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar								
		İHPG1	İHPG2	İHPG3	İHPG4	İHPG5	İHPG6	İHPG7	İHPG8	İHPG9
Doğuşoto	4	60,50	58,25	82,00	43,00	60,25	46,50	62,00	62,00	78,00
Cocacola	6	44,83	46,00	47,00	62,50	59,67	50,83	53,33	53,33	49,25
Otokar	1	60,50	52,50	29,50	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	27,50
İçdaş	2	83,50	79,50	55,75	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	78,00
Aksa Akrilik	2	25,50	21,50	82,00	36,00	15,50	59,50	36,00	36,00	27,50
Selen Tekstil	1	83,50	79,50	82,00	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	27,50
Arçelik	4	25,50	44,75	29,50	49,25	55,25	46,50	49,00	49,00	27,50
Brisa	2	83,50	79,50	82,00	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	78,00
Mc donald's	2	25,50	21,50	29,50	62,50	15,50	59,50	62,00	62,00	27,50
Tav	1	25,50	21,50	29,50	9,50	15,50	7,50	10,00	10,00	27,50
Havaş	1	25,50	21,50	29,50	9,50	15,50	7,50	10,00	10,00	27,50
Mars Loj	2	54,50	79,50	55,75	36,00	42,00	59,50	36,00	36,00	52,75
Turkcell	3	44,83	31,83	47,00	44,83	39,83	28,50	31,83	31,83	27,50
İett	1	83,50	79,50	82,00	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	78,00
Avea	1	25,50	21,50	29,50	9,50	15,50	7,50	10,00	10,00	27,50
Bilimilaç	3	75,83	52,50	75,67	49,50	46,50	32,17	36,33	36,33	27,50
Pharmavision	1	25,50	21,50	82,00	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	27,50
Roche	2	83,50	66,00	72,50	62,50	35,50	39,00	42,75	42,75	27,50
Sanofi	2	60,50	52,50	72,50	62,50	52,00	59,50	42,75	42,75	78,00
Npr	2	25,50	21,50	29,50	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	27,50
Akçansa	2	83,50	79,50	29,50	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	67,50
Çimsa	3	83,50	79,50	64,50	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	78,00
Akkim	1	25,50	21,50	29,50	9,50	15,50	7,50	10,00	10,00	27,50
Akbank	5	53,50	51,70	36,20	23,50	68,50	59,50	62,00	62,00	78,00

Tablo 36'nın Devamı

Tskb	2	54,50	50,50	29,50	62,50	42,00	33,50	36,00	36,00	27,50
Yapi Kredi	1	60,50	79,50	29,50	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	78,00
Şekerbank	1	83,50	79,50	82,00	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	78,00
Garanti	1	83,50	79,50	82,00	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	27,50
Borusan	5	25,50	21,50	29,50	30,70	36,70	28,30	30,80	30,80	53,60
Doğuş Hold	5	53,50	39,30	53,40	54,70	55,30	43,10	46,60	46,60	53,60
Koç Holding	4	25,50	72,75	29,50	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	27,50
Limak	1	60,50	21,50	29,50	62,50	15,50	7,50	10,00	10,00	27,50
Stfa	1	25,50	21,50	29,50	9,50	15,50	59,50	10,00	10,00	27,50
Akkök	1	25,50	21,50	29,50	9,50	15,50	59,50	10,00	10,00	27,50
Yaşar Hold	3	25,50	21,50	29,50	9,50	15,50	59,50	62,00	62,00	27,50
Yüksel Hold	2	25,50	21,50	63,00	43,00	15,50	59,50	62,00	62,00	67,50
Akenerji	2	25,50	21,50	29,50	9,50	15,50	59,50	10,00	10,00	27,50
Aygaz	3	68,17	61,50	58,17	62,50	57,50	32,17	49,17	49,17	78,00
Opet	3	25,50	21,50	29,50	62,50	15,50	59,50	62,00	62,00	44,33
Tüpraş	3	25,50	79,50	29,50	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	27,50
Zorluenerji	3	64,17	60,17	64,50	62,50	50,83	42,17	44,67	44,67	61,17
Bursagaz	1	83,50	79,50	82,00	62,50	68,50	59,50	62,00	62,00	78,00
χ^2 (sd: 41)		71,708*	68,887*	65,834*	65,317*	64,785*	48,779	53,297	64,037*	72,456*

*p <0,05 **p<0,01

İHPG1 göstergesi olan; insan hakları ile ilgili hükümler içeren veya insan hakları taramasından geçen önemli yatırım anlaşmalarının yüzdesi ve toplam sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, selen tekstil, brisa, iett, roche, akçansa, çimsa, şekerbank, garanti, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler aksa akrilik, arçelik, Mc donald's, tav, havaş, avea, pharmavision, npr, akkim, borusan, koç holding, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding, ak enerji, opet, tüpraş olmuştur.

İHPG2 göstergesi olan; insan hakları ve alınan önlemler konusunda taramadan geçen önemli tedarikçilerin ve yüklenicilerin yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, selen tekstil, brisa, mars lojistik, iett, akçansa, çimsa, yapı kredi, şekerbank, garanti, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler aksa akrilik, Mc donald's, tav, havaş, avea, pharmavision, npr, akkim, borusan, limak, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding, ak enerji, opet olmuştur.

İHPG3 göstergesi olan; eğitim alan çalışanların yüzdesi de dahil olmak üzere, operasyonlarla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki politika ve prosedürler konusunda verilen toplam çalışan eğitimi saatlerinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, aksa akrilik, selen tekstil, brisa, iett, pharmavision, şekerbank, garanti, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, arçelik, Mc donald's, tav, havaş, avea, npr, akçansa, akkim, tskb, yapı kredi, borusan, koç holding, limak, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji, opet, tüpraş olmuştur.

İHPG4 göstergesi olan; ayrımcılık konusunda toplam vaka sayısı ve alınan önlemlerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler coca cola , otokar, içdaş, selen tekstil, brisa, Mc donald's, iett, pharmavision, roche, sanofi, npr, akçansa, çimsa, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, koç holding, limak, aygaz, opet, tüpraş, zorlu enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler tav, havaş, avea, akkim, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji olmuştur.

İHPG5 göstergesi olan; örgütlenme özgürlüğünü kullanma ve toplu sözleşme yapma haklarının önemli ölçüde risk altında olabileceği operasyonlar ve bu hakları desteklemek üzere alınan önlemlerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla

açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, selen tekstil, brisa, iett, pharmavision, npr, akçansa, çimsa, akbank, yapı kredi, şekerbank, garanti, koç holding, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler aksa akrilik, Mc donald's, tav, havaş, avea, akkim, limak, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding, ak enerji, opet olmuştur.

İHPG8 göstergesi olan; kurumun operasyonlarıyla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki kurum politikaları veya prosedürleri konusunda eğitilen güvenlik personelinin yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, içdaş, selen tekstil, brisa, Mc donald's, iett, pharmavision, npr, akçansa, çimsa, akbank, yapı kredi, şekerbank, garanti, koç holding, yaşar holding, yüksel holding, opet, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler tav, havaş, bilim ilaç, akbank, limak, stfa, akkök, aygaz olmuştur.

İHPG9 göstergesi olan; yerli halkın haklarının ihlaline ilişkin vakaların toplam sayısı ve alınan önlemlerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, içdaş, brisa, iett, sanofi, çimsa, akbank, yapı ve kredi bankası, şekerbank, aygaz, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, aksa akrilik, selen tekstil, arçelik, Mc donald's, tav, havaş, turkcell, avea, bilim ilaç, pharmavision, roche, npr, akkim, tskb, garanti, koç holding, limaki stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji, zorlu enerji olmuştur. İnsan hakları performans göstergelerinde farklılık bulunan göstergelerde genelde en fazla açıklama yapan işletmeler bursagaz, şekerbank, iett, brisa, en az açıklama yapan işletmeler ise tav, havaş, avea, akkim, stfa, akkök, akenerji olduğu tespit edilmiştir.

Ürün sorumluluğu performans göstergeleri analiz sonuçlarında ÜSPG1, ÜSPG2, ÜSPG3, ÜSPG4, ÜSPG6, ÜSPG7, ÜSPG8, ÜSPG9 göstergeleri için p değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle ürün sorumluluğu performans göstergelerinde işletmelere göre ÜSPG1, ÜSPG2, ÜSPG3, ÜSPG4, ÜSPG6, ÜSPG7, ÜSPG8, ÜSPG9 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H9 hipotezi ÜSPG1, ÜSPG2, ÜSPG3, ÜSPG4, ÜSPG6, ÜSPG7, ÜSPG8, ÜSPG9 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37: Ürün Sorumluluğu Performans Göstergelerinin İşletmelere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

İşletmeler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar								
		ÜSPG1	ÜSPG2	ÜSPG3	ÜSPG4	ÜSPG5	ÜSPG6	ÜSPG7	ÜSPG8	ÜSPG9
Doğuşoto	4	76,00	75,00	67,50	74,00	60,00	72,50	62,50	57,00	58,25
Cocacola	6	76,00	50,75	67,50	49,75	50,83	53,50	49,50	54,17	63,25
Otokar	1	22,50	26,50	16,50	74,00	5,00	72,50	74,50	71,00	71,50
İçdaş	2	76,00	75,00	67,50	74,00	60,00	45,50	74,50	71,00	71,50
Aksa Akrilik	2	22,50	50,75	42,00	49,75	60,00	18,50	49,50	71,00	46,75
Selen Tekstil	1	50,00	75,00	67,50	74,00	60,00	42,50	50,50	71,00	22,00
Arçelik	4	56,13	38,63	67,50	25,50	38,25	65,00	24,50	20,50	22,00
Brisa	2	76,00	75,00	67,50	74,00	60,00	72,50	74,50	71,00	71,50
Mc donald's	2	76,00	26,50	16,50	25,50	5,00	72,50	24,50	20,50	22,00
Tav	1	22,50	26,50	16,50	25,50	60,00	18,50	24,50	20,50	22,00
Havaş	1	22,50	26,50	16,50	25,50	60,00	18,50	24,50	43,00	22,00
Mars Loj	2	49,25	50,75	42,00	49,75	32,50	45,50	49,50	45,75	46,75
Turkcell	3	58,17	42,67	50,50	41,67	45,50	54,50	24,50	20,50	22,00
İett	1	76,00	75,00	67,50	74,00	60,00	72,50	74,50	71,00	71,50
Avea	1	22,50	26,50	16,50	25,50	60,00	18,50	24,50	20,50	22,00
Bilimilaç	3	67,33	75,00	67,50	74,00	60,00	72,50	74,50	71,00	71,50
Pharmavision	1	50,00	26,50	35,50	25,50	16,50	18,50	24,50	20,50	22,00
Roche	2	76,00	75,00	67,50	74,00	38,25	72,50	74,50	71,00	71,50
Sanofi	2	76,00	75,00	51,50	74,00	60,00	72,50	62,50	57,00	58,25
Npr	2	22,50	26,50	16,50	25,50	60,00	18,50	24,50	71,00	22,00
Akçansa	2	36,25	75,00	67,50	74,00	38,25	72,50	74,50	71,00	71,50
Çimsa	3	76,00	75,00	33,50	74,00	60,00	72,50	74,50	71,00	38,50
Akkim	1	22,50	26,50	16,50	25,50	60,00	18,50	24,50	20,50	22,00

Tablo 37'nin Devamı

Akbank	5	22,50	36,20	67,50	35,20	33,90	43,70	34,50	20,50	71,50
Tskb	2	49,25	50,75	42,00	49,75	10,75	45,50	74,50	71,00	71,50
Yapi Kredi	1	22,50	26,50	16,50	25,50	60,00	18,50	74,50	71,00	71,50
Şekerbank	1	76,00	26,50	67,50	25,50	60,00	72,50	74,50	71,00	71,50
Garanti	1	76,00	26,50	67,50	25,50	60,00	72,50	74,50	71,00	71,50
Borusan	5	22,50	45,90	16,50	44,90	42,60	18,50	44,50	40,70	41,80
Doğuş Hold	5	49,70	51,20	44,50	50,00	51,30	49,70	24,50	40,70	41,80
Koç Holding	4	22,50	26,50	59,50	25,50	60,00	59,00	24,50	20,50	22,00
Limak	1	22,50	26,50	16,50	25,50	60,00	72,50	74,50	71,00	71,50
Stfa	1	22,50	26,50	16,50	25,50	60,00	18,50	24,50	20,50	22,00
Akkök	1	22,50	26,50	16,50	25,50	60,00	18,50	24,50	20,50	22,00
Yaşar Hold	3	22,50	26,50	16,50	25,50	60,00	18,50	24,50	20,50	22,00
Yüksel Hold	2	22,50	26,50	42,00	49,75	5,00	72,50	74,50	45,75	71,50
Akenerji	2	22,50	26,50	16,50	25,50	60,00	18,50	24,50	20,50	22,00
Aygaz	3	58,67	58,83	56,83	57,83	60,00	52,50	57,83	71,00	55,00
Opet	3	22,50	26,50	67,50	41,67	60,00	26,50	41,17	44,83	71,50
Tüpraş	3	67,33	75,00	67,50	74,00	45,50	18,50	57,83	71,00	22,00
Zorluenerji	3	58,17	58,83	50,50	57,83	41,67	54,50	74,50	71,00	71,50
Bursagaz	1	76,00	75,00	67,50	74,00	60,00	72,50	74,50	71,00	71,50
χ² (sd: 41)		76,557*	59,689*	70,051*	58,234*	52,205	66,344*	66,679*	70,927*	70,375*

*p <0,05 **p<0,01

ÜSPG1 ketogorisi olan; iyileştirilmek üzere ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkilerinin değerlendirildiği yaşam döngüsü evreleri ve bu prosedürlere tabi olan ana ürün ve hizmet kategorilerinin yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto,coca cola, içdaş, brisa, Mc donald's,iett, roche, sanofi, çimsa, şekerbank, garanti, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, aksa akrilik, tav, havaş, avea, npr, akkim, akbank, yapı kredi, borusan, koç holding, limak, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding, ak enerji, opet olmuştur.

ÜSPG2 göstergesi olan; sonuçların türüne göre, ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkileri ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, içdaş, selen tekstil, brisa, iett, bilim ilaç, roche, sanofi, akçansa, çimsa, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, Mc donald's, tav, havaş, avea, pharmavision, npr, akkim, yapı ve kredi bankası, şekerbank, garanti, koç holding, limak, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding, ak enerji, opet olmuştur.

ÜSPG3 göstergesi olan ; prosedürlerin gerekli gördüğü ürün ve hizmet bilgilerinin türü ve bu bilgi gerekliliklerine tabi olan ana ürün ve hizmetlerin yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, coca cola , içdaş, selen tekstil, arçelik, brisa, iett, bilim ilaç, roche, akçansa, akbank, şekerbank, garanti, opet, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, Mc donald's, tav, havaş, avea, npr, akkim, yapı kredi, borusan, limak, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji olmuştur.

ÜSPG4 göstergesi olan; sonuçların türüne göre ürün ve hizmet bilgileri ve etiketleme ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, içdaş, selen tekstil, brisa, iett, bilim ilaç, rochei sanofi, akçansa, çimsa, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler arçelik, Mc donald's, tav, havaş, avea, pharmavision, npr, akkim, yapı kredi, şekerbank, garanti, koç holding, limak, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerjidir.

ÜSPG6 göstergesi olan; reklam, tanıtım ve sponsorluk da dahil, pazarlama iletişimi ile ilgili yasalara, standartlara ve gönüllü kurallara bağlı kalmaya yönelik programlardan

kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler doğuş oto, otokar, brisa, Mc donald's, iett, bilim ilaç, roche, sanofi, akçansa, çimsa, şekerbank, limak, yüksel holding, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler aksa akrilik, tav, havaş, avea, pharmavision, npr, akkim, yapı kredi, borusan, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji, tüpraş olmuştur.

ÜSPG7 göstergesi olan; sonuçların türüne göre, reklam, tanıtım ve sponsorluk da dahil, pazarlama iletişimi ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, brisa, bilim ilaç, roche, akçansa, çimsa, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, limak, yüksel holding, zorlu enerji, bursagaz olurken, en az açıklama brisa, Mc donald's, tav, havaş, turkcell, avea, pharmavision, npr, akkim, doğuş holding, koç holding, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji olmuştur.

ÜSPG8 göstergesi olan; müşterinin kişisel gizliliğinin ihlalleri ve müşteri verilerinin kaybedilmesi ile ilgili doğrulanmış toplam şikayet sayısından kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, aksa akrilik, selen tekstil, brisa,iett, bilim ilaç, roche, npr, akçansa, çimsa, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, limak aygaz, tüpraş, zorlu enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler arçelik, Mc donald's, tav, turkcell, avea, pharmavision, akkim, akbank, koç holding, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerjidir.

ÜSPG9 göstergesi olan; ürün ve hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değerinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, brisa, iett, bilim ilaç, roche, akçansa, akbank, tskb, yapı kredi, şekerbank, garanti, limak, ak enerji, opet, zorlu enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler selen tekstil, arçelik, Mc donald's, tav, havaş, turkcell, avea ,pharmavision, npr, akkim, koç holding, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji,opet olmuştur.

Ürün sorumluluğu performans gösterge açıklamalarında farklılık bulunan göstergelerde genelde en fazla açıklama yapan işletmeler brisa, roche, içdaş, iett, bilim

ilaç, akçansa, en az açıklama yapan işletmeler ise tav, avea, akkim, stfa, akkök, yaşar holding, akenerji olmuştur.

Toplum performans göstergeleri analiz sonuçlarında TPG1, TPG3, TPG4, TPG6, TPG8 göstergeleri için p değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle toplum performans gösterge açıklamalarında işletmelere göre TPG1, TPG3, TPG4, TPG6, TPG8 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H9 hipotezi TPG1, TPG3, TPG4, TPG6, TPG8 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 38'de verilmiştir.

Tablo 38: Toplum Performans Göstergelerinin İşletmelere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

İşletmeler	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar							
		TPG1	TPG2	TPG3	TPG4	TPG5	TPG6	TPG7	TPG8
Doğuşoto	4	57,75	60,00	57,25	36,13	36,63	49,50	56,75	56,75
Cocacola	6	38,75	49,58	43,83	58,42	67,25	49,50	66,42	66,42
Otokar	1	14,00	14,50	17,00	67,50	76,00	25,00	26,00	26,00
İçdaş	2	75,00	77,00	73,00	67,50	76,00	74,00	74,50	74,50
Aksa Akrilik	2	57,75	28,75	17,00	13,00	49,75	49,50	50,25	50,25
Selen Tekstil	1	14,00	43,00	17,00	13,00	23,50	25,00	26,00	26,00
Arçelik	4	59,75	52,88	17,00	17,75	36,63	50,00	26,00	26,00
Brisa	2	75,00	77,00	73,00	67,50	76,00	74,00	74,50	74,50
Mc donald's	2	14,00	14,50	73,00	13,00	23,50	25,00	26,00	26,00
Tav	1	14,00	14,50	17,00	13,00	23,50	25,00	26,00	26,00
Havaş	1	14,00	14,50	17,00	67,50	76,00	25,00	26,00	26,00
Mars Loj	2	44,50	45,75	73,00	40,25	49,75	49,50	50,25	50,25
Turkcell	3	63,50	56,17	62,50	55,67	23,50	25,00	26,00	26,00
İett	1	75,00	77,00	73,00	67,50	76,00	25,00	74,50	74,50
Avea	1	14,00	14,50	17,00	13,00	23,50	25,00	26,00	26,00
Bilimilaç	3	63,50	54,33	73,00	67,50	23,50	25,00	74,50	74,50
Pharmavision	1	75,00	77,00	73,00	67,50	23,50	25,00	26,00	26,00
Roche	2	57,75	45,75	73,00	67,50	23,50	25,00	74,50	74,50
Sanofi	2	57,75	60,00	41,50	49,75	49,75	49,50	74,50	74,50
Npr	2	14,00	14,50	73,00	67,50	23,50	25,00	26,00	26,00
Akçansa	2	14,00	14,50	73,00	40,25	76,00	74,00	50,25	50,25
Çimsa	3	63,50	77,00	73,00	67,50	76,00	74,00	42,17	42,17
Akkim	1	14,00	14,50	17,00	13,00	23,50	25,00	26,00	26,00

Tablo 38'in Devamı

Akbank	5	47,40	49,80	73,00	67,50	51,00	64,20	35,70	35,70
Tskb	2	44,50	45,75	45,00	40,25	49,75	49,50	50,25	50,25
Yapi Kredi	1	40,50	43,00	17,00	67,50	76,00	74,00	74,50	74,50
Şekerbank	1	75,00	77,00	73,00	67,50	76,00	74,00	74,50	74,50
Garanti	1	75,00	77,00	73,00	13,00	76,00	25,00	74,50	74,50
Borusan	5	75,00	20,20	31,70	34,80	44,50	44,60	45,40	45,40
Doğuş Hold	5	54,30	63,40	73,00	67,50	55,50	34,80	45,40	45,40
Koç Holding	4	40,50	43,00	49,38	40,88	23,50	74,00	26,00	26,00
Limak	1	75,00	77,00	17,00	13,00	51,00	25,00	74,50	74,50
Stfa	1	14,00	14,50	17,00	13,00	23,50	25,00	26,00	26,00
Akkök	1	14,00	14,50	17,00	13,00	23,50	25,00	26,00	26,00
Yaşar Hold	3	14,00	43,00	17,00	32,00	23,50	25,00	26,00	26,00
Yüksel Hold	2	14,00	45,75	17,00	67,50	49,75	74,00	74,50	74,50
Akenerji	2	75,00	14,50	17,00	13,00	37,25	25,00	26,00	26,00
Aygaz	3	52,00	65,67	52,00	43,83	58,50	74,00	58,33	58,33
Opet	3	31,67	65,67	43,83	67,50	58,50	57,67	58,33	58,33
Tüpraş	3	75,00	65,67	17,00	67,50	76,00	74,00	58,33	58,33
Zorluenerji	3	43,17	56,17	54,33	67,50	58,50	57,67	58,33	58,33
Bursagaz	1	75,00	77,00	73,00	67,50	76,00	74,00	74,50	74,50
χ² (sd: 41)		62,565*	55,779	76,279*	68,571*	56,206	58,015*	54,605	68,138*

***p <0,05 **p<0,01**

TPG1 göstergesi olan; giriş, işletme ve çıkış da dahil, operasyonların yerel halk üzerindeki etkilerini değerlendiren ve yöneten tüm programların ve uygulamaların niteliği, kapsamı ve etkililiğinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, brisa, iett, pharmavision, şekerbank, garanti, borusan, limak, ak enerji, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, selen tekstil, Mc donald's, tav, havaş, avea, npr, akçansa, akkim, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding olmuştur.

TPG3 göstergesi olan; kurumun yolsuzluğu önleme politika ve prosedürleri konusunda eğitim alan çalışanların yüzdesinden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, brisa, Mc donald's, mars lojistik, iett, bilim ilaç, pharmavision, roche, npr, akçansa, çimsa, akbank, şekerbank, garanti, doğuş holding, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, aksa akrilik, selen tekstil, arçelik, tav, havaş, avea, akkim, yapı kredi, limak, stfa, akkök, yaşar holding, yüksel holding, ak enerji, tüpraş olmuştur.

TPG4 göstergesi olan; yolsuzluk vakalarına karşı alınan önlemlerden kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler otokar, içdaş, brisa, havaş, iett, bilim ilaç, pharmavision, roche, npr, çimsa, akbank, yapı ve kredi bankası, şekerbank, doğuş holding, yüksel holding, opet, tüpraş, zorlu enerji, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler aksa akrilik, selen tekstil, Mc donald's, tav, avea, akkim, garanti, limak, stfa, akkök, ak enerji olmuştur.

TPG6 göstergesi olan; ülkelere göre siyasi partilere, politikacılara ve ilgili kuruluşlara yapılan mali ve aynı katkılardan kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, brisa, akçansa, çimsa, yapı kredi, şekerbank, koç holding, yüksel holding, aygaz, tüpraş, bursagaz olurken, en az açıklama yapan işletmeler otokar, selen tekstil, Mc donald's, tav, havaş, turkcell, iett, avea, bilim ilaç, pharmavision, roche, npr, akkim, garanti, limak, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji olmuştur.

TPG8 göstergesi olan; yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam kaynaklanan açıklamalar açısından en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, arçelik, iett, bilim ilaç, roche, yapı kredi, şekerbank, limak, yüksel holding, bursagaz olurken, en az açıklama

yapan işletmeler otokar, selen tekstil, atçelik, Mc donald's, tav, havaş, turkcell, avea, pharmavision, npr, akkim, doğuş holding, stfa, akkök, yaşar holding, ak enerji olmuştur.

Toplum performans gösterge açıklamalarında farklılık bulunan göstergelerde genelde en fazla açıklama yapan işletmeler içdaş, brisa, iett, şekerbank, bursagaz, en az açıklama yapan işletmeler ise otokar, selen tekstil, tav, havaş, avea, akkim, stfa, akkök, yaşar holding olarak bulunmuştur.

Yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarında işletmelere göre farklılıklar beraber incelendiğinde anlamlı farklılık bulunan açıklamaların genelde brisa, iett, şekerbank, bursagaz, havaş, akkim, stfa işletmelerinde olduğu görülmüştür. En fazla açıklamanın genelde brisa, iett, şekerbank ve bursagaz tarafından yapıldığı, en az açıklamanın ise havaş, akkim ve stfa tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Farklılık bulunan işletmelerinde farklı sektörlerden olduğu görülmüştür. Dolayısıyla farklılıkların işletme yönetiminin davranışından kaynaklandığı söylenebilir.

Yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamaları sektörlerle, yıllara ve işletmelere göre beraber değerlendirildiğinde tümünde çevresel performans göstergelerinden ÇPG22 göstergesi olan; türüne ve bertaraf yöntemine göre toplam atık ağırlığı, sosyal performans göstergelerinden İUPG1 göstergesi olan; istihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücü ile ilgili açıklamalarda anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Sonuçlar sektörlerle, yıllara ve işletmelere göre beraber değerlendirildiğinde sürdürülebilirlik raporu hazırlayan işletmelerin bu açıklamaları raporlarken farklı yaklaşımlarının olduğu söylenebilir.

Yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamaları sektörlerle, yıllara ve işletmelere göre beraber değerlendirildiğinde tümünde ekonomik performans göstergelerinden EPG1 göstergesi olan; üretilen ve dağıtılan doğrudan ekonomik değer, EPG4 göstergesi olan; devletten alınan önemli mali destek, sosyal performans göstergelerinden İUPG9 göstergesi olan; sendikalarla yapılan toplu sözleşmelerin kapsamına giren sağlık ve güvenlik konuları, İUPG10 göstergesi olan; çalışan kategorisine göre çalışan başına düşen yıllık ortalama eğitim saatleri, İUPG11 göstergesi olan; çalışanların istihdam edilebilirliğinin sürekliliğini destekleyen ve onlara kariyerlerinin bitiminde yardım edecek

beceri geliştirme ve yaşam boyu eğitim programları, İHPG6 göstergesi olan; çocuk işçiliği vakaları açısından önemli risk içerdiği belirlenen operasyonlar ve çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler, ÜSPG5 göstergesi olan; müşteri memnuniyetini ölçen anket sonuçları da dahil olmak üzere, müşteri memnuniyetine yönelik uygulamalar, TPG2 göstergesi olan; yolsuzlukla ilgili riskler yönünden analiz edilen işletme birimlerinin yüzdesi ve toplam sayısı ile ilgili açıklamalarda anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Sonuçlar sektörlere, yıllara ve işlemlere göre beraber değerlendirildiğinde sürdürülebilirlik raporu hazırlayan işletmelerin bu açıklamaları raporlarken benzer yaklaşımlarının olduğu söylenebilir. Sürdürülebilirlik raporlarındaki açıklama farklılıkları ile ilgili hipotez testi sonuçları Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39: Sürdürülebilirlik Raporlarındaki Açıklama Farklılıkları ile İlgili Hipotez Sonuçları

Hipotez No	Hipotez İfadesi	Karar
H1	Ekonomik performans göstergesi açıklamaları <i>sektörlere</i> göre farklılık göstermektedir.	EPG2 ve EPG6 göstergeleri için <i>DESTEKLENDİ</i>
H2	Çevresel performans göstergesi açıklamaları <i>sektörlere</i> göre farklılık göstermektedir.	ÇPG3, ÇPG5, ÇPG7, ÇPG11, ÇPG12, ÇPG13, ÇPG14, ÇPG15, ÇPG16, ÇPG17, ÇPG19, ÇPG20, ÇPG21, ÇPG22, ÇPG27, ÇPG28, ÇPG30 göstergeleri için <i>DESTEKLENDİ</i>
H3	Sosyal performans göstergesi açıklamaları <i>sektörlere</i> göre farklılık göstermektedir.	İUPG1, İUPG2, İUPG3, İUPG5, İUPG6, İUPG7, İUPG14, İHPG3, İHPG4, İHPG7, İHPG8, ÜSPG1, ÜSPG2, ÜSPG3, ÜSPG4, ÜSPG8, TPG5, TPG6 göstergeleri için <i>DESTEKLENDİ</i>
H4	Ekonomik performans göstergesi açıklamaları <i>yıllara</i> göre farklılık göstermektedir.	EPG8 göstergesi için <i>DESTEKLENDİ</i>
H5	Çevresel performans göstergesi açıklamaları <i>yıllara</i> göre farklılık göstermektedir.	ÇPG6, ÇPG9, ÇPG22, ÇPG23, ÇPG25 göstergeleri için <i>DESTEKLENDİ</i>
H6	Sosyal performans göstergesi açıklamaları <i>yıllara</i> göre farklılık göstermektedir.	İUPG1, İUPG8, İUPG12, TPG7, TPG8 göstergeleri için <i>DESTEKLENDİ</i>
H7	Ekonomik performans göstergesi açıklamaları <i>işletmelere</i> göre farklılık göstermektedir.	EPG2, EPG3, EPG5, EPG6, EPG7, EPG8, EPG9 göstergeleri için <i>DESTEKLENDİ</i>
H8	Çevresel performans göstergesi açıklamaları <i>işletmelere</i> göre farklılık göstermektedir.	ÇPG1, ÇPG2, ÇPG3, ÇPG4, ÇPG5, ÇPG6, ÇPG7, ÇPG8, ÇPG10, ÇPG11, ÇPG12, ÇPG13, ÇPG14, ÇPG15, ÇPG16, ÇPG17, ÇPG18, ÇPG19, ÇPG20, ÇPG21, ÇPG22, ÇPG23, ÇPG24, ÇPG26, ÇPG27, ÇPG28, ÇPG29, ÇPG30 göstergeleri için <i>DESTEKLENDİ</i>
H9	Sosyal performans göstergesi açıklamaları <i>işletmelere</i> göre farklılık göstermektedir.	İUPG1, İUPG2, İUPG3, İUPG4, İUPG5, İUPG6, İUPG7, İUPG8, İUPG12, İUPG13, İUPG14, İHPG1, İHPG2, İHPG3, İHPG4, İHPG5, İHPG8, İHPG9, ÜSPG1, ÜSPG2, ÜSPG3, ÜSPG4, ÜSPG6, ÜSPG7, ÜSPG8, ÜSPG9, TPG1, TPG3, TPG4, TPG6, TPG8 göstergeleri için <i>DESTEKLENDİ</i>

4.2. KOBİ ve Büyük Ölçekli İşletme Sürdürülebilirlik Raporlarının Karşılaştırılması

Çalışmada KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılması yapılarak işletme büyüklüğü ile açıklamalar arasında varsa farklılıklar araştırılmıştır. Bu amaçla 2015 yılına kadar sürdürülebilirlik raporu hazırlayan 5 KOBİ'nin 7 adet raporu dikkate alınmıştır. Büyük ölçekli işletme olarak ise içerik analizde yer alan 39 işletmenin 92 adet raporu dikkate alınmıştır. Toplamda 44 işletmenin 99 adet raporu incelenmiştir. Raporlardan elde edilen veri seti SPSS 18.0 Paket Programında analize tabi tutulmuştur. KOBİ sürdürülebilirlik raporlarında öncelikle yönetim yaklaşımı ve performans göstergeleri kısmında açıklama yapılmışsa 1, açıklama yapılmamışsa 0 şeklinde puanlandırma yapılmıştır. Puanlandırmanın bu şekilde yapılmasının nedeni KOBİ'lerin büyük ölçekli işletmeler gibi detaylı rapor hazırlamamasından kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde içerik analizde yer alan büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporları da 1 ve 0 şeklinde yeniden puanlandırılmıştır. Sürdürülebilirlik raporlarından elde edilen verilerin işletmelerin büyüklüklerine göre farklılıklarını belirlemek için SPSS 18.0 Paket Programında Mann Whitney-U Testi yapılmıştır.

4.2.1. İşletme Büyüklüğüne Göre Yönetim Yaklaşımı ve Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

Çalışmada işletme büyüklüğüne göre sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalarda varsa farklılıkların tespiti için yönetim yaklaşımı ve performans göstergeleri olan ekonomik, çevresel ve sosyal performans göstergeleri dikkate alınmıştır. Bu amaçla sürdürülebilirlik raporlarında yer alan 9 adet ekonomik, 30 adet çevresel ve 40 adet sosyal performans gösterge açıklaması kullanılmıştır. Yapılan analizlerde sürdürülebilirlik raporlarında yer alan ekonomik, çevresel ve sosyal performans gösterge açıklamalarının işletme büyüklüğüne göre varsa farklılıkları tespit edilmiştir.

4.2.1.1. İşletme Büyüklüğüne Göre Ekonomik Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

H10 hipotezinde yer alan ekonomik performans gösterge açıklamalarının işletmelerin büyüklüklerine göre varsa farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 40’da verilmiştir.

Analiz sonuçlarında EPG2, EPG3, EPG7, EPG8 ve EPG9 göstergeleri için p değerlerinin 0,05’den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle ekonomik performans gösterge açıklamalarında işletme büyüklükleri itibariyle EPG2, EPG3, EPG7, EPG8 ve EPG9 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H10 hipotezi EPG2, EPG3, EPG7, EPG8 ve EPG9 göstergeleri açısından desteklenmiştir.

Tablo 40: Ekonomik Performans Göstergelerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

İşletme Büyüklüğü	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar								
		EPG1	EPG2	EPG3	EPG4	EPG5	EPG6	EPG7	EPG8	EPG9
KOBİ	7	46,43	26,07	30,64	38,71	34,14	35,64	30,64	21,14	23,57
Büyük ölçekli İşletme	92	50,27	51,82	51,47	50,86	51,21	51,09	51,47	52,20	52,01
U değeri		297,000	154,500*	186,500*	243,000	211,000	221,500	186,500*	120,000**	137,000*

*p <0,05 ** p<0,01

Ekonomik performans gösterge açıklamaları EPG2 göstergesi olan; iklim değişikliğinin kurumun mali sonuçlarına etkisi, riskler ve fırsatlar, EPG3 göstergesi olan; kurumun tanımlanmış fayda planı yükümlülükleri, EPG7 göstergesi olan; yerel işe alma usulleri ve yerel halktan işe alınmış üst yöneticilerin oranları, EPG8 göstergesi olan; ticari, aynı veya hayır amaçlı girişimler, kamu yararına yapılan altyapı yatırımları ve sağlanan hizmetler, EPG9 göstergesi olan; önemli dolaylı ekonomik etkilerden kaynaklanan açıklamalar açısından işletme büyüklüklerine göre farklılık göstermektedir. Tablo 40’da görüldüğü gibi EPG2, EPG3, EPG7, EPG8 ve EPG9 göstergeleri açısından büyük ölçekli işletmelerin KOBİ’lere göre daha fazla açıklama yaptığı tespit edilmiştir.

4.2.1.2. İşletme Büyüklüğüne Göre Çevresel Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

H11 hipotezinde yer alan çevresel performans gösterge açıklamalarının işletmelerin büyüklüklerine göre varsa farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 41’de verilmiştir.

Analiz sonuçlarında ÇPG5, ÇPG6, ÇPG7, ÇPG8, ÇPG11, ÇPG28 ve ÇPG30 göstergeleri için p değerlerinin 0,05’den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle çevresel performans gösterge açıklamalarında işletme büyüklüklerine göre ÇPG5, ÇPG6, ÇPG7, ÇPG8, ÇPG11, ÇPG28 ve ÇPG30 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H11 hipotezi ÇPG5, ÇPG6, ÇPG7, ÇPG8, ÇPG11, ÇPG28 ve ÇPG30 göstergeleri açısından desteklenmiştir.

Tablo 41: Çevresel Performans Göstergelerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

İşletme Büyüklüğü	Rapor Sayısı	Sıra Ortalamalar									
		ÇPG1	ÇPG2	ÇPG3	ÇPG4	ÇPG5	ÇPG6	ÇPG7	ÇPG8	ÇPG9	ÇPG10
KOBİ	7	63,36	41,14	59,00	51,36	32,21	29,14	27,07	36,29	33,07	40,07
Büyük ölçekli İşletme	92	48,98	50,67	49,32	49,90	51,35	51,59	51,74	51,04	51,29	50,76
U değeri		228,500	260,000	259,000	312,500	197,500*	176,000*	161,500*	226,000*	203,500	252,500

İşletme Büyüklüğü	Rapor Sayısı	Sıra Ortalamalar									
		ÇPG11	ÇPG12	ÇPG13	ÇPG14	ÇPG15	ÇPG16	ÇPG17	ÇPG18	ÇPG19	ÇPG20
KOBİ	7	27,57	35,57	33,57	33,07	44,07	66,50	52,21	41,29	60,71	40,07
Büyük ölçekli İşletme	92	51,71	51,10	51,25	51,29	50,45	48,74	49,83	50,66	49,18	50,76
U değeri		165,000*	221,000	207,000	203,500	280,500	206,500	306,500	261,000	247,000	252,500

İşletme Büyüklüğü	Rapor Sayısı	Sıra Ortalamalar									
		ÇPG21	ÇPG22	ÇPG23	ÇPG24	ÇPG25	ÇPG26	ÇPG27	ÇPG28	ÇPG29	ÇPG30
KOBİ	7	36,64	54,50	36,07	46,57	36,57	37,29	33,07	28,57	52,29	31,07
Büyük ölçekli İşletme	92	51,02	49,66	51,06	50,26	51,02	50,97	51,29	51,63	49,83	51,44
U değeri		228,500	290,500	224,500	298,000	228,000	233,000	203,500	172,000*	306,000	189,500*

*p <0,05 ** p<0,01

Çevresel performans gösterge açıklamaları ÇPG5 göstergesi olan; kaynakların korunması ve verimliliği artırma ile sağlanan enerji tasarrufu, ÇPG6 göstergesi olan; enerji verimliliği sağlayan veya yenilenebilir enerji kullanan ürün ve hizmetler sağlama girişimleri ve bu girişimlerin sonucunda enerji gereksinimlerindeki azalmalar, ÇPG7 göstergesi olan; dolaylı enerji tüketimini azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalar, ÇPG8 göstergesi olan; kaynağına göre toplam su çekimi, ÇPG11 göstergesi olan; koruma alanları ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanlardaki araziler, ÇPG28 göstergesi olan; çevresel yasa ve yönetmeliklere uyulmaması halinde uygulanan önemli para cezalarının maddi değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısı, ÇPG30 göstergesi olan; türüne göre toplam çevre koruma harcamaları ve yatırımlarından kaynaklanan açıklamalar açısından işletme büyüklüklerine göre farklılık göstermektedir. Tablo 41’de görüldüğü gibi ÇPG5, ÇPG6, ÇPG7, ÇPG8, ÇPG11, ÇPG28 ve ÇPG30 göstergeleri açısından büyük ölçekli işletmelerin KOBİ’lere göre daha fazla açıklama yaptığı tespit edilmiştir.

4.2.1.3. İşletme Büyüklüğüne Göre Sosyal Performans Gösterge Açıklamalarının Karşılaştırılması

Sürdürülebilirlik raporlarında yer alan sosyal performans göstergeleri; işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş, insan hakları, ürün sorumluluğu, topluma ait alt performans göstergelerinden oluşmaktadır. H12 hipotezinde yer alan sosyal performans gösterge açıklamalarının işletmelerin büyüklüklerine göre varsa farklılıklarını belirlemek amacıyla Mann Whitney-U Testi yapılmıştır.

İşgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans göstergeleri analiz sonuçlarında İUPG3, İUPG4, İUPG5, İUPG8, İUPG12, İUPG13 ve İUPG14 göstergeleri için p değerlerinin 0,05’den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans gösterge açıklamalarında işletme büyüklüklerine göre İUPG3, İUPG4, İUPG5, İUPG8, İUPG12, İUPG13 ve İUPG14 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H12 hipotezi İUPG3, İUPG4, İUPG5, İUPG8, İUPG12, İUPG13 ve İUPG14 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 42’de verilmiştir.

Tablo 42: İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş Performans Göstergelerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

İşletme Büyüklüğü	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar						
		İUPG1	İUPG2	İUPG3	İUPG4	İUPG5	İUPG6	İUPG7
KOBİ	7	44,43	50,43	25,07	24,07	28,64	37,14	43,86
Büyük ölçekli İşletme	92	50,42	49,97	51,90	51,97	51,63	50,98	50,47
U değeri		283,000	319,000	147,500*	140,500*	172,500*	232,000	279,000

İşletme Büyüklüğü	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar						
		İUPG8	İUPG9	İUPG10	İUPG11	İUPG12	İUPG13	İUPG14
KOBİ	7	26,64	33,57	53,50	39,29	29,71	29,71	31,64
Büyük ölçekli İşletme	92	51,78	51,25	49,73	50,82	51,54	51,54	51,40
U değeri		158,500*	207,000	297,500	247,000	180,000*	180,000*	193,500*

*p <0,05 **p<0,01

İşgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans göstergesi açıklamaları İUPG3 göstergesi olan; geçici ya da yarı zamanlı çalışanlara sağlanmayıp tam zamanlı çalışanlara sağlanan sosyal ödemeler ve yardımların ana operasyonlara göre dağılımı, İUPG4 göstergesi olan; toplu iş sözleşmeleri kapsamına giren çalışanların yüzdesi, İUPG5 göstergesi olan; toplu sözleşmelerde belirtilip belirtilmediği de dahil, önemli operasyonel değişiklikler konusunda asgari ihbar süresi, İUPG8 göstergesi olan; ciddi hastalıklarla ilgili olarak işgücü mensuplarına, ailelerine veya yerel halka yardım etmek üzere uygulanan eğitim, öğretim, rehberlik, hastalık önleme ve risk kontrol programları, İUPG12 göstergesi olan; düzenli şekilde performans ve kariyer gelişimi değerlendirmesi alan çalışanların yüzdesi, İUPG13 göstergesi olan; çalışanların cinsiyet, yaş grubu, azınlık grubu üyeliği ve diğer çeşitlilik göstergelerine göre dağılımı ve yönetim organlarının kompozisyonu, İUPG14 göstergesi olan; çalışan kategorisine göre erkek çalışanların kök ücretlerinin kadınlarınkine oranından kaynaklanan açıklamalar açısından işletme büyüklüklerine göre farklılık göstermektedir. Tablo 42’de görüldüğü gibi İUPG3, İUPG4, İUPG5, İUPG8, İUPG12, İUPG13 ve İUPG14 göstergeleri açısından büyük ölçekli işletmelerin KOBİ’lere göre daha fazla açıklama yaptığı tespit edilmiştir.

İnsan hakları performans göstergeleri analiz sonuçlarında tüm göstergeler için p değerleri 0,05’ten büyük çıkmıştır. Bu bulgulardan hareketle insan hakları performans

gösterge açıklamalarında işletme büyüklüklerine göre tüm göstergeler için anlamlı bir farklılık yoktur. Dolayısıyla H12 hipotezi insan hakları performans göstergeleri açısından desteklenmemiştir. Yapılan Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 43’de verilmiştir.

Tablo 43: İnsan Hakları Performans Göstergelerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

İşletme Büyüklüğü	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar								
		İHPG1	İHPG2	İHPG3	İHPG4	İHPG5	İHPG6	İHPG7	İHPG8	İHPG9
KOBİ	7	41,14	43,71	45,14	39,29	45,29	57,00	39,79	36,07	36,07
Büyük ölçekli İşletme	92	50,67	50,48	50,37	50,82	50,36	49,47	50,78	51,06	51,06
U değeri		260,000	278,000	288,000	247,000	289,000	273,000	250,500	224,500	224,500

*p <0,05 **p<0,01

Ürün sorumluluğu performans göstergeleri analiz sonuçlarında ÜSPG5 ve ÜSPG9 göstergeleri için p değerlerinin 0,05’den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle ürün sorumluluğu performans gösterge açıklamalarında işletme büyüklüklerine göre ÜSPG5 ve ÜSPG9 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H12 hipotezi ÜSPG5 ve ÜSPG9 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 44’de verilmiştir.

Tablo 44: Ürün Sorumluluğu Performans Göstergelerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

İşletme Büyüklüğü	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar								
		ÜSPG1	ÜSPG2	ÜSPG3	ÜSPG4	ÜSPG5	ÜSPG6	ÜSPG7	ÜSPG8	ÜSPG9
KOBİ	7	44,71	42,14	45,29	41,14	34,50	34,00	40,00	50,00	30,50
Büyük ölçekli İşletme	92	50,40	50,60	50,36	50,67	51,18	51,22	50,76	50,00	51,48
U değeri		285,000	267,000	289,000	260,000	213,500*	210,000	252,000	322,000	185,500*

*p <0,05 **p<0,01

Ürün sorumluluğu performans gösterge açıklamaları ÜSPG5 göstergesi olan; müşteri memnuniyetini ölçen anket sonuçları da dahil olmak üzere, müşteri memnuniyetine yönelik uygulamalar, ÜSPG9 göstergesi olan; ürün ve hizmetlerin tedariki

ve kullanımı ile ilgili yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değerinden kaynaklanan açıklamalar açısından işletme büyüklüklerine göre farklılık göstermektedir. Tablo 44’de görüldüğü gibi ÜSPG5 ve ÜSPG9 göstergeleri açısından büyük ölçekli işletmelerin KOBİ’lere göre daha fazla açıklama yaptığı tespit edilmiştir.

Toplum performans göstergeleri analiz sonuçlarında TPG1, TPG2, TPG5 göstergeleri için p değerlerinin 0,05’den küçük olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle toplum performans gösterge açıklamalarında işletme büyüklüklerine göre TPG1, TPG2, TPG5 göstergeleri açısından anlamlı bir fark olduğu ifade edilebilir. Diğer göstergeler açısından ise istatistiksel olarak sonuçlar anlamlı çıkmamıştır. Dolayısıyla H12 hipotezi TPG1, TPG2, TPG5 göstergeleri açısından desteklenmiştir. Yapılan Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 45’de verilmiştir.

Tablo 45: Toplum Performans Göstergelerinin İşletme Büyüklüğüne Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları

İşletme Büyüklüğü	Rapor Sayısı	Sıralı Ortalamalar							
		TPG1	TPG2	TPG3	TPG4	TPG5	TPG6	TPG7	TPG8
KOBİ	7	29,00	30,00	39,50	35,50	32,00	33,57	34,50	32,50
Büyük ölçekli İşletme	92	51,60	51,52	50,80	51,10	51,37	51,25	51,18	51,33
U değeri		175,000*	182,000*	248,500	220,500	196,000*	207,000	213,500	199,500

*p <0,05 **p<0,01

Toplum performans gösterge açıklamaları TPG1 göstergesi olan; giriş, işletme ve çıkış da dahil, operasyonların yerel halk üzerindeki etkilerini değerlendiren ve yöneten tüm programların ve uygulamaların niteliği, kapsamı ve etkililiği, TPG2 göstergesi olan; yolsuzlukla ilgili riskler yönünden analiz edilen işletme birimlerinin yüzdesi ve toplam sayısı, TPG5 göstergesi olan; kamu politikalarına karşı tutum ve kamu politikası geliştirmeye ve lobi faaliyetlerine katılmadan kaynaklanan açıklamalar açısından işletme büyüklüklerine göre farklılık göstermektedir. Tablo 45’de görüldüğü gibi TPG1, TPG2, TPG5 göstergeleri açısından büyük ölçekli işletmelerin KOBİ’lere göre daha fazla açıklama yaptığı tespit edilmiştir.

Sürdürülebilirlik Raporlarına Yönelik Bulgular Şekil 6’da özetlenmiştir.

Şekil 6: Sürdürülebilirlik Raporlarına Yönelik Bulgular

Sürdürülebilirlik Raporlarının İçerik Analizi Frekans Dağılımı Sonuçları	Raporlarda Yer Alan Açıklamaların Sektörlere göre Karşılaştırılması Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	Raporlarda Yer Alan Açıklamaların Yıllara göre Karşılaştırılması Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	Raporlarda Yer Alan Açıklamaların İşletmelere göre Karşılaştırılması Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	KOBİ ve Büyük Ölçekli İşletmelerin Sürdürülebilirlik Raporlarının Karşılaştırılması Mann-Whitney U Testi Sonuçları
İşletmelerin strateji ve profil açıklamalarını yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarından daha fazla açıkladığı görülmüştür.	Sektörlere göre açıklamalar beraber incelendiğinde en fazla açıklamanın toptan ve perakende ticaret sektöründe, en az açıklamanın ise ulaştırma ve haberleşme sektöründe yapıldığı tespit edilmiştir.	Yıllara göre açıklamalar beraber incelendiğinde açıklamaların en fazla 2013 yılında en az ise 2008 yılında yapıldığı görülmüştür.	İşletmelere göre açıklamalar beraber incelendiğinde en fazla açıklamanın brisa, iett, şekerbank, bursagaz tarafından yapıldığı, en az açıklamanın ise havaş, akkim, stfa tarafından yapıldığı tespit edilmiştir.	KOBİ ve büyük ölçekli işletmelere ait sürdürülebilirlik raporları karşılaştırıldığında büyük ölçekli işletmelerin raporlarında KOBİ raporlarına oranla daha fazla açıklamanın yer aldığı görülmüştür

Şekil 6’ da görüldüğü gibi işletmelerin strateji ve profil açıklamalarını yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarından daha fazla açıkladığı tespit edilmiştir. Raporlarda yer alan açıklamalar karşılaştırıldığında sektörler, yıllara ve işletmelere göre farklılıklar olduğu görülmüştür. KOBİ ve büyük ölçekli işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalar beraber incelendiğinde ise büyük ölçekli işletmelerin KOBİ’lere oranla raporlarında sürdürülebilirlik ile ilgili açıklamalara daha fazla yer verdiği tespit edilmiştir. Büyük ölçekli işletmelerin rekabet avantajı sağlamak, verimliliği, çalışan moralini, işletme itibarını, şeffaflıktan dolayı kredi değerliliğini arttırmak, maliyetleri azaltmak, uzun vadede kârını yükseltmek için sürdürülebilirlik açıklamalarına önem verdiği söylenebilir. Ayrıca sürdürülebilirliğe önem veren işletmelerin marka değerinin arttığı, maliyet tasarrufu ile birlikte kârlılığın yükseldiği, tüketici taleplerinin arttığı, etkin

bir risk yönetimi sağlandığı ve ömürlerinin uzadığı söylenebilir. KOBİ'lerin genelde vasıfsız işgücü ile çalıştığı, kurumsallık düzeylerinin düşük olduğu, finansal kaynaklara ulaşım konusunda zorluk çektiği ve yasal düzenlemelerin eksikliğinden dolayı büyük işletmelere oranla daha az sürdürülebilirlik açıklamalarına yer verdiği düşünülmektedir. 2010 yılında Wong, 2013 yılında Ramos ve diğerleri tarafından yapılan çalışmalarda da KOBİ'lerin çok az bir kısmının sürdürülebilirlik raporu hazırladığı ve büyük işletmelere oranla raporlarında daha az açıklamanın yer aldığı görülmüştür. KOBİ ve büyük işletmelerle ilgili hipotez sonuçları Tablo 46'da verilmiştir.

Tablo 46: KOBİ ve Büyük Ölçekli İşletmelerin Raporlarının Karşılaştırılmasıyla İlgili Hipotez Sonuçları

Hipotez No	Hipotez İfadesi	Karar
H10	Ekonomik performans gösterge açıklamaları işletmelerin <i>büyükliklerine</i> göre farklılık göstermektedir.	EPG2, EPG3, EPG7, EPG8, EPG9 göstergeleri için <i>DESTEKLENDİ</i>
H11	Çevresel performans gösterge açıklamaları işletmelerin <i>büyükliklerine</i> göre farklılık göstermektedir.	ÇPG5, ÇPG6, ÇPG7, ÇPG8, ÇPG11, ÇPG28, ÇPG30 göstergeleri için <i>DESTEKLENDİ</i>
H12	Sosyal performans gösterge açıklamaları işletmelerin <i>büyükliklerine</i> göre farklılık göstermektedir.	İUPG3, İUPG4, İUPG5, İUPG8, İUPG12, İUPG13, İUPG14, ÜSPG5, ÜSPG9, TPG1, TPG2, TPG5 göstergeleri için <i>DESTEKLENDİ</i>

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. KOBİ'LERE UYGUN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANS GÖSTERGELERİNE YÖNELİK BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Türkiye'de KOBİ sürdürülebilirlik raporlarının sayısının az olduğu ve raporlarda yer alan açıklamaların yetersiz olduğu tespit edilmiştir. KOBİ'lerin sürdürülebilirlik konusunda yaşadıkları sorunlar ve ülke ekonomilerindeki önemli yerleri göz önüne alındığında KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirilmiştir. Bu nedenle geliştirilen ölçekle ilgili anket çalışması için Türkiye'deki KOBİ'lerden küçük ve orta boy olanlar dikkate alınmıştır. Türkiye'de çalışan sayısına göre küçük ve orta boy 137.950 KOBİ olduğu tespit edilmiştir. Anakütlenin 100.000 ve üzeri olması durumunda %5 hata düzeyinde örneklem büyüklüğünün 384 olmasının yeterli olduğu bilinmektedir. Bu nedenle en az 384 KOBİ ile anket yapılması hedeflenmiş ve 398 KOBİ ile anket tamamlanmıştır. Toplanan anketlerden elde edilen veriler öncelikle SPSS 18.0 Paket Programında AFA ile test edilmiştir. Çalışmanın devamında ise AMOS (Analysis of Moment Structures) 20.0 paket programında DFA yapılmıştır. Ayrıca ankete verilen cevaplar arasında çalışan sayılarına ve sektörlerimize göre varsa farklılıklar t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analiziyle tespit edilmiştir.

Ankete katılan KOBİ'lerin 12'si (% 3,01) madencilik ve taşocakçılığı, 134'ü (% 33,6) imalat, 23'ü (% 5,77) elektrik, gaz ve su, 22'si (% 5,52) inşaat ve bayındırlık, 76'sı (% 19,09) toptan ve perakende ticaret, 37'si (% 9,29) oteller ve lokantalar, 18'i (% 4,52) ulaştırma ve haberleşme, 20'si (% 5,02) mali hizmetler, 10'u (%2,51) gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri, 22'si (% 5,52) eğitim, sağlık ve spor, 24'ü (% 6,03) sağlık işleri ve sosyal hizmetler sektöründe faaliyet göstermektedir. Bu KOBİ'lerin 144'ü (% 36,1) TR1(İstanbul), 17'si (% 4,3) TR2 (Batı Marmara), 41'i (% 10,3) TR3 (Ege), 42'si (% 10,5) TR4 (Doğu Marmara), 38'i (% 9,5) TR5 (Batı Anadolu), 9'u (% 2,2) TR6 (Akdeniz), 35'i

(% 8,8) TR7 (Orta Anadolu), 17'si (% 4,3) TR8 (Batı Karadeniz), 35'i (% 8,8) TR9 (Doğu Karadeniz), 4'ü (% 1) TRA (Kuzeydoğu Anadolu), 4'ü (% 1) TRB (Ortadoğu Anadolu), 12'si (% 3) TRC (Güneydoğu Anadolu) bölgelerinde faaliyet göstermektedir. KOBİ'lerin 241'i (% 60,5) 10-49 arasında çalışan sayısına, 157'si (% 39,5) 50-249 arasında çalışan sayısına sahiptir. KOBİ'lerin özellikleri Tablo 47'de verilmiştir.

Tablo 47: Çalışmadaki KOBİ'lerin Özellikleri

Sektör	KOBİ Sayısı	Bölge	KOBİ Sayısı
Madencilik ve taşocakçılığı	12 (% 3,01)	TR1 (İstanbul)	144 (% 36,1)
İmalat	134 (% 33,6)	TR2 (Batı Marmara)	17 (% 4,3)
Elektrik, gaz ve su	23 (% 5,77)	TR3 (Ege)	41 (% 10,3)
İnşaat ve bayındırlık	22 (% 5,52)	TR4 (Doğu Marmara)	42 (% 10,5)
Toptan ve perakende ticaret	76 (% 19,09)	TR5 (Batı Anadolu)	38 (% 9,5)
Oteller ve lokantalar	37 (% 9,29)	TR6 (Akdeniz)	9 (% 2,2)
Ulaştırma ve haberleşme	18 (% 4,52)	TR7 (Orta Anadolu)	35 (% 8,8)
Mali hizmetler	20 (% 5,02)	TR8 (Batı Karadeniz)	17 (% 4,3)
Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri	10 (% 2,51)	TR9 (Doğu Karadeniz)	35 (% 8,8)
Eğitim, sağlık ve spor	22 (% 5,52)	TRA (Kuzeydoğu Anadolu)	4 (% 1)
Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	24 (% 6,03)	TRB (Orta Anadolu)	4 (% 1)
Çalışan Sayısı	KOBİ Sayısı	TRC (Güneydoğu Anadolu)	12 (% 3)
10-49 arası	241 (% 60,5)		
50-249	157 (% 39,5)		

Anket sonuçları değerlendirildiğinde cevapların ortalamalarının 3 ile 4 arasında olduğu görülmüştür. Ankete katılan KOBİ'lerin cevapları değerlendirildiğinde cevapların ortalaması 3 ile 3,5 arasında ise kararsızım şeklinde, 3,5 ile 4 arasında ise sorulara katılıyorum şeklinde cevap verildiği ifade edilebilir. Tablo 48'de ankette yer alan KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerini belirlemeye yönelik sorulara verilen cevapların ortalama ve standart sapmaları verilmiştir.

Tablo 48: KOBİ'lere Uygun Sürdürülebilirlik Performans Göstergelerine Yönelik Ölçek Geliştirmeye İlgili Anket Cevaplarının Ortalama ve Standart Sapmaları

Sorular	Ortalama	Standart Sapma	Yargı
Çevre			
Enerji tüketimi ve tasarrufu miktarını raporlamak mümkündür.	3,5763	0,92693	Katılıyorum
Toplam su kullanımını, geri dönüştürülen ve yeniden kullanılan suyun miktarını raporlamak mümkündür.	3,0226	1,10245	Kararsızım
Faaliyetlerimiz sırasında koruduğumuz veya iyileştirdiğimiz doğal yaşam alanları ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.	3,1864	1,04677	Kararsızım
Faaliyetlerimiz sırasında ortaya çıkan sera gazı ve diğer hava emisyonları miktarını raporlamak mümkündür.	3,127	1,08499	Kararsızım
Ürünlerin veya hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmak için yapılan girişimleri raporlamak mümkündür.	3,4181	1,04191	Kararsızım
Faaliyetlerimiz sırasında malzemelerin taşınmasından ve çalışanların ulaşımından kaynaklanan çevresel etkileri (enerji kullanımı, emisyonlar, sıvı atıklar vs.) raporlamak mümkündür.	3,2090	1,00923	Kararsızım
Çevreyi korumaya yönelik yapılan harcamaların miktarını raporlamak mümkündür.	3,5706	1,02072	Katılıyorum
Ürün Sorumluluğu			
Ürünlerin veya hizmetlerin sağlık ve güvenlik ile ilgili yönetmeliklere uyum sağlaması ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.	3,9322	0,80194	Katılıyorum
Ürün veya hizmet bilgilerinin etiketlenmesinde yönetmeliklere uyum sağlanması ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.	3,8531	0,88607	Katılıyorum
Pazarlama yaklaşımı hakkında yasalara bağlı kalınması ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.	3,6497	1,04523	Katılıyorum
Müşterinin kişisel gizliliğinin ihlalleri (müşteri verilerinin sızdırılması, kaybedilmesi vs.) ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.	3,4407	1,13725	Kararsızım
Ürünlerin veya hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen cezalar ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.	3,8305	0,93211	Katılıyorum
İnsan Hakları			
Ayrımcılık (din, dil, ırk vs.) konusunda yaşanan toplam olay sayısını ve alınan önlemleri raporlamak mümkündür.	3,1921	1,18098	Kararsızım
Çalışanlarımızın örgütlenme özgürlüğünü kullanma ve toplu sözleşme yapma hakları ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.	3,3390	1,19102	Kararsızım
Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik alınan önlemleri raporlamak mümkündür.	3,7797	0,97236	Katılıyorum
Zorunlu tutarak çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına yönelik alınan önlemleri raporlamak mümkündür.	3,6328	1,04753	Katılıyorum
İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş			
İstihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücünü raporlamak mümkündür.	3,9774	0,86573	Katılıyorum
İş sağlığı ve güvenliği programlarının izlenmesine yardım eden işgücünün sayısını raporlamak mümkündür.	4,0734	0,74637	Katılıyorum
Çalışan başına düşen yıllık ortalama eğitim saatlerini raporlamak mümkündür.	3,8644	1,01339	Katılıyorum
Çalışanların cinsiyet, yaş grubuna göre dağılımını raporlamak mümkündür.	4,3503	0,68375	Katılıyorum
Toplum			
Faaliyetlerimizin yerel halk üzerindeki etkilerini raporlamak mümkündür.	3,2316	1,06468	Kararsızım
Kamu politikası geliştirilmesinde işletmemizin sağladığı katkıları raporlamak mümkündür.	3,4633	1,00570	Kararsızım
Rekabeti kısıtlayan davranışa yönelik yapılan yasal işlemleri raporlamak mümkündür.	3,4181	1,05276	Kararsızım
Yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen cezaları raporlamak mümkündür.	3,9379	0,88650	Katılıyorum

Tablo 48’de cevapların ortalaması 3,5 ile 4 arasında olan sorularda KOBİ’lerin bu açıklamaları rahatça raporlayabileceği görülmüştür. Dolayısıyla enerji tüketimi ve tasarrufu miktarını, çevreyi korumaya yönelik yapılan harcamaların miktarını, ürünlerin veya hizmetlerin sağlık ve güvenlik ile ilgili yönetmeliklere uyum sağlaması ile ilgili bilgileri, ürün veya hizmet bilgilerinin etiketlenmesinde yönetmeliklere uyum sağlanması ile ilgili bilgileri, pazarlama yaklaşımı hakkında yasalara bağlı kalınması ile ilgili bilgileri, ürünlerin veya hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen cezalar ile ilgili bilgileri, çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik alınan önlemleri, zorunlu tutarak çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına yönelik alınan önlemleri, istihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücünü, iş sağlığı ve güvenliği programlarının izlenmesine yardım eden işgücünün sayısını, çalışan başına düşen yıllık ortalama eğitim saatlerini, çalışanların cinsiyet, yaş grubuna göre dağılımını, yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen cezalarla ilgili bilgileri KOBİ’lerin raporlamasının mümkün olduğu söylenebilir.

Cevapların ortalaması 3 ile 3,5 arasında olan sorularda ise KOBİ’lerin bu açıklamaları raporlayabilmekte kararsız olduğu görülmüştür. Dolayısıyla toplam su kullanımı, geri dönüştürülen ve yeniden kullanılan suyun miktarı, faaliyetlerimiz sırasında koruduğumuz veya iyileştirdiğimiz doğal yaşam alanları ile ilgili bilgiler, faaliyetlerimiz sırasında ortaya çıkan sera gazı ve diğer hava emisyonları miktarı, ürünlerin veya hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmak için yapılan girişimler, faaliyetlerimiz sırasında malzemelerin taşınmasından ve çalışanların ulaşımından kaynaklanan çevresel etkiler, müşterinin kişisel gizliliğinin ihlalleri ile ilgili bilgiler, ayrımcılık konusunda yaşanan toplam olay sayısı ve alınan önlemler, çalışanlarımızın örgütlenme özgürlüğünü kullanma ve toplu sözleşme yapma hakları ile ilgili bilgiler, faaliyetlerimizin yerel halk üzerindeki etkileri, kamu politikası geliştirilmesinde işletmemizin sağladığı katkılar, rekabeti kısıtlayan davranışa yönelik yapılan yasal işlemler ile ilgili açıklamaların raporlanması hakkında KOBİ’lerin net bilgilerinin olmadığı veya KOBİ’lerin bu açıklamaları raporlarken zorlanabileceği söylenebilir.

5.1. Açıklayıcı Faktör Analizi

Çalışmada GRI, UNGC Rehberlerinden ve literatürden yararlanılarak bir anket hazırlanmıştır. Bu anket çalışmasıyla amaçlanan KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirmektir.

KOBİ'ler ile yapılan anketlerden elde edilen veriler öncelikle AFA ile test edilmiştir. AFA sonucunda çalışmada KMO değeri 0,887 ve Barlett Testi χ^2 değeri 1695,352, anlamlılık değeri ,000, serbestlik derecesi 276 olarak bulunmuştur. KMO'nun % 60'dan büyük, Barlett Testinin 0,05'ten küçük yani anlamlı olması verilerin analize uygun olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın devamında faktör sayısının belirlenmesinde özdeğer istatistiği kriteri dikkate alınmış ve temel bileşenler analizi yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin boyutlarını belirleyebilmek amacıyla yapılan temel bileşenler analizi sonucunda incelenen ortak varyans değerlerinin 0,50'den düşük olması durumunda soruların ölçekten çıkarılması uygun görülmüştür. Faktörlerin elde edilmesinde ise varimax tekniği kullanılmıştır. Belirlenen ölçütlere uymayan soruların (Ç1, Ç6, Ç8, İH1, İH6, İH7, İU2, T2) elenmesi ve yinelenen analizler sonucunda ölçeğin 5 boyutlu ve 24 sorudan oluşan bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Analizler sonucunda elde edilen faktör yükleri, özdeğerler, açıklanan varyans yüzdeleri, alfa katsayıları Tablo 49'da verilmiştir.

Tablo 49: KOBİ'lere Uygun Sürdürülebilirlik Performans Göstergelerinin Boyutları

Sorular	F1	F2	F3	F4	F5
1.Çevre					
Ç4: Faaliyetlerimiz sırasında koruduğumuz veya iyileştirdiğimiz doğal yaşam alanları ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.	0,706				
Ç7: Ürünlerin veya hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmak için yapılan girişimleri raporlamak mümkündür.	0,679				
Ç10: Çevreyi korumaya yönelik yapılan harcamaların miktarını raporlamak mümkündür.	0,652				
Ç9: Faaliyetlerimiz sırasında malzemelerin taşınmasından ve çalışanların ulaşımından kaynaklanan çevresel etkileri (enerji kullanımı, emisyonlar, sıvı atıklar vs.) raporlamak mümkündür.	0,645				
Ç5: Faaliyetlerimiz sırasında ortaya çıkan sera gazı ve diğer hava emisyonları miktarını raporlamak mümkündür.	0,642				
Ç3: Toplam su kullanımını, geri dönüştürülen ve yeniden kullanılan suyun miktarını raporlamak mümkündür.	0,585				
Ç2: Enerji tüketimi ve tasarrufu miktarını raporlamak mümkündür.	0,501				
2.Ürün Sorumluluğu					
ÜS2: Ürün veya hizmet bilgilerinin etiketlenmesinde yönetmeliklere uyum sağlanması ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.		0,756			
ÜS1: Ürünlerin veya hizmetlerin sağlık ve güvenlik ile ilgili yönetmeliklere uyum sağlaması ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.		0,691			
ÜS3: Pazarlama yaklaşımı hakkında yasalara bağlı kalınması ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.		0,667			
ÜS4: Müşterinin kişisel gizliliğinin ihlalleri (müşteri verilerinin sızdırılması, kaybedilmesi vs.) ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.		0,612			
ÜS5: Ürünlerin veya hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen cezalar ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.		0,605			
3.İnsan Hakları					
İH4: Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik alınan önlemleri raporlamak mümkündür.			0,765		
İH5: Zorunlu tutarak çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına yönelik alınan önlemleri raporlamak mümkündür.			0,761		
İH2: Ayrımcılık (din, dil, ırk vs.) konusunda yaşanan toplam olay sayısını ve alınan önlemleri raporlamak mümkündür.			0,735		
İH3: Çalışanlarımızın örgütlenme özgürlüğünü kullanma ve toplu sözleşme yapma hakları ile ilgili bilgileri raporlamak mümkündür.			0,647		
4.İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş					
İÜ5: Çalışanların cinsiyet, yaş grubuna göre dağılımını raporlamak mümkündür.				0,697	
İÜ3: İş sağlığı ve güvenliği programlarının izlenmesine yardım eden işgücünün sayısını raporlamak mümkündür.				0,663	
İÜ4: Çalışan başına düşen yıllık ortalama eğitim saatlerini raporlamak mümkündür.				0,657	
İÜ1: İstihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücünü raporlamak mümkündür.				0,590	
5.Toplum					
T4: Rekabeti kısıtlayan davranışa yönelik yapılan yasal işlemleri raporlamak mümkündür.					0,708
T5: Yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen cezaları raporlamak mümkündür.					0,607
T3: Kamu politikası geliştirilmesinde işletmemizin sağladığı katkıları raporlamak mümkündür.					0,580
T1: Faaliyetlerimizin yerel halk üzerindeki etkilerini raporlamak mümkündür.					0,503
Özdeğerler	3,565	3,061	2,748	2,486	2,057
Açıklanan Varyanslar (%)	14,855	12,754	11,452	10,358	8,572
Cronbach Alfa değerleri	0,806	0,791	0,809	0,722	0,741
Ölçeğin toplam Cronbach Alfa değeri 0,903					
KMO değeri 0,887					
Barlett Testi χ^2 değeri 1695,352					

Tablo 49’da görüldüğü gibi ölçekte özdeğeri 1’den büyük olan 5 faktör bulunmuştur. Bu 5 faktörün açıkladıkları toplam varyansın %57,991’dir. Toplam varyansın açıklama düzeyinin %50’nin üzerinde olması yapı geçerliliği için önemli göstergelerden biri olarak kabul edilir (Kalaycı, 2010: 328) . Birinci faktör toplam varyansın %14,855’ini, ikinci faktör %12,754’ünü, üçüncü faktör %11,452’sini, dördüncü faktör %10,358’ini, beşinci faktör %8,572’sini açıklamaktadır. AFA sonucunda birinci faktörün 7 sorudan (Ç4, Ç7, Ç10, Ç9, Ç5, Ç3, Ç2), ikinci faktörün 5 sorudan (ÜS2, ÜS1, ÜS3, ÜS4, ÜS5), üçüncü faktörün 4 sorudan (İH4, İH5, İH2, İH3) , dördüncü faktörün 4 sorudan (İU5, İU3, İU4, İU1), beşinci faktörün 4 sorudan (T4, T5, T3, T1) oluştuğu görülmüştür. Birinci faktörün yük değerlerinin 0,706 ile 0,501 arasında, ikinci faktörün yük değerlerinin 0,756 ile 0,605 arasında, üçüncü faktörün yük değerlerinin 0,765 ile 0,647 arasında, dördüncü faktörün yük değerlerinin 0,697 ile 0,590 arasında, beşinci faktörün yük değerlerinin 0,708 ile 0,503 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeği oluşturan faktörlerin içerdikleri ifadeler incelendiklerinde birinci faktör literatürle paralellik gösterecek şekilde Çevre (Ç), ikinci faktör Ürün Sorumluluğu (ÜS) , üçüncü faktör İnsan Hakları (İH), dördüncü faktör İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş (İU), beşinci faktör Toplum (T) şeklinde isimlendirilmiştir. KOBİ’lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergeleri boyutlarının güvenilirlik çalışması için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach Alfa katsayısı çevre boyutunda 0,806, ürün sorumluluğu boyutunda 0,791, insan hakları boyutunda 0,809, işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş boyutunda 0,722, toplum boyutunda 0,741 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tüm soruları için güvenilirlik göstergesi olan Cronbach Alfa katsayısı 0,903 olarak bulunmuştur. Ölçek değeri 0,80 ile 1 arasındaki Cronbach Alfa katsayısı değerini aldığı için yüksek derecede güvenilir olarak kabul edilmiştir. Çalışmada AFA’nın ardından aşağıdaki gibi DFA uygulanmıştır.

5.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Çalışmada öncelikle AFA ile elde edilen model AMOS 20.0 istatistik programı kullanılarak DFA ile test edilmiştir. DFA’da modelin geçerliliğini değerlendirmek için çok sayıda uyum indeksleri kullanılmaktadır. Çalışmada Ki-Kare Uyum Testi (χ^2), Uyum İyiliği İndeksi (GFI), Ayarlanmış Uyum İyiliği İndeksi (AGFI), Yaklaşım Hataları Ortalama Karekökü (RMSEA), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Normlu Uyum İndeksi (NFI) kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda önerilen modelin ve analiz

verisinin istatistiksel olarak uygunluğunu test eden χ^2 değeri 548,911 olarak bulunmuştur. χ^2 değerinin düşük olması istenir. Bu değer örneklem büyüklüğüne duyarlı olduğu için büyük örneklerde yüksek χ^2 değerine ulaşılacağından serbestlik derecesi ile düzeltilen χ^2 / sd değeri kullanılmaktadır. Çalışmada χ^2 / sd değeri 1,382 olarak bulunmuştur. 3 ve altındaki χ^2 / sd değeri iyi uyum olarak görülmektedir. Modelin uyumunu gösteren diğer uyum indeks değerlerinden GFI değeri 0,902, AGFI değeri 0,881, RMSEA değeri 0,055, CFI değeri 0,896, NFI değeri 0,828 olarak bulunmuştur. Çalışmada bulunan uyum indeks değerleri ve kabul edilebilirlik düzeyleri Tablo 50’de verilmiştir.

Tablo 50: DFA’da Uyum İndeksleri Sonuçları

Uyum İndeksleri	Kabul Edilebilir Eşlik Düzeyleri	Ölçülen Değerler
χ^2	$0 \leq \chi^2 \leq 2 sd$ iyi uyum, $2sd < \chi^2 \leq 3sd$ kabul edilebilir uyum, önemsiz p değeri ($p > 0,05$)	548,911
χ^2 / sd	$0 \leq \chi^2 / sd \leq 3$ iyi uyum, $3 < \chi^2 / sd \leq 5$ kabul edilebilir uyum	1,382
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1$ iyi uyum, $0,90 \leq GFI < 0,95$ kabul edilebilir uyum	0,902
AGFI	$0,90 \leq AGFI \leq 1$ iyi uyum, $0,80 \leq AGFI < 0,90$ kabul edilebilir uyum	0,881
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$ iyi uyum, $0,05 < RMSEA \leq 0,10$ kabul edilebilir uyum	0,055
CFI	$0,95 \leq CFI \leq 1$ iyi uyum, $0,80 \leq CFI < 0,95$ kabul edilebilir uyum	0,896
NFI	$0,95 \leq NFI \leq 1$ iyi uyum, $0,90 \leq NFI < 0,95$ kabul edilebilir uyum	0,828

Tablo 50’de görüldüğü gibi sadece NFI değeri kabul sınırları içerisinde değildir. Diğer tüm uyum indeksleri kabul sınırları içersindedir. Ölçüm modeline ait faktör yükleri, standart olmayan değerler, standart hatalar, t, açıklanan varyans ve güvenilirlik değerleri Tablo 51’de verilmiştir.

Tablo 51: Ölçüm Modeli Sonuçları

Faktörler	Değişkenler	Faktör Yükleri	Standart Olmayan Değerler	Standart Hatalar	t	Açıklanan Varyanslar (%)	Faktör Güvenilirlik Katsayıları
Çevre	Ç2	0,537	1,000			0,52	0,72
	Ç3	0,524	1,171	0,151	7,761*		
	Ç4	0,592	1,283	0,153	8,392*		
	Ç5	0,531	1,118	0,143	7,825*		
	Ç7	0,652	1,360	0,153	8,875*		
	Ç9	0,575	1,205	0,146	8,240*		
	Ç10	0,672	1,331	0,148	9,020*		
Ürün Sorumluluğu	ÜS1	0,671	1,000			0,78	0,89
	ÜS2	0,628	1,069	0,100	10,658*		
	ÜS3	0,679	1,324	0,116	11,379*		
	ÜS4	0,499	1,053	0,121	8,696*		
	ÜS5	0,685	1,208	0,105	11,457*		
İnsan Hakları	İH2	0,557	1,000			0,58	0,78
	İH3	0,698	1,268	0,130	9,748*		
	İH4	0,774	1,275	0,124	10,256*		
	İH5	0,742	1,163	0,116	10,064*		
İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakısr İş	İU1	0,548	1,000			0,55	0,75
	İU3	0,663	1,046	0,123	8,499*		
	İU4	0,667	1,383	0,162	8,520*		
	İU5	0,502	0,711	0,098	7,233*		
Toplum	T1	0,581	1,000			0,92	0,96
	T3	0,657	1,241	0,111	11,177*		
	T4	0,701	1,118	0,105	10,644*		
	T5	0,637	1,077	0,111	9,663*		

* p <0,05 ** p<0,01

Tablo 51’de görüldüğü gibi çevre değişkeninin faktör yükü 0,531 ile 0,672 arasında, ürün sorumluluğu değişkeninin 0,499 ile 0,685 arasında, insan hakları değişkeninin faktör yükü 0,557 ile 0,774 arasında, işgücü uygulamaları ve insana yakısr iş değişkeninin 0,502 ile 0,667 arasında, toplum değişkeninin ise 0,581 ile 0,701 arasında değişmektedir. Açıklanan varyans değeri çevre değişkeni için 0,52, ürün sorumluluğu değişkeni için 0,78, insan hakları değişkeni için 0,58, işgücü uygulamaları ve insana yakısr iş değişkeni için 0,55, toplum değişkeni için 0,92 olarak bulunmuştur. Faktör güvenilirlik katsayıları ise çevre değişkeni için 0,72, ürün sorumluluğu değişkeni için 0,89, insan hakları değişkeni için 0,78, işgücü uygulamaları ve insana yakısr iş değişkeni için

0,75, toplum değişkeni için 0,96 olarak tespit edilmiştir. Böylece açıklanan varyans değerlerinin 0,50'den ve yapı güvenilirlik değerlerinin 0,70'den büyük olduğu görölmüştür. Dolayısıyla AFA ve DFA sonuçlarına göre geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

5.3. t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi

Çalışmada KOBİ'lerin büyüklüklerine ve sektörlerine göre verdikleri cevaplarda varsa farklılıklar tespit edilmiştir. Büyüklüklere göre farklılığı belirlerken t Testi, sektöre göre farklılığı belirlerken Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. KOBİ'lerin büyüklüklerine göre verilen cevaplar arasında varsa farklılığı belirlemek için yapılan t Testi sonuçları Tablo 52'de verilmiştir.

Tablo 52: KOBİ'lerin Büyüklüğe Göre t Testi Sonuçları

	Büyüklükler	Ortalamalar	t
Çevre	Küçük Boy	-0,0752956	-1,203
	Orta Boy	0,1048034	
İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş	Küçük Boy	-0,0889882	-1,401
	Orta Boy	0,1238619	
İnsan Hakları	Küçük Boy	-0,0207783	-0,336
	Orta Boy	0,0289212	
Toplum	Küçük Boy	0,0463509	0,733
	Orta Boy	-0,0645154	
Ürün Sorumluluğu	Küçük Boy	-0,0980872	-1,576
	Orta Boy	0,1365267	

* p <0,05 ** p<0,01

Tablo 52'de göröldüğü gibi KOBİ'lerin büyüklüklerine göre verilen cevaplar arasında tüm faktörlerde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Dolayısıyla KOBİ'lerin büyüklüklerine göre ankete verilen cevapların ortalamaları arasında anlamlı fark olduğunu ileri süren H13 hipotezi desteklenmemiştir. Küçük ve orta boy KOBİ'lerin raporlarında sürdürülebilirlikle ilgili gösterge açıklamaları benzer şekilde raporlayabileceği ifade edilebilir.

KOBİ'lerin sektörlerine göre verilen cevaplar arasında farklılığı belirlemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları tablolarda verilmiştir.

Tablo 53: Çevre Faktörüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Çevre	Sektörler	Ortalamalar	F
	Madencilik ve taşocakçılığı	0,2013919	0,534
İmalat	0,0542342		
Elektrik,gaz, su	-0,3011114		
İnşaat ve bayındırlık	0,2079792		
Toptan ve perakende ticaret	-0,1046455		
Oteller ve lokantalar	0,0986600		
Ulaştırma ve haberleşme	-0,2400817		
Mali hizmetler	0,6477038		
Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri	-0,5859971		
Eğitim, sağlık ve spor	0,1341387		
Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	0,2312245		

* p <0,05 ** p<0,01

Tablo 53'de görüldüğü gibi KOBİ'lerin sektörlerine göre verilen cevaplar arasında çevre faktöründe anlamlı farklılık bulunamamıştır. Çevre faktörüne göre tüm sektörlerdeki KOBİ'lerin sürdürülebilirlikle ilgili gösterge açıklamalarını benzer şekilde raporlayabileceği söylenebilir.

Tablo 54: İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş Faktörüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş	Sektörler	Ortalamalar	F
	Madencilik ve taşocakçılığı	0,2109543	0,762
İmalat	0,1276270		
Elektrik,gaz, su	0,7028489		
İnşaat ve bayındırlık	-0,0431857		
Toptan ve perakende ticaret	-0,0976597		
Oteller ve lokantalar	-0,2221760		
Ulaştırma ve haberleşme	-0,0359975		
Mali hizmetler	0,1224059		
Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri	0,1329911		
Eğitim, sağlık ve spor	-0,2053889		
Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	0,5162103		

* p <0,05 ** p<0,01

Tablo 54’de görüldüğü gibi KOBİ’lerin sektörlerine göre verilen cevaplar arasında işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş faktöründe anlamlı farklılık bulunamamıştır. İşgücü uygulamaları ve insana yakışır iş faktörüne göre tüm sektörlerdeki KOBİ’lerin sürdürülebilirlikle ilgili gösterge açıklamalarını benzer şekilde raporlayabileceği söylenebilir.

Tablo 55: İnsan Hakları Faktörüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Sektörler	Ortalamalar	F
İnsan Hakları	Madencilik ve taşocakçılığı	-0,0650226	0,455
	İmalat	0,1201885	
	Elektrik,gaz, su	0,2163195	
	İnşaat ve bayındırlık	0,1319587	
	Toptan ve perakende ticaret	-0,0786871	
	Oteller ve lokantalar	0,0099672	
	Ulaştırma ve haberleşme	-0,3691257	
	Mali hizmetler	0,0554662	
	Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri	-0,3361117	
	Eğitim, sağlık ve spor	0,2039249	
	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	-0,5104247	

* p <0,05 ** p<0,01

Tablo 55’de görüldüğü gibi KOBİ’lerin sektörlerine göre verilen cevaplar arasında insan hakları faktöründe anlamlı farklılık bulunamamıştır. İnsan hakları faktörüne göre tüm sektörlerdeki KOBİ’lerin sürdürülebilirlikle ilgili gösterge açıklamalarını benzer şekilde raporlayabileceği söylenebilir.

Tablo 56: Ürün Sorumluluğu Faktörüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Sektörler	Ortalamalar	F
Ürün Sorumluluğu	Madencilik ve taşocakçılığı	-0,2737638	1,296
	İmalat	0,1693405	
	Elektrik,gaz, su	-0,2960225	
	İnşaat ve bayındırlık	0,1611806	
	Toptan ve perakende ticaret	0,0540189	
	Oteller ve lokantalar	-0,0447083	
	Ulaştırma ve haberleşme	0,1904059	
	Mali hizmetler	0,0956532	
	Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri	-1,3815225	
	Eğitim, sağlık ve spor	-0,1451537	
	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	-0,1433711	

* p <0,05 ** p<0,01

Tablo 56’da görüldüğü gibi KOBİ’lerin sektörlerine göre verilen cevaplar arasında ürün sorumluluğu faktöründe anlamlı farklılık bulunamamıştır. Ürün sorumluluğu faktörüne göre tüm sektörlerdeki KOBİ’lerin sürdürülebilirlikle ilgili gösterge açıklamalarını benzer şekilde raporlayabileceği söylenebilir.

Tablo 57: Toplum Faktörüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Sektörler	Ortalamalar	F
Toplum	Madencilik ve taşocakçılığı	-0,2929017	1,194
	İmalat	-0,2016909	
	Elektrik,gaz, su	0,1422562	
	İnşaat ve bayındırlık	0,0750180	
	Toptan ve perakende ticaret	-0,1314231	
	Oteller ve lokantalar	0,1849937	
	Ulaştırma ve haberleşme	0,6940430	
	Mali hizmetler	0,8578361	
	Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri	0,7861822	
	Eğitim, sağlık ve spor	0,0857932	
	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	0,0825942	

* p <0,05 ** p<0,01

Tablo 57’de görüldüğü gibi KOBİ’lerin sektörlerine göre verilen cevaplar arasında toplum faktöründe anlamlı farklılık bulunamamıştır. Toplum faktörüne göre tüm sektörlerdeki KOBİ’lerin sürdürülebilirlikle ilgili gösterge açıklamalarını benzer şekilde raporlayabileceği söylenebilir. Dolayısıyla KOBİ’lerin sektörlerine göre ankete verilen cevapların ortalamaları arasında anlamlı fark olduğunu ileri süren H14 hipotezi desteklenmemiştir.

Sonuçlara göre ankete katılan KOBİ’lerin büyüklüklerine ve sektörlerine göre verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ankete katılan KOBİ’lerin raporlarında sürdürülebilirlikle ilgili açıklamaları benzer şekilde raporlayabileceği ifade edilebilir. Tablo 58’de KOBİ’lerin büyüklük ve sektörlerine ait hipotezlerin sonuçları verilmiştir.

Tablo 58: KOBİ’lerin Büyüklük ve Sektörleriyle İlgili Hipotez Sonuçları

Hipotez No	Hipotez İfadesi	Karar
H13	KOBİ’lerin <i>büyüklükleri</i> açısından sürdürülebilirlik performans göstergerinin ortalamaları arasında fark vardır.	<i>DESTEKLENMEDİ</i>
H14	KOBİ’lerin <i>sektörleri</i> açısından sürdürülebilirlik performans göstergerinin ortalamaları arasında fark vardır.	<i>DESTEKLENMEDİ</i>

5.4. KOBİ Sürdürülebilirlik Raporlaması Örneği

Çalışmanın bu aşamasında seçilen bir KOBİ ile sürdürülebilirlik raporu hazırlanmıştır. Rapor hazırlanırken GRI Rehberi esas alınmıştır. Seçilen KOBİ Trabzon ilinde 21 çalışanı olan küçük ölçekli bir KOBİ'dir. Bu KOBİ toptan ve perakende ticaret sektöründe hizmet vermektedir. İlgili KOBİ'nin 2014-2015 yılı verileri dikkate alınmıştır. Raporda yer alan göstergelerin bazıları tahmini verileri içermektedir. KOBİ yöneticisiyle birlikte hazırlanan sürdürülebilirlik raporu aşağıda verilmiştir.

ABC Ticaret

Sürdürülebilirlik Raporu

2014-2015

İçerik

Önsöz

Rapor Hakkında

ABC Ticaret Hakkında

Vizyonumuz

Misyonumuz

Değerlerimiz

Sertifikalarımız

Basında Biz

Hizmetlerimiz

Paydaşlarımız

Operasyonel Yapımız

Finansal Performans Göstergelerimiz

Sosyal Performans Göstergelerimiz

Çevresel Performans Göstergelerimiz

GRI Göstergeleri

Önsöz

45 yıllık sanayi ve girişimcilik tecrübesini gıda sektörüne taşıyan DEF Sanayi A.Ş. firmasının A markası ile Doğu Karadeniz Bölge Distribütörü olarak 10 yıldır hizmet vermekteyiz. İşletme olarak hızlı büyüme stratejisi uygularken, içinde bulunduğumuz

sektördeki değişikliklere kendimizi uyarlamaya çalışmaktayız. Yenilikçi anlayışta hesap verebilirlik ilkesiyle finansal başarıyı korurken toplumsal getiriye de arttırmanın artık işletmeler için vazgeçilmez bir hedef olduğunun farkındayız. Bu anlamda sürdürülebilir gelişmeye ulaşmak ve bu gelişimi yaygınlaştırmak adına çalışmalar yapmaktayız. Topluma ve dünyaya katkıda bulunmanın, sürdürülebilir iş alanı yaratmanın kurum kültürü olarak içselleştirilmesi gerektiğine inanan işletmemiz bu alanda çalışmalarına devam edecektir.

Saygılarımla...

ABC Ticaret Kurucu Müdürü

Rapor Hakkında

ABC Ticaret yöneticilerimizle yaptığımız çalışmalar sonucunda raporda yer alan bilgiler GRI Küresel Raporlama Girişimi Rehberi esas alınarak oluşturulmuştur. İşletmemiz tarafından hazırlanan ilk sürdürülebilirlik raporudur. Rapor ABC Ticaret'in faaliyetleri kapsamında gerçekleştirdiği ekonomik, çevresel ve sosyal performans açıklamalarını sunmayı amaçlamaktadır. Rapor verileri 1 Ocak 2014 - 31 Aralık 2015 tarihleri arasındaki performans verilerini kapsamaktadır. Finansal veriler işletmemizin mali tablo verilerini içermektedir.

ABC Ticaret Hakkında

A markası 2006 yılında İzmir'in Kemalpaşa ilçesinde kurulmuştur. Yem sektöründe Türkiye'nin ilk ve lider firması olan DEF Sanayi A.Ş 45 yıllık sanayi ve girişimcilik tecrübesini gıda sektörüne A markasıyla taşımıştır. Toplam 100000 m² lik alanı ile ülkemizin en büyük, üretimde geliştirilen en son teknolojilere sahip ve en hijyenik Et Entegre Tesisini DEF Sanayi A.Ş Türkiye'ye kazandırmıştır.

ABC Ticaret, DEF Sanayi A.Ş bünyesinde 2006 yılında Doğu Karadeniz Bölge Distribütörü olarak toptan ve perakende ticaret sektöründe faaliyete başlamıştır. İşletmemizde ısıl işlem görmüş şarküteri ürünleri, kanatlı et ürünleri yer almaktadır. İşletmemizin üç ayrı soğuk hava deposu vardır. İşletmemiz 41 alt bayiye Trabzon, Giresun, Gümüşhane, Bayburt şehirlerinde hizmet vermektedir. İşletmemiz 2010 yılında Karadeniz

Bölgesi'nin en fazla büyüyen bayi ödülünü, 2012 yılında Karadeniz Bölgesi'nin en fazla satış yapan bayi ödülünü, 2014 yılında yine parça et kategorisinde en fazla satış yapan bayi ödülünü almıştır.

Sertifikalarımız

ISO 9001: 2008 Kalite Yönetim Sistemi

Üretilen ürünün özelliklerinin belirlenen veya olabilecek özellikleri karşıladığı, işletmenin mal ve hizmet üretimiyle bağlı bir organizasyon ve yönetim sistemine sahip olduğu anlamına gelir. 2005 yılında TÜV Rheinland Uluslararası Standartlar Sertifikasyon ve Denetim Kuruluşu tarafından belgelendirilmiştir. ISO 9001: 2008 Belgesi bütün piliç, parça piliç, ileri işlenmiş et ürünleri ve şarküteri ürünlerinin tasarımı, satışı ve

pazarlanması, sofralık yumurta üretimi, tasnifi, satışı ve pazarlanması, damızlık civciv, etlik civciv, soya yağı, tam yağlı soya, soya küspesi ve soya yan ürünleri üretim, depolama, satış ve pazarlaması faaliyet alanlarında A markasının kalite yönetim sistemini yürürlüğe koyduğunu ve uygulamakta olduğunu teyid eder.

ISO 22000: 2005 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi

Gıda güvenliği unsurlarını bütün gıda zinciri boyunca etkin bir şekilde kontrol altına alıp tüketici için güvenli gıda üretebilecek bir organizasyon ve yönetim sistemine sahip olduğu anlamına gelir. 2008 yılında TÜV Rheinland Uluslararası Standartlar Sertifikasyon ve Denetim kuruluşu tarafından belgelendirilmiştir. ISO 22000: 2005 Belgesi piliç eti, şarküteri ve ileri işlenmiş et ürünleri tasarım, üretim, satış ve pazarlaması, yumurta üretimi, sınıflandırması ve satışı faaliyet alanlarında A markasının gıda güvenliği yönetim sistemini yürürlüğe koyduğunu ve uygulamakta olduğunu teyid eder.

BRC Global Standart For Food Safety

Kalite, güvenlik açısından güvenlik ve müşteri açısından güvenilirlik sağlar. HACCP kuralı ilkelerine uygunluk sağlar, güvenilir gıda üretme/satma taahhüdümüzü ortaya koyar. Marka, kurum imajımızı güçlendirir. Yeni Pazar, yeni müşteri beklentimizi artırır. Gıda güvenliği unsurları hakkında tedarikçiler, müşteriler, denetleyiciler ve diğer ilgili taraflar ile dinamik iletişim sağlar. Gıda güvenliği tehlikelerinin tanımlaması ve kontrol önlemlerinin uygulanması için sistematik ve önleyici bir yaklaşım sağlar.

İslami Şartlara Uygunluk Belgesi

Halal Certificate

Basında Biz

Gündem

Ar-Ge'ye, Yenilikçiliğe ve Yatırıma Devam

Gıda sektörünün genç ve yenilikçi oyuncusu Lezita markasının Abaloğlu Grubu'nu, geçtiğimiz yıl ciro bazında yüzde 31'lik bir büyüme ile sektöründe ikinci sıraya yükselttiğini ve Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşunun listelendiği ISO 500'de 72. sırada yer almasını sağladığını vurgulayan Abaloğlu Grubu Yönetim Kurulu Üyesi Baha Abaloğlu: "Grubumuzun Lezita markası ile gıda sektörüne ilk girdiği yıl olan 2006'da piliç eti pazarından yüzde 3,2 pay alırken, 2011 yılı sonu itibarıyla pazar payımızı yüzde 7'nin üzerine çıkarmış bulunuyoruz. Geçen beş yıl içerisinde, Lezita tesisimize, araştırma ve geliştirmeyi destekleyen, gıda güvenliğini gözeten nitelikte miktarı milyon dolarları aşan yatırımlar yaptık, yapmaya da devam ediyoruz. Miktarı 110 milyon TL'yi bulan yeni Lezita ek tesisimizi de 2012 için belirlediğimiz yüzde 13 büyüme ve 120 bin ton piliç eti satışı hedefimizi gerçekleştirerek üzere hizmete açtık. Yeni tesisimiz ile birlikte gerek piliç gerekse ileri işlenmiş ürün grubunda kapasitemizi iki, iki buçuk katına çıkarmış durumdayız. Tesisimizde devreye aldığımız, hiçbir koruyucu katkı malzemesi kullanmadan ürünlerimizi raf ömrü boyunca taze tutabilen kontinüu gibi yenilikçi sistem ve ekipmanların yanı sıra teknolojik kamera sistemimiz ile tesisimizden tüm Türkiye'ye 24 saat canlı yayın yapıyoruz. Önümüzdeki beş yıl içinde de Lezita'nın sektörün ilk üç markası arasında yer almasını sağlamak için ileri teknoloji ve yenilikçi uygulamalara yatırım yapmaya ve bu yatırımlarımız ile sektörümüzde fark ve üstünlük yaratmaya devam edeceğiz" dedi.

Tesisten 24 Saat Canlı Yayın

Kuruluşundan bu yana kendi faaliyet alanının lider markalarından biri olmak için yatırımlarını aralıksız sürdüren Lezita, geçtiğimiz aylarda sektöründe bir ilke daha imza attı. Lezita Fabrikası Kamera Sistemi sayesinde helal, kaliteli ve hijyenik koşullardaki üretimini, bayileri, çalışanları ve tüm Türkiye'ye sunuyor. Lezita 24 saat canlı yayın sistemi sayesinde www.lezita.com.tr ziyaretçileri, üretim ve kesim hattı görüntülerine tıklayarak, taze piliç eti, ileri işlenmiş ürün üretimi ve kesim operasyonlarını 7 gün 24 saat boyunca takip edebiliyor. Uluslararası alanda geçerliliği bulunan Helal Gıda Kesim Belgesi'ne sahip olan Lezita, hayvan refahına gösterdiği titizliği kesim aşamasında da en üst düzeyde uyguluyor. Lezita üretim tesislerinde piliçlerin tümü uzman veteriner hekimlerin kontrolünde tamamen elle kesiliyor. Lezita'nın son derece şeffaf uygulaması, bayi ve çalışanlar açısından iş takibini kolaylaştırıp, güvenliği artırırken, bu helal kesim şartlarının tümünü eksiksiz olarak yerine getirdiğini de bir kez daha kanıtıyor.

Teknolojik Sistemler

Lezita'da piliç eti üretimi, piliçlerin kesim hattına alınması ile başlıyor. Kesim, temizleme, hızlı soğutma ve parçalama işlemleri hat üzerinde el değmeden gerçekleşiyor. Toplam 3,5 saat

çinde piliç eti 0-4°C'lere soğutulmuş ve paketlenmesi gerçekleştirilmiş olarak sevk alanına gönderilmiş oluyor. Bu şekilde hem ürünler aynı gün müşterilere ulaştırılabiliyor hem de hızlı soğutma sistemleri sayesinde kaliteli ve uzun raf ömürlü ürünlere sahip olunuyor. Lezita'nın ileri işlem hatlarındaki üretim, etlerin ve baharat karışımının kıyma makinesine beslenmesi ile başlıyor. Baharat karışımı, Türkiye et sektöründe ilk defa dizayn edilmiş olan baharat dozajlama sisteminde otomatik olarak tartılıyor ve bu sayede hataya yer verilmiyor. Emulsifier, silo, ve otomatik dolum sistemleri kullanılarak elde edilen Lezita şarküteri ürünlerinde, tamamen kapalı bir sistem ile üretim gerçekleştiriliyor. Lezita kaplamalı ürün ve köfte hatlarında ise kontinüu sistemi sayesinde üretim el değmeden gerçekleştiriliyor ve ürünler, hiçbir koruyucu katkı malzemesi kullanılmadan raf ömrü boyunca taze tutulabiliyor.

Rakamlarla Lezita Fabrikası

- Lezita, toplam 100 bin metrekarelik alanı ile Türkiye'nin en büyük, üretimde geliştirilen en son teknolojilere sahip ve en hijyenik et entegre tesislerinden biri.
- Lezita'nın 2006'da piliç eti pazarından aldığı pay 3,2 iken, 2011 yılı sonu itibarıyla bu oran 7'nin üzerine çıktı.
- 2006 yılı piliç eti satışları, beş yılda yüzde 250 artırarak 2011'de 106 bin tona ulaştı.
- İleri işlenmiş ürün satışları beş yılda yüzde 670 artarak 2011 yılı sonunda 8 bin 500 tona ulaştı.
- Lezita Entegre Et Tesisi'nde son dönemde yapılan 110 milyon TL'lik kapasite artırımları ile saatte 12 bin olan piliç üretim kapasitesi 24 bin adede çıkarıldı.
- İleri işlenmiş ürün grubunda ayda 1.200 ton olan kapasite, yaklaşık 2,5 katına çıkarılarak, 4.400 tona yükseldi.
- Üç adet yeni ızgara makinesi ile but ızgaradaki kapasite, üç kat artırılarak, 9 tondan 27 tona çıkarıldı. Fileto kapasitesi dört yeni makine ile gün 80 tona yükseltildi.
- Lezita kaplama hattında gerçekleştirilen yenilikler ile şu an saatte ortalama 400 kg köfte ve 600 kg kaplamalı son ürün olan kapasiteye, saatte 1.500 kg köfte ve 2.000 kg kaplamalı son ürün üretimi eklendi.
- Yeni alınan vemağ ve handman makineleri ile Lezita'nın şarküteri dolm hattındaki mevcut dolm kapasitesi iki katına çıkarıldı.
- Lezita, birbirinden bağımsız ve paralel toplamda sekiz paketleme hattını yeni ek tesisinde devreye aldı ve her hatta farklı ürün paketlenmesi gerçekleştiriliyor.
- Lezita'nın 2012 yılı piliç eti hedefi yüzde 13 büyüme ile 120 bin ton.
- Lezita'nın işlenmiş ürün grubunda 2013 yılı satış hedefi, 2011 yılına göre iki kat artışla 18.000 ton.

Abaloğlu Grubu önümüzdeki üç yıllık süreçte ihracat kanallında her yıl en az yüzde 50 oranında büyümeyi hedefliyor.

i-Tech Ekim'12

Hizmetlerimiz

ABC Ticaret toptan ve perakende ticaret sektöründe 10 yıldır faaliyet göstermektedir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Trabzon, Giresun, Gümüşhane ve Bayburt'ta 41 alt bayiye hizmet vermektedir. Bu kapsamda;

- Şarküteri ürünleri
- Kaplamalı ürünler
- Hazır döner grubu ürünlerini müşterilerine pazarlamaktadır.

Paydaşlarımız

ABC Ticaret 10 yıldır faaliyet gösterdiği toptan ve perakende ticaret sektöründe 141'den fazla ürünü tüketiciye sunmaktadır. Kurumsal imajını güçlendirmek için ABC Ticaret paydaşlarıyla açık iletişim halindedir.

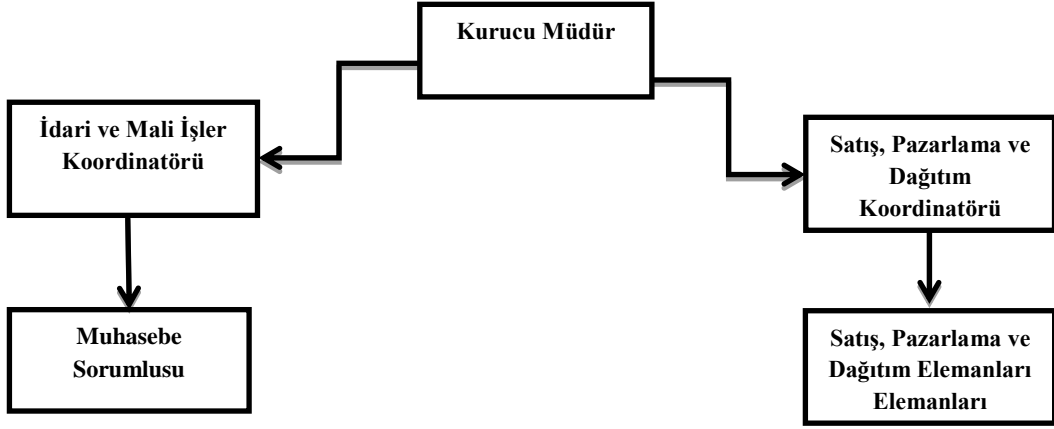
Paydaşlarımız;

- Hissedarlarımız
- Çalışanlarımız
- Toplum
- Hükümet
- Müşterilerimiz
- Tedarikçilerimiz
- Rakiplerimiz
- Sendikalar

2015 yılı Ocak ayı itibariye ABC Ticaret'in müşteri portföyünün bir kısmı aşağıdaki gibidir:

- Migros
- Carrefoursa
- McDonalds
- Pizza Pizza
- Crakers
- İpa

Operasyonel Yapımız

ABC Ticaret'in güncel operasyonel yapısı yukarıda yer almaktadır. İşletmemizde 21 kişi çalışmaktadır. Bunlardan 1 kişi kurucu müdür, 1'i idari ve mali işler koordinatörü, 1'i satış ve pazarlama koordinatörü, 1'i idari ve mali işlere bağlı olarak çalışan muhasebe sorumlusu, 17'si satış ve pazarlama koordinatörüne bağlı olarak satış, pazarlama ve dağıtım elemanlarıdır.

Ortaklık Yapımız

Raporlama dönemi itibarıyla ABC Ticaretin 'in hisselerinin başka bir ortağı yoktur. Şirket halka kapalıdır. Raporlama döneminde sermaye yapımızda önemli bir değişiklik gerçekleşmemiştir.

Etik İlkelerimiz

- Dürüstlük ve güven
- Eşitlik
- Gizlilik
- Sorumluluk
- Yasalara ve düzenlemelere uyum
- Defter ve kayıtların tutulması

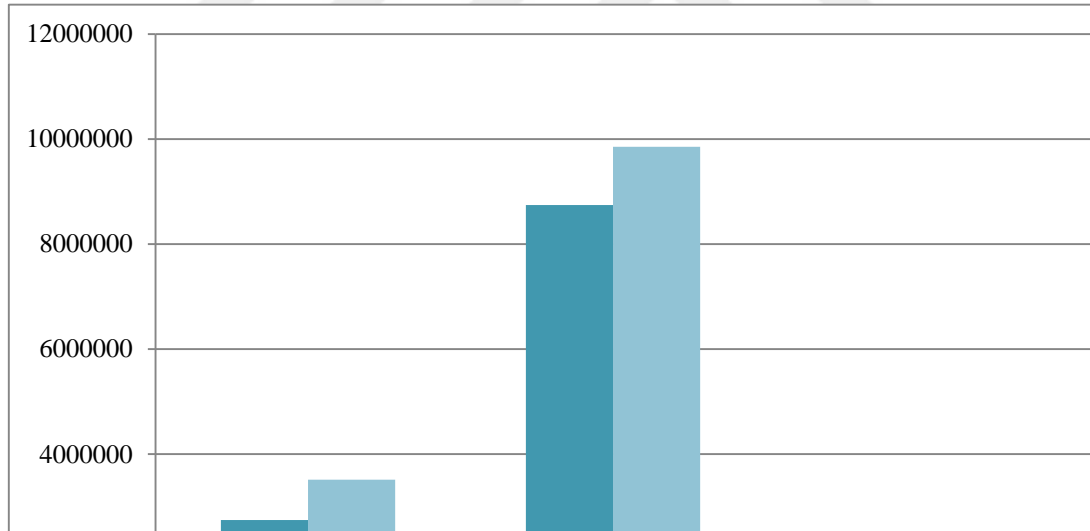
Çalışanlarımıza, müşterilerimize, tedarikçi ve rakiplerimize karşı dürüstlük ve güvene dayalı, eşitlik esasını dikkate alarak, gizli kalması gereken konularda gizlilik ilkesi içerisinde, sorumluluklarımızın bilincinde ve yasalarla uyum içerisinde, kayıt altına alınması gereken işlemleri kaydederek faaliyetlere devam edilmektedir.

Finansal Performans Göstergelerimiz

Finansal Verilerimiz

	2014	2015
Toplam Varlıklar	2 743 000	3 512 000
Toplam Satışlar	8 740 300	9 850 154
Dönem Kârı	17 355	19 870
Özsermaye	680 000	720 000

ABC Ticaret'in 2015 yılında toplam 3 512 000TL varlığı, 9 850 154TL satışı, 19 870TL dönem kârı, 720 000TL özsermayesi vardır.

Sosyal Performans Göstergelerimiz

Çalışan Sirkülasyonu

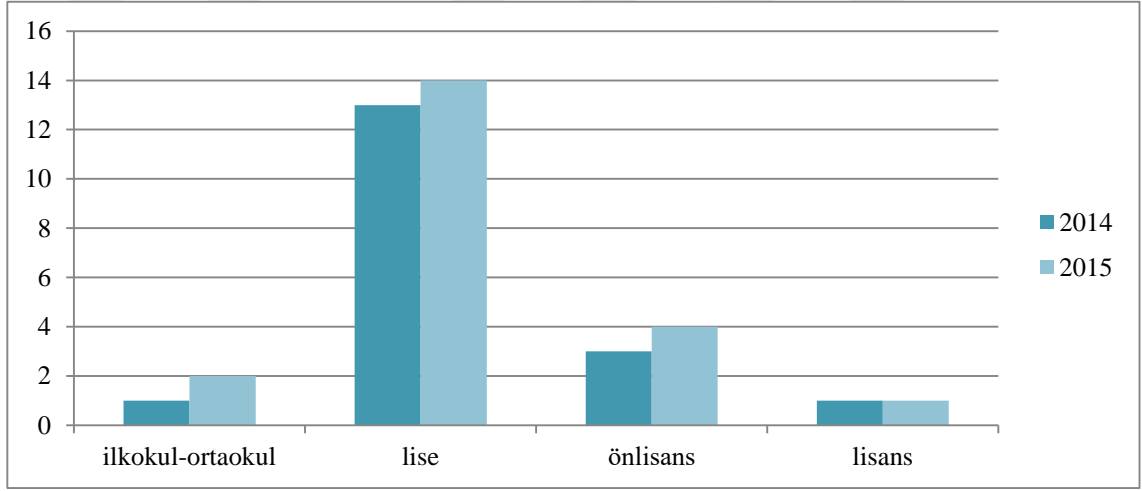
	2014	2015
Çalışan Sayısı	18	21
İşe Yeni Alınan Çalışanlar	2	3

ABC Ticaret'te 2015 yılında 21 kişi çalışmaktadır. Bunlardan 3'ü 2015 yılında işe yeni alınmıştır.

Eğitim Durumuna Göre Çalışan Profilimiz

Eğitim Durumu	2014	2015
İlkokul- ortaokul	1	2
Lise	13	14
Ön lisans	3	4
Lisans	1	1

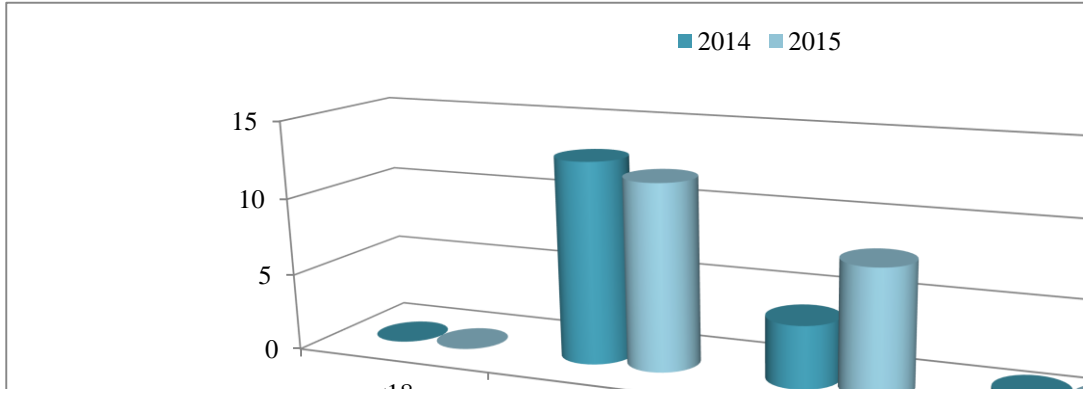
ABC Ticaret' te 2015 yılı itibariyle çalışanlarımızın 2'si ilkokul-ortaokul mezunu, 14'ü lise mezunu, 4'ü ön lisans mezunu, 1'i lisans mezunudur.

Yaşa Göre Çalışan Profilimiz

Yaş	2014	2015
< 18	0	0
18- 30	13	12
31- 50	4	8
>50	1	1

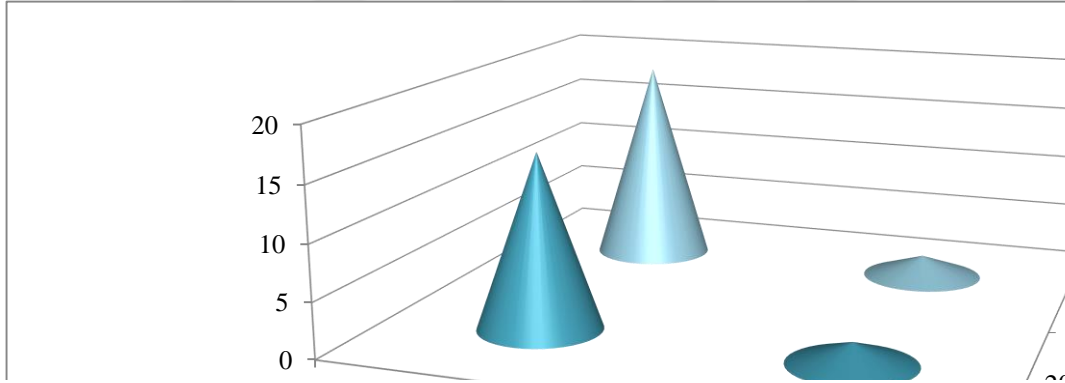
ABC Ticaret'te 2015 yılı itibariyle çalışanlarımızın tümü 18 yaşın üstündedir. Çalışanlarımızın 12'si 18-30 yaş aralığında, 8'i 31-50 yaş aralığında, 1'i 50 yaş üstü aralığındadır.

Sözleşme Türüne Göre Çalışan Profilimiz

Sözleşme Türü	2014	2015
Tam Zamanlı Çalışan	16	19
Yarı Zamanlı Çalışan	2	2

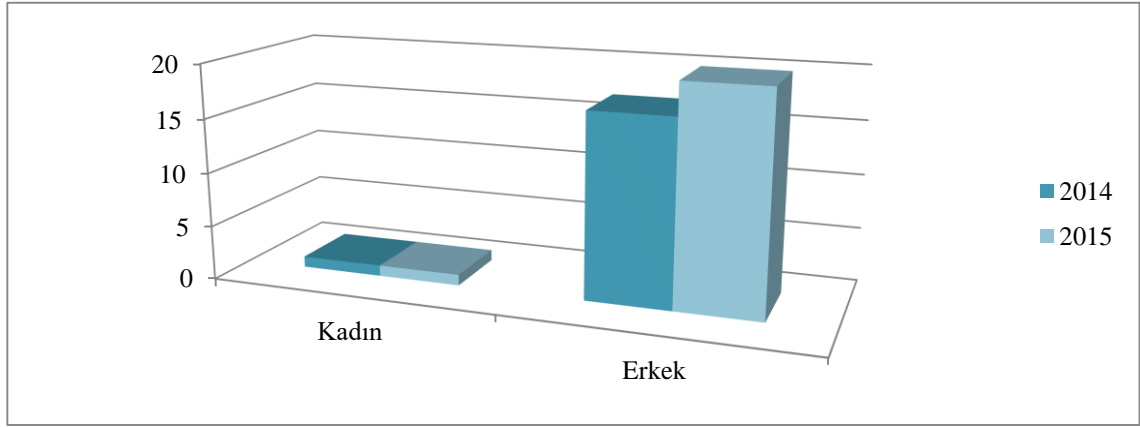
ABC Ticaret' te 2015 yılı itibariyle çalışanlarımızın 19'u tam zamanlı olarak, 2'si yarı zamanlı olarak çalışmaktadır.

Cinsiyete Göre Çalışan Profilimiz

Cinsiyet	2014	2015
Kadın	1	1
Erkek	17	20

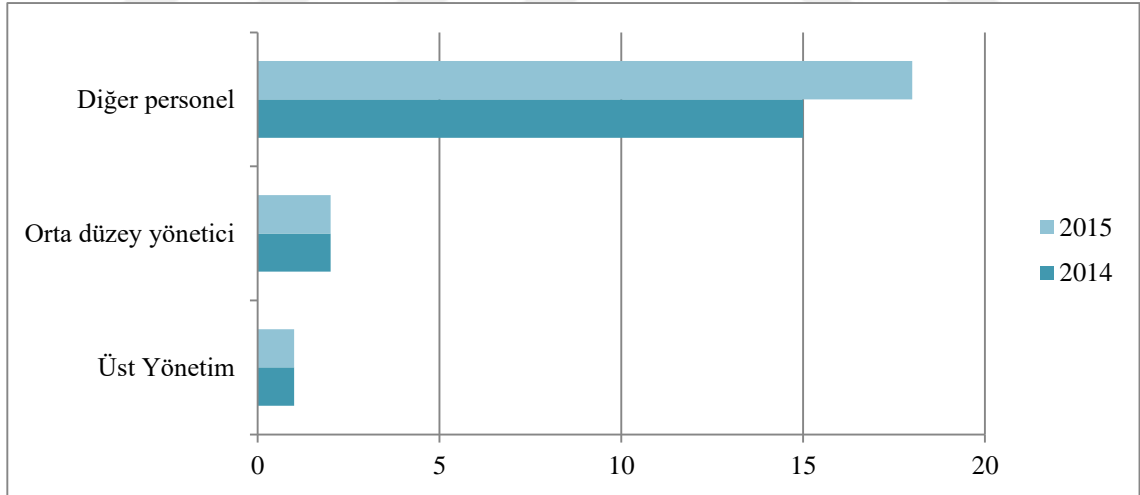
ABC Ticaret' te 2015 yılı itibariyle çalışanlarımızın 1'i kadın, 20'si erkektir.

Yönetim Kategorisine Göre Çalışan Profilimiz

Yönetim Kategorisi	2014	2015
Üst Yönetim	1	1
Orta Düzey Yöneticiler	2	2
Diğer Personel	15	18

ABC Ticaret' te 2015 yılı itibariyle çalışanlarımızın 1'i üst yönetim kadrosunda, 2'si orta düzey yönetici kadrosunda, 18'i diğer personel kadrosunda yer almaktadır.

Çalışanlara Sağlanan Olanaklar

Çalışanlarımıza yetenekleri ölçüsünde gelişmelerine katkı sağlayacak fırsatlar sunmak, fikirlerini paylaşabilecekleri ortam sağlamak, kaliteyi destekleyen iş ortamı yaratmak amacımızdır. Araçlarımız Arvento araç takip sistemi ile takip edilmekte olup rut planlaması uydu verilerinden destek alınarak yapılmaktadır.

İnsan Kaynakları Politikamız

ABC Ticaret'te işe alım süreçlerinde yasal mevzuata uygun olarak hareket edilir ve hiçbir şekilde zorla ve zorunlu tutarak işçi çalıştırılmaz. İşe alım konusunda herkese eşit fırsatlar sunulur ve çocuk işçi çalıştırılmaz. ABC Ticaret çalışanlarının tümü Türkiye Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Kurumu güvencesi altındadır. Çalışanlara sendikalaşma ve tüm sosyal haklardan faydalanma konusunda özgürlük tanınmaktadır. ABC Ticaret'te izinler iş kanununa uygun olarak kullanılmaktadır.

Ücret Politikamız

ABC Ticaret yüksek performanslı bir çalışma ortamı yaratarak başarıyı ödüllendirmeyi amaçlar. Bu nedenle satış ve pazarlama bölümünde çalışanlara teşvik amacıyla saha primum sistemi uygulanmaktadır. Ayrıca sahada pazarlama ve satış bölümünde çalışanlara araç ve dizüstü bilgisayar verilmekte ve çalışanlar işletmenin cep telefonu hattını kullanmaktadır. ABC Ticarette tüm çalışanlara yılda iki kez bayram parası verilmekte ve yılda bir kez giyim yardımı yapılmaktadır. İşletme içinde her türlü haksız rekabet ve haksız kazanç asla izin verilmemektedir.

Çalışan Memnuniyeti

ABC Ticaret'te çalışanların üst yönetime görüş ve önerilerini bildirebilecekleri her türlü imkân sağlanmaktadır. Çalışanların motivasyonunun ve performansının yüksek tutulması ve arzu edilen bir çalışma ortamının oluşturulması sağlanmaktadır. Çalışan bağlılığı ve memnuniyeti için her 3 ay da bir çalışanlarla yüzyüze görüşmeler yapılmaktadır. Çalışanların beklentilerini doğru tespit edebilmek için gizlilik ilkesi içerisinde 2016 yılı sonunda çalışan memnuniyeti anketi yapılması planlanmaktadır.

Müşteri Memnuniyeti

ABC Ticaret'te müşteri memnuniyetini sağlamaya yönelik müşteri odaklı yaklaşım anlayışı uygulanmaktadır. Çalışanlarımız bu konuda bilgilendirilmekte ve müşterilerimiz düzenli olarak yöneticilerimiz tarafından ziyaret edilmektedir. Müşterilerimizden gelen

tüm şikâyetler tek tek ele alınmakta şikâyet konularında gereken düzenlemelerin yapılmasına dikkat edilmektedir. Ayrıca 2016 yılı hedeflerimizde müşterilerimize yönelik her yılsonunda uygulanması planlanan müşteri memnuniyeti anketi yapılması yer almaktadır. Raporlama döneminde müşteri bilgi gizliliği ihlaliyle ilgili herhangi bir şikâyet alınmamıştır.

Topluma Katkımız

DEF Sanayi A.Ş' nin gerçekleştirdiği Toplum ve Biz Burs Programına, Denizli Horozu Koruma Altında Programına ve Endüstri Meslek Lisesi Programına ABC Ticaret olarak katkı sağlanmıştır.

Toplum ve Biz Burs Programı

Geleceğimize yapılan en önemli yatırımın eğitim olduğuna inanan DEF Sanayi A.Ş ve ABC Ticaret olarak kurulduğu günden bu yana yüksek eğitim bursuyla pek çok gencimizi desteklemeyi görev bilmekteyiz. Burslu öğrencilerine mezuniyetlerinden sonra grup şirketleri içerisinde iş garantisi sağlayarak bu gün pek çok gencimizin başarılı birer yönetici olarak gruba kazandırmanın gururunu yaşamaktayız.

Denizli Horozu Koruma Altında

DEF Sanayi A.Ş ile birlikte ABC Ticaret olarak dünyada genetik yapısı değişime uğramamış nadir ırklardan biri olan Denizli Horozunun daha uzun yıllar yaşayabilmesi ve korunması amacıyla yaptırdığı tesislerin yanı sıra çeşitli katkılarla projenin devam etmesine destek verilmektedir.

Endüstri Meslek Lisesi

Denizli'de 2010-2011 sezonunda öğretime başlayan 40 derslikli ve 1600 öğrenci kapasiteli Endüstri Meslek Lisesi yatırımı gerçekleştirilmiştir.

Çevre ve İş Sağlığı Güvenliği Politikamız

DEF Sanayi A.Ş olarak uygulamakta olan Çevre ve İş Sağlığı Güvenliği Yönetim Sistemi çerçevesinde ABC Ticaret'in temel politikaları;

- Ürün ve proseslerle ilgili projeler hazırlanırken çevre ve iş güvenliği ile ilgili etkileri dikkate almak, kirliliği ve iş kazası riskini kaynağında önlenmeye çalışmak.
- Elektrik, yakıt ve su sarfiyatları gibi kaynakları azaltıcı tedbirler almak ve her yıl hedefler koyarak sürdürülebilir gelişme sağlamak.
- Faaliyetlerimiz sırasında oluşan katı, sıvı ve gaz atıklarımızı azaltıcı önlemler almak, tekrar kullanım veya geri kazanım imkânlarını uygulamaya çalışmak.
- Faaliyetlerimiz sırasında meydana gelebilecek herhangi bir kaza veya acil durumda, çevresel zararları ve işçi sağlığını tehdit edecek durumları en az düzeye indirecek tedbirler uygulamak.
- Çevre ve İş Sağlığı Güvenliği konusunda başarıya ulaşmak için tüm çalışanlarımızı bilinçlendirmek ve bireysel sorumluluk kazandırmak için eğitimlere tabi tutmak.
- Ulusal ve yerel resmi kuruluşlar, diğer sanayi kuruluşları ve tedarikçiler ile işbirliği sağlayarak, Çevre ve İş Sağlığı Güvenliği standartlarımızın yükseltilmesine çalışmaktır.

İş Sağlığı ve Güvenliği

	2014	2015
Toplam çalışılan saat	2652	2808
İş Kazası Sayısı	0	0
Ölümlü Kaza sayısı	0	0
Devamsız Olunun Gün Sayısı	25	10

ABC Ticaret' te 2015 yılı içerisinde 2808 saat çalışılmıştır. Yıl içerisinde herhangi bir iş kazası, ölümlü kaza yaşanmamıştır. Çalışanlarımızın devamsız olduğu gün sayısı ise 2015 yılında 10 gün olarak hesaplanmıştır.

Çevresel Performans Göstergelerimiz

ABC Ticaret'in çevre konusunda önemli gördüğü öncelikli konular su, enerji ve emisyon, atık yönetimi konularıdır.

Su Yönetimi

Taahhütler

- İşletme faaliyetlerimizde daha az su kullanarak gereksiz su tüketimini azaltacağız.

Hedefler

- 2016 yılında gereksiz su tüketimi hedefi doğrultusunda su tasarrufu ve geri kazanıma yönelik projeler geliştirmeye çalışacağız.
- 2016 yılında sensörlü musluklar kullanmaya dikkat edeceğiz.
- 2016 yılında ABC Ticaret Su Politikamızı yayınlayacağız.

Başarılar

- 2014 yılına kıyasla faaliyetlerimizde gereksiz su tüketimine dikkat ettiğimizde yaklaşık % 20 daha az su tükettik.

Su Tüketimi

	2014	2015
Su Tüketimi (m ³)	610	480

ABC Ticaret'te çalışanların kullanımı ve temizlik faaliyetleri amaçlı su tüketilmektedir. 2014 yılında 610 m³ su tüketilmiş, 2015 yılında ise 480 m³ su tüketilmiştir. Gereksiz su tüketiminin azaltılmasına dikkat edilmektedir.

Enerji ve Emisyon Yönetimi

Taahhütler

- Enerji kaynaklarını daha verimli kullanarak karbon ayak izimizi azaltacağız.

Hedefler

- 2016 yılında satış ve pazarlama faaliyetlerimizde gereksiz yakıt tüketimi ve sera gazı emisyonumuzu azaltmak için satış, pazarlama ve dağıtım konusunda en uygun rotayı oluşturacağız.
- 2016 yılında sensörlü aydınlatıcılar kullanmaya dikkat edeceğiz.
- 2016 yılında yenilenebilir enerji kaynakları kullanmaya dikkat edeceğiz.
- 2016 yılında ABC Ticaret Enerji ve İklim Değişikliği Politikamızı yayınlayacağız.

Başarılar

- 2014 yılına kıyasla faaliyetlerimizde gereksiz yenilenemeyen enerji kullanımına dikkat ettiğimizde özellikle ısıtma, soğutma ve aydınlatma amaçlı kullanılan elektrik tüketimini yaklaşık %8 azalttık. Bu azalma soğuk hava tesislerine yerleştirilen ısı algı sensörleri vasıtasıyla havanın gerekli soğumaya ulaştığı noktada sistemin beklemeye alınıp elektrik tasarrufu sağlamasıyla gerçekleşmiştir.
- 2014 yılına kıyasla faaliyetlerimizde gereksiz yakıt tüketimini azaltmak için satış, pazarlama ve dağıtım konusunda rota değişikliği yaptığımızda yaklaşık %10 yakıt tüketimini azalttık. Yine yapılan bu değişiklikle aynı zamanda %10 sera gazı emisyonumuzu azalttık.

Enerji Tüketimi

	2014	2015
Doğrudan enerji tüketimi		
Yakıt Tüketimi (lt)	159120	143208
Dolaylı enerji tüketimi		
Elektrik Tüketimi (kwh)	26308	24360

ABC Ticaret'te yenilenemeyen enerji olarak ısınma, soğutma ve aydınlatma amaçlı elektrik enerjisi kullanılmaktadır. Ayrıca satış, pazarlama ve dağıtım faaliyetlerinde işletme araçları ve forkliftlerin kullanımı için yakıt tüketilmektedir. Yenilenemeyen enerji tüketimini azaltmak için aydınlatma, ısınma ve soğutma konusunda gereksiz elektrik kullanılmamaya dikkat edilmektedir.

ABC'te 2014 yılında satış, pazarlama ve dağıtım faaliyetlerinde 159120lt yakıt tüketilirken, 2015 yılında 143208lt yakıt tüketilmiştir. 2014 yılına kıyaslandığında yaklaşık %10'luk bir azalma söz konusudur. Ürünlerin soğuk saklanması, ısınma ve aydınlatma amaçlı olarak ise 2014 yılında 26308 kwh elektrik, 2015 yılında ise 24360 kwh elektrik tüketilmiştir. 2014 yılına kıyaslandığında yaklaşık %8'lik bir azalma söz konusudur.

Sera Gazı Emisyonu

	2014	2015
Satış, Pazarlama ve Dağıtım Faaliyetlerinde Oluşan Sera Gazı Emisyonu (kg CO ₂)	51	45.9

ABC Ticaret'te satış, pazarlama ve dağıtım faaliyetleri sırasında kullandığımız yakıttan ve soğutma, ısıtma ve aydınlatma faaliyetlerimiz sırasında kullandığımız elektrik enerjisinden dolayı küresel iklim değişikliğine sebep olan sera gazı salınımı ortaya çıkmaktadır. Satış, pazarlama ve dağıtım faaliyetleri sırasında 2014 yılında 51 kg CO₂ ortaya çıkarken, 2015 yılında rota konusunda yapılan değişikliklerle beraber 45,9 kg CO₂ ortaya çıktığı ve yaklaşık % 10'luk bir azalmanın olduğu görülmüştür. Faaliyetlerimiz sırasında ortaya çıkan toplam sera gazı salınımı miktarını hesaplayabilmek ve azaltmak için çalışmalarımız devam etmektedir.

Atık Yönetimi

Taahhütler

- Ürün, hizmet ve faaliyetlerimizde oluşan atık miktarını azaltacağız.

Hedefler

- 2016 yılında oluşan atıkların geri dönüşüne kazandırılmasını sağlamak için paydaşlarımız ile işbirliği yapacağız.
- 2016 yılında kaynakları etkin kullanarak atıkları en aza indireceğiz ve toplanan atıkların uygun şekilde bertaraf edeceğiz.
- ABC Ticaret Atık Yönetimi Politikamızı yayınlayacağız.

Başarılar

- 2014 yılında faaliyetlerimiz sırasında ortaya çıkan kağıt/karton ve plastiklerin toplanıp geri dönüşüme gönderilmesi konusunda müşterilerimizi ve çalışanlarımızı bilgilendirdik. Atıkların ayrı ayrı özel kutularında toplanıp geri kazanıma yönlendirilmesini sağladık.

Kâğıt Tüketimi

ABC Ticaret'te tehlikeli atık kapsamında maddeler yer almamaktadır. Tehlikesiz atık olarak ürünlerin üzerinde kağıt/ karton ve plastik kaplamalar yer almaktadır. Kağıt/ karton ve plastik kaplamaların toplanıp geri dönüşüme gönderilme çalışmaları devam etmektedir.

Piyasaya Sürülen Toplam Ambalaj Miktarı

	2014	2015
Kağıt / karton (ton)	61,65	68,5
Plastik (ton)	12,15	13,5
Toplam (ton)	73,8	82

Geri Kazanılan Toplam Ambalaj Miktarı

	2014	2015
Kağıt / karton (ton)	7,65	8,5
Plastik (ton)	1,35	1,5
Toplam (ton)	9	10

Kağıt tüketimi atık yönetiminde üzerinde durduğumuz konulardandır. 2015 yılında ürünlerin üzerinden 68,5ton kağıt/karton,13,5ton plastik ambalaj piyasaya sürülmüştür.

2015 yılında atık yönetimi konusunda bilgilendirdiğimiz çalışanlar ve müşterilerimiz kağıt/karton ve plastik ambalajları ayrı ayrı geri dönüşüm kutularında biriktirmiş ve bu atıklar belediyeler tarafından alınarak geri dönüşüme gönderilmiştir. 2015 yılında geri dönüşüm amacıyla 8,5ton kağıt/karton, 1,5ton plastik toplanmıştır.

GRI Göstergeleri

Gösterge	Bulunduğu Bölüm	Açıklama
1.Strateji ve Analiz		
1.1.Başkanın mesajı	Önsöz	
1.2.Etkiler, riskler ve fırsatlar	Önsöz	
2.Kurumsal Profil		
2.1.Kurumun adı	ABC Ticaret Hakkında	
2.2.Markalar, ürünler ve hizmetler	ABC Ticaret Hakkında	
2.3.Kurumun operasyonel yapısı	Operasyonel Yapımız	
2.4. Kurumun genel merkezinin bulunduğu yer	ABC Ticaret Hakkında	
2.5. Kurumun faaliyet gösterdiği ülkelerin sayısı	ABC Ticaret Hakkında	
2.6. Kurumun mülkiyet niteliği ve yasal şekli	Ortaklık Yapımız	
2.7. Hizmet veren pazarlar	ABC Ticaret Hakkında	
2.8. Rapor hazırlayan kurumun ölçeği	ABC Ticaret Hakkında	
2.9. Raporlama dönemi esnasında gerçekleşen büyüklük, yapı veya mülkiyet ile ilgili önemli değişiklikler	Ortaklık Yapımız	
2.10. Raporlama dönemi esnasında alınan ödüller	ABC Ticaret Hakkında	
3.Rapor Parametreleri		
3.1. Sağlanan bilgilerin ait olduğu raporlama dönemi	Rapor Hakkında	
3.3. Raporlama döngüsü	Rapor Hakkında	
3.4.İletişim adresi	İletişim	
3.5.Rapor içeriğini belirleme	Rapor Hakkında	
3.6.Rapor sınırı	Rapor Hakkında	
3.7.Rapor kapsamı	Rapor Hakkında	
3.12.Raporda yer alan standart açıklamaların yerini gösteren tablo	GRI Göstergeleri	
4.Yönetişim, Taahütler ve Katılım		
4.1. Kurumun yönetim yapısı	Operasyonel Yapımız	
4.4. Hissedarların ve çalışanların en yüksek yönetim organına tavsiye veya talimat verme mekanizmaları	Çalışan Memnuniyeti	
4.14. Kurum tarafından katılımı sağlanan paydaş gruplarının listesi	Paydaşlarımız	
Ekonomik Performans Göstergeleri		
EPG1: Gelirler, işletme maliyetleri, çalışan ücretleri, başlıklar ve diğer toplumsal yatırımlar, birikmiş karlar ve sermaye sağlayıcıları ile devletlere yapılan ödemeler de dâhil, üretilen ve dağıtılan doğrudan ekonomik değer	Ekonomik Performans Göstergelerimiz	
Çevresel Performans Göstergelerimiz		

ÇPG3: Birincil enerji kaynağına göre doğrudan enerji tüketimi	Çevresel Performans Göstergelerimiz	
ÇPG4: Birincil enerji kaynağına göre dolaylı enerji tüketimi	Çevresel Performans Göstergelerimiz	
ÇPG5: Kaynakların korunması ve verimliliği artırma ile sağlanan enerji tasarrufu	Çevresel Performans Göstergelerimiz	
ÇPG7: Dolaylı enerji tüketimini azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalar	Çevresel Performans Göstergelerimiz	
ÇPG8: Kaynağına göre toplam su çekimi	Çevresel Performans Göstergelerimiz	
ÇPG16: Ağırlığına göre toplam sera gazı emisyonu	Çevresel Performans Göstergelerimiz	
ÇPG18: Sera gazı emisyonunu azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalar	Çevresel Performans Göstergelerimiz	
ÇPG22:Türüne ve bertaraf yöntemine göre toplam atık ağırlığı	Çevresel Performans Göstergelerimiz	
ÇPG26: Ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik girişimler ve bu etki azalımının boyutları	Çevresel Performans Göstergelerimiz	
Sosyal Performans Göstergeleri		
İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakışır İş Performans Göstergeleri		
İUPG1: İstihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücü	Sosyal Performans Göstergeleri	
İUPG2: Yaş grubuna, cinsiyete ve bölgeye göre personel devir hızı ve kurumsal ayrılanların toplam sayısı	Sosyal Performans Göstergeleri	
İUPG3: Geçici yada yarı zamanlı çalışanlara sağlanmayıp tam zamanlı çalışanlara sağlanan sosyal ödemeler ve yardımlar	Ücret Politikamız	
İUPG7: Yaralanma, meslek hastalıkları, kaybedilen günler ve işe devamsızlık oranları ve ölümlerle sonuçlanan iş kazaları	Sosyal Performans Göstergeleri	
İnsan Hakları Performans Göstergeleri		
İHPG4: Ayrımcılık konusunda toplam vaka sayısı	İnsan Kaynakları Politikamız	
İHPG5: Örgütlenme özgürlüğü kullanma ve toplu sözleşme yapma haklarının önemli ölçüde risk altında olabileceği operasyonlar ve bu hakları desteklemek üzere alınan önlemler.	İnsan Kaynakları Politikamız	
İHPG6:Çocuk işçiliğini ortadan kaldırmaya yönelik alınan önlemler	İnsan Kaynakları Politikamız	
İHPG7: Zorla ve zorunlu tutarak çalıştırmaya yönelik alınan önlemler	İnsan Kaynakları Politikamız	
Ürün Sorumluluğu Performans Göstergeleri		
ÜSPG2: Ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkileri ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlanmadığı görülen vaka sayısı	GRI Göstergeleri	Ürünlerin sağlık ve güvenlik etkilerini düzenleyen kanun, düzenleme ya da gönüllü girişimlere uygunsuzluk nedeniyle alınan bir ceza bulunmamaktadır.
ÜSPG3:Ürün ve hizmet bilgilerinin türü	Sertifikalar	
ÜSPG4: ürün ve hizmet bilgileri ve etiketleme ile ilgili olarak yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyulmadığını gösteren toplam vaka sayı	GRI Göstergeleri	Ürün etiketlendirmesi için tabi olunan yasa, yönetmelik ya da gönüllü girişimlere uygunsuzluk vakası bulunmamaktadır.

ÜSPG5: Müşteri memnuniyetine yönelik uygulamalar	Müşteri Memnuniyeti	
ÜSPG7: Pazarlama iletişimi ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyulmadığını gösteren toplam vaka sayısı	GRI Göstergeleri	Pazarlama iletişimi için tabi olunan yasa, yönetmelik ya da gönüllü girişimlere uygunsuzluk vakası bulunmamaktadır.
ÜSPG8: Müşterilerin kişisel gizliliğinin ihlalleri ve müşteri verilerinin kaybedilmesi ile ilgili toplam şikayet sayısı	Müşteri Memnuniyeti	
ÜSPG9: Ürün ve hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri	GRI Göstergeleri	Ürün ve hizmetlerin temini ve kullanımındaki uygunsuzluk nedeniyle alınan para cezası bulunmamaktadır.
Toplum Performans Göstergeleri		
TPG1: Operasyonların yerel halk üzerindeki etkilerini değerlendiren ve yöneten tüm programların niteliği, kapsamı ve etkililiği	Topluma Katkımız	
TPG5: Kamu politikalarına karşı tutum ve kamu politikası geliştirmeye ve kulis faaliyetlerine katılım.	GRI Göstergeleri	ABC Ticarete lobicilik faaliyetlerine katılım bulunmamaktadır.
TPG6: Ülkelere göre siyasi partilere, politikacılara ve ilgili kuruluşlara yapılan mali ve ayni katkılar.	GRI Göstergeleri	ABC Ticaret herhangi bir siyasi partiye bağış yapmaz ya da yardımda bulunmaz.
TPG7: Rekabeti engelleyici davranış, haksız rekabet ve tekelcilik uygulamalarına karşı alınan yasal tedbirlerin sayısı ve sonuçları.	GRI Göstergeleri	Raporlama döneminde haksız rekabet, tröst, tekelcilik nedeniyle açılmış dava bulunmamaktadır.
TPG8: Yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısı.	GRI Göstergeleri	Raporlama döneminde yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeni ile kesilen önemli parasal olmayan ceza bulunmamaktadır.

Bir KOBİ ile yapılan örnek sürdürülebilirlik raporu uygulama sonuçlarında görüldüğü gibi ilgili KOBİ ekonomik, çevresel ve sosyal performans göstergeleriyle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Ekonomik performans göstergeleriyle ilgili olarak sadece üretilen ve dağıtılan doğrudan ekonomik değerle (EPG1) ilgili açıklamalar yapmış, iklim değişikliğinin kurumun mali sonuçlarına etkisi, riskler ve fırsatlar (EPG2), kurumun tanımlanmış fayda planı yükümlülükleri (EPG3), devletten alınan önemli mali destek (EPG4), yerel asgari ücrete kıyasla standart başlangıç düzeyi ücreti oranları (EPG5), yerel

tedarikçilere yapılan ödemelerle ilgili harcama oranları (EPG6), yerel işe alma usulleri ve yerel halktan işe alınmış üst yöneticilerin oranları (EPG7), ticari, aynı veya hayır amaçlı girişimler, kamu yararına yapılan altyapı yatırımları ve sağlanan hizmetler (EPG8) ,önemli dolaylı ekonomik etkiler (EPG9) ile ilgili açıklamalar yapmamıştır.

Çevresel performans göstergeleriyle ilgili olarak birincil enerji kaynağına göre doğrudan enerji tüketimi (ÇPG3), birincil enerji kaynağına göre dolaylı enerji tüketimi (ÇPG4), kaynakların korunması ve verimliliği artırma ile sağlanan enerji tasarrufu (ÇPG5), dolaylı enerji tüketimini azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalar (ÇPG7), kaynağına göre toplam su çekimi (ÇPG8), ağırlığa göre toplam doğrudan ve dolaylı sera gazı emisyonları (ÇPG16), sera gazı emisyonlarını azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalar (ÇPG18), türüne ve bertaraf yöntemine göre toplam atık ağırlığı (ÇPG22), ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik girişimler ve bu etki azalımının boyutları (ÇPG26) ile ilgili açıklamalar yapmıştır. Ancak kullanılan malzemelerin ağırlığı veya hacmi (ÇPG1), girdi olarak kullanılan geri dönüştürülmüş malzemelerin yüzdesi (ÇPG2), enerji verimliliği sağlayan veya yenilenebilir enerji kullanan ürün ve hizmetler sağlama girişimleri ve bu girişimlerin sonucunda enerji gereksinimlerindeki azalmalar (ÇPG6), su çekiminden önemli ölçüde etkilenen su kaynakları (ÇPG9), geri dönüştürülen ve yeniden kullanılan suyun yüzdesi ve toplam hacmi (ÇPG10), koruma alanları ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanlardaki araziler (ÇPG11), koruma alanları ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanlardaki faaliyet, ürün ve hizmetlerin biyoçeşitlilik üzerindeki önemli etkileri (ÇPG12), korunan veya iyileştirilen doğal yaşam alanları (ÇPG13), biyoçeşitlilik üzerindeki etkilerin yönetilmesiyle ilgili stratejiler (ÇPG14), soy tükenmesi riski düzeyine göre operasyonlardan etkilenen bölgelerdeki doğal yaşam alanlarında, Uluslararası Doğa Koruma Birliği Kırmızı Listesi'ne giren canlı türlerinin ve ulusal koruma listesindeki canlı türlerinin sayısı (ÇPG15), ağırlığa göre ilgili diğer dolaylı sera gazı emisyonları (ÇPG17), ağırlığa göre ozon tüketen maddelerin emisyonları (ÇPG19), türüne ve ağırlığına göre NOx, SOx ve diğer önemli hava emisyonları (ÇPG20), kalitesine ve varış noktasına göre toplam su deşarjı (ÇPG21), önemli sızıntıların toplam sayısı ve hacmi (ÇPG23), Basel Sözleşmesi Ek I, II, III ve VIII koşulları kapsamında tehlikeli kabul edilen atıklardan taşınan, ithal edilen, ihraç edilen ya da işlem görenlerin ağırlığı ve uluslararası sevkiyatı yapılan taşınan atıkların yüzdelik payı (ÇPG24), raporlama yapan kurumun su deşarjından ve kaçaklarından önemli ölçüde etkilenen su

kütellerinin ve bunlarla bağlantılı doğal yaşam alanlarının adı, büyüklüğü, korunma durumu ve biyoçeşitlilik değeri (ÇPG25), satılmış ürünlerin ve bunların ambalaj malzemelerinin kategorilere göre geri toplanma yüzdesi (ÇPG27), çevresel yasa ve yönetmeliklere uyulmaması halinde uygulanan önemli para cezalarının maddi değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısı (ÇPG28), ürünlerin ve kurumun operasyonlarında kullanılan diğer mal ve malzemelerin taşınmasından ve kurum çalışanlarının ulaşımından kaynaklanan önemli çevresel etkiler (ÇPG29), türüne göre toplam çevre koruma harcamaları ve yatırımları (ÇPG30) ile ilgili açıklamalar yapmamıştır.

Sosyal performans göstergelerinden işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans göstergeleriyle ilgili olarak istihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücü (İUPG1), yaş grubuna, cinsiyete ve bölgeye göre personel devir hızı ve kurumdan ayrılanların toplam sayısı (İUPG2), geçici ya da yarı zamanlı çalışanlara sağlanmayıp tam zamanlı çalışanlara sağlanan sosyal ödemeler ve yardımlar (İUPG3), yaralanma, meslek hastalıkları, kaybedilen günler ve işe devamsızlık oranları ve ölümle sonuçlanan iş kazaları (İUPG7) ile ilgili açıklamalar yapmıştır. Ancak toplu iş sözleşmeleri kapsamına giren çalışanların yüzdesi (İUPG4), toplu sözleşmelerde belirtilip belirtilmediği de dahil, önemli operasyonel değişiklikler konusunda asgari ihbar süresi (İUPG5), iş sağlığı ve güvenliği programlarının izlenmesine yardım eden ve bunlar hakkında tavsiye veren resmi, yönetimin ve çalışanların müştereken temsil edildikleri işyeri iş sağlığı ve güvenliği kurullarında temsil edilen toplam işgücünün yüzdesi (İUPG6), ciddi hastalıklarla ilgili olarak işgücü mensuplarına, ailelerine veya yerel halka yardım etmek üzere uygulanan eğitim, öğretim, rehberlik, hastalık önleme ve risk kontrol programları (İUPG8), sendikalarla yapılan toplu sözleşmelerin kapsamına giren sağlık ve güvenlik konuları (İUPG9), çalışan kategorisine göre çalışan başına düşen yıllık ortalama eğitim saatleri (İUPG10), çalışanların istihdam edilebilirliğinin sürekliliğini destekleyen ve onlara kariyerlerinin bitiminde yardım edecek beceri geliştirme ve yaşam boyu eğitim programları (İUPG11), düzenli şekilde performans ve kariyer gelişimi değerlendirmesi alan çalışanların yüzdesi (İUPG12), çalışanların cinsiyet, yaş grubu, azınlık grubu üyeliği ve diğer çeşitlilik göstergelerine göre dağılımı ve yönetim organlarının kompozisyonu (İUPG13), çalışan kategorisine göre erkek çalışanların kök ücretlerinin kadınlarınkine oranı (İUPG14) ile ilgili açıklamalar yapmamıştır.

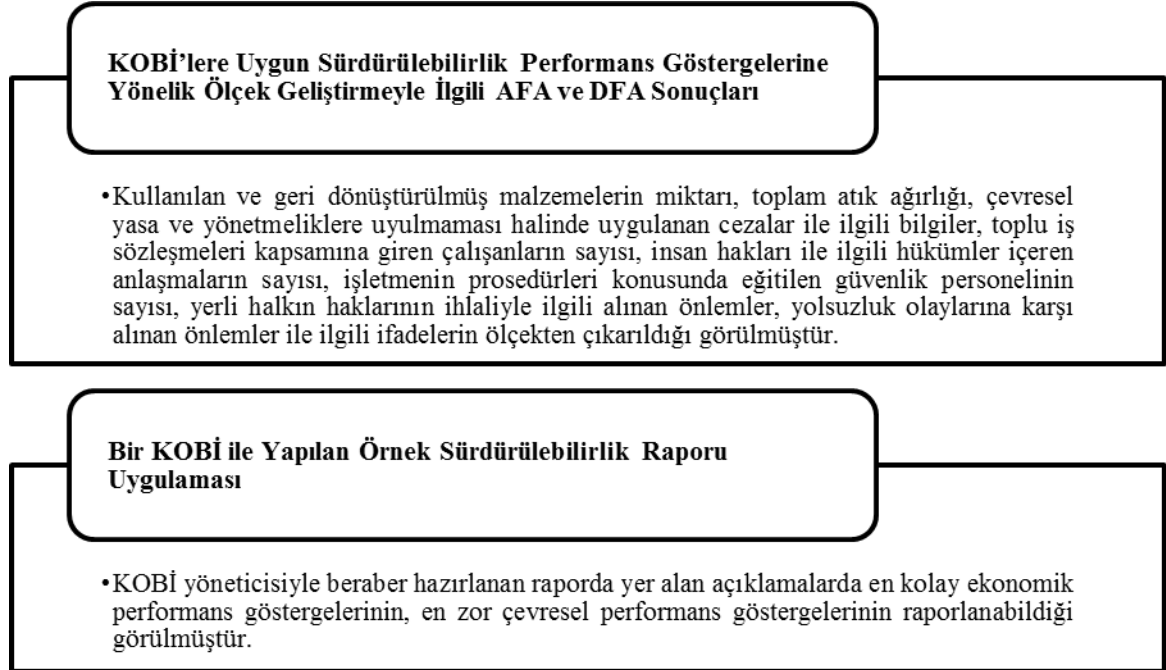
Sosyal performans göstergelerinden insan hakları performans göstergeleriyle ilgili olarak ayrımcılık konusunda toplam vaka sayısı (İHPG4), örgütlenme özgürlüğünü kullanma ve toplu sözleşme yapma haklarının önemli ölçüde risk altında olabileceği operasyonlar ve bu hakları desteklemek üzere alınan önlemler (İHPG5), çocuk işçiliği vakaları açısından önemli risk içerdiği belirlenen operasyonlar ve çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler (İHPG6), zorla veya zorunlu tutarak çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler (İHPG7) ile ilgili açıklamalar yapmıştır. Ancak insan hakları ile ilgili hükümler içeren veya insan hakları taramasından geçen önemli yatırım anlaşmalarının yüzdesi ve toplam sayısı (İHPG1), insan hakları ve alınan önlemler konusunda taramadan geçen önemli tedarikçilerin ve yüklenicilerin yüzdesi (İHPG2), eğitim alan çalışanların yüzdesi de dahil olmak üzere, operasyonlarla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki politika ve prosedürler konusunda verilen toplam çalışan eğitimi saatleri (İHPG3), kurumun operasyonlarıyla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki kurum politikaları veya prosedürleri konusunda eğitilen güvenlik personelinin yüzdesi (İHPG8), yerli halkın haklarının ihlaline ilişkin vakaların toplam sayısı ve alınan önlemler (İHPG9) ile ilgili açıklamalar yapmamıştır.

Sosyal performans göstergelerinden ürün sorumluluğu performans göstergeleriyle ilgili olarak ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkileri ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı (ÜSPG2), ürün ve hizmet bilgilerinin türü (ÜSPG3), ürün ve hizmet bilgileri ve etiketleme ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı (ÜSPG4), müşteri memnuniyetine yönelik uygulamalar (ÜSPG5), pazarlama iletişimi ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı (ÜSPG7), müşterinin kişisel gizliliğinin ihlalleri ve müşteri verilerinin kaybedilmesi ile ilgili doğrulanmış toplam şikayet sayısı (ÜSPG8), ürün ve hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri (ÜSPG9) ile ilgili açıklamalar yapmıştır. Ancak iyileştirilmek üzere ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkilerinin değerlendirildiği yaşam döngüsü evreleri ve bu prosedürlere tabi olan ana ürün ve hizmet kategorilerinin yüzdesi (ÜSPG1), pazarlama iletişimi ile ilgili yasalara, standartlara ve gönüllü kurallara bağlı kalmaya yönelik programlar (ÜSPG6) ile ilgili açıklamalar yapmamıştır.

Sosyal performans göstergelerinden toplum performans göstergeleriyle ilgili olarak operasyonların yerel halk üzerindeki etkilerini değerlendiren ve yöneten tüm programların ve uygulamaların niteliği, kapsamı ve etkililiği (TPG1), kamu politikalarına karşı tutum ve kamu politikası geliştirmeye ve lobi faaliyetlerine katılım (TPG5), ülkelere göre siyasi partilere, politikacılara ve ilgili kuruluşlara yapılan mali ve aynı katkılar (TPG6), rekabeti kısıtlayan davranış, tröst ve tekelcilik uygulamalarına yönelik yapılan yasal işlemlerin toplam sayısı ve bu işlemlerin sonuçları (TPG7), yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısı (TPG8) ile ilgili açıklamalar yapmıştır. Ancak yolsuzlukla ilgili riskler yönünden analiz edilen işletme birimlerinin yüzdesi ve toplam sayısı (TPG2), kurumun yolsuzluğu önleme politika ve prosedürleri konusunda eğitim alan çalışanların yüzdesi (TPG3), yolsuzluk vakalarına karşı alınan önlemler (TPG4) ile ilgili açıklamalar yapmamıştır.

KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik bulgular aşağıda Şekil 7'de özetlenmiştir.

Şekil 7: KOBİ'lere Uygun Sürdürülebilirlik Performans Göstergelerine Yönelik Bulgular

Şekil 7'de görüldüğü gibi KOBİ'lerle yapılan anket sonuçları ve bir KOBİ ile yapılan örnek uygulama sonuçları beraber değerlendirildiğinde çevresel ve sosyal

performans göstergelerinin tümünün KOBİ'ler tarafından raporlanmasının zor olduğu veya bu açıklamaların KOBİ'lerin işleyişine uygun olmadığı anlaşılmıştır. Çalışmanın sürdürülebilirlik raporu uygulaması örneği sonuçları ile KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirme sonuçları beraber değerlendirildiğinde çevresel performans göstergelerinden birincil enerji kaynağına göre doğrudan enerji tüketimi (ÇPG3), birincil enerji kaynağına göre dolaylı enerji tüketimi (ÇPG4), kaynakların korunması ve verimliliği artırma ile sağlanan enerji tasarrufu (ÇPG5), kaynağına göre toplam su çekimi (ÇPG8), ağırlığa göre toplam sera gazı emisyonları (ÇPG16), ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik girişimler ve bu etki azalımının boyutları (ÇPG26) ile ilgili açıklamaların her iki bölümde de yapıldığı görülmüştür. Bunun yanında kullanılan malzemelerin ağırlığı veya hacmi (ÇPG1), kullanılan geri dönüştürülmüş malzemelerin yüzdesi (ÇPG2), çevresel yasa ve yönetmeliklere uyulmaması halinde uygulanan önemli para cezalarının maddi değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısı (ÇPG28) ile ilgili açıklamaların her iki bölüme de yapılmadığı görülmüştür.

Sosyal performans göstergelerinden işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans göstergeleriyle ilgili olarak ise istihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücü (İUPG1) ile ilgili açıklamaların her iki bölümde de yapıldığı görülmüştür. Bunun yanında toplu iş sözleşmeleri kapsamına giren çalışanların yüzdesi (İUPG4) ile ilgili açıklamaların her iki bölüme de yapılmadığı görülmüştür.

Sosyal performans göstergelerinden insan hakları performans göstergeleriyle ilgili olarak ise ayrımcılık konusunda toplam vaka sayısı (İHPG4), örgütlenme özgürlüğünü kullanma ve toplu sözleşme yapma haklarının önemli ölçüde risk altında olabileceği operasyonlar ve bu hakları desteklemek üzere alınan önlemler (İHPG5), çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler (İHPG6), zorla veya zorunlu tutarak çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler (İHPG7) ile ilgili açıklamaların her iki bölümde de yapıldığı görülmüştür. Ancak insan hakları ile ilgili hükümler içeren veya insan hakları taramasından geçen önemli yatırım anlaşmalarının yüzdesi ve toplam sayısı (İHPG1), kurumun operasyonlarıyla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki kurum politikaları veya prosedürleri konusunda eğitilen güvenlik personelinin yüzdesi (İHPG8), yerli halkın haklarının ihlaline ilişkin vakaların toplam

sayısı ve alınan önlemler (İHPG9) ile ilgili açıklamaların her iki bölüme de yapılmadığı görülmüştür.

Sosyal performans göstergelerinden ürün sorumluluğu performans göstergeleriyle ilgili olarak ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkileri ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı (ÜSPG2), ürün ve hizmet bilgileri ve etiketleme ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı (ÜSPG4), müşterinin kişisel gizliliğinin ihlalleri ve müşteri verilerinin kaybedilmesi ile ilgili doğrulanmış toplam şikayet sayısı (ÜSPG8), ürün ve hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri (ÜSPG9) ile ilgili açıklamaların her iki bölümde de yapıldığı görülmüştür.

Sosyal performans göstergelerinden toplum performans göstergeleriyle ilgili olarak operasyonların yerel halk üzerindeki etkilerini değerlendiren ve yöneten tüm programların ve uygulamaların niteliği, kapsamı ve etkililiği (TPG1), kamu politikalarına karşı tutum ve kamu politikası geliştirmeye ve lobi faaliyetlerine katılım (TPG5), yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısı (TPG8) ile ilgili açıklamaların her iki bölümde de yapıldığı görülmüştür. Ancak yolsuzluk vakalarına karşı alınan önlemler (TPG4) ile ilgili açıklamaların her iki bölüme de yapılmadığı görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekonomik beklentilerin çevresel ve sosyal duyarlılıkla dengeli biçimde değerlendirilmesi işletmelerin sürdürülebilirliği için gereklidir. Azalan doğal kaynaklar, iklim değişikliği, artan sosyal sorunlar sürdürülebilirliği günümüzde önemli hale getirmiştir. İşletme performansının sadece kârdan ibaret olduğu günler geride kalmış, yatırımcılar çevresel, sosyal ve yönetsel risklerin işletmeleri etkilediğini görmüş ve işletmelerden finansal olmayan verileride istemeye başlamıştır. Dolayısıyla sürdürülebilirlik raporları önem kazanmıştır.

Sürdürülebilirlik kavramının işletme düzeyinde eşdeğeri olan kurumsal sürdürülebilirlik işletmelerin büyüme ve kârlılıkları ile çevresel koruma, sosyal eşitlik ve ekonomik kalkınmaya aynı derecede önem vermektedir. Kurumsal sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınmanın işletme düzeyinde yansımasıdır. Bu yansımanın etkilerinin raporlanması da sürdürülebilirlik raporlarıyla mümkün olmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için tüm kurumların ve işletmelerin birlikte çalışması, stratejiler geliştirmesi ve gelecek kuşakların ihtiyaçlarına duyarlı mal ve hizmet üretmeyi bir kültür haline getirmesi gerekmektedir.

Çalışmada ilk olarak Türkiye’de GRI Rehberine göre sürdürülebilirlik raporu hazırlayan işletmelerin raporlarının içerik analizi yapılmıştır. Türkiye’de sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizinde raporlarda strateji ve profil, yönetim yaklaşımı ve performans göstergesi (ekonomik, çevresel, sosyal) açıklamalarının yer aldığı tespit edilmiştir. Dong (2011), Roca ve Searcy (2011), Borkowski ve diğerleri (2012), Sobhani ve diğerleri (2012), Hahn ve Kühnen (2013), Huang ve Wang (2010) çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Raporlarda strateji ve profil açıklamalarının yönetim yaklaşımı ve performans göstergesi açıklamalarından fazla olduğu görülmüştür. Strateji ve profil açıklamalarının teknik bilgi ve hesaplama gerektirmemesinden dolayı daha fazla raporlandığı düşünülmektedir. Çalışma sonuçları Aktaş ve diğerleri (2013) ile Maubane ve diğerleri (2014)’nin çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

İçerik analizinde sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde strateji ve profil açıklamalarından sonra en fazla açıklama yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarından ekonomik performans göstergelerine aittir. Bunun nedeni işletmelerin finansal raporlamayı zorunlu olarak yapıyor olmasıdır. Ekonomik performans gösterge açıklamalarından sonra sırayı sosyal performans gösterge açıklamaları almaktadır. Sosyal performans göstergeleriyle ilgili bilgileri açıklamak çevresel performans göstergeleriyle ilgili bilgileri açıklamaktan daha kolaydır ve daha az maliyet gerektirmektedir. Rapor açıklamalarında en son sırayı çevresel performans göstergeleri almaktadır. Bu durumun nedeninin işletmelerin çevresel konulara gereken önemi vermemesinden, çevresel olayların raporlanmasının zaman almasından, maliyetli olmasından ve nitelikli eleman gerektirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalarda sektörlere, yıllara ve işletmelere göre varsa farklılıklar araştırılmıştır. Yönetim yaklaşımı ve performans gösterge açıklamalarının sektörlere, yıllara, işletmelere göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Çalışmanın sonuçları Roca ve Searcy (2011), Faisal ve diğerleri (2011), Maubane ve diğerleri (2014), Alonso Almeida ve diğerleri (2014b), Barkemeyer ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Genel olarak bakıldığında çalışmadaki raporlarda da sürdürülebilirlik uygulamalarında sektörel farklılıkların olduğu görülmüştür. Sektörlere göre ekonomik, çevresel ve sosyal performans gösterge açıklamaları beraber incelendiğinde en fazla açıklamanın toptan ve perakende ticaret sektöründe, en az açıklamanın ise ulaştırma ve haberleşme, mali kuruluşlar sektörlerinde yapıldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla toptan ve perakende ticaret sektöründeki işletmelerin sürdürülebilirliğe önem verdiği ve kurumsallık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Çalışma sonuçlarına benzer olarak Şubat 2016'da yayınlanan Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması Ulusal İnceleme Raporuna göre sürdürülebilirliği sağlamada her sektörün kendine özgü sorunları olduğu görülmüştür.

Yıllara göre ekonomik, çevresel ve sosyal performans gösterge açıklamaları beraber incelendiğinde açıklamaların en fazla 2013 yılında en az ise 2008 yılında yapıldığı görülmüştür. Yıllar geçtikçe açıklamaların miktarlarının arttığı tespit edilmiştir. Bu durum sürdürülebilirlik raporlarının zaman içerisinde önem kazandığı anlamına gelmektedir.

İşletmelere göre ekonomik, çevresel ve sosyal performans gösterge açıklamaları beraber incelendiğinde en fazla açıklamanın brisa, iett, şekerbank, bursagaz tarafından yapıldığı, en az açıklamanın ise havaş, akkim, stfa tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. İşletmelere göre sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamalarda farklılık bulunan işletmelerin de farklı sektörlerde olduğu görülmüştür. Dolayısıyla işletmelerin yönetim yapılarının, sürdürülebilirliğe verdikleri önemin farklılık gösterdiği düşünülebilir. Farklılıkların işletme davranışından kaynaklandığı ifade edilebilir. Bulunan sonuçların sürdürülebilirlik ile ilgili performanslarını geliştirme konusunda işletme yöneticilerine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın devamında KOBİ ve büyük ölçekli işletmelere ait sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılması yapılmıştır. KOBİ ve büyük ölçekli işletmelere ait sürdürülebilirlik raporları karşılaştırıldığında ekonomik, çevresel, sosyal performans gösterge açıklamalarının işletmelerin büyüklüklerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Büyük ölçekli işletmelerin raporlarında KOBİ raporlarına oranla daha fazla açıklamanın yer aldığı görülmüştür. Benzer şekilde Wong (2010), Ramos ve diğerleri (2013) çalışmalarında KOBİ'lerin çok az bir kısmının sürdürülebilirlik raporu hazırladığını tespit etmiş ve hazırlanan raporlarda KOBİ'lerin büyük ölçekli işletmelerden daha az açıklama yaptığını belirlemiştir. Bu durumun Türkiye için de geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. KOBİ'lerin sürdürülebilirlik raporlarında büyük ölçekli işletmeler kadar detaylı açıklamalar yapmamasının eğitim konusundaki eksiliklerden, finansal kaynaklara erişim ve bilgiye erişim konusunda yaşadıkları sorunlardan, teşviklerin olmamasından, yasal düzenlemelerin eksikliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Çalışmada ayrıca KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirilmiş, ankete verilen cevaplar arasında KOBİ'lerin büyüklüklerine ve sektörlerine göre varsa farklılıklar tespit edilmiştir. KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirme aşamasında ölçekte yer alan kullanılan ve geri dönüştürülmüş malzemelerin miktarı, toplam atık ağırlığı, çevresel yasa ve yönetmeliklere uyulmaması halinde uygulanan cezalar ile ilgili bilgiler, toplu iş sözleşmeleri kapsamına giren çalışanların sayısı, insan hakları ile ilgili hükümler içeren anlaşmaların sayısı, işletmenin prosedürleri konusunda eğitilen güvenlik personelinin sayısı, yerli halkın haklarının ihlaliyle ilgili alınan önlemler, yolsuzluk olaylarına karşı

alınan önlemler ile ilgili soruların ölçekten çıkarıldığı görülmüştür. Çıkarılan sorulardaki açıklamaların KOBİ'ler tarafından raporlanmasının uygun olmadığı veya zor olduğu, KOBİ'lerin iş yapış tarzıyla ilgili olmadığı söylenebilir. Literatürde KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerini belirlenmesiye yönelik ölçek geliştirmeyle direkt ilgili çalışmaya rastlanılmamıştır. Çalışmanın devamında KOBİ'lerin büyüklüklerine ve sektörlerine göre verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Dolayısıyla KOBİ'lerin sürdürülebilirlik raporlarında yer alan açıklamaları benzer şekilde raporlayabileceği söylenebilir.

Çalışmanın devamında bir KOBİ ile örnek sürdürülebilirlik raporu hazırlanmıştır. Sürdürülebilirlik raporunun hazırlanması aşamasında ekonomik performans göstergeleri ile ilgili açıklamaların kolay raporlanabildiği görülmüştür. Bunun nedeni KOBİ'lerin zorunlu olarak finansal raporlamayı yapıyor olmasıdır. Ayrıca sosyal performans göstergeleri ile ilgili açıklamaların çevresel performans göstergeleri ile ilgili açıklamalardan daha rahat raporlanabildiği tespit edilmiştir. Bu durumun çevresel etkilerin ölçülüp raporlanmasının belli maliyetler ve nitelikli kişilerin varlığını gerektirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bir bütün olarak incelendiğinde KOBİ'lerin sürdürülebilirlik raporu hazırlarken yaşadıkları zorlukların yasal düzenlemelerin eksikliklerinden, işletmelere getirdiği ek maliyetlerden, kurumsal ve yönetsel sorunlardan kaynaklandığı görülmektedir. KOBİ yöneticilerinin eğitim seviyeleri düşük olduğu, finansal kaynaklara erişimleri zor olduğu, teknoloji seviyeleri düşük olduğu, vasıfsız işgücü ile çalıştıkları, maliyetleri yönetmede zorluk yaşadıkları için sürdürülebilirliği sağlamada sıkıntı çektikleri düşünülmektedir. Ancak KOBİ'ler sürdürülebilir olabilmek ve rakiplerine ayak uydurabilmek için sürdürülebilirlik raporlarında yer alan konulara özen göstermelidir. Bununla ilgili KOBİ'lerin sürdürülebilirlik konusunda farkındalığını arttırmaya yönelik çalışmalar yapılmalı, raporlama konusunda KOBİ'lere eğitim verilmeli ve finansal destek sağlanmalıdır.

Çalışmada bir KOBİ ile yapılan örnek sürdürülebilirlik raporu uygulaması sonuçları ile KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik ölçek geliştirme sonuçları beraber değerlendirilmiştir. Çevresel performans göstergelerinden birincil enerji kaynağına göre doğrudan enerji tüketimi (ÇPG3), birincil enerji kaynağına göre dolaylı enerji tüketimi (ÇPG4), kaynakların korunması ve verimliliği artırma ile sağlanan enerji

tasarrufu (ÇPG5), kaynağına göre toplam su çekimi (ÇPG8), ağırlığa göre toplam sera gazı emisyonları (ÇPG16), ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik girişimler ve bu etki azalımının boyutları (ÇPG26), işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans göstergelerinden istihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücü (İUPG1), insan hakları performans göstergelerinden ayrımcılık konusunda toplam vaka sayısı (İHPG4), örgütlenme özgürlüğünü kullanma ve toplu sözleşme yapma haklarının önemli ölçüde risk altında olabileceği operasyonlar ve bu hakları desteklemek üzere alınan önlemler (İHPG5), çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler (İHPG6), zorla veya zorunlu tutarak çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler (İHPG7), ürün sorumluluğu performans göstergelerinden ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkileri ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı (ÜSPG2), ürün ve hizmet bilgileri ve etiketleme ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı (ÜSPG4), müşterinin kişisel gizliliğinin ihlalleri ve müşteri verilerinin kaybedilmesi ile ilgili doğrulanmış toplam şikayet sayısı (ÜSPG8), ürün ve hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri (ÜSPG9), toplum performans göstergelerinden operasyonların yerel halk üzerindeki etkilerini değerlendiren ve yöneten tüm programların ve uygulamaların niteliği, kapsamı ve etkililiği (TPG1), kamu politikalarına karşı tutum ve kamu politikası geliştirmeye ve lobi faaliyetlerine katılım (TPG5), yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısı (TPG8) ile ilgili açıklamaların her iki bölümde yapıldığı dolayısıyla bu açıklamaların KOBİ'lerin işleyişine uygun olduğu ve KOBİ'lerin bu açıklamaları raporlamakta güçlük çekmeyeceği düşünülmektedir.

Her iki bölümde çevresel performans göstergelerinden kullanılan malzemelerin ağırlığı veya hacmi (ÇPG1), geri dönüştürülmüş malzemelerin yüzdesi (ÇPG2), çevresel yasa ve yönetmeliklere uyulmaması halinde uygulanan cezalar ile ilgili bilgiler (ÇPG28), işgücü uygulamaları ve insana yakışır iş performans göstergelerinden toplu iş sözleşmeleri kapsamına giren çalışanların sayısı (İUPG4), insan hakları performans göstergelerinden insan hakları ile ilgili hükümler içeren anlaşmaların sayısı (İHPG1), işletmenin prosedürleri konusunda eğitilen güvenlik personelinin sayısı (İHPG8), yerli halkın haklarının ihlaliyle ilgili alınan önlemler (İHPG9), toplum performans göstergelerinden

yolsuzluk olaylarına karşı alınan önlemler (TPG4) ile ilgili açıklamaların yapılmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu açıklamaların KOBİ'lerin iş yapış tarzıyla ilgili olmadığı veya KOBİ'ler tarafından raporlanmalarının zor olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç olarak; Türkiye'deki işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarına gereken önemi vermediği, Türkiye'nin sürdürülebilirlik raporu hazırlama konusunda henüz başlangıç aşamasında olduğu söylenebilir. İşletmeler genellikle kısa vadede kâra odaklanmaktadır. İşletmelerin sürdürülebilirlik uygulamalarıyla uzun vadede kâra odaklanmaları konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye'de işletmeler yönetim süreçlerine sürdürülebilirlik uygulamalarını dahil ederek uzun vadede maliyetleri düşürebilir, kârını ve itibarını arttırabilir. Bunun için sürdürülebilirlik anlayışının kurum kültürü olarak benimsenmesi gerekmektedir. Günümüzde artık yatırımcıların işletmelerin finansal verileri kadar sosyal değerlerine önem verdiği bilinmektedir. İşletmelerin itibarı, çalışanların memnuniyeti ve işletmeye aidiyeti için de sürdürülebilirliğin önemli olduğu söylenebilir. İşletmelerin sürdürülebilirlik anlayışının gelişmesi için kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları önemlidir. Sürdürülebilirlik anlayışına uygun geliştirilen kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları işletmeler için faydalı olacaktır. Kolk (2004) tarafından yapılan çalışmada da sürdürülebilirlik raporlarının zamanla maliyetleri azaltacağı, rekabet avantajı sağlayacağı ve işletmenin itibarını arttıracığı ifade edilmiştir.

Türkiye'de sürdürülebilirlik rapor sayılarının çok fazla olmadığı ve her yıl işletmelerin bu raporları düzenli hazırlamadıkları ancak işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarına artan bir ilgilerinin olduğu her yıl yayınlanan rapor sayısındaki ve raporlarda yer alan açıklamalardaki artıştan görülmektedir. İşletmelerin sürdürülebilirlik raporu hazırlamamasının konuyla ilgili düzenlemelerin eksikliğinden, raporlama yapmanın getirdiği ek maliyetlerden, nitelikli muhasebecilerin eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının kendilerine sağlayacağı avantajların farkında olmadığı söylenebilir. Benzer şekilde Kolk (2004) tarafından yapılan çalışmada da işletmelerin sürdürülebilirlik raporu hazırlamamalarının nedenlerinin raporlama yapmanın getireceği faydalar hakkında şüphe duyulması, maliyetli olması, nasıl hazırlanacağını bilinmemesi olduğu ifade edilmiştir. Çalışmanın akademisyenlere sürdürülebilirlikle ilgili yeni çalışmalar için yol gösterici olabileceği düşünülmektedir. Literatürde konuyla ilgili eksikliklerin görülmesi açısından çalışmanın önem taşıdığı

söylenbilir. Ayrıca çalışma sürdürülebilirlik ve önemi konusunda akademik anlamda farkındalık sağlayacaktır.

Çalışmada GRI Rehberine göre sürdürülebilirlik raporu hazırlayan işletmelerin raporları dikkate alınmıştır. Gelecek çalışmalarda diğer sürdürülebilirlik rehberleri de alınabilir. KOBİ'lere uygun sürdürülebilirlik performans göstergelerini belirlenmeye yönelik yapılan ankette zaman ve maliyet kısıtlarından dolayı sosyal ve çevresel açıklamaların tümü dikkate alınmamıştır. Benzer çalışmalar GRI Rehberinde yer alan diğer açıklamaları da içerecek şekilde yapılabilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Ak, Belma (2010), "Parametrik Hipotez Testleri", Şeref Kalaycı (Ed.), **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, 6. Baskı içinde, (73-82), Ankara: Asil Yayınları.
- Aksoy, Çağrı (2013), **Sürdürülebilirlik Performansının Değerlendirilmesine Yönelik Ölçek Önerisi ve Türkiye'deki İşletmelerde Uygulanması**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktaş ve diğerleri (2013), "Corporate Sustainability Reporting and Analysis of Sustainability Reports in Turkey", **International Journal Economics and Finance**, 5 (3), 113-125.
- Alcaraz Quiles, Francisco ve diğerleri (2015), "Factors Determining online Sustainability Reporting by Local Governments", **International Review of Administrative Sciences**, 81 (1), 79-109.
- Alonso Almeida ve diğerleri (2014a), "Diffusion of Sustainability Reporting in Universities: Current Situation and Future Perspectives", **Journal of Cleaner Production**, 1-11.
- _____ (2014b), "A Closer Look at the 'Global Reporting Initiative' Sustainability Reporting as a Tool to Implement Environmental and Social Policies: A Worldwide Sector Analysis", **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 21, 318-335.
- Alpar, Reha (2013), **Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler**, 4. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altunbaş, Derya (2008), **Kentsel Sürdürülebilirlikte Yerel Yönetimlerin Rolü: İzmir Büyükşehir Belediyesi Örneği**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Altunışık, Remzi ve diğerleri (2007), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı**, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Altuntaş, Türker (2012), "Sürdürülebilir Tedarik Zincirleri: Sürdürülebilirlik Raporlarının İçerik Analizi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 14 (3), 36-64.
- Angay, Barış (2007), "Sosyal Raporlama ve Türkiye'deki Halka Açık Şirketlerin Sosyal Raporlama Yaklaşımları", **Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi**, 9(1).
- Antalyalı, Ömer L. (2010), "Varyans Analizi", Şeref Kalaycı (Ed.), **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, 6. Baskı içinde, (131-167), Ankara: Asil Yayınları.
- Aras, Güler, ve Crowther, David (2008), "Governance and Sustainability: An Investigation into the Relationship between Corporate Governance and Corporate Sustainability", **Management Decision**, 46 (3), 433-448.
- Aras, Güler, ve Crowther, David (2009), "The Durable Corporation: Strategies for Sustainable Development", **Aldershot, Gower Publishing Limited**, 15(5).
- Arena, Marika ve Azzone, Giovanni (2012), "A Process-Based Operational Framework for Sustainability Reporting in SME's", **Journal Of Small Business and Enterprise Development**, 19 (4), 669-686.
- Bansal, Pratima (2005), "Evolving Sustainably: A Longitudinal Study of Corporate Sustainable Development", **Strategic Management Journal**, 26, 197-218.
- Barkemeyer, Ralf ve diğerleri, (2015), "On the Effectiveness of Private Transnational Governance Regimes Evaluating Corporate Sustainability Reporting According to the Global Reporting Initiative", **Journal of World Business**, 50, 312-325.
- Barry, N. ve diğerleri, (2006), "Categorising Tools for Sustainability Assessment", **Ecological Economics**, 60 (3), 498-508.
- Besler, S. (2009), **Yönetim Yaklaşımlarıyla Kurumsal Sürdürülebilirlik**, İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Beyhan, S. G. ve Ünügür, S.M., (2005), "Çağdaş Gereksinmeler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Modeli", **İTÜ Dergisi**. 4(2), 79-87.

- Borkowski, Susan C.ve diğlerleri (2012), “ Sustainability Reporting at Johnson&Johnson:A Case Study Using Content Analysis”, **IJBİT**, 4(3), 96-105.
- Bowden, Adrian ve diğlerleri (2001), **Triple Bottom Line Risk Management: Enhancing Profit, Environmental Performance and Community Benefit**, New York: Wiley.
- Bowen, Natasha K., Shenyang, Guo (2011), **Structural Equation Modeling**, Oxford University Press, ISBN: 978-0-19-536762-1.
- Chung, F. ve diğlerleri (2011), “Resource Sufficiency, Organizational Cohesion and Organizational Effectiveness of Emergency Response” **Nat Hazards**, 58 , 221-234.
- Çalışkan, Arzu (2012), “Sürdürülebilirlik Raporlaması”, **Muhasebe ve Vergi Dünyası Dergisi**, (1),46,48.
- Çankaya, Fikret ve Dinç, Engin, (2012), “Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Uygulama Başarısını Etkileyen Faktörler: Bağımsız Denetçiler Üzerine Bir Araştırma”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi**, 17(1), 81-102.
- Demiralay, Tülay (2014), **Hekimlerde Örgütsel Sessizliğin Yapısal Eşitlik Modeliyle İncelenmesi**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirgil, Hakan (2010), “Parametrik Olmayan Hipotez Testleri ”, Şeref Kalaycı (Ed.), **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, 6. Baskı içinde, (85-110), Ankara: Asil Yayınları.
- Demirkaya, Mehmet Ali (2014), “**KOBİ’lerde Finansal Planlama ve Finansal Risk Yönetimi Yolu ile Sürdürülebilirliğin Sağlanması ve Bir Uygulama Örneği**”, Yayınlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğru, Gonca (2012), **Kurumsal Sürdürülebilirlikte Stratejik İnsan Kaynakları Yönetiminin Rolü**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dong, Shidi (2011), “**An Assessment of CSR Reporting Practice in China’s Mining And Minerals Industry**”, <https://www.unisa.edu.au/Global/business/centres /cags / docs/seminars/Paper%20Shidi.pdf> (01.02.2015).

- Dyllick, T. ve Hockerts, K (2002), “Beyond the Business Case for Corporate Sustainability”, **Business Strategy and the Environment**, 11 (2).
- English, M. Denise ve Schooley, Diana K (2014), “The Evolution of Sustainability Reporting”, **Accounting and Auditing**, 26-36.
- Eren E., (2000), **Stratejik Yönetim ve İşletme**, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Ergün, Nihat (2012),” KOBİ’ler ve Girişimcilerin Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi”, **Kalkınmada Anahtar Verimlilik**, 287, 4-6.
- Eş, Abdulhamit (2008), **Sürdürülebilirlik ve Firma Düzeyinde Sürdürülebilirlik Performans Ölçümü**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Faisal ve diğerleri (2011), “Legitimising Corporate Sustainability Reporting Throughout the World”, **AABFJ**, 6 (2) , 19-34.
- Gao, S. ve diğerleri, (2005), “Determinants of Corporate Social and Environmental Reporting in Hong Kong: A Research Note”, **Accounting Forum**, 29, 233-242.
- Gladwin, T., Kennely, J. ve Krause, S.T., (1995), “Shifting Paradigms for Sustainable Development: Implications for Management Theory and Research”, **Academy of Management Review**, 20 (4):874-907.
- Glavic P. ve Lukman, R, (2007) “Review of Sustainability Terms and Their Definitions” **Journal of Cleaner Production**, 15 (18), 1875-1885.
- Gönenç, E. ve Wolflin, J.,(2004), Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Yönetim ve Karar Verme Süreci, SES Topluluğu, **US Fish&Wildlife Service** (3) 1, 1-10.
- Grandar, Amir ve Purcell, John (2012), **A Guide for Assurance on SME Sustainability Reports**, Australia: Southbank, CPA.
- Guthrie, J., Abeysekera, I. (2006), “Content Analysis of Social, Environmental Reporting: What is New?”, **Journal of Human Resource Costing and Accounting**, 10 (2), 114-126.
- Güleş, Hasan Kürşat ve diğerleri (2011), “Stratejik Üretim İşletme Performansı İlişkisi:Yapısal Eşitlik Modellemesi Üzerine Bir Analiz”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi**, 13, 62-79.

- Gürlük S., “Dünyada ve Türkiye’ de Kırsal Kalkınma ve Sürdürülebilir Kalkınma”, **Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi**, 19(4).
- Hahn, Tobias ve Scheermesser, Mandy (2006), “Approach Corporate Sustainability Among German Companies”, **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 13 (2), 150-165.
- Herzig, C. ve Schaltegger, S. (2011.), **Corporate Sustainability Reporting**, (Çev: Schaltegger, S., Bennett, M. & Burritt R. L.) Boston/Dordrecht/London,: Kluwer Academic Publishers.
- Hinson, Robert ve diğerleri, (2015), “Sustainability Reporting among Ghanaian Universities”, **Communication**, 41 (1), 22-42.
- Huang, Tong ve Wang, Aiguo (2010), “Sustainability Reports in China: Content Analysis”, **2010 International Conference on Future Information Technology and Management Engineering**, 154-158.
- Hughen, Linda ve diğerleri (2014), “Improving Stakeholder Value through sustainability and Integrated Reporting”, **The CPA Journal**, 57-61.
- ICAEW, Institute of Chartered Accountants in England and Wales (2004), **Sustainability: The Role of Accountants**, <http://www.icaew.com/~media/Files/Technical/Sustainability/sustainability-the-role-of-accountants-2004.pdf> (22.07.2014).
- Kalaycı, Şeref (Ed.) (2010), **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, 6.Baskı, Ankara: Asil Yayınları.
- Karaman, Aykut (1996), “Sürdürülebilir Turizm Planlaması İçin Ekolojik Bir Çerçeve”, **Sürdürülebilir Turizm; Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım**, **19.Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu**, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Kayış, Aliye (2010), “Güvenilirlik Analizi (Reliability Analysis)”, Şeref Kalaycı (Ed.), **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, 6. Baskı içinde, (404-409), Ankara: Asil Yayınları.
- Kolk, A. (2004), “A Decade of Sustainability Reporting: Developments and Significance”, **International Journal of Environment and Sustainable Development**,3(1), 2004.

- Korkmaz, Özge ve Karaca, Süleyman Serdar (2013) “Firma Performansini Etkileyen Faktörler ve Türkiye Örneği”, **Ege Akademik Bakış**, 13 (2), 169-179.
- Kozlowski, Anika ve diğerleri, (2015), “Corporate Sustainability Reporting in the Apparel Industry”, **International Journal of Productivity and Performance Management**, 64 (3), 377-397.
- Kuşat, Nurdan(2012), “Sürdürülebilir İşletmeler İçin Kurumsal Sürdürülebilirlik ve İçsel Unsurları”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi**, 14(2), 227-242.
- Lantos, G. P., (2001), “The Boundaries of Strategic Corporate Social Responsibility”, **Journal of Consumer Marketing**, 18 (7), 595-632.
- Lodhia, Sumit ve Hess, Nadia (2014), “Sustainability Accounting and Reporting in the Mining Industry: Current Literature and Directions for Future Research” **Journal of Cleaner Production**, 84, 43-50.
- Maubane ve diğerleri (2014), “Review Sustainability Reporting Patterns of Companies Listed on the Johannesburg Securities Exchange”, **Public Relations Review**, 40, 153-160.
- Meydan, Cem Harun, Şeşen, Harun (2011), **Yapısal Eşitlik Modellemesi ve AMOS Uygulamaları**, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Moon, J (2007), “The Contribution of Corporate Social Responsibility to Sustainable Development”, **Wiley Inter Science Published, Sustainable Development**, (15).
- Moradzadehfard, Mehdi ve Moshashaei, Mohammad (2011), “The Accountant’s Role in Organizations’ Sustainability”, **European Journal of Scientific Research**, 59 (3).
- Nemli, Esra (2004), **Sürdürülebilir Kalkınma: Şirketlerin Çevresel ve Sosyal Yaklaşımları**, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Nicholas ve diğerleri (2014), “The Expanding Use of Sustainability Reporting”, **The CPA Journal**, 19-24.
- Özalp, İnan ve diğerleri (2008), “İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılamaları Üzerine Bir Araştırma”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 8(1), 69-84.

- Özdemir, Hilal Özden, (2007), **Çalışanların Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılamalarının Örgütsel Özdeşleşme, Örgütsel Bağlılık ve İş Tatminine Etkisi: Opet ÇalışanlarınaYönelik Uygulama**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, Ozan (2010), **Kurumsal Sürdürülebilirlik Ölçümü: Avrupa ve ABD Şirketlerinin Sektörel Bazda Karşılaştırmalı Analizi**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özmehmet, Ecehan (2008), “Dünyada ve Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları”, **Yaşar Üniversitesi Dergisi**, 3 (12), 1853-1876.
- Porter, M.E., (2003), “Corporate Philanthropy: Taking the High Ground, Foundation Strategy Group”, 1-12,<http://earthmind.net/ngo/docs/philanthropy-high-ground.pdf> (18.08.2014).
- Ramos ve diğerleri (2013), “Corporate Sustainability Reporting and the Relations with Evaluation and Management Frameworks: The Portuguese Case”, **Journal of Cleaner Production**, 317-328.
- Roca, Laurence ve Searcy, Cory (2011), “An Analysis of İndicators Disclosed in Corporate Sustainability Reports”, **Journal of Cleaner Production**, 120, 103-118.
- Ruckelshaus, W. D., (1989), “Toward a Sustainable World”, **Scientific American**, 261(3), 66-175.
- Sancar, Gaye Aslı (2013), “Kurumsal Sürdürülebilirlik Bağlamında Kurumsal Yönetişim: Kavramın Doğuşu, Gelişimi ve Değerlendirilmesi”, **Selçuk İletişim Dergisi**, 71-84.
- Sarıkaya, Muammer ve Kara, Zişan (2007), “Sürdürülebilir Kalkınmada İşletmenin Rolü: Kurumsal Vatandaşlık”, **Celal Bayar Üniversitesi İİBF Dergisi**, 14 (2), 222-233.
- Schaltegger, S. ve Burritt R. L (2010), “Sustainability Accounting for Companies: Catch Phraseor Decision Support for Business Leaders?”, **Journal of World Business**, 45, 375-384.
- Sobhani ve diğerleri (2012), “Sustainability Disclosure in Annual Reports and Websites: A Study of the Banking Industry in Bangladesh”, **Journal of Cleaner Production**, 23, 75-85.

- Soubbotina, T.P., (2004), **Beyond Economic Growth an Introduction to Sustainable Development**, 2nd edition, USA: World Bank.
- Steurer, R., ve diğlerleri (2005), “Corporations, Stakeholders and Sustainable Development: A Theoretical Exploration of Business-Sociaty Relations”, **Journal of Business Ethics**, 61(3), 263-281.
- Şenal, Serpil ve Aslantaş Ateş , Burcu (2012) , “Kurumsal Sürdürülebilirlik İçin Muhasebe ve Raporlama”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, 83-97.
- Tng, Wendy (2010), Sustainability Reporting and SMEs: A Closer Look at the GRI, **Strategic Sustainability Consulting**, 1-22.
- Tokgöz, Nuray, Önce, Saime (2009), “Şirket Sürdürülebilirliği: Geleneksel Y81önetim Anlayışına Alternatif ”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, 1 (1), 249-275.
- Tunalı, Duygu (2012), **Bir Yapısal Eşitlik Modeli Önerisi: Çalışanlarda İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılığın Tükenmişliğe Etkisi**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tüm, Kayahan (2014), “Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Muhasebeye Yansımaları: Sürdürülebilirlik Muhasebesi”, **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, 5 (1), 58-81.
- URL, “İmzadan Sonra Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi’ne Katılım Rehberi” (t.y.), [http:// www. unglobalcompact.org/ participants/search? commit =t&country %5B%5D=202&page=1&per_page=250&sort_by=sector_name&direction=ASC](http://www.unglobalcompact.org/participants/search?commit=t&country%5B%5D=202&page=1&per_page=250&sort_by=sector_name&direction=ASC) (26.12.2015).
- URL,“Sürdürülebilirlikle İlgili Özet Bilgiler” (2011) “[http:// borsaistanbul.com/ datum/surdurulebilirlik/SURDURULEBILIRLIK_OZET_BILGILER.pdf](http://borsaistanbul.com/datum/surdurulebilirlik/SURDURULEBILIRLIK_OZET_BILGILER.pdf) (22.07.2014).
- URL, “Sürdürülebilirlik Raporlaması İlkeleri” (2006), [https:// www.globalreporting.org /resourcelibrary/Turkish-G3-Reporting-Guidelines.pdf](https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Turkish-G3-Reporting-Guidelines.pdf) (22.07.2014).
- URL, <http://www.accountability.org/images/content/0/7/074/AA1000APS%202008.pdf> (22.07.2014).
- URL, <http://database.globalreporting.org/search> (26.12.2015).

- URL, [http://www.faaliyetraporlari.com/kobiler-sinifta-kaldi/\(04.09.2014\)](http://www.faaliyetraporlari.com/kobiler-sinifta-kaldi/(04.09.2014)).
- URL, <http://www.globalcompactturkiye.org/> (22.07.2014).
- URL, <http://www.hamilton-went.on.ca/vis2020/thevis.pdf> (21.07.2014).
- URL, http://www.iso.org/iso/social_responsibility(22.07.2014).
- URL, <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/sektorler.aspx>(01.04.2014).
- URL, <http://www.kobi.org.tr/index.php/bilgibankasi/statistikler> (10.07.2015).
- URL, <http://www.kurumsalsurdurulebilirlik.com/tr-tr/yayinlar.aspx> (27.03.2014).
- URL, <http://www.oecd.org/investment/mne/> (22.07.2014).
- URL, http://www.slideshare.net/Utopies_Paris/utopies-reportingtrendssurvey2012
(08.09.2014).
- URL, <http://www.sustainabilitydictionary.com/s/sustainability.php> (21.07.2014)
- URL, http://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/news-from-new-horizons/issue-30/UNDP-TR-imzadan_Sonra.pdf (22.07.2014).
- URL, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumDetayAction.do?surumId=244&turId=1> (01.02.2014).
- URL, <http://www.unpri.org/> (22.07.2014).
- URL, <http://www.wbcsd.ch/> (21.04.2014)
- Vijfinkel, Sjoerd ve diğeri (2011), “Environmental Sustainability and Financial Performance of SMEs”, **Scientific Analysis of Entrepreneurship and SMEs**, 3-47.
- WCED, Report of World Commission on Environmental and Development, Development and International Economic Co-Operation, 1987.
- Weber, M (2008), “The Business Case for Corporate Social Responsibility: A Company-Level Measurement Approach for Corporate Social Responsibility”, **European Management Journal**, 26 (4), 247-261.
- Wilson, M., (2003), “Corporate Sustainability: What is It and Where does It Come From?”, **Ivey Business Journal**, 67 (4).

- Wong, Shirley (2010), “Sustainability Reporting of Small and Medium-Sized Businesses in the Electricity Distribution Industry in Australia”, **International Journal of Business Research**, 10(2), 285-290.
- Yanık, Serhat ve Türker İpek (2012), “Sürdürülebilirlik ve Sosyal Sorumluluk Raporlamasındaki Gelişmeler”, **İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, (47), 291-308.
- Yavuz, V. Alpagut (2010), “Sürdürülebilirlik Kavramı ve İşletmeler Açısından Sürdürülebilir Üretim Stratejileri”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 7 (14), 63-86.
- Yıldıztekin, İhsan (2009), “Sürdürülebilir Kalkınmada Çevre Muhasebesinin Etkileri”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (1), 388.
- Yönet, Nazlı Kepçe (2010), “Sürdürülebilirlik Raporlamasında Muhasebe Meslek Mensuplarının Rolü”, **Yönetim-İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi**, 21(65), 65-80.
- Zengin, Barış (2010), “**Küreselleşme Sürecinde KOBİ’lerin Durumu ve KOBİ Destekleri: Türkiye Üzerine Bir Uygulama**”, Yayınlanmış Doktora Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zink, K. ve diğerleri (2008), “Human Factors, Business Excellence and Corporate Sustainability: Differing Perspectives, Joint Objectives” **Corporate Sustainability as a Challenge for Comprehensive Management**, 3-18.

EKLER

Ek-1: GRI Rehberi ve Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi

GRI Rehberi

GRI Rehberinde yer alan açıklamalar strateji ve profil, yönetim yaklaşımı ve performans göstergelerine ait açıklamalardan oluşmaktadır. Rehberde yer alan açıklamalar aşağıda verilmiştir;

Strateji ve Profil Açıklamaları

1.Strateji ve Analiz

- 1.1.Kurumun en üst düzey karar vericisinin sürdürülebilirliğin kurumla ve onun stratejisi ile olan ilgisi hakkındaki beyanı.
- 1.2.Başlıca etkilerin, risklerin ve fırsatların tanımlanması.

2.Kurumsal Profil

- 2.1.Kurum adı.
- 2.2.Başlıca markalar, ürünler ve/veya hizmetler.
- 2.3.Ana bölümler, faal işletmeler, yan kuruluşlar ve ortak girişimler de dahil, kurumun operasyonel yapısı.
- 2.4.Kurumun genel merkezinin bulunduğu yer.
- 2.5.Kurumun faaliyet gösterdiği ülkelerin sayısı ve ister başlıca operasyonların bulunduğu, isterse de raporda yer alan sürdürülebilirlik konuları ile ilgisi bulunan ülkelerin adları.
- 2.6.Kurumun mülkiyet niteliği ve yasal şekli.
- 2.7.Hizmet verilen pazarlar.
- 2.8.Rapor hazırlayan kurumun ölçeği.
- 2.9.Raporlama dönemi esnasında gerçekleşen büyüklük, yapı veya mülkiyet ile ilgili önemli değişiklikler.
- 2.10.Raporlama dönemi esnasında alınan ödüller.

3.Rapor Parametreleri

- 3.1.Sağlanan bilgilerin ait olduğu raporlama dönemi.
- 3.2.En son yayınlanan raporun tarihi (varsa).
- 3.3.Raporlama döngüsü.
- 3.4.Rapor ve içeriği hakkındaki sorular için iletişim adresi.
- 3.5.Rapor içeriğini belirleme süreci.
- 3.6.Raporun sınırı.
- 3.7.Raporun kapsamı veya sınırı hakkındaki özel kısıtlamalar.
- 3.8.Ortak girişimler, yan kuruluşlar, kiralanan tesisler, dışarıdan tedarik edilen operasyonlar ve raporlama dönemleri arası veya kurumlar arası karşılaştırılabilirliği önemli biçimde etkileyebilen diğer kuruluşlar hakkındaki raporlamanın esası.
- 3.9.Raporda yer alan göstergelerin ve diğer bilgilerin toplanmasında uygulanan tahminlerin temelinde yatan varsayımlar ve teknikler de dahil, veri ölçüm teknikleri ve hesaplamaların esasları.

- 3.10.Daha önceki raporlarda yer alan bilgilerin yeniden ifade edilmesinin yarattığı etkiye dair açıklama ve bu yeniden ifadenin nedenleri.
- 3.11.Raporda uygulanan sınır, kapsam veya ölçüm yöntemlerinde daha önceki raporlama periyodlarına göre yaşanan önemli değişiklikler.
- 3.12.Raporda yer alan standart açıklamaların yerini gösteren tablo.
- 3.13.Raporun dış denetimden geçmesi konusundaki politika ve geçerli uygulama.

4.Yönetişim, Taahütler ve Katılım

- 4.1.Kurumun yönetim yapısı.
- 4.2.En yüksek yönetim organı başkanının aynı zamanda kurum içinde icra görevi olup olmadığı.
- 4.3.Üniter kurul yapısına sahip kurumlarla ilgili olarak, en yüksek yönetim organının bağımsız ve/veya icra görevi olmayan üyelerinin sayısı.
- 4.4.Hissedarların ve çalışanların en yüksek yönetim organına tavsiye veya talimat verme mekanizmaları.
- 4.5.En yüksek yönetim organının üyelerine, üst düzey yöneticilere ve idarecilere ödenen ücret ile kurumun performansı (sosyal ve çevresel performans da dahil) arasındaki bağlantı.
- 4.6.En yüksek yönetim organının çıkar çatışmalarından kaçınmasını sağlamak amacıyla uygulamaya konan süreçler.
- 4.7.En yüksek yönetim organı üyelerinin kurumun ekonomik, çevresel ve sosyal konular hakkındaki stratejisine rehberlik etmek üzere yetkilerinin ve uzmanlıklarının saptanması süreci.
- 4.8.Kurum bünyesinde geliştirilmiş, ekonomik, çevresel ve sosyal performans ile ilgili misyon veya değer beyanları, davranış kuralları ve prensipler ve bunlara dair uygulamaların durumu.
- 4.9.İlgili riskler ve fırsatlar ile uluslararası kabul görmüş standartlara, davranış kurallarına ve prensiplere olan uyum da dahil olmak üzere, kurumun ekonomik, çevresel ve sosyal performansı belirlemesini ve yönetmesini denetlemek üzere en yüksek yönetim organının uyguladığı prosedürler.
- 4.10.En yüksek yönetim organının, özellikle ekonomik, çevresel ve sosyal performansla alakalı olarak kendi performansını değerlendirme süreçleri.
- 4.11.İhtiyati yaklaşım veya prensibinin kurum tarafından ele alınıp alınmadığına veya nasıl ele alındığına dair açıklama.
- 4.12.Kurum dışında geliştirilmiş olan ekonomik, çevresel ve sosyal bildireler, prensipler veya kurumun taahhütte bulunduğu ya da onayladığı diğer girişimler.
- 4.13.Kurumun yönetim organlarında pozisyonlara sahip olduğu, proje veya komitelerine katıldığı, rutin üyelik aidatlarının ötesinde maddi finansman sağladığı veya üyeliği stratejik olarak gördüğü birliklerdeki ve/veya ulusal/ uluslararası savunucu örgütlerindeki üyelikleri.
- 4.14.Kurum tarafından katılımı sağlanan paydaş gruplarının listesi.
- 4.15.Katılım yapılacak paydaşların kimler olacağını belirlenmesi ve seçimlerine dair esas.
- 4.16.Paydaş türü ve grubuna göre katılım sıklığı da dahil, paydaş katılımı yöntemleri.
- 4.17.Paydaş katılımı ile ortaya konan başlıca konular ile kaygılar ve kurumun bunlara, yaptığı raporlama aracılığıyla verdiği yanıt da dahil, nasıl yanıt verdiği.

Yönetim Yaklaşımı ve Performans Gösterge Açıklamaları

Ekonomik Performans Göstergeleri

- EPG1 Üretilen ve dağıtılan doğrudan ekonomik değer.
- EPG2 İklim değişikliğinin kurumun mali sonuçlarına etkisi ve faaliyetlerinde yarattığı diğer riskler ve fırsatlar.
- EPG3 Kurumun tanımlanmış fayda planı yükümlülükleri.
- EPG4 Devletten alınan önemli mali destek.
- EPG4 Yerel asgari ücrete kıyasla standart başlangıç düzeyi ücreti oranları.
- EPG6 Yerel tedarikçilere yapılan ödemelerle ilgili harcama oranları.
- EPG7 Yerel işe alma usulleri ve yerel halktan işe alınmış üst yöneticilerin oranları.
- EPG8 Ticari, aynı veya hayır amaçlı girişimlerle, kamu yararına yapılan altyapı yatırımları ve sağlanan hizmetler.

EPG9 Önemli dolaylı ekonomik etkiler.

Çevresel Performans Göstergeleri

ÇPG1 Kullanılan malzemelerin ağırlık veya hacmi.

ÇPG2 Girdi olarak kullanılan geri dönüştürülmüş malzemelerin yüzdesi.

ÇPG3 Birincil enerji kaynağına göre doğrudan enerji tüketimi.

ÇPG4 Birincil enerji kaynağına göre dolaylı enerji tüketimi.

ÇPG5 Kaynakların korunması ve verimliliği artırma ile sağlanan enerji tasarrufu.

ÇPG6 Enerji verimliliği sağlayan veya yenilenebilir enerji kullanan ürün ve hizmetler sağlama girişimleri ve bu girişimlerin sonucunda enerji gereksinimlerindeki azalmalar.

ÇPG7 Dolaylı enerji tüketimini azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalar.

ÇPG8 Kaynağına göre toplam su çekimi.

ÇPG9 Su çekiminden önemli ölçüde etkilenen su kaynakları.

ÇPG10 Geri dönüştürülen ve yeniden kullanılan suyun yüzdesi ve toplam hacmi.

ÇPG11 Koruma alanları ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip araziler.

ÇPG12 Koruma alanlarındaki ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanlardaki faaliyet, ürün ve hizmetlerin biyoçeşitlilik üzerindeki önemli etkileri.

ÇPG13 Korunan ya da iyileştirilen doğal yaşam alanları.

ÇPG14 Biyoçeşitlilik üzerindeki etkilerin yönetilmesiyle ilgili stratejiler.

ÇPG15 Soy tükenmesi riski düzeyine göre, operasyonlardan etkilenen bölgelerdeki doğal yaşam alanlarında, Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) Kırmızı Listesi'ne giren canlı türlerinin ve ulusal koruma listesindeki canlı türlerinin sayısı.

ÇPG16 Ağırlığa göre toplam doğrudan ve dolaylı sera gazı emisyonları.

ÇPG17 Ağırlığa göre ilgili diğer dolaylı sera gazı emisyonları.

ÇPG18 Sera gazı emisyonlarını azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalar.

ÇPG19 Ağırlığa göre ozon tüketen maddelerin emisyonları.

ÇPG20 Türüne ve ağırlığına göre NOx, SOx ve diğer önemli hava emisyonları.

ÇPG21 Kalitesine ve varış noktasına göre toplam su deşarjı.

ÇPG22 Türüne ve bertaraf yöntemine göre toplam atık ağırlığı.

ÇPG23 Önemli sızıntıların toplam sayısı ve hacmi.

ÇPG24 Basel Sözleşmesi Ek I, II, III ve VIII koşulları kapsamında tehlikeli kabul edilen atıklardan taşınan, ithal edilen, ihraç edilen ya da işlem görenlerin ağırlığı ve uluslararası sevkiyatı yapılan taşınan atıkların yüzdelik payı.

ÇPG25 Raporlama yapan kurumun su deşarjından ve kaçaklarından önemli ölçüde etkilenen su kütlelerinin ve bunlarla bağlantılı doğal yaşam alanlarının adı, büyüklüğü, korunma durumu ve biyoçeşitlilik değeri.

ÇPG26 Ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik girişimler ve bu etki azalımının boyutları.

ÇPG27 Satılmış ürünlerin ve bunların ambalaj malzemelerinin kategorilere göre geri toplanma yüzdesi.

ÇPG28 Çevresel yasa ve yönetmeliklere uyulmaması halinde uygulanan önemli para cezalarının maddi değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısı.

ÇPG29 Ürünlerin ve kurumun operasyonlarında kullanılan diğer mal ve malzemelerin taşınmasından ve kurum çalışanlarının ulaşımından kaynaklanan önemli çevresel etkiler.

ÇPG30 Türüne göre toplam çevre koruma harcamaları ve yatırımları.

İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yakınsı İş Performans Göstergeleri

İUPG1 İstihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücü.

İUPG2 Yaş grubuna, cinsiyete ve bölgeye göre personel devir hızı ve kurumdan ayrılanların toplam sayısı.

İUPG3 Geçici ya da yarı zamanlı çalışanlara sağlanmayıp tam zamanlı çalışanlara sağlanan sosyal ödemeler ve yardımların ana operasyonlara göre dağılımı.

İUPG4 Toplu iş sözleşmeleri kapsamına giren çalışanların yüzdesi.

İUPG5 Toplu sözleşmelerde belirtilip belirtilmediği de dahil, önemli operasyonel değişiklikler konusunda asgari ihbar süresi.

İUPG6 İş sağlığı ve güvenliği programlarının izlenmesine yardım eden ve bunlar hakkında tavsiye veren resmi, yönetimin ve çalışanların müştereken temsil edildikleri işyeri iş sağlığı ve güvenliği kurullarında temsil edilen toplam işgücünün yüzdesi.

İUPG7 Yaralanma, meslek hastalıkları, kaybedilen günler ve işe devamsızlık oranları ve ölümle sonuçlanan iş kazalarının bölgelere göre dağılımı.

İUPG8 Ciddi hastalıklarla ilgili olarak işgücü mensuplarına, ailelerine veya yerel halka yardım etmek üzere uygulanan eğitim, öğretim, rehberlik, hastalık önleme ve risk kontrol programları.

İUPG9 Sendikalarla yapılan toplu sözleşmelerin kapsamına giren sağlık ve güvenlik konuları.

İUPG10 Çalışan kategorisine göre çalışan başına düşen yıllık ortalama eğitim saatleri.

İUPG11 Çalışanların istihdam edilebilirliğinin sürekliliğini destekleyen ve onlara kariyerlerinin bitiminde yardım edecek beceri geliştirme ve yaşam boyu eğitim programları.

İUPG12 Düzenli şekilde performans ve kariyer gelişimi değerlendirmesi alan çalışanların yüzdesi.

İUPG13 Çalışanların cinsiyet, yaş grubu, azınlık grubu üyeliği ve diğer çeşitlilik göstergelerine göre dağılımı ve yönetim organlarının kompozisyonu.

İUPG14 Çalışan kategorisine göre erkek çalışanların kök ücretlerinin kadınlarınkine göre oranı.

İnsan Hakları Performans Göstergeleri

İHPG1 İnsan hakları ile ilgili hükümler içeren veya insan hakları taramasından geçen önemli yatırım anlaşmalarının yüzdesi ve toplam sayısı.

İHPG2 İnsan hakları ve alınan önlemler konusunda taramadan geçen önemli tedarikçilerin ve yüklenicilerin yüzdesi.

İHPG3 Eğitim alan çalışanların yüzdesi de dahil olmak üzere, operasyonlarla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki politika ve prosedürler konusunda verilen toplam çalışan eğitimi saatleri.

İHPG4 Ayrımcılık konusunda toplam vaka sayısı ve alınan önlemler.

İHPG5 Örgütlenme özgürlüğünü kullanma ve toplu sözleşme yapma haklarının önemli ölçüde risk altında olabileceği operasyonlar ve bu hakları desteklemek üzere alınan önlemler.

İHPG6 Çocuk işçiliği vakaları açısından önemli risk içerdiği belirlenen operasyonlar ve çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler.

İHPG7 Zorla veya zorunlu tutarak çalıştırma vakaları açısından önemli risk içerdiği belirlenen operasyonlar ve zorla veya zorunlu tutarak çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler.

İHPG8 Kurumun operasyonlarıyla ilgili olan insan hakları unsurları hakkındaki kurum politikaları veya prosedürleri konusunda eğitilen güvenlik personelinin yüzdesi.

İHPG9 Yerli halkın haklarının ihlaline ilişkin vakaların toplam sayısı ve alınan önlemler.

Ürün Sorumluluğu Performans Göstergeleri:

ÜSPG1 İyileştirilmek üzere ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkilerinin değerlendirildiği yaşam döngüsü evreleri ve bu prosedürlere tabi olan ana ürün ve hizmet kategorilerinin yüzdesi.

ÜSPG2 Sonuçların türüne göre, ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkileri ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı.

ÜSPG3 Prosedürlerin gerekli gördüğü ürün ve hizmet bilgilerinin türü ve bu bilgi gerekliliklerine tabi olan ana ürün ve hizmetlerin yüzdesi.

ÜSPG4 Sonuçların türüne göre ürün ve hizmet bilgileri ve etiketleme ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı.

ÜSPG5 Müşteri memnuniyetini ölçen anket sonuçları da dahil olmak üzere, müşteri memnuniyetine yönelik uygulamalar.

ÜSPG6 Reklam, tanıtım ve sponsorluk da dahil, pazarlama iletişimi ile ilgili yasalara, standartlara ve gönüllü kurallara bağlı kalmaya yönelik programlar.

ÜSPG7 Sonuçların türüne göre, reklam, tanıtım ve sponsorluk da dahil, pazarlama iletişimi ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısı.

ÜSPG8 Müşterinin kişisel gizliliğinin ihlalleri ve müşteri verilerinin kaybedilmesi ile ilgili doğrulanmış toplam şikayet sayısı.

ÜSPG9 Ürün ve hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri.

Toplum Performans Göstergeleri:

TPG1 Giriş, işletme ve çıkış da dahil, operasyonların yerel halk üzerindeki etkilerini değerlendiren ve yöneten tüm programların ve uygulamaların niteliği, kapsamı ve etkililiği.

TPG2 Yolsuzlukla ilgili riskler yönünden analiz edilen işletme birimlerinin yüzdesi ve toplam sayısı.

TPG3 Kurumun yolsuzluğu önleme politika ve prosedürleri konusunda eğitim alan çalışanların yüzdesi.

TPG4 Yolsuzluk vakalarına karşı alınan önlemler.

TPG5 Kamu politikalarına karşı tutum ve kamu politikası geliştirmeye ve lobi faaliyetlerine katılım.

TPG6 Ülkelere göre siyasi partilere, politikacılara ve ilgili kuruluşlara yapılan mali ve ayni katkılar.

TPG7 Rekabeti kısıtlayan davranış, tröst ve tekelcilik uygulamalarına yönelik yapılan yasal işlemlerin toplam sayısı ve bu işlemlerin sonuçları.

TPG8 Yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısı

Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi

KİS'in on ilkesi aşağıda ifade edilmiştir;

İnsan hakları;

İlke 1: İş dünyası, ilan edilmiş insan haklarını desteklemeli ve bu haklara saygı duymalı.

İlke 2: İş dünyası, insan hakları ihlallerinin suç ortağı olmamalı.

Çalışma Standartları

İlke 3: İş dünyası, çalışanların sendikalaşma ve toplu müzakere özgürlüğünü desteklemeli.

İlke 4: Zorla ve zorunlu işçi çalıştırma uygulamasına son verilmeli.

İlke 5: Her türlü çocuk işçi çalıştırılmasına son verilmeli.

İlke 6: İşe alım ve işe yerleştirmede ayrımcılığa son verilmeli.

Çevre

İlke 7: İş dünyası, çevre sorunlarına karşı ihtiyati yaklaşımları desteklemeli.

İlke 8: Çevresel sorumluluğu arttıracak her türlü faaliyete ve oluşuma destek vermeli.

İlke 9: Çevre dostu teknolojilerin gelişmesini ve yaygınlaşmasını desteklemeli.

Yolsuzlukla Mücadele

İlke 10: İş dünyası, rüşvet ve haraç dahil her türlü yolsuzlukla savaşmalı.

Ek-2: İçerik Analizinde Yer Alan İşletmelerin Listesi

Selen Tekstil ve Moda San. Tic. Ltd. şti.
Mc donald's Türkiye
Npr İletişim Danışmanlığı
Doğuş Otomotiv Servis ve Ticaret A.ř.
Coca-Cola İçecek A.ř.
İçdaş elik Enerji Tersane ve Ulaşım Sanayi A.ř.
Aksa Akrilik Kimya Sanayii A.ř.
Arçelik A.ř.
Brisa Bridgestone Sabancı Lastik Sanayi ve Ticaret A.ř.
Havaş
Mars Lojistik
Turkcell İletişim Hizmetleri A.ř.
Avea
Bilim İlaç
Pharmavision San. ve tic. A.ř.
Roche
Sanofi
Akçansa imento Sanayi ve Ticaret A.ř.
imsa imento Sanayi ve Ticaret A.ř.
Akbank A.ř.
T.Sınai Kalkınma Bankası A.ř.
Türkiye Garanti Bankası A.ř.
Borusan Yatırım ve Pazarlama A.ř.
Doğuş Holding
Koç Holding A.ř.
Akkök
Yaşar Holding
Akenerji Elektrik retim A.ř.
Aygaz A.ř.
Opet Petrollk A.ř.
Tüpraş-Türkiye Petrol Rafinerileri A.ř.
Zorlu Enerji Elektrik retim A.ř.
Otokar Otomotiv ve Savunma Sanayi A.ř.
Tav Havalimanları Holding A.ř.
İett İşletmeleri
Akkim
Yapı Kredi Bankası A.ř.
şekerbank A.ř.
Limak şirketler Grubu
Stfa
Yüksel Holding
Bursagaz

Ek-3: KOBİ ve Büyük Ölçekli İşletme Raporlarının Karşılaştırılmasında Yer Alan İşletmelerin Listesi

Büyük Ölçekli İşletme

Doğuş Otomotiv Servis ve Ticaret A.Ş.
Coca-Cola İçecek A.Ş.
Aksa Akrilik Kimya Sanayii A.Ş.
Arçelik A.Ş.
Brisa Bridgestone Sabancı Lastik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.
Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Akbank A.Ş.
T.Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.
Borusan Yatırım ve Pazarlama A.Ş.
Koç Holding A.Ş.
Akenerji Elektrik Üretim A.Ş.
Aygaz A.Ş.
Tüpraş-Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.
Zorlu Enerji Elektrik Üretim A.Ş.
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
Otokar Otomotiv ve Savunma Sanayi A.Ş.
İçdaş Çelik Enerji Tersane ve Ulaşım Sanayi A.Ş.
Mc Donals Türkiye
Tav Havalimanları Holding A.Ş.
Havaş
Mars Lojistik
İett İşletmeleri
Avea
Bilim İlaç
Pharmavision
Roche
Sanofi
Akkim
Yapı Kredi Bankası A.Ş.
Şekerbank A.Ş.
Doğuş Holding
Limak Şirketler Grubu
Stfa
Akkök
Yaşar Holding
Yüksel Holding
Opet Petrolcülük A.Ş.

KOBİ

Selen Tekstil ve Moda San. Tic. Ltd. Şti.
Npr İletişim Danışmanlığı
Bursagaz
Memteks A.Ş.
Tübaş Konfeksiyon ve Sanayi Limited Şirketi

Ek-4: Anket Formu

Sayın Yetkili,

Bu araştırma Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe Finansman Ana Bilim Dalı'nda Prof.Dr.Fikret ÇANKAYA danışmanlığında Okt.Zeynep ŞAHİN tarafından **Türkiye'de KOBİ'lerin Sürdürülebilirlik Raporları ve İşletme Performansı Arasındaki İlişki** adlı doktora tez çalışması için yapılmaktadır.

Araştırmadan elde edilecek veriler bilimsel ahlak kurallarına uygun ve gizlilik içerisinde değerlendirilecektir. Anket yaklaşık 5 dakikanızı alacaktır. Soruları düzgün cevaplamanız anketin güvenilirliği için çok önemlidir. Çalışmamızda yaptığınız katkıdan dolayı teşekkür ederiz.

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Vakıfkebir MYO, İşletme Bölümü

E-mail: ktuzeynep@hotmail.com

GENEL BİLGİLER

1.Şirketinizin Adı:

2..Sektör Grubu:

☐ Madencilik ve taşocakçılığı	☐ İmalat
☐ Elektrik, gaz ve su	☐ İnşaat ve bayındırlık
☐ Toptan ve perakende ticaret	☐ Oteller ve lokantalar
☐ Ulaştırma ve haberleşme	☐ Mali hizmetler
☐ Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri	☐ Eğitim, sağlık ve spor
☐ Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	

3.Çalışan sayınız:

- 10-49 kişi 50-249 kişi

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama imkanlarına zarar vermeden günlük ihtiyaçların temin edilmesi **sürdürülebilirlik** olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilirlikle ilgili aşağıdaki göstergeleri hesaplayıp raporlayabilmek işletmeniz açısından mümkünse ifadeler hakkında düşüncelerinizi **1: Kesinlikle Katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Kararsızım 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle Katılıyorum** şeklinde işaretleyiniz.

	1	2	3	4	5
Kullanılan ve geri dönüştürülmüş malzemelerin miktarını raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Enerji tüketimi ve tasarrufu miktarını raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Toplam su çekimi, geri dönüştürülen ve yeniden kullanılan suyun miktarını raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Korunan veya iyileştirilen doğal yaşam alanları ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Sera gazı emisyonları ve diğer hava emisyonları ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Toplam su deşarjı miktarını raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Toplam atık ağırlığı miktarını (kağıt, kimyasal maddeler vs..) raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik girişimler ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Çevresel yasa ve yönetmeliklere uyulmaması halinde uygulanan cezalar ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Ürünlerin ve kurumun operasyonlarında kullanılan diğer mal ve malzemelerin taşınmasından ve kurum çalışanlarının ulaşımından kaynaklanan önemli çevresel etkiler ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Toplam çevre koruma harcamaları ve yatırımları ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
İstihdam türüne, iş sözleşmesine veya bölgesine göre toplam işgücünü raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Toplu iş sözleşmeleri kapsamına giren çalışanların sayısını raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
İş sağlığı ve güvenliği programlarının izlenmesine yardım eden işgücünün sayısını raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Çalışan kategorisine göre çalışan başına düşen yıllık ortalama eğitim saatlerini raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Çalışanların cinsiyet, yaş grubuna göre dağılımını raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
İnsan hakları ile ilgili hükümler içeren yatırım anlaşmalarının sayısını raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Ayrımcılık konusunda toplam vaka sayısı ve alınan önlemler ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Örgütlenme özgürlüğünü kullanma ve toplu sözleşme yapma hakları ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemler ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Zorla veya zorunlu tutarak çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına yönelik olarak alınan önlemleri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Kurumun operasyonlarıyla ilgili insan hakları hakkındaki kurum politikaları veya prosedürleri konusunda eğitilen güvenlik personelinin sayısını raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Yerli halkın haklarının ihlaline ilişkin vakaların toplam sayısı ve alınan önlemler ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemizin iş yapış tarzıyla ilgilidir.					
Operasyonların yerel halk üzerindeki etkilerini değerlendiren ve yöneten programlarla ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					

Yolsuzluk vakalarına karşı alınan önlemler ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Kamu politikalarına karşı tutum ve kamu politikası geliştirme ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Rekabeti kısıtlayan davranışa yönelik yapılan yasal işlemler ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen cezaların parasal değeri ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısını raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkileri ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının toplam sayısını raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Prosedürlerin gerekli gördüğü ürün ve hizmet bilgilerinin türü ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Reklam, tanıtım ve sponsorluk da dahil, pazarlama iletişimi ile ilgili yasalara, standartlara ve gönüllü kurallara bağlı kalmaya yönelik programlar ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Müşterinin kişisel gizliliğinin ihlalleri ve müşteri verilerinin kaybedilmesi ile ilgili bilgileri raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					
Ürün ve hizmetlerin tedariki ve kullanımı ile ilgili yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen cezaların parasal değerini raporlayabilmek işletmemiz açısından mümkündür.					

Ek-5: Terminolojik Sözlük

Gönüllü kodları: Çeşitli ülkeler ve farklı kurumlar tarafından sürdürülebilirliğin ekonomik, çevresel ve sosyal konularıyla veya kurumsal yönetim, yatırım konularıyla ilgili konulan ve işletmelerin gönüllülük esasıyla uyduğu kurallardır (ICAEW, 2004).

Kurumsal Hesap Verebilirlik: İşletmelerin faaliyetleri sırasında aldıkları kararların doğruluğunun kanıtlanmasıdır (Tokgöz ve Önce, 2009).

Kurumsal Sosyal Sorumluluk: İşletmelerin sadece ekonomik faaliyetleriyle değil, ekonomik olmayan faaliyetlerinden dolayı da sorumlu olmaları gerektiğidir (Lantos, 2001).

Kurumsal Sürdürülebilirlik: İşletmelerde uzun vadede değer yaratmak için ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin kurumsal yönetim ilkeleriyle işletme faaliyetlerine ve karar mekanizmalarına uyarlanması ve bu konulardan kaynaklanabilecek risklerin yönetilmesidir Şenal ve Aslantaş (2012).

Kurumsal Yönetim: İşletme yönetiminin ve denetiminin şeffaf, hesap verebilir, adil, sorumlu ve güvenilir olmasıdır (Demirkaya, 2014).

Sürdürülebilirlik: Toplumun, ekosistemin veya sürekliliği olan herhangi bir sistemin işlerini kesintisiz, bozulmadan ya da sistemin hayati bağı olan ana kaynaklara aşırı yüklenmeden devam ettirebilme yeteneğidir (Karaman, 1996).

Sürdürülebilir Kalkınma: Gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğini ortadan kaldırmadan şimdiki neslin ihtiyaçlarının karşılanmasıdır (WCED, 1987).

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Rize’de doğan Zeynep ŞAHİN; ilk, orta ve lise eğitimini Trabzon’da okumuş olup, 1999 yılında başladığı Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü’nü 2003 yılında bitirmiştir. 2005 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Vakfıkebir Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümü’nde Okutman olarak göreve başlamıştır. Aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Bölümünde yüksek lisans yapmaya hak kazanmış ve 2008 yılında yüksek lisansını tamamlamıştır. 2005-2008 yılları arasında ayrıca Karadeniz Teknik Üniversitesi, Vakfıkebir Meslek Yüksekokulu’nda bölüm başkanlığı, 2008-2010 yılları arasında da müdür yardımcılığı görevini yapmıştır. 2010 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı’nda doktora yapmaya hak kazanmıştır. Halen Karadeniz Teknik Üniversitesi, Vakfıkebir Meslek Yüksekokulu’nda Okutman olarak görevini devam ettiren Zeynep ŞAHİN evli ve bir erkek çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir.